

Serghei PALIHOVICI

Femeile, pacea și securitatea

**Note de curs pentru funcționarii publici
și funcționarele publice**

CHIȘINĂU, 2022

Femeile, pacea și securitatea

Note de curs pentru funcționarii publici și funcționarele publice

Autor: Serghei PALIHOVICI, doctor, conferențiar universitar

Acest curs a fost elaborat de către Academia de Administrare Publică, cu susținerea UN Women și sprijinul financiar al Suediei. Opiniile, constatările și concluziile din cadrul cursului aparțin autorului și nu le reflectă neapărat pe cele ale UN Women sau ale donatorilor.

Coordonatoare de ediție: Aurelia Țepordei, directoarea Departamentului dezvoltare profesională, Academia de Administrare Publică, manageră de proiect

Expertiză de gen: Loreta Handrabura, dr., conferențiară universitară

Expertiză în domeniul securității și apărării: Cristina Lesnic, consultantă națională

DESCRIEREA CIP A CAMEREI NAȚIONALE A CĂRȚII DIN REPUBLICA MOLDOVA

Palihovici, Serghei.

Femeile, pacea și securitatea: Note de curs ... / Serghei Palihovici; coordonatoare de ediție: Aurelia Țepordei; expertiză de gen: Loreta Handrabura; expertiză în domeniul securității și apărării: Cristina Lesnic; Academia de Administrare Publică. – Chișinău: S. n., 2022 (Print-Caro). – 156 p.: tab.

Referințe bibliogr. la sfârșitul temelor. – Apare cu sprijinul financiar al Suediei. – 50 ex.

ISBN 978-9975-165-09-9.

305-055.2+327.56(075.8)

P 14

CUPRINS

Tema 1. Concepte fundamentale de gen și drepturile femeilor 10

1.1. Concepte și definiții fundamentale de gen 10

1.2. Egalitatea de gen și drepturile omului 21

Anexe..... 29

Referințe bibliografice 29

Tema 2. Ce este Agenda „Femeile, pacea și securitatea”?..... 33

2.1. Evoluții, tendințe, direcții și politici internaționale pentru asigurarea și promovarea egalității de gen 33

2.2. Instituții și mecanisme, la nivel internațional și regional, de asigurare a egalității de gen în domeniul de pace și securitate 39

2.2.1 ONU și Agenda „Femeile, pacea și securitatea” 40

2.2.2 Politici și Planuri de acțiuni NATO de implicare a femeilor în domeniul păcii și securității 52

2.2.3 Egalitatea de gen, politicile și acțiunile de pace și securitate 54
ale Uniunii Europene..... 54

2.2.4 Convenții, recomandări și politici ale Consiliului Europei privind egalitatea de gen și rolul femeilor în asigurarea păcii și securității 59

2.2.5 Instrumente și mecanisme OSCE privind genul, pacea și securitatea 63

2.2.6 UN Women – Entitatea ONU pentru egalitatea de gen și abilitarea femeilor 66

Anexe 71

Referințe bibliografice..... 81

Tema 3. Femeile, conflictele militare, crizele umanitare, pacea și securitatea 85

3.1. Situația femeilor în condițiile conflictelor armate și a crizelor umanitare..... 85

3.1.1 Care sunt domeniile afectate și situațiile care pot apărea urmare a conflictelor militare și, implicit, a crizelor umanitare?..... 86

3.1.2 Care este impactul conflictelor militare asupra societăților, în general și a indivizilor, în particular?..... 87

3.1.3 Formele de violență împotriva fetelor și femeilor 87
în timpul conflictelor armate 87

3.1.4 Rolurile de gen și rolurile femeilor în cadrul conflictelor armate 88

3.1.5 Raportul dintre vulnerabilitate – responsabilitate – oportunitate în cadrul conflictelor armate.....	89
3.1.6 Comitetul internațional al Crucii Roșii și rolul instituției în gestionarea situațiilor de conflict și a crizelor umanitare	90
3.2. Dimensiunea de gen în Dreptul internațional	92
și Dreptul internațional penal	92
3.2.1 Aspecte din Dreptul internațional.....	93
3.3. Promovarea „perspectivei de gen” în acordurile de pace	101
3.4. Finanțarea Agendei „Femeile, pacea și securitatea”	107
3.5. Integrarea „perspectivei de gen” în sectorul de securitate și justiție	114
Anexe	119
Referințe bibliografice.....	122

Tema 4. Promovarea egalității de gen și abilitarea femeilor din Republica Moldova prin facilitarea femeilor în calitate de agenți ai păcii și securității 125

4.1. Implementarea Agendei „Femeile, pacea și securitatea” la nivel național	125
4.2. Cadrul legal și instituțional de promovare și implementare a Agendei „Femeile, pacea și securitatea” în Republica Moldova	131
4.3. Politici și practici naționale de facilitare a femeilor în calitate de agenți ai păcii și securității - Programul național de implementare a Rezoluției 1325 a Consiliului de Securitate a ONU privind femeile, pacea și securitatea pentru anii 2018-2021 și Planul de acțiuni cu privire la punerea în aplicare a acestuia	140
4.4. Concluzii	147
Anexe.....	149
Referințe bibliografice	152

LISTA ABREVIERILOR

ANP	Administrația Națională a Penitenciarelor
BMA	Biroul Migrație și Azil
CEDAW	Convenția privind eliminarea tuturor formelor de discriminare față de femei
CEDO	Curtea Europeană a Drepturilor Omului
CNA	Centrul Național Anticorupție
CoE	Consiliul Europei
CPPEADE	Consiliului pentru Prevenirea și Eliminarea Discriminării și Asigurarea Egalității
CS	Consiliul de Securitate (ONU)
DDR	Dezarmare, Demobilizare, Reîncadrare
DI	Dreptul internațional
DIP	Dreptul internațional penal
DIU	Dreptul internațional umanitar
FPS	Femeile, Pacea și Securitatea
GSS	Guvernanța sectorului de securitate
IGC	Inspectoratul General de Carabineri
IGP	Inspectoratul General de Poliție
MA	Ministerul Apărării
MAI	Ministerul Afacerilor Interne
NATO	Organizația Tratatului Atlanticului de Nord
OCDE	Organizația pentru Cooperare și Dezvoltare în Europa
ODD	Obiective de dezvoltare durabilă
ODM	Obiectivele de Dezvoltare a Mileniului
OMS	Organizația Mondială a Sănătății
ONG	Organizație neguvernamentală
ONU	Organizația Națiunilor Unite
OSCE	Organizația pentru Securitate și Colaborare în Europa
PNA (PAN)	Plan Național de Acțiuni
RG 30	Recomandarea generală nr. 30 privind femeile în situații de prevenire a conflictelor, conflict și post-conflict
RCSONU	Rezoluția Consiliului de Securitate al ONU
RSS	Reforma sectorului de securitate
SIS	Serviciul de Informații și Securitate
SPPS	Servicul Pază și Protecție de Stat
SV	Serviciul Vamal
UE	Uniunea Europeană
UN Women	Entitatea Națiunilor Unite pentru Egalitatea de Gen și Abilitarea Femeilor
VBG	Violență în bază de gen

NOTĂ INTRODUCȚIVĂ

Toate persoanele se nasc libere și egale în demnitate și drepturi, indiferent de rasă, etnie, vârstă, gen, religie etc. Chiar dacă documentele internaționale și naționale recunosc acest fapt, în realitate, în fiecare secundă, o persoană este discriminată pe baza unui sau mai multor criterii. Una din formele cel mai des întâlnite este discriminarea pe criteriu de gen sau discriminarea femeilor pentru faptul că sunt femei. Mulți dintre noi au avut situații în viață când au renunțat la un vis sau la o plăcere din cauza anumitor stigme create și impuse de către societate: ești prea tânăr/-ă, prea bătrân/-ă, ești fată/băiat, nu ai studiile/experiența necesară etc. Chiar dacă la un moment am luat acest fapt drept o normalitate, oricum fiecare am conștientizat, că am vrea să trăim într-o lume lipsită de stereotipuri, etichetări și prejudecăți¹.

Pentru ca prioritățile și necesitățile femeilor și bărbaților să fie abordate în mod adecvat într-o societate democratică, toți subiecții trebuie să fie implicați și reprezentați în procesul de luare a deciziilor, crearea de politici și punerea în aplicare a acestora. Lucrurile se complică și realitățile se schimbă atunci când pacea este perturbată de conflicte și războaie, iar cadrul legal și modul comportamental, caracteristice unei societăți care trăiește în pace, sunt substituite și influențate de „legile” războiului cu toate consecințele de rigoare pentru toate categoriile de civili. Cu alte cuvinte, conflictele armate reprezintă premise și realități a celor mai grave forme de discriminare, indiferent de regimurile și formele de guvernare sau gradul de democrație atestat, într-o societate sau alta.

Conflictul armat are un impact devastator asupra civililor, distrugând mijloacele lor de trai și proprietățile, separând familiile și provocând daune fizice și morale, care sunt adesea ireversibile. Femeile, fetele și băieții sunt printre cei mai afectați de violență, strămutare și traume. Drept exemplu, ne pot servi conflictele armate din Bosnia-Herțegovina și Rwanda, unde sute de mii de femei și fete au devenit țintele violenței sexuale și de gen pe scară largă și sistematică. Femeile minoritare sau cele care trăiesc în sărăcie sunt deosebit de vulnerabile din cauza discriminării și violenței cu care se confruntă. Escaladarea violenței în Irak în 2014, de exemplu, a dus la uciderea în masă în Bagdad a femeilor despre care se presupunea că sunt lucrătoare sexuale și la urmărirea și răpirea în masă a femeilor minoritare. Și acestea, cu părere de rău, sunt doar câteva exemple.

În pofida faptului că sunt cele mai afectate de conflictele armate și războaie, femeile nu sunt, în mare parte, implicate în negocierile de pace, rămânând marginalizate și subreprezentate în luarea deciziilor în cadrul proceselor de planificare și recuperare post-conflict, iar în unele cazuri, le este frică să voteze în alegeri din cauza atacurilor asupra drepturilor lor. Un număr tot mai mare de

¹ *Egalitatea de gen în Moldova. Ghid pe înțelesul tuturor. UN Women Moldova, 2019* <https://moldova.unwomen.org/ro/biblioteca-digitala/publicatii/2020/06/abc-on-ge#view>

studii arată că participarea femeilor contribuie în mod clar la încheierea negocierilor și sporește durabilitatea acordurilor de pace. S-a înregistrat o creștere substanțială a limbajului sensibil la dimensiunea de gen în acordurile de pace și a numărului femeilor, grupurilor de femei și experților în egalitatea de gen care servesc ca actori cheie. Cu toate acestea, în multe contexte participarea oficială a femeilor este împiedicată de obstacole semnificative. Implicarea femeilor în procesele de pace are un efect pozitiv în a face presiuni pentru începerea, reluarea sau finalizarea negocierilor, în special în cazurile în care discuțiile stagnează sau eșuează. Mai mult decât atât, există o probabilitate mai mare ca un acord să fie pus în aplicare atunci când femeile exercită o influență puternică asupra proceselor de negociere.

Un studiu global cu privire la implementarea rezoluției 1325 a ONU², arată că participarea femeilor crește cu 20% probabilitatea încheierii unui acord de pace cu durata de cel puțin doi ani, și cu 35% probabilitatea încheierii unui acord de pace cu durata de 15 ani. Analiza a 40 de procese de pace din întreaga lume de la încheierea Războiului Rece arată că, în cazurile în care femeile au fost în măsură să exercite o influență puternică asupra procesului de negociere, a existat o șansă mult mai mare de a încheia un acord de pace, decât atunci când grupurile de femei au exercitat o influență slabă sau deloc. În cazurile de influență puternică a femeilor, aproape întotdeauna s-a ajuns la un acord³.

Această analiză a cuprins și conflictul armat de pe Nistru, unde femeile nu au avut influență sau a a fost una slabă asupra proceselor de pace. În schimb, ele au fost implicate și „folosite” de către una dintre părți în declanșarea unor procese care au agravat conflictul și au condus la acte de separatism (cazul Andreeva ș.a.)⁴. Astfel de situații sunt destul de rar întâlnite și necesită o analiză și un studiu aparte.

Luând în considerare nevoile diferite ale femeilor, bărbaților, băieților și fetelor în situații de conflict armat și de urgență, acțiunile de consolidare a păcii, măsurile de recuperare și politicile de securitate trebuie să fie mai eficiente și mai cuprinzătoare. Asigurarea participării femeilor la consolidarea păcii nu este doar o chestiune a drepturilor femeilor și fetelor. Femeile sunt partenere cruciale în susținerea a trei piloni ai păcii durabile: redresarea economică, coeziunea socială și legitimitatea politică.

Integrarea perspectivei de gen face ca lucrul direcționat către pace și securitate să fie mai efektiv, mai eficient, mai durabil și mai favorabil incluziunii. Problemele legate de femei, pace și securitate sunt o chestiune de securitate internațională, iar conformarea este obligatorie în dreptul internațional. Această abordare formulează angajamente internaționale clare și tranzitorii, pentru

² *Studiu Global cu privire la 1325. Fișă: Regiunea Europa și Asia Centrală*<file:///C:/Users/User/Desktop/Personal/Curs%20UN%20Women/Resurse/studiu%20global%20la%201325.pdf>

³ *Ibidem*

⁴ Nota autorului.

statele membre ale ONU în promovarea egalității de gen și sprijinirea femeilor în calitate de agenți ai schimbării.

Integrarea *perspectivei gender* la nivel global este instrumentul necesar în atingerea obiectivelor din mai multe documente internaționale, dar și naționale. *Declarația de la Beijing și Platforma de acțiune de la Beijing*, adoptate în anul 1995, pentru prima dată pune problema abordării siguranței și contribuției femeilor în ceea ce privește pacea, securitatea și dezvoltarea. Declarația și Platforma de acțiune de la Beijing constituie începutul unei abordări strategice, pe termen lung, a problemelor ce țin de protecția femeilor în timpul conflictelor armate, participarea susținută a femeilor în prevenirea și soluționarea conflictelor, la instaurarea, menținerea și consolidarea păcii, precum și a participării active și inclusive a femeilor în procesele de guvernare.

Această inițiativă strategică a fost continuată și confirmată de adoptarea *Rezoluției 1325 a Consiliului de Securitate al ONU, privind Femeile, pacea și securitatea* care exprimă, în special, disponibilitatea Consiliului de a încorpora perspectiva de gen în misiunile de menținere a păcii, solicitând tuturor părților să protejeze femeile și fetele de violența de gen și să pună capăt impunității pentru asemenea crime.

Actorii-cheie, care sunt responsabili pentru implementarea *Agendei Femeile, Pacea și Securitatea (WPS)*, includ Consiliul de Securitate al ONU, statele membre, entitățile Națiunilor Unite și organizațiile societății civile.

Urmare a creării mecanismului internațional de implementare a *Agendei Femeile, Pacea și Securitatea*, în anul 2018, Guvernul Republicii Moldova a adoptat *Programul național de implementare a Rezoluției 1325 a CS al ONU privind Femeile, Pacea și Securitatea pentru anii 2018-2021 și Planul de acțiuni cu privire la punerea în aplicare a acestuia*⁵.

Cadrul internațional și național de implementare a *Agendei Femeile, Pacea și Securitatea* creează premisele și condițiile necesare de recunoaștere a necesității schimbărilor de atitudine și abordare, atunci când ne referim la nivelul diferit de „vulnerabilitate”, raportat la apartenența de gen, precum și de abilitare și participare a femeilor în procesele de asigurare a păcii și securității. Pentru ca aceste lucruri să se întâmple, este nevoie, cel puțin, de prezența a doi factori: cadrul instituțional de implementare și nivelul corespunzător al educației de gen.

Anume aceste raționamente justifică necesitatea elaborării cursului/modulului **„Femeile, pacea și securitatea”**. Conceptualizarea și elaborarea cursului de dezvoltare profesională (24 de ore academice) *„Femeile, pacea și securitatea”* ține de implementarea activităților prevăzute de ***Proiectul pentru consolidarea capacităților personalului din autoritățile publice centrale și locale privind***

⁵ *Programul național de implementare a Rezoluției 1325 a CS al ONU privind Femeile, Pacea și Securitatea pentru anii 2018-2021 și Planul de acțiuni cu privire la punerea în aplicare a acestuia*https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=102219&lang=ro

integrarea perspectivei de gen „Funcționarii/funcționarele publici/publice și oficialii aleși pentru egalitatea de gen”, în baza Contractului No. CFP 2021 DIN 20.05.2021, semnat între Academia de Administrare Publică și Entitatea Organizației Națiunilor Unite UN WOMEN și este destinat, în mod special, funcționarilor și funcționarilor angajați în cadrul instituțiilor din sectorul public.

Scopul cursului/modulului **„Femeile, pacea și securitatea”** este să ofere o imagine de ansamblu asupra genului și a drepturilor femeilor în contexte de pace și securitate, asupra cadrului legal internațional pentru promovarea acestora, precum și exemple concrete de pe teren (la nivel național) despre cum trebuie promovată egalitatea de gen și cum trebuie abilitate femeile în inițiativele lor de consolidare a păcii și securității.

Unitățile de conținut ale modulului/cursului se rezumă la patru teme de bază:

- Concepte fundamentale de gen și drepturile femeilor în contextul conflictelor militare, a proceselor de pace și securitate;
- Ce este Agenda „Femeile, pacea și securitatea”?
- Femeile, conflictele militare, crizele umanitare, pacea și securitatea;
- Promovarea egalității de gen și abilitarea femeilor din Republica Moldova prin facilitarea lor în calitate de agenți ai păcii și securității și furnizori de securitate;
- Implicarea femeilor la toate etapele de asigurare a păcii și securității (prevenire, protecție, participare și reabilitare) în timpul conflictului și post-conflict;
- Leadershipul feminin în sectorul de aplicare a legii, securitate și inteligență. Abilitare, promovare și încurajare pe timp de pace sau război.

Obiectivele generale ale cursului:

- Să distingă problemele de gen, pace și securitate și drepturile femeilor în contextul umanitar și al conflictelor armate;
- Să identifice politicile și documentele legale internaționale relevante pentru domeniul *Femeile, Pacea și Securitatea*;
- Să explice mecanismele de implementare adecvate la nivel global, regional și național a Agendei FPS;
- Să înțeleagă rolurile și mandatele diferitelor entități ONU, UE, NATO, OSCE, CoE și ale altor actori referitor la Agenda „Femeile, pacea și securitatea”;
- Să cunoască cadrul legal și instituțional, politicile și practicile naționale de promovare și implementare a Agendei FPS la nivel național.

TEMA 1. CONCEPTE FUNDAMENTALE DE GEN ȘI DREPTURILE FEMEILOR

Subiecte de conținut:

1.1. Concepte și definiții fundamentale de gen

1.2. Egalitatea de gen și drepturile omului

Referințe bibliografice

Anexe

1.1. Concepte și definiții fundamentale de gen

Obiective de învățare:

- Să cunoască termenii principali utilizați în teoriile și practicile despre sexualitate și gen;
- Să conștientizeze dimensiunea și sfera de cuprindere și aplicare a „egalității de gen”;
- Să definească *egalitatea de gen, discriminarea femeilor și violența de gen stabilind raporturile dintre ele*;
- Să cunoască rolul și importanța *abilitării femeilor prin integrarea perspectivei de gen sau abordarea integratoare a perspectivei de gen*;
- Să înțeleagă semnificația și rolul femeilor în cadrul definirii termenilor de *consolidare a păcii, menținerea păcii, reconciliere și justiție de tranziție*;
- Să aplice corect noțiunile: *sectorul de securitate (SS), guvernanta sectorului de securitate (GSS) și reforma sectorului de securitate (RSS)*.

Diferiți termeni sunt utilizați în mod regulat în teoriile sexualității și genului, de exemplu *sex, gen, identitate de gen, egalitate de gen, roluri de gen, orientare sexuală* etc. Este important să fie clare înțelesurile unor astfel de termeni, contextele în care sunt folosiți și impactul pe care al putea să-l producă asupra oamenilor și a proceselor în societate. În cazul nostru, vom încerca să mergem pe varianta definițiilor și interpretărilor „oficiale”, fie că ne referim la unele organizații și entități internaționale și dreptul internațional, ori la prevederile și reglementările prezente în cadrul legal național, care, într-un final, oricum este/ trebuie adaptat și armonizat cu legislația internațională.

Principalele surse pentru acest Glosar de termeni sunt *Convenția Consiliului Europei privind prevenirea și combaterea violenței împotriva femeilor și a violenței domestice (STCE nr. 210, denumită în continuare „Convenția de la Istanbul”) și Recomandarea CM/Rec (2007) 17 a Comitetului de Miniștri privind*

standardele și mecanismele de asigurare a egalității de gen și Expunerea de motive (CM (2007)153 addendum), precum și alte surse oficiale.

Organizația Mondială a Sănătății (OMS) rezumă diferența dintre **sex** și **gen** în felul următor:

Sexul se referă la „caracteristicile biologice și fiziologice diferite ale bărbaților și femeilor, cum ar fi organele de reproducere, cromozomii, hormonii etc.”- *Sexul* este, de obicei, atribuit la naștere (există exemple când este atribuit ulterior, când caracteristicile sexuale nu indică clar sexul bebelușului, de exemplu în cazul persoanelor „intersexuale”).

Sexul poate fi schimbat: în cazul persoanelor transsexuale, care se nasc cu caracteristicile sexuale ale unui sex și identitatea de gen a celuilalt se efectuează operații de reatribuire a sexului. Aceasta include o schimbare a organelor sexuale și administrarea de hormoni⁶.

Genul se referă la „caracteristicile sociale ale femeilor și bărbaților – cum ar fi normele, rolurile și relațiile dintre și între grupurile de femei și bărbați. Conceptul de gen include cinci elemente importante: *relaționale, ierarhice, istorice, contextuale și instituționale*. În timp ce majoritatea oamenilor sunt născuți fie bărbați, fie femei, ei/ele învață norme și comportamente adecvate, inclusiv modul în care ar trebui să interacționeze cu alții de același sex sau de sex opus în gospodării, comunități și locuri de muncă. Când indivizii sau grupurile nu „se potrivesc” cu normele de gen stabilite în societate, ei/ele se confruntă, adesea, cu stigmatizarea, practicile discriminatorii sau excluderea socială – toate acestea afectând negativ sănătatea”⁷.

Genul nu este definit neapărat de sexul biologic, deoarece genul unei persoane poate sau nu să corespundă sexului biologic al acesteia. Genul este mai mult despre identitate și despre cum ne simțim noi înșine. Oamenii se pot autoidentifica ca bărbați, femei, transsexuali, alții sau niciunul (nedeterminat/nespacificat). Oamenii care nu se identifică ca bărbați sau femei sunt adesea grupați sub termenii umbrelă „non-binar” sau „genderqueer”, dar gama de identificări de gen este în realitate nelimitată. Genul este profund personal pentru fiecare individ: unii oameni își recunosc identitatea de gen devreme în copilărie, iar alții/altele abia mai târziu. Genul se intersectează cu alte categorii, cum ar fi clasa, culoarea pielii, etnie, religie sau dizabilitate. Genul este ceva pe care îl exprimăm (expresia de gen), uneori intenționat și alteori fără să ne gândim. Ne comunicăm genul în mai multe moduri, de exemplu prin felul în care ne îmbrăcăm, felul în care ne mișcăm, stilul nostru de păr și modul în care interacționăm cu ceilalți⁸.

Genul este o construcție socială, psihologică și culturală și se dezvoltă în procesul de socializare. Prin urmare, societăți și culturi diferite pot avea înțele-

⁶ Gender Equality Glossary (2016), <https://edoc.coe.int/en/gender-equality/6947-gender-equality-glossary.html>

⁷ World Health Organization – Gender, equity and human rights: Glossary of terms and tools, <https://www.coe.int/en/web/gender-matters/sex-and-gender>

⁸ Diagram of Sex and Gender, Center for Gender Sanity, <http://www.gendersanity.com/diagram.html>

geri diferite despre ceea ce este „masculin” sau „feminin”. Societățile creează norme și așteptări legate de gen, iar acestea sunt învățate de-a lungul vieții oamenilor – inclusiv în familie, la școală, prin mass-media și alte instituții de socializare a individului. Toate aceste influențe impun anumite roluri și modele de comportament tuturor celor din societate. Normele de gen – adesea limitate la noțiuni de masculinitate și feminitate – se schimbă în timp, dar se bazează de obicei pe o ordine heteronormativă care prevede că există două sexe (genuri) și sunt atrase unul de celălalt. Oamenii care nu par să se încadreze în această noțiune binară de gen suferă adesea de excludere, discriminare și violență.

Genul este atât o categorie analitică – un mod de a gândi cum sunt construite identitățile –, cât și o idee politică care abordează distribuția puterii în societate. Normele de gen sunt învățate și interiorizate de toți membrii și membrele societății și variază în diferite culturi și în timp. Normele tradiționale de gen sunt ierarhice și presupun o structură de putere inegală legată de gen, care dezavantajează în principal femeile.

Genul este un domeniu care trece peste gândirea despre societate, drept, politică și cultură și este discutat frecvent în legătură cu alte aspecte ale identității și poziției sociale, cum ar fi clasa, etnia, vârsta și capacitatea fizică. Genul este, de asemenea, un concept important într-o serie de dezbateri sociale și politice și poate influența aceste dezbateri în mod diferit în funcție de contextul cultural. Genul este un cuvânt „sensibil și dificil”: politicienii și personalitățile publice îl folosesc adesea cu conotații negative, de exemplu, referindu-se la „poliția de gen” sau la ideologii care „amenință copiii noștri”. Acestea sunt exemple despre cum genul poate fi înțeles greșit și politizat. Astfel de percepții și interpretări sunt caracteristice, cu părere de rău, și societății noastre, moldovenești, deseori fiind folosite pe posturi de propagandă politică, religioasă și desigur, manipulare.

Aspectele (caracteristicile) sexului nu vor varia substanțial între diferitele societăți umane și în timp, în timp ce aspectele (caracteristicile) legate de gen pot varia foarte mult.

Exemple ce caracterizează sexul	Exemple ce caracterizează genul
<ul style="list-style-type: none"> ➤ Femeile pot avea menstruație, în timp ce bărbații nu. ➤ Bărbații au testicule, în timp ce femeile nu. ➤ Femeile au dezvoltat sâni, care sunt de obicei capabili să alăpteze (produce lapte), în timp ce bărbații nu pot alăpta. <p>Bărbații au, în general, oase mai mari decât femeile.</p>	<ul style="list-style-type: none"> ➤ În majoritatea țărilor, femeile câștigă mult mai puțin decât bărbații. ➤ În unele țări, industria tutunului vizează femeile prin „feminizarea” ambalajelor de țigări pentru anumite mărci (pachete mici „poșete” care seamănă cu produsele cosmetice și evocă slăbirea, folosirea culorilor „feminine”, precum rozul). ➤ În majoritatea țărilor lumii, femeile fac mai multe treburi casnice decât bărbații. <p>În unele țări, legea permite oamenilor să se căsătorească cu un partener de același sex, iar în alte țări acest lucru nu este permis.</p>

Termenul “egalitatea de gen” este uneori înșelător, pentru că am putea crede că acesta înseamnă că femeile și bărbații ar trebui să fie “identici”. Desigur, bărbații și femeile nu sunt identici și niciodată nu vor fi (pentru că nu există doi oameni, chiar și gemenii siamezi, care să fie cu adevărat identici). După cum diferențele de vârstă, cultură, religie, rasă și de experiență contribuie la diversitatea societăților și comunităților noastre, diferențele dintre bărbați și femei reprezintă o contribuție esențială la această diversitate. Mai mult decât atât, la fel cum bărbații se deosebesc de femei în unele privințe, există o mare diversitate în rândul femeilor și o mare diversitate în rândul bărbaților. Unele dintre aceste diferențe între bărbați și femei sunt de natură biologică, cum ar fi capacitatea de a naște copii, dar cele mai multe dintre aceste diferențe se referă la pozițiile și valorile culturale și sociale, pe care le atribuim fiecărui dintre genuri în cadrul societății noastre. Unele dintre aceste diferențe pot fi îmbrățișate și preferate de către bărbați și femei. Totuși, multe dintre aceste diferențe nu sunt dezirabile - nici din punct de vedere al persoanelor fizice, și nici din perspectiva dezvoltării umane. Trebuie să analizăm cauzele și efectele acestor diferențe, pentru a vedea dacă acestea sunt legate de inegalități în drepturi, oportunități, valoare sau rezultat.

Egalitate de gen înseamnă vizibilitate, capacitate și participare egală a ambelor sexe în toate sferele vieții publice și private. Egalitatea de gen este opusul termenului inegalitate de gen și nu al termenului diferență între sexe și vizează promovarea participării depline a femeilor și bărbaților în societate. Acest lucru înseamnă acceptarea și aprecierea în mod egal a diferențelor dintre femei și bărbați și a diverselor roluri pe care aceștia le joacă în societate. Egalitatea de gen include dreptul de a fi diferit. Acest lucru presupune luarea în considerare a diferențelor existente dintre femei și bărbați, care sunt legate de clasă, opinii politice, religie, etnie, rasă sau orientare sexuală. Egalitatea de gen înseamnă discutarea posibilităților de a merge mai departe, de a schimba acele structuri ale societății care contribuie la menținerea raporturilor inegale de putere între femei și bărbați și de a ajunge la un echilibru mai bun între diferitele valori și priorități ale femeilor și bărbaților.”⁹

Discriminarea femeilor. În termenii *Convenției ONU asupra tuturor formelor de discriminare față de femei*, expresia *discriminare față de femei* vizează orice diferențiere, excludere sau restricție bazată pe sex, care are drept efect sau scop să compromită ori să anihileze recunoașterea, beneficiul și exercitarea de către femei, indiferent de starea lor matrimonială, pe baza egalității dintre bărbat și femeie, a drepturilor omului și libertăților fundamentale, în domeniile politic, economic, social, cultural și civil sau în orice alt domeniu¹⁰.

⁹ Consiliul European, *Cadru conceptual, metodologie și prezentarea bunelor practici de integrare a perspectivei de gen - Raport final al activităților Grupului de specialiști privind abordarea integratoare a dimensiunii de gen* (2004), <https://rm.coe.int/168066e171>

¹⁰ UN Convention on the Elimination of All Forms of Discrimination against Women, Article 1, <https://anes.gov.ro/wp-content/uploads/2018/07/Conventia-asupra-eliminarii-tuturor-formelor-de-discriminare-fata-de-femei-cedaw.pdf>

Adoptarea de către statele părți a unor măsuri temporare speciale, menite să accelereze instaurarea egalității în fapt între bărbați și femei, nu este considerată ca un act de discriminare în sensul definiției din prezenta Convenție, dar nu trebuie ca aceasta să aibă drept consecință menținerea unor norme inegale sau diferențiate; aceste măsuri trebuie „abrogate de îndată ce au fost realizate obiectivele în materie de egalitate de șanse și tratament”¹¹.

Conform Curții Europene a Drepturilor Omului (CEDO), pentru constatarea existenței unui aspect de discriminare în baza articolului 14 al *Convenției europene a drepturilor omului*, trebuie să existe un „tratament diferențiat al persoanelor în situații similare sau în situații similare relevante”, care este „bazat pe o caracteristică care poate fi identificată” și „un astfel de tratament diferențiat este discriminatoriu, dacă nu are niciun obiectiv sau justificare rezonabilă; cu alte cuvinte, dacă nu urmărește un interes legitim sau dacă nu există un raport rezonabil de proporționalitate între mijloacele folosite și scopul avut în vedere”¹².

După forma de acțiune „discriminarea” este de două tipuri: *directă și indirectă*.

Discriminarea directă apare atunci când o diferență de tratament se întemeiază în mod direct și explicit pe distincții bazate exclusiv pe sex și pe caracteristici ale femeilor sau ale bărbaților, care nu pot fi justificate în mod obiectiv.

Discriminarea indirectă apare când o lege, o politică sau un program nu este în aparență discriminatoriu, dar are un efect discriminatoriu atunci când este pus(ă) în aplicare. Acest lucru se poate întâmpla, de exemplu, atunci când femeile sunt dezavantajate în raport cu bărbații în ceea ce privește beneficierea de o anumită oportunitate sau avantaj ca urmare a inegalităților preexistente. Aplicarea unei legi neutre din punct de vedere al genului poate să nu aibă niciun impact asupra inegalității existente sau o poate exacerba.

În legislația Uniunii Europene, în mod special în practica Curții Europene de Justiție și a CtEDO, sunt folosite următoarele definiții:

- *Discriminare directă* - „situația în care o persoană este tratată într-un mod mai puțin favorabil din cauza sexului în comparație cu o altă persoană care este, a fost sau ar fi într-o situație comparabilă”. Exemplul pe care-l putem invoca în acest sens ține de calitatea și capacitatea singulară a femeii de a fi însărcinată. Curtea Europeană de Justiție a stabilit că, întrucât numai femeile pot rămâne însărcinate, refuzul de a angaja sau concedierea unei femei gravide pe motiv de sarcină sau de concediu de maternitate reprezintă discriminare directă pe criterii de sex. În plus, pe baza acestui principiu, Curtea a afirmat că orice tratament nefavorabil asociat în mod direct sau indirect sarcinii sau concediului de maternitate reprezintă discriminare directă pe criterii de sex;

¹¹ *UN Convention on the Elimination of All Forms of Discrimination against Women*, Article 4, <https://anes.gov.ro/wp-content/uploads/2018/07/Conventia-asupra-eliminarii-tuturor-formelor-de-discriminare-fata-de-femei-cedaw.pdf>

¹² Consiliul Europei, Glosar privind Egalitatea între femei și bărbați, p.18-19, <https://rm.coe.int/168066e171>

- *Discriminare indirectă* - „situația în care o dispoziție, un criteriu sau o practică aparent neutră ar dezavantaja în special persoanele de un anumit sex în raport cu persoane de celălalt sex, în afară de cazul în care această dispoziție, acest criteriu sau această practică este justificată în mod obiectiv de un scop legitim, iar mijloacele pentru a atinge acest scop sunt corespunzătoare și necesare”¹³.

Violența împotriva femeilor. Articolul 3 litera (a) al *Convenției Consiliului Europei privind prevenirea și combaterea violenței împotriva femeilor și a violenței domestice (Convenția de la Istanbul)*¹⁴ prevede că: „violența împotriva femeilor” este înțeleasă drept o încălcare a drepturilor omului și o formă de discriminare împotriva femeilor și va însemna toate acțiunile de violență de gen care rezultă în, sau care sunt probabile a rezulta în, vătămarea sau suferința fizică, sexuală, psihologică sau economică cauzată femeilor, inclusiv amenințările cu asemenea acțiuni, coerciția sau deprivarea arbitrară de libertate, indiferent dacă survine în public sau în viața privată”.

Același articol 3 litera (d) concretizează termenul violenței de gen împotriva femeilor: „**Violența de gen** împotriva femeilor va însemna violența care este direcționată împotriva unei femei pentru că ea este o femeie sau care afectează femeile în mod disproporționat”.

În același context definim și **violența domestică** care înseamnă „toate acțiunile de violență fizică, sexuală, psihologică sau economică, care survin în familie sau în unitatea domestică sau între foștii sau actualii soți sau parteneri, indiferent dacă agresorul împarte sau a împărțit același domiciliu cu victima”¹⁵.

Fiind o formă de violență bazată pe gen, **violența sexuală** se referă la orice act, tentativă sau amenințare de natură sexuală care are ca rezultat sau poate duce la vătămări fizice sau psihologice. Aceasta include toate formele de exploatare și abuz sexual, cum ar fi violul, bătăile soției/soțului, abuzul sexual asupra copiilor, violența legată de zestre, violul conjugal, mutilarea genitală feminină, hărțuirea și intimidarea sexuală la locul de muncă și în instituțiile de învățământ, traficul de persoane și prostituția forțată.

Capacitarea (abilitarea) femeilor. Capacitarea femeilor și a fetelor se referă la obținerea de către acestea a puterii și controlului asupra propriilor vieți. Capacitarea implică sensibilizarea, dezvoltarea încrederii în sine, extinderea alege-rilor existente, acces sporit la resurse și măsuri și controlul acestora în vederea transformării structurilor și instituțiilor care consolidează și perpetuează discriminarea bazată pe criteriul de sex și inegalitatea. Acest lucru presupune că, pentru a putea fi capacitate, acestea nu trebuie să dispună numai de capacități

¹³ Consiliul Europei, Glosar privind Egalitatea între femei și bărbați, p.18-19, <https://rm.coe.int/168066e171>

¹⁴ Convenția Consiliului Europei privind prevenirea și combaterea violenței împotriva femeilor și a violenței domestice, <https://rm.coe.int/1680464e99>

¹⁵ Convenția Consiliului Europei privind prevenirea și combaterea violenței împotriva femeilor și a violenței domestice, art.3 (b) <https://rm.coe.int/1680464e99>

egale (ca de exemplu în domeniul educației și sănătății) și de acces egal la resurse și oportunități (ca de exemplu la terenuri și la ocuparea forței de muncă), ci trebuie să dispună de asemenea și de capacitatea de a folosi aceste drepturi, capacități, resurse și oportunități pentru a face alegeri și a lua decizii strategice (oferite prin oportunități de conducere și participare la instituțiile politice).

Capacitarea femeilor nu poate fi realizată în vid. Bărbații trebuie incluși și ei în procesul schimbării. Capacitarea nu trebuie privită ca un joc în care unii pierd și alții câștigă, în care orice câștig pentru femei implică o pierdere pentru bărbați. Creșterea puterii femeilor prin strategii de capacitate nu se referă la o putere asupra cuiva sau la forme de putere ce implică controlul, ci, mai degrabă la forme alternative de putere: *puterea de a, putere împreună cu și putere din interior*, care sunt centrate pe folosirea punctelor tari individuale și colective în vederea realizării unor obiective comune fără coerciție sau dominare (UN Women)¹⁶.

Perspectiva de gen. Termenul „perspectivă de gen” reprezintă o modalitate de abordare sau analiză care are în vedere impactul dimensiunii genului asupra oportunităților, rolurilor sociale și interacțiunii oamenilor. Această modalitate de abordare este ceea ce permite efectuarea de analize de gen și, ulterior, integrarea perspectivei de gen în orice program, politică sau organizație propusă (UN Women).¹⁷

Perspectiva de gen este un instrument de abordare a realității prin punerea sub semnul întrebării a relațiilor de putere stabilite între femei și bărbați și a relațiilor sociale în general. Este un cadru conceptual, o metodologie de interpretare și un instrument de analiză critică care orientează deciziile, lărgeste și schimbă perspectivele și care ne permite să reconstruim concepte, să examinăm cu atenție atitudinile și să identificăm prejudecățile și condiționările pe criterii de sex, în vederea luării în considerare ulterior a revizuirii și modificării acestora prin dialog (Anexa 1).

Integrarea perspectivei de gen sau abordarea integratoare a perspectivei de gen. În ceea ce privește conceptul privind *abordarea integratoare a egalității de gen*, acesta a fost definit în sensul interpretării cuvântului „mainstreaming” din limba engleză. „Integrarea perspectivei de gen constă în (re)organizarea, îmbunătățirea, dezvoltarea și evaluarea proceselor de elaborare a politicilor, astfel încât abordarea integratoare a egalității de gen să fie folosită pentru toate politicile la toate nivelurile și în toate etapele, de către actorii implicați în mod normal în elaborarea politicilor”¹⁸.

Consiliul Economic și Social al Națiunilor Unite, în iulie 1997, prezintă definiția conceptului de *abordare integratoare a egalității de șanse pentru femei și*

¹⁶ Definiție din Glosarul Centrului de formare al UN Women, <https://rm.coe.int/168066e171>

¹⁷ Ibidem

¹⁸ Consiliul European, *Cadru conceptual, metodologie și prezentarea bunelor practici de integrare a perspectivei de gen - Raport final al activităților Grupului de specialiști privind abordarea integratoare a dimensiunii de gen* (2004), pagina 17.

bărbați ca: „Integrarea perspectivei de gen în procesul de evaluare a implicațiilor pentru femei și bărbați, în orice acțiune planificată, inclusiv legislație, politici sau programe, în toate domeniile și la toate nivelurile. Aceasta este o strategie necesară pentru a îngloba nevoile, preocupările și experiențele femeilor și bărbaților în planificarea, implementarea, monitorizarea și evaluarea politicilor și programelor, în toate sferile sociale, politice și economice, astfel, încât femeile și bărbații să obțină, în mod egal, beneficii, iar inegalitățile să nu fie perpetuate. Scopul final al abordării integratoare este realizarea egalității de gen”¹⁹.

Integrarea perspectivei de gen este abordarea aleasă de sistemul Organizației Națiunilor Unite și de comunitatea internațională în vederea realizării de progrese în domeniul drepturilor femeilor și ale fetelor, ca parte a drepturilor omului, căruia Organizația Națiunilor Unite îi este dedicată. Acesta nu reprezintă un scop sau un obiectiv în sine. Este o strategie de implementare a unui nivel mai mare de egalitate pentru femei și fete în raport cu bărbații și, respectiv, cu băieții. Integrarea perspectivei de gen constă într-un proces de evaluare a implicațiilor pentru femei și pentru bărbați a oricărei acțiuni planificate, inclusiv legislație, politici sau programe, în toate domeniile și la toate nivelurile. Este un mod de a lua în considerare preocupările și experiențele femeilor, ca și ale bărbaților ca parte integrantă în elaborarea, implementarea, monitorizarea și evaluarea politicilor și programelor în sfera politică, economică și socială, astfel încât atât femeile, cât și bărbații să beneficieze în mod egal, iar inegalitatea să nu se perpetueze. Scopul ultim este realizarea egalității de șanse între femei și bărbați (UN Women)²⁰.

Integrarea perspectivei de gen se referă la integrarea sistematică a respectivelor situații, priorități și nevoi ale femeilor și bărbaților în toate politicile în vederea promovării egalității între femei și bărbați și mobilizarea tuturor politicilor și măsurilor generale în special în vederea realizării egalității prin luarea în considerare într-un mod deschis și activ, în etapa de planificare, a efectelor acestora asupra respectivelor situații ale femeilor și bărbaților în implementare, monitorizare și evaluare (Comisia Europeană)²¹.

Consolidarea păcii este un termen folosit în cadrul comunității internaționale pentru a descrie acele procese și activități implicate în soluționarea conflictelor armate pentru a stabili o pace durabilă și a asigura protecția drepturilor fundamentale ale omului.

În același timp, consolidarea păcii presupune și implică un proces de transformare a structurilor și relațiilor de guvernare axat pe abordarea fundamental

¹⁹ Cf.: *Mainstreaming the gender perspective into all policies and programmes in the United Nations system*, ECOSOC, iulie 1997, capitolul IV. ECOSOC agreed conclusions, 1997/2 pg. 3. Disponibil: <http://www.un.org/womenwatch/osagi/pdf/ECOSOCAC1997.2.pdf>

²⁰ Definiție din *Glosarul Centrului de formare al ONU Femei*, <https://rm.coe.int/168066e171>

²¹ Comisia Europeană, Comunicarea Comisiei COM (96) 67 finală din 21 februarie 1996, *Incorporarea de șanse egale pentru femei și bărbați în toate politicile și activitățile Comunității*.

a cauzelor și efectelor, reconcilierea și echilibrarea diferențelor, normalizarea relațiilor în societate și construirea instituțiilor publice, care pot gestiona conflictele fără a recurge la acte de violență.

Mentținerea păcii identifică activitățile politice și militare ale „*forțelor internaționale de pace ale Națiunilor Unite*” (denumite în mod obișnuit **căști albastre**) cu scopul menținerii păcii internaționale în diferite zone de pe mapamond, unde sunt atestate conflicte militare. Aceste acțiuni se desfășoară sub controlul Secretariatului Națiunilor Unite mandat de Consiliul de Securitate al ONU, prin crearea coalițiilor militare internaționale. Misiunile sunt gestionate de Departamentul Operațiunilor de Pace (ONU), cu sediul la New York.

Desfășurarea prezenței Organizației Națiunilor Unite pe teritoriul conflictelor, are loc cu acordul tuturor părților interesate, implicând în mod normal personal militar și / sau polițiști și civili. Menținerea păcii este o misiune, care extinde posibilitățile atât pentru prevenirea conflictelor, cât și pentru stabilirea păcii.

Reconcilierea este un proces pe termen mediu și lung prin care părțile participante la o dispută, la un conflict armat stabilesc măsuri de încredere, învață să trăiască în cooperare și creează împreună condițiile necesare pentru instaurarea unei păci stabile. Măsurile și acțiunile de reconciliere pot avea loc la nivel individual, la nivel de comunitate și / sau la nivel național, dar și la nivel internațional.

Justiție de tranziție. Aceasta constituie o reacție la încălcările sistematice sau răspândite ale drepturilor omului și urmărește scopul recunoașterii victimelor și promovează posibilități de pace, reconciliere și democrație. Justiția de tranziție nu este o formă specială de justiție, ci o justiție adaptată societăților care se transformă după o perioadă de abuz prevalent asupra drepturilor omului. În unele cazuri, aceste transformări se produc brusc; în altele, ele pot avea loc de-a lungul mai multor decenii.

Justiția de tranziție înseamnă un set de măsuri judiciare și extrajudiciare pentru a aborda moștenirea abuzului asupra drepturilor omului în societățile dominate de conflicte armate sau în cele cu regimuri autoritare. Principiul său este că, promovând justiția, recunoașterea victimelor și comemorarea lor, înmulțim șansele societății de a reveni la funcționarea pașnică și democratică. Cele patru măsuri centrale ale justiției tranzitorii (proces, publicarea adevărului, reparații și reforme administrative) sunt menite să garanteze patru obiective: recunoașterea, încrederea, statul de drept și, în cele din urmă, reconcilierea. Cele patru drepturi recunoscute victimelor prin justiția tranzitorie sunt: dreptul la adevăr, dreptul la justiție, dreptul la reparație și garanția nerecurenței (numită și nerecurență). Acestea sunt așa numitele „*principii Joinet*” sau principiile împotriva impunității, stabilite în 1997 de avocatul francez Louis Joinet la cererea Înalțului Comisar al Națiunilor Unite pentru Drepturile Omului. Domeniul justiției de tranziție evoluează și integrează în mod regulat noi abordări inovatoare susceptibile de a îndeplini unul sau mai multe dintre obiectivele sale.

Securitatea. Etimologic *securitatea* provine din lat. *securitas*, însemnând „fără grijă, serenitate, liniște sufletească. În mod tradițional, securitatea a însemnat lipsa relativă a războiului a atacurilor militare, absența pericolelor militare sau de alt gen și capacitatea de a face față agresiunii externe. În sens obiectiv, securitatea, măsoară absența amenințărilor la adresa valorilor dobândite, iar într-un sens subiectiv, absența temerii că asemenea valori vor fi atacate” și a fost sinonimă cu securitatea națională. Mai recent, conceptul s-a extins pentru a include preocupări de mediu și economice. Termenul „securitate umană” este folosit acum pentru a sublinia necesitatea de a se concentra asupra nevoilor umane și de a proteja drepturile individului, inclusiv drepturile la viață și integritate fizică, precum și a nevoilor specifice, cum ar fi asigurarea cu hrană și accesul la justiție. Statul își poate defini securitatea prin prisma a cel puțin cinci sectoare: militar, politic, economic, de mediu și societal²².

Sectorul de securitate. Inițial conceptul a fost atribuit exclusiv forțelor armate. Ulterior noțiunea de sector de securitate a fost extinsă asupra altor domenii, care au o influență asupra securității statului. Extinderea conceptului asupra altor domenii este legată de schimbarea percepției asupra noțiunii de securitate. Nu există o idee consensuală privitor la ce cuprinde sectorul de securitate. Abordarea minimalistă, implică doar forțele de securitate de bază, cum sunt forțele militare, paramilitare și de poliție, și alte instituții militarizate. Pe de altă, abordarea permissivă, include o gamă largă de instituții, care adesea nu au tangențe directe cu sfera militară.

Tabel 1.1.

Actorii Sectorului de securitate²³

Actorii și orientarea		Sistemică	
Abordarea	Sectorul	Orientarea spre stat	Orientarea spre oameni
Restrictivă	Structurile militarizate	<ul style="list-style-type: none"> • Forțele armate • Poliția • Jandarmii • Forțele paramilitare • Gărzile prezidențiale • Servicii de informații • Pază de coastă • Poliția de frontieră • Vama • Grănicerii • Rezerva 	<ul style="list-style-type: none"> • Unități locale de securitate (gărzile populare)

²² Institutul de politici publice, *Conceptul de securitate. Sectorul de securitate*, https://ipp.md/old/public/files/Proiecte/1-conceptul_securitate.pdf

²³ Ibidem

Permisivă	Structurile din domeniul justiției	<ul style="list-style-type: none"> • Instituțiile din domeniul justiției • Instituțiile penitenciare • Organele de urmărire penală (în cazul în care acestea sunt demilitarizate) • Instanțele de judecată și tribunalele • Executorii judecătorești. 	<ul style="list-style-type: none"> • Comisiile pentru drepturile omului • Avocații parlamentari • Organizațiile obștești
	Structurile ilegale		<ul style="list-style-type: none"> • Armatele de eliberare • Unitățile de guerilă • Companiile private de securitate

Guvernanța sectorului de securitate (GSS) descrie influența oficială și neoficială a tuturor structurilor, instituțiilor și actorilor implicați în prestarea, gestionarea și supravegherea securității și justiției la nivelurile național și local. O bună GSS înseamnă aplicarea principiilor de bună guvernare în cadrul sectorului de securitate și justiție al unui stat. Pe scurt, aceasta înseamnă că instituțiile din sectorul de securitate și justiție (furnizorii) oferă servicii de securitate și justiție ca un bun public, prin politici și practici transparente și în cadrul unei guvernante democratice care respectă drepturile omului și statul de drept. Furnizorii de securitate și justiție trebuie să întreprindă acțiuni pentru a satisface nevoile diferite de securitate ale tuturor persoanelor fizice și să se asigure că participarea în cadrul sectorului de securitate și justiție nu se limitează din cauza genului, orientării sexuale sau identității de gen a unei persoane²⁴.

Reforma sectorului de securitate (RSS). Aceasta se referă la transformarea sectorului / sistemului de securitate (care include toți actorii, rolurile, responsabilitățile și acțiunile lor) ca mijloc de gestionare și operare a sistemului, într-un mod care este mai coerent și corespunzător în raport cu normele democratice și principiile (*responsabilitate, transparență, stat de drept, participare, receptivitate, eficacitate, eficiență*) de bună guvernare pentru a contribui la un cadru de securitate eficient.

În situația în care buna GSS reprezintă scopul, RSS sau transformarea sectorului de securitate constituie o modalitate de a-l realiza. Reformele vizează părți anumite ale sectorului de justiție și securitate, de ex.: reforma poliției, reforma judiciară sau cea în materie penală. Aceste procese deschid noi oportunități de

²⁴ Henri Myrtilinen, *Guvernanța sectorului de securitate, reforma sectorului de securitate și dimensiunea de gen (Set de instrumente privind aspectele de gen și securitatea, DCAF, OSCE/ODIHR, UN Women, p. 23, https://www.dcaf.ch/sites/default/files/publications/documents/GSToolkit_Tool-1_Romanian.pdf*

intensificare a egalității de gen în aceste sectoare, precum și de intensificare a egalității de gen în sens larg.

RSS reprezintă procesul politic și tehnic de îmbunătățire a securității statale și umane prin eficientizarea și responsabilizarea furnizării, gestionării și supravegherii securității într-un cadru de control civil democratic, cu respectarea supremației legii și a drepturilor omului. Scopul RSS este de a aplica principiile de bună guvernare în cadrul sectorului de securitate și justiție. RSS vizează toți actorii statali și nestatali implicați în furnizarea, gestionarea și supravegherea securității (a se vedea Figura 3) și subliniază legăturile între rolurile, responsabilitățile și acțiunile în procesul de îmbunătățire a responsabilității și guvernanței. De asemenea, RSS include aspecte ale furnizării, gestionării și supravegherii sistemului justiției. De fapt, atunci când ne gândim la GSS și RSS, trebuie să ținem cont de o interpretare în sens larg a „sectorului de securitate și justiție”²⁵.

1.2. Egalitatea de gen și drepturile omului

Obiective de învățare:

- Să înțeleagă raporturile dintre drepturile omului și egalitatea de gen (drepturile femeilor), ca parte inalienabilă, integrală și indivizibilă a drepturilor universale ale omului;
- Să definească drepturile femeilor prin prisma principalelor tipuri și forme pe care le poate lua „inegalitatea”;
- Să descrie principalele drepturi ale femeilor, care de-a lungul timpului au influențat sensul, percepția, conținutul și impactul în cadrul societăților în situații de conflicte, crize umanitare, restabilirea păcii și reconstrucția post-conflict.

Cu toate că disparitățile de gen s-au diminuat în ultimele decenii, persistă inegalități și provocări în mai multe domenii esențiale. Există încă disparități semnificative de gen în ceea ce privește ocuparea forței de muncă, desfășurarea de activități independente, munca cu fracțiune de normă, antreprenoriatul și procesul decizional, precum și în ceea ce privește salariile și pensiile și, prin urmare, femeile se confruntă cu un risc mai ridicat de sărăcie în comparație cu bărbații.

Probabilitatea absolvirii studiilor superioare este mai ridicată în rândul femeilor, însă acestea sunt semnificativ subreprezentate, de exemplu, în domeniile ȘTIM (știință, tehnică, inginerie și matematică) de studiu și de carieră, în cercetare și în funcții de conducere la toate nivelurile de educație. Mai mult, și bărbații sunt în continuare subreprezențați în domenii precum îngrijirea copiilor și a persoanelor vârstnice, educația copiilor preșcolari și din treapta primară, sectorul sănătății și munca neremunerată. Între timp, violența bazată pe gen și stereotipurile de gen rămân larg răspândite.

²⁵ Ibidem

Drepturile omului există pentru a proteja libertățile fundamentale ale omului și inviolabilitatea demnității umane. Totuși, când vorbim despre aceste drepturi, trebuie să avem în vedere că oamenii sunt diferiți. În practică, conceptul universal de drepturi ale omului, nu acoperă nevoile și drepturile specifice ale femeilor și fetelor. Prin urmare, *egalitatea de gen* este adesea asimilată cu *drepturile femeilor*. Astfel, atunci când vorbim despre *perspectiva de gen*, avem în vedere doar poziția femeilor și fetelor într-o anumită zonă sau comunitate. Acest lucru poate fi înțeles, având în vedere că poziția femeilor și fetelor din întreaga lume încă nu este egală cu cea a bărbaților și a băieților, că există probleme specifice doar femeilor (de exemplu: drepturile reproductive, violența împotriva femeilor etc.) și că egalitatea de gen, din punct de vedere istoric, s-a axat, întrădevăr, pe evidențierea și schimbarea poziției inegale ale femeilor și fetelor în comunitate²⁶.

Recomandarea (2007) 17 a Comitetului de Miniștri a Consiliului Europei privind standardele și mecanismele de asigurare a egalității de gen stabilește egalitatea de gen ca „un principiu al drepturilor omului” și drepturile femeii ca „o parte inalienabilă, integrală și indivizibilă a drepturilor universale ale omului”²⁷.

Definirea drepturilor femeilor este indubitabil legată de principalele tipuri, forme pe care le poate lua „inegalitatea” sau domenii, modalități în care se poate manifesta. Ne referim la:

- *Inegalități în leadership, participare politică și reprezentare*. Femeile sunt adesea subreprezentate în structurile formale de luare a deciziilor, inclusiv guverne, consilii comunitare și instituții de elaborare a politicilor;
- *Inegalități în oportunități, participare și abilitare economică*. În majoritatea țărilor, femeile și bărbații sunt distribuiți diferit în sectoare economiei. Femeile primesc salarii mai mici pentru o muncă similară, au mai multe șanse să aibă locuri de muncă prost plătite și locuri de muncă negarantate (part-time, temporare, la domiciliu) și să aibă mai puțin acces, decât bărbații, la active productive, cum ar fi educația, formare de competențe, drepturi de proprietate și resurse financiare;
- *Inegalități ce țin de accesul la educație și nivelul educațional*. În multe țări, femeile au o rată de alfabetizare mai mică, un nivel mai scăzut de înscriere în învățământul primar, secundar și terțiar. Aceste inegalități sunt, de asemenea, legate și de stereotipurile de gen care există într-o societate sau alta;
- *Violența sexuală și violența în familie*. Femeile tind să fie mai des victime ale violenței domestice. Exploatarea sexuală prin trafic și comerț sexu-

²⁶ *Gender Training Manual for the Ministry of Defence of the Republic of Serbia and the Serbian Armed Forces*, pp. 19-20, https://www.seesac.org/f/docs/Gender-and-Security/Gender-Training-Manual-for-the-Ministry-of-Defence-of-Republic-of-Ser_1.pdf

²⁷ *Recomandarea CM/Rec (2007) 17 a Comitetului de Miniștri al Consiliului Europei privind standardele și mecanismele de asigurare a egalității de gen, aliniatul (1)*, <https://rm.coe.int/168046253e>

al, violența sexuală în conflicte armate și războaie, inclusiv, și în cazurile atestate de „curățare etnică” etc.;

- *Diferențe în statutul legal al persoanei și în drepturi.* Există multe cazuri în care drepturile egale la statutul persoanei, securitate, bunuri, moștenire și oportunități de angajare sunt refuzate femeilor prin lege sau reieșind din practicile și stereotipurile din societate.

Formularea și definirea drepturilor femeii ca drepturi ale omului a fost realizată în cadrul unei serii de conferințe internaționale în urma cărora au rezultat semnificative angajamente politice privind drepturile femeii și egalitatea, inclusiv datorită mobilizării activiștilor din întreaga lume: *Conferința mondială a drepturilor omului de la Viena, din 1993, Conferința internațională pentru populație și dezvoltare, de la Cairo, din 1994 și, mult mai important, cea de-a patra Conferință Mondială privind Femeile, de la Beijing, din 1995*, care este considerată o realizare semnificativă în formularea explicită a drepturilor femeii ca drepturi ale omului. Conceptul de drepturi ale femeilor pune accentul pe încălcarea drepturilor femeii, inclusiv nerespectarea integrității fizice a femeii și aspecte legate de abilitatea femeilor de a-și controla propria fertilitate, probleme care nu fuseseră anterior abordate în cadrul instrumentelor și politicilor privind drepturile omului centrate pe drepturile civile și politice oficiale, pentru că acestea erau considerate ca făcând parte din sfera privată, un tabu sau, pur și simplu, acceptate ca o parte inevitabilă a vieții femeilor²⁸.

Articolul 9 din *Declarația de la Beijing*, adoptată la Conferința Mondială privind Femeile de la Beijing, afirmă de asemenea angajamentul guvernelor de „a asigura implementarea deplină a drepturilor femeilor și ale fetelor ca drepturi inalienabile, integrale, care constituie parte integrală din drepturile și libertățile fundamentale ale omului. Articolul 14 stipulează că „Drepturile femeii sunt drepturile omului”. Aceste articole exprimă recunoașterea faptului că femeile suferă nedreptăți, discriminare și violență exclusiv pe criterii de sex²⁹.

Drepturile femeii au fost revendicate pentru femei și fete de-a lungul timpului în multe societăți din întreaga lume și constituie fundamentul mișcării pentru drepturile femeilor. În unele țări, aceste drepturi sunt instituționalizate sau susținute de lege, obiceiuri și comportamente locale, în timp ce în alte țări pot fi ignorate, suprimate sau interzise. Ele diferă de noțiunile mai largi ale *drepturilor omului*, punând accentual pe inegalități istorice inerente care se opun exercitării drepturilor femeilor și fetelor, în favoarea bărbaților și băieților. Apărarea acestor drepturi este un obiectiv pentru a realiza o societate mai egalitară și mai echitabilă.

²⁸ *Drepturile femeilor sunt drepturi ale omului*, Organizația Națiunilor Unite, Biroul Înaltului Comisar pentru Drepturile Omului, 2014, capitolul II, Angajamente globale, <https://rm.coe.int/16806f11f5>

²⁹ *Beijing Declaration and Platform for Action*, <https://www.un.org/womenwatch/daw/beijing/pdf/BDPfA%20E.pdf>

Problemele și inegalitățile asociate în mod obișnuit cu noțiunile de *drepturi ale femeilor* includ, dar nu se limitează la: *drepturile naturale, dreptul la muncă, la venituri egale, de a alege și a fi ales, de proprietate, la libera mișcare, la educație, la securitate, dreptul la reproducere*. Dar, să vedem ce înseamnă fiecare dintre aceste drepturi, cum au evoluat de-a lungul timpului și cine a influențat sensul, percepția, conținutul și impactul asupra societăților ale acestor noțiuni.

Drepturile naturale provin din natura umană și, prin urmare, ar fi inerente tuturor, indiferent de poziția socială, de etnie, de naționalitate sau de origine.

Filosoful grec Aristotel se află la originea ideii că omul este un „animal rațional” și, de fapt, reprezintă o putere naturală a rațiunii. Conceptele și reprezentările naturii umane în Grecia antică depind de mai mulți factori, însă cel mai important, depind de sex sau etnie.

Inspirat de filosofii clasici, fondatorii și teoreticienii contractului social (*current modern de filosofie politică, care consideră că la originea societății și statului este un contract între bărbați*)³⁰ Thomas Hobbes, Jean Jacques Rousseau și John Locke au dezvoltat în secolul al XVII-lea teoria dreptului natural. Ei susțin că drepturile naturale nu sunt derivate de la Dumnezeu, ci sunt „universale, evidente și intuitive”, precum legile naturii. Ei consideră femeile ca pe niște copii, sclavi și ne-albi, nici „raționali” și nici „civilizați” și susțin că statutul inferior al femeilor este o chestiune de „bun simț” datorită „naturii sale”.

Opiniile lor sunt combătute în secolele XVIII și XIX de filosofii evanghelici ale *teologiei naturale (current filosofic, care afirmă, că Dumnezeu poate fi cunoscut prin înțelegerea și cunoașterea naturii și a ființei umane, ca parte componentă a naturii)*³¹, cum ar fi William Wilberforce și Charles Spurgeon, care pledează pentru abolirea sclaviei și recunoașterea drepturilor egale pentru bărbați și femei. Ei susțin că toți oamenii sunt de natură umană, indiferent de sex, etnie sau alte calificări, prin urmare toți oamenii au drepturi naturale.

Dreptul la muncă este unul dintre drepturile omului proclamate la articolul 23 al Declarației Universale a Drepturilor Omului (1948) : „Orice persoană are dreptul la muncă, la libera alegere a locului de muncă, la condiții echitabile și satisfăcătoare de muncă, precum și la protecție împotriva șomajului”³². Atitudinile față de egalitate evoluează, dar nici măcar generația tânără actuală nu este imună la stereotipurile și disparitățile de gen. În prezent, inegalitățile dintre femei și bărbați persistă, în special pe piața forței de muncă. Femeile muncesc încă, în mare parte, în sectoarele mai slab plătite și ocupă mai puțin posturi cu putere decizională. Conform Strategiei privind egalitatea de gen a UE 2020-2025, doar 67% din femeile din UE sunt angajate, față de 78% în cazul băr-

³⁰ Nota autorului.

³¹ Nota autorului.

³² *Universal Declaration of Human Rights*, <https://www.un.org/en/about-us/universal-declaration-of-human-rights>

baților³³. În Republica Moldova femeile sunt încadrate mai puțin decât bărbații pe piața muncii, rata de ocupare a femeilor fiind de 39%, comparativ cu 43% pentru bărbați, iar în cazul femeilor cu copii sub vârsta de 6 ani rata de ocupare este de 40%, comparativ cu 57% în cazul bărbaților cu aceeași situație³⁴.

Dreptul la venituri egale. Diferența de venituri dintre bărbați și femei este un fapt atestat, iar motivele sau cauzele care stau la baza acestor diferențe reprezintă subiecte de dezbateri, în special în sociologie și economie. Este *inegalitatea de venituri* rezultatul unor circumstanțe și condiții sociale, cum ar fi: preferințele individuale legate de educație, care conduc la alegerea unor profesii mai puțin plătite, numărul de ore lucrate, pauzele în cariera profesională, obstacole în carieră sau, totuși, totul se reduce la *discriminarea de gen*? Indiferent de răspunsul ales, motivele principale, care stau la baza inegalității de venituri țin de următoarele. În primul rând, femeile sunt puternic reprezentate în multe locuri de muncă care au fost înlocuite de tehnologii și sisteme de automatizare, sunt subreprezentate în rolurile și pozițiile tehnologice emergente și își asumă o parte disproporționată din munca de îngrijire a copiilor și bolnavilor. În plus, în multe țări, femeile sunt dezavantajate în accesarea creditelor sau a altor produse financiare, a altor active materiale și nemateriale, împiedicându-le să înceapă o afacere sau să-și câștige existența gestionând active.

În Uniunea Europeană (UE-27), femeile câștigă în medie cu 16 % mai puțin decât bărbații – cu diferențe semnificative de la o țară la alta³⁵. Diferența salarială, în medie, dintre femei și bărbați în țările OECD se reduce, dar într-un ritm foarte lent. Trece de la 14,5% în 2010 la 13,5% în 2019. În schimb, în restul lumii, situația este alta. Aceasta înseamnă că progresul global către reducerea decalajului salarial s-a oprit. Coreea de Sud are cel mai mare decalaj salarial între sexe, la 34,1%, urmată de Japonia cu 24,5% și Israel cu 21,8%. Belgia prezintă cel mai mic decalaj cu 3,7%, Grecia cu 4,5% și Costa Rica cu 4,7%. În 2019, venitul mediu anual al femeilor din întreaga lume a constituit 11.500 USD, comparativ cu 21.500 USD pentru bărbați³⁶.

În Republica Moldova, în anul 2019, diferența de gen în salarizare total pe economie a constituit 14,1%. Cele mai mari diferențe dintre salariile bărbaților și ale femeilor sunt caracteristice pentru domeniul activităților financiare și de asigurări (42,9%), informațiilor și comunicațiilor (35,7%), industrie (20,9%), sănătate și asistență socială (cu 19,6%). Femeile predomină în activități economice cu nivel de salarizare scăzut (segregarea pe domenii de activitate), precum

³³ *Strategia privind egalitatea de gen a UE 2020-2025*, https://ec.europa.eu/info/sites/default/files/aid_development_cooperation_fundamental_rights/gender_equality_strategy_factsheet_ro_0.pdf

³⁴ UN Women Moldova. *Notă strategică pentru anii 2018-2022*, <https://moldova.unwomen.org/sites/default/files/Field%20Office%20Moldova/Attachments/Publications/2018/RO-SN%20Summary%202018-2022.pdf>

³⁵ *Drepturile femeilor: este egalitatea de gen o realitate în Europa?*, https://europa.eu/youth/get-involved/your-rights-and-inclusion/womens-rights-gender-equality-reality-europe_ro

³⁶ *Inegalități de venituri între barbati și femei*, Wikipedia, Enciclopedia liberă, https://ro.wikipedia/wiki/In%C3%A9galit%C3%A9s_de_revenus_salariaux_entre_hommes_et_femmes

sănătate și asistența socială, învățământ, activități de cazare și alimentație publică, servicii. Programul de muncă incomplet, specific pentru forța de muncă feminină, de asemenea, determină salarizarea mai scăzută. Din cauza orelor de muncă reduse (până la 40 de ore), 23,6% dintre bărbați și 39,0% dintre femei ocupate au avut salarii mai mici³⁷.

Dreptul la vot. Dreptul la vot nu a fost dintotdeauna universal. Timp de secole reprezentantele sexului frumos au dus o luptă aprigă pentru a castiga dreptul sufragiului. Miscările maselor au început în secolul al XIX-lea și au capatat amploare în secolul XX. Primul stat din lume, care a introdus votul universal atât pentru bărbați, cât și pentru femei a fost Noua Zeelandă, în anul 1893. În România, femeile și-au câștigat dreptul de a-și exercita opinia politică prin vot în anul 1938, prevedere stipulată în Constituția statului.

Idealurile votului feminin s-au dezvoltat alături de cel al votului universal și astăzi votul femeilor este considerat un drept în majoritatea țărilor din întreaga lume (în temeiul Protocolului opțional al Convenției privind eliminarea tuturor formelor de discriminare împotriva femeilor, CEDAW).

Dreptul de proprietate privată. Acesta este definit ca dreptul real principal care conferă titularului său atributele de posesie, folosință și dispoziție (*jus possidendi, jus utendi, jus fruendi, jus abutendi*) asupra bunului apropiat în formă privată, atribute care pot fi exercitate în mod absolut, exclusiv și perpetuu, cu respectarea limitelor materiale și a limitelor juridice³⁸. Esența problemei drepturilor femeilor la proprietate are lungi și puternice „rădăcini istorice”. Tradițiile culturale fac, de cele mai multe ori, ca femeile să fie dependente de rudele de sex masculin pentru garantarea dreptului de proprietate și fără a dispune de protecție juridică. O practică juridică relativ comună pentru mai multe țări presupunea preluarea de către soți a controlului asupra imobilelor și salariilor soțiilor lor. Drepturile de proprietate ale femeilor au continuat să fie limitate în multe țări europene până la reformele legale din anii 60-70 ai sec. XIX. De exemplu, în Germania de Vest, legea referitoare la moștenirea agricolă rurală favorizează moștenitorii bărbați până în 1963. În Statele Unite, așa-numitele „legi ale șefilor și stăpânilor”, care confereau soțului controlul exclusiv asupra proprietății conjugale, erau în vigoare până acum câteva decenii. Așa în anul 1981, aceste legi au fost declarate neconstituționale.

Declarația Universală a Drepturilor Omului proclamă, în art. 17, că „orice persoană are dreptul la proprietate, atât singură, cât și în asociere cu alții. Nimeni nu poate fi lipsit în mod arbitrar de proprietatea sa”. În termenii *Convenției ONU asupra tuturor formelor de discriminare față de femei* statele trebuie să asigure „aceleași drepturi pentru fiecare dintre soți în materie de proprietate, de

³⁷ Gagauz Olga, *De ce femeile au venituri mai mici decât bărbații pe tot parcursul vieții*, Chișinău 2021, https://moldova.unfpa.org/sites/default/files/pub-pdf/de_ce_femeile_au_venituri_mai_mici_decat_barbatii_pe_tot_parcursul_vietii.pdf

³⁸ Stoica Valeriu, *Drept civil. Drepturile reale principale*, vol.1, Editura Humanitas, București, 2004, p. 224.

dobândire, de gestiune, de administrare, de beneficiu și de dispoziție asupra bunurilor, atât cu titlu gratuit, cât și oneros”³⁹.

Dreptul la libertatea de mișcare. Libertatea de circulație este un drept esențial, prevăzut în *Declarația Universală a Drepturilor Omului*. Conform art.12 din Pactul Internațional cu privire la drepturile civile și politice, orice persoană care se află în mod legal pe teritoriul unui stat are acolo dreptul de a circula liber și de a-și alege liber reședința, este liberă să părăsească orice țară, inclusiv propria sa țară. Drepturile sus-menționate nu pot face obiectul unor restricții decât dacă sunt prevăzute prin lege, sunt necesare pentru a ocroti securitatea națională, ordinea publică, sănătatea și moralitatea publică sau drepturile și libertățile altora și sunt compatibile cu celelalte drepturi recunoscute în prezentul Pact⁴⁰.

Libertatea de circulație cuprinde două aspecte: libera circulație pe teritoriul statului propriu și libera circulație pe teritoriul altor state. Cu toate acestea, în multe părți ale lumii, libertatea de circulație, este strict limitată pentru femei prin reglementări juridice sau prin obiceiurile și sereotipurile care caracterizează aceste societăți. Femeile nu pot părăsi casele fără un tutore de sex masculin sau fără consimțământul soțului, ca în Yemen, de exemplu. Chiar și în țările care nu au restricții legale, deplasarea femeilor poate fi practic împiedicată de norme sociale și religioase, cum ar fi „purdah” – segregarea fizică între sexe și obligarea femeilor să-și acopere corpul și să-și ascundă formele.

Mai multe țări din Orientul Mijlociu urmează, de asemenea, sistemul de tutelă masculină, în care femeile sunt obligate să solicite permisiunea membrilor familiei bărbați în multe cazuri, mai ales atunci, când călătoresc în alte țări. Multe dintre restricțiile privind libertatea de mișcare a femeilor sunt prezentate ca măsuri pentru „protejarea” femeilor.

Dreptul la educație. *Declarația Universală a Drepturilor Omului* afirmă principiul nediscriminării și proclamă dreptul tuturor la educație. *Convenția împotriva discriminării în educație (1960)* stabilește că termenul „discriminare” include orice distincție, excludere, limitare sau preferință care, pe baza de rasă, culoare, sex, limbă, religie, opinie politică sau orice altă opinie, origine națională sau origine socială, stare economică sau naștere, are scopul sau efectul de a anula sau de a afecta egalitatea de tratament în educație⁴¹.

Drepturile femeilor legate de domeniul educației au fost printre primele drepturi obținute drept urmare a mișcărilor feministe. Astfel, educația primară, gimnazială și liceală a devenit obligatorie pentru fete. Acestora le-a fost permis accesul în instituțiile de învățământ superior, care a avut drept efect accesul

³⁹ UN Convention on the Elimination of All Forms of Discrimination against Women, Article 16, <https://anes.gov.ro/wp-content/uploads/2018/07/Conventia-asupra-eliminarii-tuturor-formelor-de-discriminare-fata-de-femei-cedaw.pdf>

⁴⁰ ONU. *Pactul Internațional cu privire la drepturile civile și politice*, <http://ier.gov.ro/wp-content/uploads/2021/06/ONU-CCPR-C-21-Rev.1-Add.-13-RO.pdf>

⁴¹ UNESCO, *Convenția împotriva discriminării în educație* (1960), http://portal.unesco.org/fr/ev.php-URL_ID=12949&URL_DO=DO_TOPIC&URL_SECTION=201.html

la profesii anterior interzise femeilor și care necesitau studii superioare cum ar fi juriste, doctore și farmacistе, funcționare publice ș.a.

Totuși, inegalitățile de gen în educație persistă, de exemplu, în ceea ce privește preferințele de studiu. Este mai probabil ca femeile să aibă o diplomă de studii superioare, dar ele rămân suprareprezentate în domenii de studiu legate de roluri feminine tradiționale, cum ar fi cele de îngrijire, și subreprezentate în domenii precum știința și ingineria. Inegalitățile de gen nu întotdeauna explică discrepanțele educaționale, ori, în aceste cazuri, în evidență ies mai multe aspecte legate de cultura unei societăți, dar și aspectele structurale. De exemplu, în Republica Moldova femeile au o rată de promovabilitate și absolvire mult mai mare decât bărbații – 31,4% bărbați și 41,1% femei (2019). Mulți băieți abandonează sau renunță pentru a deveni activi pe piața muncii⁴².

Dreptul la securitate. Dreptul la securitatea persoanei, atunci când ne referim, în mod special, la femei, trebuie examinat și abordat împreună cu alte drepturi, care definesc cadrul și condiția de viață și activitate, mediul de interacțiune și comunicare, statutul social, integritatea fizică și socială a femeii. Apărarea acestor drepturi ține de asigurarea:

- Practicilor sigure pentru maternitate – utilizarea planificării familiei pentru a evita sarcini ce comportă riscuri ridicate de mortalitate și morbiditate materne și infantile;
- Protecției contra intervențiilor medicale legate de sănătatea sexuală și reproductivă, cu excepția cazurilor în care acestea au loc cu acordul deplin, liber și informat al persoanei vizate;
- Protecției copiilor, femeilor și bărbaților împotriva abuzului sexual și al exploatării.

Genocidul, violența, inclusiv violența în familie, avortul forțat sau interzis și sterilizarea forțată, hărțuirea sexuală și mutilarea genitală a femeilor – sunt alte câteva aspecte ce țin de dreptul la viață, libertate, securitate și integritate personală a femeii. Gravitatea acestor încălcări ale drepturilor femeilor depinde de condițiile de pace și securitate, care sunt prezente într-o societate sau alta, angajate, potențial, în conflicte militare și războaie.

Deși s-au realizat câteva progrese semnificative, dar inegale, în ceea ce privește promovarea drepturilor femeilor și fetelor, nici o țară din lume nu a avansat suficient de mult pentru a putea realiza obiectivul egalității de gen și al emancipării tuturor femeilor și fetelor până în 2030. În plus, consecințele sanitare și socioeconomice ale crizei provocate de pandemia de COVID-19 afectează în mod disproporționat femeile și fetele. De exemplu, dat fiind că procentual mai multe femei lucrează fără forme legale și în sectoare vulnerabile, rata de pierdere a locului de muncă în rândul femeilor este de 1,8 ori mai mare decât în rândul bărbaților. Rata sărăciei în rândul femeilor ar putea crește cu 9,1 %.

⁴² UN Women, *Egalitatea de gen în Moldova*, <https://moldova.unwomen.org/ro/biblioteca-digitala/publicatii/2020/06/abc-on-gen>

Adoptarea perspectivei de gen⁴³

NU IMPLICĂ...	IMPLICĂ...
Concentrarea exclusiv asupra femeilor.	Concentrarea asupra inegalităților și diferențelor dintre și printre bărbați și femei. Dacă decideți să lucrați cu femeile, din cauza discriminării cu care se confruntă acestea, inițiativele ar trebui să se bazeze pe o analiză a rolurilor și relațiilor de gen.
Tratarea femeilor doar ca un „grup vulnerabil sau minoritar”.	Recunoașterea faptului că atât femeile, cât și bărbații sunt actori. Nu identifică femeile drept victime, ci recunoaște acțiunea acestora și rolul semnificativ pe care îl joacă în comunitățile lor.
Același tratament al femeilor și bărbaților în toate situațiile, indiferent de context.	Proiectarea intervențiilor în care se ține cont de inegalitățile și diferențele dintre bărbați și femei. Structurarea resurselor, astfel încât programele să recunoască inegalitățile și să încerce să le rectifice.
Eforturi pentru a atinge doar sau mereu o participare egală (50/50 bărbați și femei) în proiecte sau în rândul personalului angajat în cadrul organizațiilor.	Miscarea ce depășește simpla acțiune de numărare a participanților implicați, luând în considerare mai degrabă calitatea participării acestora și impactul dorit al inițiativelor asupra fiecărui sex. Recunoaște că oportunitățile egale pentru femei în cadrul organizațiilor constituie doar un aspect al egalității de gen.
Presupunerea că toate femeile (sau toți bărbații) vor avea aceleași interese.	Înțelegerea diferențelor dintre diferite grupuri de femei (și bărbați) în baza unor criterii, cum ar fi cele legate de clasa socială, etnie, religie, vârstă etc.
Presupunerea cu privire la cine și ce lucru face și cine și ce responsabilități are.	Înțelegerea situației specifice și documentarea privind condițiile și prioritățile reale. Realizarea analizelor și consultărilor specifice contextului.

Referințe bibliografice

Cadrul legal-normativ

Literatură de specialitate

Resurse online

Sitografie

1. Egalitatea de gen în Moldova. Ghid pe înțelesul tuturor. UN Women Moldova, 2019, <https://moldova.unwomen.org/ro/biblioteca-digitala/publicatii/2020/06/abc-on-gen#view>;
2. Studiu Global cu privire la 1325. Fișa: Regiunea Europa și Asia Centrală, fișă:///C:/Users/User/Desktop/Personal/Curs%20UN%20Women/Resurse/studiu%20global%20la%201325.pdf;

⁴³ Allison J. Petrozziello. *Gen în mișcare: Abordarea legăturii dintre migrație și dezvoltare din perspectiva de gen. Manual de formare*. Centrul de instruire UN Women din Santo Domingo. UNWomen. 2013, p. 24. https://www2.unwomen.org/-/media/field%20office%20moldova/attachments/publications/2016/genderonthemove_rom_guide.pdf?la=ro&vs=1952

- 3 Studiu Global cu privire la 1325. Fișa:Regiunea Europa și Asia Centrală, fi-le:///C:/Users/User/Desktop/Personal/Curs%20UN%20Women/Resurse/stu-diu%20global%20la%201325.pdf
- 4 Nota autorului - Această analiză a cuprins și conflictul armat de pe Nistru, unde femeile nu au avut influență sau au avut o influență slabă asupra proceselor de pace, în schimb, fiind implicate și „folosite”, de către una dintre părți, în declanșarea unor procese care au agravat conflictul și au condus la acte de separatism (cazul Andreeva ș.a.);
- 5 Programul național de implementare a Rezoluției 1325 a CS al ONU privind Fe-meile, Pacea și Securitatea pentru anii 2018-2021 și a Planului de acțiuni cu privire la punerea în aplicare a acestuia, https://www.legis.md/cautare/getRe-sults?doc_id=102219&lang=ro;
- 6 Gender Equality Glossary (2016), <https://edoc.coe.int/en/gender-equa-lity/6947-gender-equality-glossary.html> ;
- 7 World Health Organization – Gender, equity and human rights: Glossary of ter-ms and tools, <https://www.coe.int/en/web/gender-matters/sex-and-gender> ;
- 8 Diagram of Sex and Gender, Center for Gender Sanity, <http://www.gendersa-nity.com/diagram.html>;
- 9 Consiliul Europei, Cadru conceptual, metodologie și prezentarea bunelor prac-tici de integrare a perspectivei de gen - Raport final al activităților Grupului de specialiști privind abordarea integratoare a dimensiunii de gen (2004), <https://rm.coe.int/168066e171>;
- 10 UN Convention on the Elimination of All Forms of Discrimination against Wo-men, Article 1, <https://anes.gov.ro/wp-content/uploads/2018/07/Conventia-a-supra-eliminarii-tuturor-formelor-de-discriminare-fata-de-femei-cedaw.pdf>;
- 11 UN Convention on the Elimination of All Forms of Discrimination against Wo-men, Article 4, <https://anes.gov.ro/wp-content/uploads/2018/07/Conventia-a-supra-eliminarii-tuturor-formelor-de-discriminare-fata-de-femei-cedaw.pdf>;
- 12 Consiliul Europei, Glosar privind Egalitatea între femei și bărbați, p.18-19, <https://rm.coe.int/168066e171> ;
- 13 Consiliul Europei, Glosar privind Egalitatea între femei și bărbați, p.18-19, <https://rm.coe.int/168066e171>;
- 14 Convenția Consiliului Europei privind prevenirea și combaterea violenței împo-triva femeilor și a violenței domestice, <https://rm.coe.int/1680464e99> ;
- 15 Convenția Consiliului Europei privind prevenirea și combaterea violenței împo-triva femeilor și a violenței domestice, art.3 (b) <https://rm.coe.int/1680464e99>;
- 16 Definiție din Glosarul Centrului de formare al ONU Femei, <https://rm.coe.in-t/168066e171>;
- 17 Definiție din Glosarul Centrului de formare al ONU Femei, <https://rm.coe.in-t/168066e171>;
- 18 Consiliul Europei, Cadru conceptual, metodologie și prezentarea bunelor practici de integrare a perspectivei de gen - Raport final al activităților Grupulu-i de specialiști privind abordarea integratoare a dimensiunii de gen (2004), pagina 17;

- 19 Cf. „Mainstreaming the gender perspective into all policies and programmes in the United Nations system”, ECOSOC, iulie 1997, capitolul IV. ECOSOC agreed conclusions, 1997/2 Pg. 3. Disponibil: <http://www.un.org/womenwatch/osagi/pdf/ECOSOCAC1997.2.pdf>;
- 20 Definiție din Glosarul Centrului de formare al ONU Femei, <https://rm.coe.int/168066e171>;
- 21 Comisia Europeană, Comunicarea Comisiei COM (96) 67 finală din 21 februarie 1996, *Incorporarea de șanse egale pentru femei și bărbați în toate politicile și activitățile Comunității*;
- 22 Institutul de politici publice, Conceptul de securitate. Sectorul de curitate, https://ipp.md/old/public/files/Proiecte/1-conceptul_securitate.pdf;
- 23 Institutul de politici publice, Conceptul de securitate. Sectorul de securitate, https://ipp.md/old/public/files/Proiecte/1-conceptul_securitate.pdf;
- 24 Henri Myrntinen, Guvernanța sectorului de securitate, reforma sectorului de securitate și dimensiunea de gen (Set de instrumente privind aspectele de gen și securitatea, DCAF, OSCE/ODIHR, UN Women, p. 23, https://www.dcaf.ch/sites/default/files/publications/documents/GSToolkit_Tool-1_Romanian.pdf
- 25 Henri Myrntinen, Guvernanța sectorului de securitate, reforma sectorului de securitate și dimensiunea de gen (Set de instrumente privind aspectele de gen și securitatea, DCAF, OSCE/ODIHR, UN Women, p. 23, https://www.dcaf.ch/sites/default/files/publications/documents/GSToolkit_Tool-1_Romanian.pdf
- 26 Gender Training Manual for the Ministry of Defence of the Republic of Serbia and the Serbian Armed Forces, pp. 19-20, https://www.seesac.org/f/docs/Gender-and-Security/Gender-Training-Manual-for-the-Ministry-of-Defence-of-Republic-of-Ser_1.pdf ;
- 27 Recomandarea CM/Rec (2007) 17 a Comitetului de Miniștri al Consiliului Europei privind standardele și mecanismele de asigurare a egalității de gen, aliniatul (1), <https://rm.coe.int/168046253e>
- 28 Drepturile femeilor sunt drepturi ale omului, Organizația Națiunilor Unite, Biroul Înaltului Comisar pentru Drepturile Omului, 2014, capitolul II, Angajamente globale, <https://rm.coe.int/16806f11f5>
- 29 Beijing Declaration and Platform for Action, <https://www.un.org/womenwatch/daw/beijing/pdf/BDPfA%20E.pdf> ;
- 30 Nota autorului, Inspirat de filosofii clasici, fondatorii și teoreticienii contractului social (*curent modern de filosofie politică, care consideră că la originea societății și statului este un contract între bărbați*);
- 31 Nota autorului, Opiniile lor sunt combătute în secolele XVIII și XIX de filosofii evanghelici ale *teologiei naturale (current filosofic, care afirmă, că Dumnezeu poate fi cunoscut prin înțelegerea și cunoașterea naturii și a ființei umane, ca parte componentă a naturii)*
- 32 Drepturile femeilor sunt drepturi ale omului, Organizația Națiunilor Unite, Biroul Înaltului Comisar pentru Drepturile Omului, 2014, capitolul II, Angajamente globale, <https://rm.coe.int/16806f11f5>
- 33 Beijing Declaration and Platform for Action, <https://www.un.org/womenwatch/daw/beijing/pdf/BDPfA%20E.pdf>

- 34 UN Women Moldova. Notă strategică pentru anii 2018-2022, <https://moldova.unwomen.org/sites/default/files/Field%20Office%20Moldova/Attachments/Publications/2018/RO-SN%20Summary%202018-2022.pdf>
- 35 Drepturile femeilor: este egalitatea de gen o realitate în Europa?, https://europa.eu/youth/get-involved/your-rights-and-inclusion/womens-rights-gender-equality-reality-europe_ro
- 36 Inegalități de venituri între bărbați și femei, Wikipedia, Enciclopedia liberă, https://ro.wikipedia/wiki/In%C3%A9galit%C3%A9s_de_revenus_salariaux_entre_hommes_et_femmes
- 37 Gagauz Olga, De ce femeile au venituri mai mici decât bărbații pe tot parcursul vieții, Chișinău 2021, https://moldova.unfpa.org/sites/default/files/pub-pdf/de_ce_femeile_au_venituri_mai_mici_decat_barbatii_pe_tot_parcursul_vietii.pdf
- 38 Stoica Valeriu, *Drept civil. Drepturile reale principale*, vol.1, Editura Humanitas, București, 2004, p. 224
- 39 UN Convention on the Elimination of All Forms of Discrimination against Women, Article 16, <https://anes.gov.ro/wp-content/uploads/2018/07/Conventia-asupra-eliminarii-tuturor-formelor-de-discriminare-fata-de-femei-cedaw.pdf>
- 40 ONU. Pactul Internațional cu privire la drepturile civile și politice, <http://ier.gov.ro/wp-content/uploads/2021/06/ONU-CCPR-C-21-Rev.1-Add.-13-RO.pdf>
- 41 UNESCO, Convenția împotriva discriminării în educație (1960), http://portal.unesco.org/fr/ev.php-URL_ID=12949&URL_DO=DO_TOPIC&URL_SECTION=201.html
- 42 UN Women, Egalitatea de gen în Moldova, <https://moldova.unwomen.org/ro/biblioteca-digitala/publicatii/2020/06/abc-on-gen>;
- 43 Allison J. Petrozziello. Gen în mișcare: Abordarea legăturii dintre migrație și dezvoltare din perspectiva de gen. Manual de formare. Centrul de instruire UN Women din Santo Domingo. UNWomen. 2013, p. 24. https://www2.unwomen.org/-/media/field%20office%20moldova/attachments/publications/2016/genderonthemove_rom_guide.pdf?la=ro&vs=1952

TEMA 2. CE ESTE AGENDA „FEMEILE, PACEA ȘI SECURITATEA”?

Subiecte de conținut:

2.1. Evoluții, tendințe, direcții și politici internaționale pentru asigurarea și promovarea egalității de gen

2.2. Instituții și mecanisme, la nivel internațional și regional, de asigurare a egalității de gen în domeniul de pace și securitate

2.2.1 ONU și Agenda „Femeile, pacea și securitatea”

2.2.2 Politici și Planuri de acțiuni NATO de implicare a femeilor în domeniul păcii și securității

2.2.3 Egalitatea de gen, politicile și acțiunile de pace și securitate ale Uniunii Europene

2.2.4 Convenții, recomandări și politici ale Consiliului Europei privind egalitatea de gen și rolul femeilor în asigurarea păcii și securității

2.2.5 Instrumente și mecanisme OSCE privind genul, pacea și securitatea

2.2.6 UN Women – Entitatea ONU pentru egalitatea de gen și abilitarea femeilor

Anexe

Referințe bibliografice

2.1. Evoluții, tendințe, direcții și politici internaționale pentru asigurarea și promovarea egalității de gen

Obiective de învățare:

- Să cunoască evenimentele și acțiunile, care au precedat includerea plenară a egalității de gen pe agendele internaționale și naționale;
- Să înțeleagă semnificația adoptării *Cartei ONU* – actul de fondare al Organizației Națiunilor Unite și documentul care a proclamat egalitatea în drepturi ale bărbatului și femeii;
- Să cunoască semnificația *Declarației Universale a Drepturilor Omului*, care a stabilit egalitatea de gen, drept element important în cadrul sistemului general de apărare a drepturilor omului;
- Să explice prevederile *Convenției pentru Drepturile Politice ale Femeii din 1955 (ONU)*- primul tratat, care definește statutul juridic și social al femeii în societate;

- Să identifice principalele prevederi ale *Convenției cu privire la eliminarea tuturor formelor de discriminare împotriva femeilor din 1979 (CEDAW)*, care a stabilit conținutul agendelor internaționale privind stoparea tuturor formelor de discriminare împotriva femeilor;
- Să cunoască principalele prevederi ale *Platformei de Acțiune de la Beijing din 1995*, adoptată la cea de-a IV Conferință Mondială a Femeilor cu suportul ONU;
- Să explice *ODM (2000)* prin prisma creării unui parteneriat global în vederea realizării obiectivelor de dezvoltare și, în mod special, a ODM 3 Promovarea egalității de gen și abilitarea femeilor;
- Să explice semnificația *Agendei 2030 de Dezvoltare Durabilă*, în particular ODD 5 și ODD 16.

În multe locuri din lume, drepturile femeilor și ale fetelor sunt puse sub semnul întrebării și deseori refuzate. Instabilitatea, fragilitatea, conflictele, schimbările climatice, degradarea mediului, migrația, strămutarea forțată și, mai recent, pandemia de COVID-19 se numără printre factorii critici care agravează inegalitățile și pun în pericol progresele realizate cu greu. Organizațiile societății civile, inclusiv organizațiile pentru drepturile femeilor, se confruntă cu restrângerea spațiului de acțiune civilă și a spațiului civic și democratic. Cu toate acestea, provocările aduc și oportunități. Femeile și fetele participă din ce în ce mai mult la conturarea transformărilor globale, noile generații fiind active în mișcările mondiale și cele locale pentru o tranziție verde și justă, drepturi egale pentru toți, democrație, precum și pentru societăți pașnice și incluzive⁴⁴. Rolul femeilor în asigurarea și promovarea păcii și securității este în continuă creștere, grație premizelor, condițiilor juridice și instituționale create la nivel internațional și preluate și implementate la nivelele naționale.

Pentru a răspunde la întrebarea *Ce este Agenda „Femeile, pacea și securitatea”?* și a înțelege conținutul acesteia, e nevoie să facem o scurtă trecere în revistă a evenimentelor și acțiunilor, care au precedat etapa marcată de o sporire a atenției și a interesului în raport cu necesitățile de asigurare a egalității de gen din perspectivele legate de pace și securitate și care au determinat cadrul juridic și conținutul Agendei FPS.

Astfel, la mijlocul secolului XX, sub influența celor două războaie mondiale, agenda internațională a fost marcată de înființarea Organizației Națiunilor Unite și adoptarea unor tratate internaționale importante, care determină și azi sistemul de relații internaționale în lumea contemporană și care au determinat necesitățile de asigurare a egalității de gen, inclusiv din perspectivele legate de pace și securitate:

⁴⁴ Comunicare comună către Parlamentul European și Consiliu. Plan de acțiune al UE pentru egalitatea de gen (GAP) III – o agendă ambițioasă pentru egalitatea de gen și emanciparea femeilor în acțiunile externe ale UE, https://ec.europa.eu/international-partnerships/system/files/join-2020-17-final_ro.pdf

1. Carta ONU din 1945⁴⁵, a reprezentat actul de fondare a Organizației Națiunilor Unite și a enunțat egalitatea în drepturi ale bărbatului și femeii. Carta Națiunilor Unite a fost semnată la San Francisco la 26 iunie 1945, la încheierea Conferinței Națiunilor Unite privind fondarea Organizației Națiunilor Unite (ONU) și a intrat în vigoare la 24 octombrie 1945. Statutul Curții Internaționale de Justiție face parte integrată din Cartă. În Preambulul Cartei se menționează că *Noi, popoarele Națiunilor Unite, hotărâte să izbăvim generațiile viitoare de flagelul războiului care, de două ori în cursul unei vieți de om, a provocat omenirii suferințe de nespus, să ne reafirmăm credința în drepturile fundamentale ale omului, în demnitatea și valoarea persoanei umane, în egalitatea în drepturi a bărbaților și a femeilor, precum și a națiunilor mari și mici, să creăm condițiile necesare menținerii justiției și respectării obligațiilor decurgând din tratate și alte izvoare ale dreptului internațional, să promovăm progresul social și condiții mai bune de trai într-o mai mare libertate, și în aceste scopuri să practicăm toleranța și să trăim în pace unul cu celălalt, ca buni vecini, să ne unim forțele pentru menținerea păcii și securității internaționale, să acceptăm principii și să instituim metode care să garanteze că forța armată nu va fi folosită decât în interesul comun, să folosim instituțiile internaționale pentru promovarea progresului economic și social al tuturor popoarelor, am hotărât să ne unim eforturile pentru îndeplinirea acestor obiective. Drept urmare, guvernele noastre, prin reprezentanții lor, reuniți în orașul San Francisco și având depline puteri, recunoscute ca valabile și date în forma convenită, au adoptat prezenta Cartă a Națiunilor Unite și înființează prin aceasta o organizație internațională care se va numi Națiunile Unite”;*

2. Declarația Universală a Drepturilor Omului din 1948⁴⁶ (ONU), care a stabilit egalitatea de gen, drept element important în cadrul sistemului general de apărare a drepturilor omului. Art. 2 al Declarației prevede că *fiecare om se poate prevala de toate drepturile și libertățile proclamate în prezenta Declarație fără nici un fel de deosebire ca, de pildă, deosebirea de rasă, culoare, sex, limbă, religie, opinie politică sau orice altă opinie, de origine națională sau socială, avere, naștere sau orice alte împrejurări*. Textul Declarației Universale a Drepturilor Omului a fost adoptat la 10 decembrie 1948, la Paris, de către Adunarea Generală a Organizației Națiunilor Unite (ONU). Declarația a fost adoptată de 58 de state membre ale Adunării Generale a ONU, existând mai multe țări care s-au abținut: URSS, țările din Europa de Est, Africa de Sud, și Arabia Saudită. Declarația a constituit o necesitate a acelei perioade, după șase ani de război și milioane de vieți masacrate în timpul holocaustului. Statele care au elaborat textul și l-au adoptat au considerat necesară existența unui set de „reguli” care

⁴⁵ Carta Organizației Națiunilor Unite, http://www.anr.gov.ro/docs/legislatie/internationala/Carta_Organizatiei_Natiunilor_Unite_ONU_.pdf

⁴⁶ Declarația Universală a Drepturilor Omului, https://www.ohchr.org/en/udhr/documents/udhr_translations/rum.pdf

să stabilească anumite drepturi și libertăți universal valabile și recunoscute, astfel încât să se evite cazuri continue și complexe de încălcare a acestora, așa cum se întâmplase cu patru ani înainte, în timpul celui de-al Doilea Război Mondial;

3. Convenția pentru Drepturile politice ale Femeii din 1955⁴⁷ (ONU) – primul tratat internațional, care definește statutul juridic și social al femeii în societate. Convenția stabilește *dreptul de a participa la conducerea treburilor publice ale țării sale, fie în mod direct, fie prin intermediul reprezentanților liber aleși și de a avea acces, în condiții de egalitate, la funcțiile publice ale țării sale, dorind să acorde bărbaților și femeilor egalitate în folosința și exercițiul drepturilor politice, în conformitate cu Carta Națiunilor Unite și cu dispozițiile Declarației universale a drepturilor omului;*

4. Convenția cu privire la eliminarea tuturor formelor de discriminare împotriva femeilor din 1979⁴⁸, CEDAW (ONU), în care, pentru prima dată, a fost definită noțiunea de *discriminare împotriva femeilor* și grație statutului ei de universalitate și aplicabilitate, a stabilit conținutul agendelor naționale privind stoparea tuturor formelor de discriminare împotriva femeilor. În termenii Convenției (art.1), *expresia discriminare față de femei vizează orice diferențiere, excludere sau restricție bazată pe sex, care are drept efect sau scop să compromită ori să anihileze recunoașterea, beneficiul și exercitarea de către femei, indiferent de starea lor matrimonială, pe baza egalității dintre bărbat și femeie, a drepturilor omului și libertăților fundamentale, în domeniile politic, economic, social, cultural și civil sau în orice alt domeniu.* Convenția a fost adoptată în conformitate cu prevederile din Carta Națiunilor Unite ce reafirmă încrederea în drepturile fundamentale ale omului, în demnitatea și valoarea persoanei umane, în egalitatea drepturilor și bărbatului și femeii. Necesitatea adoptării Convenției a fost dictată de uniformizarea aplicării jurisprudenței ONU în materie de egalitate de gen. Prin această convenție sunt reîntărite o serie de drepturi și libertăți, la baza cărora stă principiul nediscriminării, care proclamă că toate ființele umane se nasc libere și egale în demnitate și drepturi și că fiecare om poate să se prevaleze de toate drepturile și libertățile enunțate în *Declarația Universală a Drepturilor Omului*, fără nici o deosebire, îndeosebi de sex.

Convenția privind eliminarea tuturor formelor de discriminare împotriva femeilor (CEDAW), adoptată în 1979 de către Adunarea Generală a ONU este deseori descrisă ca reprezentând cartă internațională a drepturilor femeilor. Alcătuită dintr-un preambul și din 30 de articole, aceasta definește ceea ce constituie discriminare împotriva femeilor și stabilește o agendă de lucru privind măsurile naționale care trebuie luate în vederea eliminării acestei discriminări.

⁴⁷ Convenția pentru Drepturile politice ale Femeii din 1955 (ONU) <http://www.hotararicedo.ro/files/files/CONVENTIA%20ASUPRA%20DREPTURILOR%20POLITICE%20ALE%20FEMEII.pdf>

⁴⁸ Convenția cu privire la eliminarea tuturor formelor de discriminare împotriva femeilor din 1979, CEDAW (ONU), <https://anes.gov.ro/wp-content/uploads/2018/07/Conventia-asupra-eliminarii-tuturor-formelor-de-discriminare-fata-de-femei-cedaw.pdf>

Convenția CEDAW:

- Stabilește principiile privind accesul egal al femeilor și bărbaților la deținerea funcțiilor publice;
- Prevede interzicerea discriminării în bază de gen la angajarea în câmpul muncii, precum și unele obligații ale angajatorului;
- Stipulează obligația de asigurare a egalității femeilor și bărbaților în toate domeniile educației, inclusiv și cele ce țin de sfera organelor de forță;
- Prevede cadrul instituțional de asigurare a șanselor egale pentru femei și bărbați;
- Mecanism de soluționare a cazurilor de discriminare în bază de gen.

Toate statele membre ale Consiliului Europei sunt parte la CEDAW. CEDAW este însoțită de un Protocol opțional adoptat la 6 octombrie 1999, care recunoaște competența Comitetului pentru eliminarea discriminării împotriva femeilor - organismul care monitorizează respectarea Convenției de către părți - de a primi și analiza plângerile adresate de persoanele fizice sau grupurile care intră sub jurisdicția sa. Protocolul conține două proceduri: (1) Procedura de comunicare permite persoanelor fizice de sex feminin sau grupurilor de femei să depună la Comitet plângeri cu privire la încălcarea drepturilor protejate de Convenție. Protocolul stabilește faptul că trebuie îndeplinite o serie de criterii în vederea admiterii comunicărilor persoanelor fizice pentru ca acestea să fie analizate de Comitet, inclusiv acela ca toate căile de atac interne să fi fost epuizate. (2) Protocolul creează de asemenea o procedură de investigare care permite Comitetului să inițieze cercetări ale situațiilor de încălcare gravă sau sistematică a drepturilor femeilor. În ambele cazuri, statul respectiv trebuie să fie parte la Convenție și la Protocol⁴⁹;

5. Platforma de Acțiune de la Beijing din 1995⁵⁰. La cea de-a IV-a Conferință Mondială a Femeilor desfășurată la Beijing în septembrie 1995 sub semnul acțiunii pentru egalitate, organizată cu suportul Organizației Națiunilor Unite, reprezentanții a 189 de state au adoptat Declarația Generală și Platformă de Acțiune cu privire la situația femeilor și participarea lor în condiții de egalitate la dezvoltarea și participare în toate domeniile vieții publice și private. Astfel, în Declarația de la Beijing și Platforma de Acțiune s-a exprimat poziția participanților la Conferința Mondială față de 12 tematici importante, care determină preocupări stringente: femeile și sărăcia, educația și formarea femeilor, femeile și sănătatea, violența împotriva femeilor, femeile și conflictele armate, femeile și economia, femeile la putere și luarea deciziilor, mecanisme instituționale pentru promovarea femeilor, drepturile feme-

⁴⁹ Gender Equality Glossary (2016), Council of Europe <https://edoc.coe.int/en/gender-equality/6947-gender-equality-glossary.html>

⁵⁰ Beijing +15 - Platforma de acțiune a ONU în domeniul egalității de gen, <https://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2010:348E:0011:0014:RO:PDF>

ilor, femeile și mass-media, femeile și mediul înconjurător, situația fetelor;

6. Obiectivele de Dezvoltare a Mileniului (ODM). La Summit-ul Mileniului de la New York din septembrie 2000, cea mai mare adunare a liderilor lumii din istorie, șefii de stat și guvernele au adoptat Declarația ONU a Mileniului. Prin intermediul acesteia, națiunile s-au angajat la un nou parteneriat global pentru reducerea sărăciei extreme și a propus o serie de obiective, toate cu un termen final în 2015, care au devenit cunoscute ca *Obiectivele de Dezvoltare ale Mileniului* (ODM). Scopul acestora era de a eradică sărăcia extremă și foametea; de a obține educație universală primară; de a promova egalitatea dintre sexe și drepturile femeii; de a reduce mortalitatea copiilor; de a îmbunătăți sănătatea maternă; de a combate HIV/SIDA, malaria și alte boli; de a asigura stabilitatea mediului înconjurător; și de a crea un parteneriat global pentru dezvoltare. *Obiectivul 3 Promovarea egalității de gen și abilitarea femeilor* se axează pe extinderea participării egale a femeilor în viața politică și socială. Indicatorii de monitorizare a acestui Obiectiv, pentru Republica Moldova, constau în determinarea cotei mandatelor deținute de femei în Parlament, promovarea femeilor în calitate de lideri și înalți funcționari din autoritățile administrației publice, organizațiile economice și sociale și corelarea salariilor bărbaților și femeilor⁵¹.

7. Obiectivele de Dezvoltare Durabilă. Obiectivele de Dezvoltare Durabilă (ODD) au fost formulate la Conferința Națiunilor Unite privind Dezvoltarea Durabilă, desfășurată la Rio de Janeiro în 2012. Scopul a fost de a elabora un set de obiective universale care să soluționeze cele mai persistente provocări cu care se confruntă lumea, din domeniul mediului, politic și economic. La 25 septembrie 2015, la Summit-ul privind Dezvoltarea Durabilă, 193 de state membre ONU au adoptat Agenda 2030 de Dezvoltare Durabilă care cuprinde 17 Obiective de Dezvoltare Durabilă (ODD) și 169 de obiective specifice sau ținte, axate pe trei arii principale de dezvoltare durabilă: economie, societate și mediu. Agenda 2030 a fost elaborată în baza Obiectivelor de Dezvoltare ale Mileniului (ODM), care au expirat la finele anului 2015. Problematika abordată de noua Agendă depășește cu mult activitățile ODM-urilor și are ca scop principal eradicarea sărăciei și realizarea dezvoltării durabile. Astfel, pe lângă teme precum eradicarea sărăciei, educația și sănătatea, au fost încorporate și teme noi, precum societățile pașnice și incluzive, lupta împotriva inechității și injustiției.

ODD-urile ONU, în particular ODD-ul 5, recunoaște egalitatea de gen ca fiind „un fundament necesar pentru o lume pașnică, prosperă și durabilă”, și egalitatea de gen este esențială pentru realizarea ODD-ului 16, de a „oferi acces la

⁵¹ Hotărârea Guvernului RM nr.288 din 15.03.2005 cu privire la aprobarea Obiectivelor de Dezvoltare ale Mileniului în Republica Moldova până în 2015 și a Primului Raport Național "Obiectivele de Dezvoltare ale Mileniului în Republica Moldova", https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=72601&lang=ro

justiție pentru toți și a dezvolta instituții eficiente, responsabile și incluzive la toate nivelurile”⁵²

Un prim pas în procesul de adaptare a Agendei 2030 la nivel național, ținând cont de complexitatea și caracterul universal al acesteia, a fost ajustarea obiectivelor, țăintelor și indicatorilor la contextul specific al fiecărei țări (naționalizarea), astfel încât Obiectivele de Dezvoltare Durabilă (ODD) să devină mai concludente, fezabile și eficiente. Astfel, dacă ne referim la Obiectivul 5 Egalitate de Gen naționalizarea obiectivelor și țintelor În Republica Moldova cuprinde⁵³:

- Eliminarea tuturor formelor de discriminare împotriva femeilor și fetelor
- Prevenirea și eliminarea violenței împotriva fetelor și femeilor, inclusiv traficul de ființe umane
- Eliminarea căsătoriilor timpurii și forțate cu copii
- Recunoașterea și aprecierea îngrijirii și lucrului casnic neplătit prin furnizarea de servicii publice, infrastructurii și politicilor de protecție socială
- Asigurarea participării depline și eficiente a femeilor și egalității de șanse la posturi de conducere la toate nivelurile de luare a deciziilor în viața politică, economică și publică
- Asigurarea accesului universal la servicii de îngrijire medicală sexuale și reproductive, inclusiv pentru planificarea familiei și pentru informarea și educarea sexuală și reproductivă

Scopul declarat al Agendei 2030 pentru Republica Moldova este de a deveni o țară fără sărăcie și corupție, cu un număr redus de inegalități și o incluziune și coeziune socială îmbunătățită, astfel încât nimeni să nu fie lăsat în urmă, o țară în care drepturile omului, egalitatea de gen și abilitarea femeilor, statul de drept, durabilitatea mediului și bunăstarea populației sunt promovate și respectate.

2.2. Instituții și mecanisme, la nivel internațional și regional, de asigurare a egalității de gen în domeniul de pace și securitate

Obiective de învățare:

- Să cunoască și să înțeleagă rolul și importanța *Organizației Națiunilor Unite* în domeniul asigurării drepturilor omului și constituirea, promovarea și implementarea Agendei FPS;
- Să explice principalele acțiuni ale ONU pentru menținerea și apărarea păcii și securității internațional și care este rolul femeilor în cadrul acestor procese;

⁵² ONU, „Egalitatea de gen și abilitarea femeilor”, Dezvoltarea durabilă a ONU, disponibil la adresa <https://www.un.org/sustainabledevelopment/gender-equality/> (accesat pe 02 februarie 2022); OSAGI al ONU (2002), „Integrarea dimensiunii de gen: Prezentare generală, New York: ONU, p.1.

⁵³ Vezi <https://www.md.undp.org/content/moldova/en/home/sustainable-development-goals/goal-5-gender-equality.html>

- Să cunoască principalele Rezoluții și Convenții ale ONU privind femeile, pacea și securitatea, locul și rolul lor în cadrul Agendei FPS;
- Să identifice și să explice politicile și planurile NATO de implicare a femeilor în domeniul asigurării păcii și securității;
- Să exemplifice politicile și acțiunile de pace și securitate ale UE și rolul femeilor în cadrul lor;
- Să cunoască care sunt principalele instituții din cadrul UE responsabile de asigurarea drepturilor femeilor și a egalității de gen;
- Să explice principalele Convenții, recomandări și politici ale CoE privind egalitatea de gen și rolul femeilor în asigurarea păcii și securității;
- Să cunoască principalele instrumente și mecanisme ale OSCE privind genul, pacea și securitatea;
- Să cunoască rolul și semnificația UN Women- entitatea ONU pentru egalitatea de gen și abilitarea femeilor;
- Să poată defini Agenda FPS și să cunoască dimensiunea de implementare la nivel internațional, regional și național.

În prezent, importanța subiectelor privind asigurarea și promovarea egalității de șanse între femei și bărbați în toate sferele vieții, inclusiv în sectorul de securitate și apărare, este în creștere, atât la nivel internațional în cadrul structurilor ONU, Consiliul European, UE, NATO, OSCE, cât și la nivel național.

2.2.1 ONU și Agenda „Femeile, pacea și securitatea”

Organizația Națiunilor Unite se distinge printr-un avantaj comparativ incontestabil în mai multe domenii tematice: drepturile omului și guvernarea; combaterea sărăciei; prestarea eficientă de servicii; sănătatea și drepturile reproductive; educația incluzivă; egalitatea de gen și abilitarea femeilor și a fetelor; combaterea inegalităților și promovarea incluziunii sociale; atenuarea schimbărilor climatice și a dezastrelor naturale.

Organizația Națiunilor Unite, creată în 1945, în urma devastărilor și dezastrelor provocate de cel de-al Doilea Război Mondial, are o singură misiune de bază: menținerea păcii și securității internaționale. ONU realizează acest lucru lucrând pentru prevenirea conflictelor, ajutând părțile aflate în conflict să facă pace, desfășurând trupe de menținere a păcii și creând condițiile pentru a permite menținerea păcii.

Organizația Națiunilor Unite este compusă din cinci entități de bază: Adunarea Generală, Secretariatul General al ONU, Consiliul de Securitate, Consiliul Economic și Social și Curtea Internațională de Justiție. Organizația Națiunilor Unite face parte din sistemul ONU, care, pe lângă ONU în sine, cuprinde numeroase fonduri, programe și agenții specializate, fiecare având propriul domeniu

de activitate, conducere și buget. Programele și fondurile sunt finanțate mai degrabă prin contribuții voluntare decât prin contribuții evaluate. Agențiile specializate sunt organizații internaționale independente finanțate atât din contribuții voluntare, cât și din contribuții stabilite. ONU își coordonează activitatea cu aceste entități separate ale sistemului ONU, care cooperează cu Organizația pentru a o ajuta să-și atingă obiectivele⁵⁴.

Consiliul de Securitate al ONU are responsabilitatea principală pentru pacea și securitatea internațională. În condițiile existenței unor amenințări sau a unor acte de agresiune, Consiliul de Securitate solicită părților să soluționeze conflictele prin mijloace pașnice și recomandă metode și termeni de soluționare. Conform Capitolului VII al Cartei ONU, Consiliul de Securitate poate lua măsuri de aplicare pentru a menține sau a restabili pacea și securitatea internațională. Astfel de măsuri variază de la sancțiuni economice, până la acțiuni militare internaționale. Consiliul stabilește, de asemenea, operațiuni de menținere a păcii și misiuni politice speciale ale ONU⁵⁵.

Adunarea Generală este principalul organ reprezentativ și deliberativ al ONU. Prin întâlnirile și ședințele regulate, Adunarea Generală oferă statelor membre platforma necesară pentru a-și exprima punctele de vedere și pentru a găsi un consens asupra problemelor dificile. Ea face recomandări sub forma rezoluțiilor Adunării Generale. Deciziile cu privire la chestiuni importante, cum ar fi cele privind pacea și securitatea, admiterea de noi membri și chestiunile bugetare, necesită o majoritate de două treimi, celelalte întrebări sunt decise cu majoritate simplă⁵⁶.

Care sunt acțiunile ONU pentru menținerea și apărarea păcii și securității internaționale?

Diplomație preventivă și mediere

Cea mai eficientă modalitate de a evita sau a diminua suferința umană și costurile economice masive ale conflictelor și ale consecințelor acestora, este, în primul rând, prevenirea conflictelor. Națiunile Unite joacă un rol important în prevenirea conflictelor, folosind diplomația, organizațiile sale și medierea. Printre instrumentele pe care le folosește ONU pentru a aduce pacea se numără trimișii speciali și misiunile politice - *Reprezentanții speciali și personali, ai Secretarului General*. Exemplu ne poate servi Oficiul ONU pentru Africa de Vest din Dakar, Senegal, care a fost primul birou regional de prevenire a conflictelor și consolidare a păcii al Națiunilor Unite.

⁵⁴ <https://www.un.org/en/about-us/un-system>

⁵⁵ <https://www.un.org/en/our-work/maintain-international-peace-and-security>

⁵⁶ <https://www.un.org/en/our-work/maintain-international-peace-and-security>

Menținerea păcii

Menținerea păcii s-a dovedit a fi unul dintre cele mai eficiente instrumente disponibile ale ONU pentru a ajuta țările să gestioneze căile dificile de la conflict la pace. Operațiunile multidimensionale de menținere a păcii sunt chemate nu numai să mențină pacea și securitatea, ci și să faciliteze procesele politice, să protejeze civilii, să asiste la dezarmarea, demobilizarea și reintegrarea foștilor combatanți; sprijină procesele constituționale și organizarea alegerilor, protejează și promovează drepturile omului și sprijină restabilirea statului de drept și extinderea autorității legitime ale statului.

Operațiunile de menținere a păcii își primesc mandatele de la Consiliul de Securitate al ONU. Trupele și poliția ONU sunt formate și întreținute de către statele membre și sunt gestionate de către Departamentul pentru Operațiuni de Pace, sprijiniți de Departamentul de Sprijin Operațional de la sediul ONU din New York.

În prezent, sunt desfășurate 12 operațiuni de menținere a păcii ale ONU. Începând cu anul 1948, au fost desfășurate un total de 71 de operațiuni de menținere a păcii. În 2019, Secretarul General a lansat inițiativa *Acțiune pentru menținerea păcii* (A4P) pentru a reînnoi angajamentul politic reciproc față de operațiunile de menținere a păcii. Drept exemplu putem invoca Misiunea ONU de menținere a păcii în Kosovo, la care participă și militarele și militarii moldoveni, reieșind din statutul de membru al ONU a Republicii Moldova.

Consolidarea păcii

Activitățile de consolidare a păcii ale Națiunilor Unite au ca scop asistența țărilor care ies dintr-un conflict, reducând riscul de recidivă și punând bazele pentru pace și dezvoltare durabilă.

Arhitectura ONU de consolidare a păcii cuprinde Comisia de consolidare a păcii, Fondul de consolidare a păcii și Biroul de sprijin pentru consolidarea păcii. Biroul de Sprijin pentru Consolidarea Păcii asistă și sprijină Comisia de Consolidare a Păcii cu sfaturi strategice și îndrumări în materie de politici, administrează Fondul pentru consolidarea păcii și servește Secretarului General în coordonarea agențiilor Națiunilor Unite în eforturile lor de consolidare a păcii⁵⁷.

Activitatea Organizației Națiunilor Unite în colaborare cu alte organizații internaționale, comuniuni de state și statele membre ale ONU se află la baza procesului și a efortului de asigurare continuă a păcii și securității în lume și constituie esența agendei de pace și securitate. Un număr mare de standarde internaționale au fost adoptate de către state în cadrul ONU și altor foruri regionale pentru a asigura o protecție sporită a drepturilor omului, inclusiv în situații conflict (mai mult de 200 de Convenții în domeniul drepturilor omului).

Cu toate acestea, practica frecventă a conflictelor militare recente, dar și a situațiilor post-conflict a dovedit că femeile și fetele sunt „în special vulnerabile

⁵⁷ <https://www.un.org/en/our-work/maintain-international-peace-and-security>

în astfel de situații, iar consecințele pot fi imprevizibile. De cele mai dese ori femeile și fetele sunt vulnerabile în situațiile de violență fizică, violență sexuală, trafic de ființe umane etc.⁵⁸ Anume aceste argumente se află la baza Agendei „Femeile, pacea și securitatea”.

ONU recunoaște și promovează legăturile strânse dintre aspectele legate de pace, securitate, dezvoltare și egalitate de gen. Astfel, nu există doar necesitatea de a promova participarea și protecția femeilor în situațiile de conflict și de instaurare a păcii, dar și necesitatea de a garanta că aceste acțiuni sunt sprijinite de considerații de dezvoltare mai vaste, cum ar fi promovarea securității economice și a oportunităților pentru femei și accesul lor la serviciile de sănătate și educație. Acest lucru este important mai ales în contextul unui impact negativ pe termen lung pe care îl are un conflict violent asupra dezvoltării unei țări sau a unei regiuni și a necesității de a planifica o securitate umană multidimensională, drept condiție de bază pentru realizarea dezvoltării și a păcii pe termen lung.

„Femeile, pacea și securitatea” (FPS) este o agendă de pace și securitate bazată pe drepturile omului, egalitatea de gen, abilitarea și împuternicirea femeilor în susținerea a trei piloni ai păcii durabile: redresarea economică, coeziunea socială și legitimitatea politică.

Agenda FPS recunoaște impacturile specifice de gen ale conflictelor, pledează pentru dreptul femeilor de a participa la toate procesele de pace și securitate și subliniază rolul crucial al femeilor în construirea și atingerea păcii durabile. Agenda FPS constituie un instrument pentru gestionarea aspectelor legate atât de egalitatea de șanse și de tratament între femei și bărbați, cât și de conflict, violență și securitate. Viziunea de ansamblu a Agendei FPS globale vizează atingerea egalității de gen, păcii și securității și reprezintă efortul mai multor organizații internaționale, dar și acțiunile de promovare, susținere și implementare desfășurate de către guverne la nivel național.

Rezoluțiile și Convențiile ONU privind femeile, pacea și securitatea

- ***Rezoluția 1325 (2000) a Consiliului de Securitate al Organizației Națiunilor Unite - Femeile, pacea și securitatea***⁵⁹, adoptată la 31 octombrie 2000, denumită în continuare RCSONU 1325 (2000), reprezintă pilonul de bază al Agendei FPS. Rezoluția afirmă rolul important al femeilor în prevenirea și soluționarea conflictelor, în negocierile de pace, consolidarea păcii, menținerea păcii, răspunsul umanitar și reconstrucția post conflict și subliniază importanța participării și implicării depline a femeilor în toate eforturile de asigurare și promovare a păcii și securității. În conținutul RCSONU 1.325 (2000) este exprimată îngrijorarea pentru

⁵⁸ Vieru Vadim, *Raport legislativ*, Chișinău 2016, p.7, https://egalitatedegen.md/wp-content/uploads/mdocs/raportlegislativ_final_vieru_unw-reformatted.pdf

⁵⁹ Resolution 1.325 (2000) <http://unscr.com/en/resolutions/doc/1325>

civili, în special pentru femei și copii, care reprezintă majoritatea celor afectați de conflictele armate, și se reafirmă importanța rolului femeilor în prevenirea și soluționarea conflictelor, în procesul de construire a păcii.

Totodată, RCSONU 1.325 (2000) expune necesitatea participării egale și implicării depline a femeilor, în toate eforturile pentru menținerea și promovarea păcii și securității, precum și nevoia de creștere a rolului acestora în procesul de luare a deciziei cu privire la prevenirea și soluționarea conflictelor. Analiza nivelului de violență împotriva femeilor poate constitui un element de prognoză a potențialului de conflict dintr-o țară. Prin urmare, dacă datele privind drepturile și violența sunt introduse în raportul de avertizare timpurie, această acțiune poate conduce la o mai bună predictibilitate privind manifestări ale violenței de gen și ale altor atrocități.

În vederea atingerii obiectivelor propuse, RCSONU 1.325 (2000) se raportează la patru piloni:

I. *Participare* - constă în asigurarea creșterii participării femeilor în procesul decizional la toate nivelurile, pe plan național, regional și în cadrul instituțiilor internaționale și al mecanismelor pentru prevenirea și soluționarea conflictelor, în negocieri de pace, precum și în operațiunile ONU de menținere a păcii;

II. *Prevenire* – presupune luarea de măsuri speciale pentru prevenirea conflictelor și a tuturor formelor de violență împotriva femeilor și fetelor în timpul și după conflict, respectiv prevenirea violenței sexuale și violenței bazate pe criterii de gen, practicilor discriminatorii, abuzului și exploatării. Există o convergență insuficient cercetată, dar reală, între situația femeilor și starea de conflict într-o anumită zonă, întrucât în societățile dominate de bărbați și de structuri militare nu sunt protejate drepturile și libertățile fundamentale ale acestora și nici nu se acordă spațiu corespunzător pentru promovarea femeilor și fetelor în toate sferele vieții publice și private și în toate nivelurile de decizie și conducere;

III. *Protecție* – se referă la atenția specială acordată protejării femeilor și fetelor de violența sexuală sau bazată pe criterii de gen, inclusiv în situații de urgență sau umanitare, cum ar fi taberele de refugiați;

IV. *Ajutorare și refacere* - include adoptarea unor măsuri de ajutorare și refacere pentru abordarea crizelor dintr-o perspectivă de gen, inclusiv prin respectarea naturii civile și umanitare a taberelor de refugiați, prin luarea în considerare a nevoilor fetelor și femeilor încă din faza de proiectare a taberelor și amenajărilor pentru refugiați.

Rezoluția 1325 solicită tuturor actorilor să protejeze drepturile femeilor, să prevină violența asupra femeilor și fetelor, să țină seama de nevoile și prioritățile acestora și să implice femeile în procesele de prevenire a conflictelor, de reglementare a conflictelor, precum și de reconstrucție postconflict. Rezoluția 1325 prevede extinderea rolului și contribuției femeilor, în special în rândul ob-

servatorilor militari, al poliției civile și al personalului pentru drepturile omului și personalului umanitar, precum și încorporarea perspectivei de gen în operațiunile de pace.

Pentru prima dată, la nivel de politici, Republica Moldova s-a angajat să pună în aplicare Rezoluția 1325 în cadrul Planului Individual de Acțiuni al Parteneriatului Republica Moldova – NATO pentru anii 2014-2016, unde și-a asumat responsabilitatea de a întreprinde acțiuni în vederea implementării Rezoluției 1325 a Consiliului de Securitate al ONU. Planul Individual de Acțiuni al Parteneriatului Republica Moldova – NATO pentru anii 2017-2019, aprobat prin Hotărârea Guvernului nr. 736 din 13 septembrie 2017, asigură continuitatea acestui angajament și stabilește acțiunea care se referă la cooperarea în domeniul implementării Rezoluției 1325 a Consiliului de Securitate ONU „Femeile, pacea și securitatea”. În Strategia pentru asigurarea egalității între femei și bărbați în Republica Moldova pe anii 2017 – 2021, aprobată prin Hotărârea Guvernului nr. 259 din 27 aprilie 2017, unul dintre obiectivele generale este promovarea egalității de gen în sectorul de securitate și apărare⁶⁰.

Monitorizarea implementării Rezoluției 1325 este foarte importantă în contextul general al implementării Agendei FPS, în acest scop fiind dezvoltat un mecanism global de monitorizare (Anexa 1).

Din anul 2000 și până în prezent, Rezoluția 1325 a fost succedată de adoptarea de către Consiliul de Securitate al ONU a încă 10 rezoluții conexe (1820, 1888, 1889, 1960, 2108, 2122, 2242, 2331, 2467, 2493), întregul set de documente fiind supranumit generic – Agenda internațională „Femeile, Pacea și Securitatea”, ceea ce face ca în prezent să se considere că, la nivelul ONU există deja o agendă a acestei teme. Menționăm în acest sens următoarele rezoluții:

- **Rezoluția 1820/2008**, care abordează tema violenței sexuale în conflicte ca element al tacticii de război. La data de 19 iunie 2008, în cadrul celei de-a 5916-a reuniuni, Consiliul de Securitate al ONU a adoptat cel de-al doilea document din Agenda internațională „Femeile, Pacea și Securitatea”, și anume – *Rezoluția 1820 a Consiliului de Securitate al ONU privind violența sexuală ca armă de război*. Acest document recunoaște violența sexuală din cadrul conflictelor armate ca fiind o armă și o tactică de război. De asemenea, prin acest act internațional se constată că violul și alte forme de violență sexuală comise în perioada conflictelor armate pot fi calificate drept crime de război, crime împotriva umanității sau acte constitutive în ceea ce privește genocidul. Prin această rezoluție, Consiliul de Securitate al ONU solicită instruirea trupelor cu privire la prevenirea violenței sexuale și modul de reacționare în cazul comiterii unor

⁶⁰ Hotărârea Guvernului RM nr. 259 din 28.03.2018 cu privire la aprobarea Programului național de implementare Rezoluției 1325 a Consiliului de Securitate al ONU privind femeile, pacea și securitatea pentru anii 2018-2021 și

Planului de acțiuni cu privire la punerea în aplicare a acestuia,
https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=102219&lang=ro

astfel de cazuri. Totodată, se solicită sporirea implicării femeilor în misiunile și operațiile de pacificare⁶¹;

- **Rezoluția 1888/2009**, care subliniază creșterea rolului misiunilor ONU de menținere a păcii în protecția femeilor și copiilor în situații de conflict. Al treilea document din componența Agendei „Femeile, Pacea și Securitatea”, *Rezoluția 1888 a Consiliului de Securitate al ONU privind protecția împotriva violenței sexuale asupra femeilor și copiilor în situații de conflict armat*, a fost adoptată în anul 2009, la data de 30 septembrie, pentru a consolida elementele rezoluțiilor adoptate anterior. Mai exact, Rezoluția 1888 se bazează pe prevederile Rezoluției 1820 și solicită desemnarea unui reprezentant special al Secretarului General al ONU pentru probleme de violență sexuală în situații de conflict, precum și înființează instituția consilierului pentru protecția femeilor în cadrul misiunilor/operațiilor de pacificare. Documentul reiterează faptul că violența sexuală agravează conflictele armate și împiedică asigurarea păcii și securității la nivel internațional. Astfel, prin această rezoluție se solicită conducerii statelor să abordeze violența sexuală aferentă conflictelor armate, inclusiv prin implicarea unor echipe de experți și experte în cazul apariției unor astfel de situații⁶²;

- **Rezoluția 1889/2009**, prin care se solicită secretarului general al ONU să propună un set de indicatori privind aplicarea prevederilor Rezoluției 1325 (2000). Cel de-al patrulea document al Agendei „Femeile, Pacea și Securitatea”, *Rezoluția 1889 a Consiliului de Securitate al ONU privind aplicarea și monitorizarea cu mai multă fermitate a Rezoluției 1325 a Consiliului de Securitate al ONU*, a fost adoptată la 5 octombrie 2009, de asemenea, pentru a consolida elementele rezoluțiilor adoptate anterior. În mod specific, Rezoluția 1889 este axată pe consolidarea păcii în perioada post-conflict și pe participarea femeilor la toate etapele proceselor de pace, solicitând, în special, dezvoltarea de indicatori pentru a putea monitoriza modul în care este implementată Rezoluția 1325 atât în cadrul sistemului ONU, cât și de către statele-membre⁶³;

- **Rezoluția 1960/2010**, care oferă un sistem de urmărire a responsabilității pentru oprirea violențelor sexuale în conflict. Prin rezoluție se solicită pregătirea unor liste ale autorilor care comit sau sunt responsabili pentru astfel de violențe.

În decembrie 2010, observând că violența sexuală în timpul conflictelor armate rămâne a fi o problemă răspândită pe larg, care se manifestă în mod sistemic și constant, fiind într-o permanentă și rapidă creștere, s-a decis de adoptat o nouă rezoluție în domeniul „Femeile, Pacea și Securitatea” – *Rezoluția 1960 a Consiliului de Securitate al ONU privind stoparea violenței sexuale în cadrul conflictelor armate și încetarea impunității*. Această rezoluție instituie mecanis-

⁶¹ Bodrug-Lungu Valentina, Drăgulean Alexandru, Țărlungă Elena, Valorificarea dimensiunii de gen în domeniul apărării naționale. Ghid pentru formatori și formatoare, Chișinău 2021, p. 52.

⁶² Ibidem, p. 52.

⁶³ Ibidem, p. 52.

mele instituționale pentru combaterea impunității și evidențiază pașii specifici, necesari de întreprins, atât pentru prevenirea, cât și pentru protecția împotriva violenței sexuale în cadrul conflictelor armate. Noul mecanism prevăzut în rezoluție transmite un mesaj politic direct că există consecințe pentru violența sexuală, recunoaște faptul că aceasta este o încălcare gravă a drepturilor omului și a reglementărilor internaționale și reprezintă un pas înainte în înfăptuirea justiției pentru victimele violenței sexuale⁶⁴.

- **Rezoluția 2108/2013**, care cere ca, pe lângă ONU și CS, statele membre să se implice în aplicarea prevederilor rezoluțiilor CS privind femeile, pacea și securitatea.

În luna iunie a anului 2013, a fost adoptată în unanimitate *Rezoluția 2016 a Consiliului de Securitate al ONU privind violența sexuală în cadrul conflictelor armate*. Aceasta este cea de-a șasea rezoluție privind *Femeile, Pacea și Securitatea* și a patra referitoare la violența sexuală în cadrul conflictelor armate. Documentul se bazează pe multe dintre rezoluțiile anterioare la acest subiect, dar oferă mai multe detalii operaționale. De exemplu, această rezoluție solicită desemnarea și detașarea în continuare a consilierilor pentru protecția femeilor în conformitate cu Rezoluția 1888, solicitând instruirea corespunzătoare a acestora în prealabil detașării în misiune și evaluarea periodică a rolului lor în cadrul misiunii. De asemenea, Rezoluția 2016 reiterează că mulți actori implicați, precum Consiliul de Securitate, părțile implicate în conflict, toate statele-membre și entitățile ONU, trebuie să întreprindă mai multe acțiuni pentru a pune în aplicare mandatele anterioare și pentru a combate impunitatea în ceea ce privește violența sexuală. Astfel, documentul se concentrează mai degrabă pe operaționalizarea obligațiilor curente, decât pe crearea de noi structuri și înaintarea unor noi inițiative, sprijinind ferm recurgerea la căile de justiție în cazurile de violență sexuală⁶⁵;

- **Rezoluția 2122/2013**, care stabilește noi măsuri pentru a întări participarea femeilor la soluționarea conflictelor la nivelul ONU, al statelor membre și al organizațiilor regionale și cere ridicarea obstacolelor din calea acestei participări.

Adoptată în octombrie 2013, *Rezoluția 2122 a Consiliului de Securitate al ONU privind participarea femeilor în procesele de pace* stabilește măsuri mai ferme pentru a include femeile în procesele de pace, solicitând inclusiv informări periodice și rapoarte cu privire la problemele conexe domeniului „Femeile, Pacea și Securitatea” de la statele-membre și entitățile ONU. Mai mult ca atât, această rezoluție afirmă că, în perspectivă, misiunile Consiliului de Securitate și ale ONU își vor spori atenția asupra problemelor legate de femei, pace și securitate, iar la stabilirea sau reînnoirea mandatelor vor include dispoziții care promovează ega-

⁶⁴ Bodrug-Lungu Valentina, Drăgulean Alexandru, Țarălungă Elena, Valorificarea dimensiunii de gen în domeniul apărării naționale, Ghid pentru formatori și formatoare, Chișinău 2021, p. 53.

⁶⁵ Ibidem, p. 53.

litatea de gen și abilitarea femeilor. În acest sens, Rezoluția 2122 afirmă în mod explicit o „abordare integrată” a păcii durabile, stabilește metode concrete pentru combaterea deficitului de participare a femeilor în procesele de pace, recunoaște necesitatea de a aborda cauzele profunde ale conflictelor armate și riscurile de securitate cu care se confruntă femeile, solicită furnizarea de servicii multisectoriale femeilor afectate de conflicte, legiferează conexiunea dintre procesul de dezarmare și egalitatea de gen, menționând în cuprinsul său Tratatul privind comerțul cu arme (întocmit la New York, la 2 aprilie 2013) de două ori⁶⁶;

- **Rezoluția 2242/2015**, care identifică noile teme apărute cu impact asupra acestui domeniu: schimbările climatice, extremismul violent, numărul crescând al refugiaților și persoanelor deplasate intern.

La data de 13 octombrie 2015, a fost adoptată Rezoluția 2242 a Consiliului de Securitate al ONU privind impactul terorismului și extremismului violent asupra femeilor și fetelor. Acest document încurajează evaluarea strategiilor și a resurselor în ceea ce privește punerea în aplicare a Agendei „Femeile, Pacea și Securitatea”, subliniază importanța colaborării cu societatea civilă, solicită majorarea finanțării pentru formare, analiză și programe adaptate la dimensiunea de gen. De asemenea, rezoluția stabilește că aspectele de gen constituie un subiect transversal în cadrul agendelor cu privire la prevenirea și combaterea terorismului și extremismului violent. Totodată, aceasta evidențiază importanța integrării Agendei „Femeile, Pacea și Securitatea” în toate domeniile⁶⁷;

- **Rezoluția 2331/2016.** *Rezoluția 2.331 a Consiliului de Securitate al ONU privind menținerea păcii și securității la nivel internațional și condamnarea actelor de trafic de persoane, în special a celor comise de Statul Islamic*, a fost adoptată la 20 decembrie 2016, în unanimitate. Prin acest document, membrii Consiliului de Securitate au condamnat cu fermitate toate cazurile de trafic de ființe umane în zonele afectate de conflicte armate. Rezoluția subliniază faptul că traficul de ființe umane subminează statul de drept și contribuie la alte forme de criminalitate organizată transnațională, iar în urma acestei activități ilegale, organizațiile teroriste au posibilitatea de a obține resurse financiare, își pot consolida rândurile și pot dobândi sclavi pentru diferite munci, inclusiv sclavi sexuali;

- **Rezoluția 2467/2019**, care pune accentul pe eliminarea violenței sexuale în conflict, stabilind noi măsuri pentru sistemul ONU și statele membre pentru eliminarea acesteia, pentru urmărirea situațiilor care apar și pentru identificarea măsurilor de sprijin pentru victimele acestor situații. Rezoluția aduce în atenție recunoașterea copiilor născuți în urma unor violuri, pornind de la abordarea centrată pe supraviețuitori.

Prin adoptarea la 23 aprilie 2019 a *Rezoluției 2467 a Consiliului de Securitate al ONU privind prevenirea și combaterea violenței sexuale relaționate conflic-*

⁶⁶ Bodrug-Lungu Valentina, Drăgulean Alexandru, Țărlungă Elena, Valorificarea dimensiunii de gen în domeniul apărării naționale, Ghid pentru formatori și formatoare, Chișinău 2021, p. 54.

⁶⁷ Ibidem.

telor armate se recunoaște că violența sexuală în cadrul conflictelor armate se bazează pe un continuum de violență asupra femeilor și fetelor. Documentul subliniază că inegalitățile de gen și discriminarea sunt cauzele fundamentale ce duc spre violența sexuală. De asemenea, este recunoscută necesitatea unei abordări centrate pe supraviețuitoarele și supraviețuitorii violenței sexuale, statele-membre ale ONU fiind atenționate, în mod repetat, să se asigure că măsurile de prevenție și răspuns în astfel de cazuri sunt nediscriminatorii și specifice, să respecte drepturile și să acorde prioritate nevoilor supraviețuitoarelor și supraviețuitorilor, inclusiv a grupurilor vulnerabile sau vizate, contestând ipotezele culturale despre invulnerabilitatea masculină⁶⁸.

- **Rezoluția 2493/2019.** Fiind adoptată la 29 octombrie 2019, Rezoluția 2493 a Consiliului de Securitate al ONU privind necesitatea implementării plenare a tuturor rezoluțiilor precedente privind Femeile, Pacea și Securitatea, aceasta îndeamnă statele să reconfirme angajamentul de implementare a Agendei „Femeile, Pacea și Securitatea” – în special în ajunul celebrării a 20 de ani de la adoptarea Rezoluției 1325 – inclusiv prin crearea unui mediu sigur pentru femeile-lidere, femeile-pacificatoare, femeile-apărătoare a drepturilor omului și femeile implicate în politică din întreaga lume⁶⁹.

Recomandarea generală nr. 30 privind femeile în situații de prevenire a conflictelor, conflict și postconflict, RG30 din 2013⁷⁰, adoptată de Comitetul pentru Eliminarea Discriminării împotriva Femeilor (ONU), prevede orientări privind măsurile și acțiunile ce țin de violența în bază de gen și trafic ilicit, ocuparea forței de muncă și sănătate, femeile din mediul rural, strămutări, refugiați și solicitanți de azil, cetățenie și apatridie, căsătorie și relații de familie, reforma sectorului de securitate și dezarmare, demobilizarea și integrarea combatanților, acces la justiție, reforma constitutional și electorală etc⁷¹. În octombrie 2013, Comitetul pentru eliminarea tuturor formelor de discriminare față de femei (Comitetul) a adoptat *Recomandarea generală nr. 30 privind femeile în situații de prevenire a conflictelor, conflict și post-conflict (RG30)*, este indisolubil legată de *Convenția privind eliminarea tuturor formelor de discriminare împotriva femeilor (CEDAW)(Convenția)*. Documentul a fortificat și clarificat aplicabilitatea Convenției la diverse circumstanțe caracterizate prin conflict și criză politică. De asemenea, s-au stabilit și confirmat legăturile Convenției cu agenda Consiliului de Securitate referitoare la FPS. Reunite, acestea oferă un

⁶⁸ Bodrug-Lungu Valentina, Drăgulean Alexandru, Țărlungă Elena, Valorificarea dimensiunii de gen în domeniul apărării naționale, Ghid pentru formatori și formatoare, Chișinău 2021, p. 54.

⁶⁹ Ibidem, p.55.

⁷⁰ General recommendation No. 30 on women in conflict prevention, conflict and post-conflict situations, <https://digitallibrary.un.org/record/764506>

⁷¹ Ghid cu privire la Recomandarea generală nr. 30 a Comitetului CEDAW și rezoluțiile ONU privind femeile , pacea și securitatea, <https://egalitadedegen.md/mdocs-posts/ghid-cu-privire-la-recomandarea-general-a-nr-30-a-comitetului-cedaw-si-rezolutiile-onu-privind-femeile-pacea-si-securitatea/> UN Women, 2015, New-York, p. 8.

cadru de fond care asigură că egalitatea de gen este parte integrantă în eforturile de prevenire a conflictelor, consolidare a păcii, reconstrucție post-conflict, responsabilitate.

Convenția privind eliminarea tuturor formelor de discriminare față de femei este esențială pentru aplicarea drepturilor femeilor, reprezentând o cartă internațională a drepturilor femeilor. Ea creează obligații legale cu privire la exercitarea în mod egal de către femei și bărbați a drepturilor civile, politice, economice, sociale și culturale. *Convenția* solicită Statelor Părți să elimine discriminarea împotriva femeilor în spațiul public și în cel privat, inclusiv în familie. Convenția a fost adoptată de Adunarea Generală a Națiunilor Unite la 18 decembrie 1979, cu scopul de a fundamenta prevederile instrumentelor internaționale existente și a intrat în vigoare la 3 septembrie 1981, fiind ratificată de 189 de state. Convenția a instituit Comitetul pentru eliminarea discriminării față de femei, care acționează ca sistem de monitorizare de aplicare a Convenției. Comitetul examinează rapoartele inițiale și periodice prezentate de către Statele Părți, cu privire la măsurile luate pentru aplicarea Convenției. Comitetul este format din 23 de experți care acționează în calitate de persoană și au mandate de 4 ani .

Principiile consacrate în Convenție oferă un cadru pentru a reacționa la provocări noi și existente față de egalitatea genurilor. De la prima sa sesiune din anul 1982, în scopul punerii capăt discriminării, Comitetul și alți actori la nivel național și internațional au acționat permanent pentru a clarifica înțelegerea Convenției, modul de aplicare a acesteia și caracterul specific al discriminării împotriva femeilor. Convenția împuternicește Comitetul să adopte Recomandări generale cu privire la articole sau subiecte din Convenție. Recomandările generale clarifică sfera de acțiune a CEDAW și oferă Statelor îndrumări detaliate privind modul de aplicare a obligațiilor prevăzute în Convenție.

Recomandarea generală nr. 30 privind femeile în situații de prevenire a conflictelor, conflict și post-conflict (2013) are rolul de a ajuta Statele să-și îndeplinească obligațiile prevăzute în CEDAW, inclusiv obligația de diligență cuvenită, înaintea, în timpul și în urma unui conflict. RG30 a fost influențată de un proces larg și profund de consultare cu femei afectate de conflicte și actori ai societății civile din diferite zone ale lumii. RG30 clarifică aplicarea Convenției la situații de conflict armat și crize politice, la prevenirea și soluționarea conflictelor și la diversele procese complexe de instaurare a păcii și reconstrucție post-conflict . RG30 prezintă conținutul obligațiilor asumate de către Statele Părți și oferă sugestii actorilor nestatali⁷².

RG30 se referă la aplicarea Convenției la prevenirea conflictelor, conflicte armate interne și internaționale, ocupație străină, pe lângă alte forme de ocu-

⁷² Ghid cu privire la Recomandarea generală nr. 30 a Comitetului CEDAW și rezoluțiile ONU privind femeile , pacea și securitatea, <https://egalitadedegen.md/mdocs-posts/ghid-cu-privire-la-recomandarea-general-a-nr-30-a-comitetului-cedaw-si-rezolutiile-onu-privind-femeile-pacea-si-securitatea/> UN Women, 2015, New-York, p. 10.

pație și faza postconflict, precum și la situații de conflict civil sau politic de intensitate redusă, stare de urgență, acte de terorism și măsuri de reacție la astfel de acte, apatridie și strămutare internă. În situațiile care îndeplinesc definiția-prag a conflictului armat intern sau internațional, Convenția și dreptul internațional umanitar se aplică concomitent, iar măsurile diferite de protecție ale acestora se completează și nu se exclud reciproc. De asemenea, RG30 are în vedere aplicarea Convenției la toate acțiunile Statelor Părți care afectează drepturile omului pentru cetățenii și persoanele ce nu sunt cetățeni de pe teritoriul lor sau teritoriul pe care îl controlează efectiv, chiar dacă acesta nu le aparține. CEDAW solicită Statelor Părți să reglementeze activitățile actorilor interni nestatali, manifestând diligența cuvenită pentru a preveni, investiga, pedepsi și oferi reparații pentru actele persoanelor fizice sau grupurilor nestatale care împiedică exercitarea drepturilor consfințite în Convenție.

Scopul principal al RG30 este să ofere Statelor Părți orientări competente privind măsurile legislative, de politici și alte măsuri corespunzătoare pentru a asigura deplină a obligațiilor de a proteja, respecta și aplica drepturile femeilor în situații de prevenire a conflictelor, conflict și post-conflict. RG30 acoperă o largă arie tematică, referindu-se la violență bazată pe gen și trafic ilicit, participare, acces la educație, ocuparea forței de muncă și sănătate, femeile din mediul rural, strămutări, refugiați și solicitanți de azil, cetățenie și apatridie, căsătorie și relații de familie, reforma sectorului de securitate și dezarmare, demobilizarea și reintegrarea combatanților, acces la justiție, reforma constituțională și electorală⁷³.

Una din temele abordate de RG30 este *reforma sectorului de securitate, dezarmarea, demobilizarea și reintegrarea*. RG30 și Rezoluțiile FPS conțin prevederi specifice privind promovarea drepturilor femeilor în acest domeniu, ca urmare a recunoașterii rolului combatant pe care îl pot avea femeile într-un conflict și a excluderii de durată a femeilor din programele de dezarmare, demobilizare, reintegrare (DDR) și din sectorul de securitate. RG30 consolidează prevederile Rezoluțiilor FPS, conform cărora accesul femeilor la programele DDR este garantat și aceste programe elimină stereotipurile de gen ce afectează oportunitățile economice ale femeilor pe baza egalității cu bărbații. Ambele cadre solicită ca inițiativele de reformă din sectorul de securitate să crească numărul femeilor din instituțiile de securitate și să susțină politicile de toleranță zero pentru abuz sexual⁷⁴.

Recomandarea generală nr. 30 și Rezoluțiile privind Agenda Femeile, Pacea și Securitatea se menționează reciproc și oferă modalități prin care implementarea fiecărui cadru poate fi fortificată. Planurile naționale de acțiuni (PNA) privind Agenda Femeile, Pacea și Securitatea au fost adoptate ca mijloace pentru

⁷³ Ibidem, p. 11.

⁷⁴ Ibidem, p. 16.

ca Statele să implementeze practic sinergiile care există între Rezoluțiile Femeile, Pacea și Securitatea și RG30. Aplicarea acestora poate fi consolidată prin includerea prevederilor privind egalitatea de esență din CEDAW și a recomandărilor specifice din RG30 în elaborarea, implementarea, monitorizarea și evaluarea PNA cu privire la Agenda Femeile, Pacea și Securitatea. Recomandările specifice din RG30 privind femeile, pacea și securitatea pot fi incluse și adaptate în contextul planificării naționale la nivel de stat⁷⁵.

2.2.2 Politici și Planuri de acțiuni NATO de implicare a femeilor în domeniul păcii și securității

NATO este o alianță politico-militară, înființată prin Tratatul Atlanticului de Nord, semnat la Washington la 4 aprilie 1949 de SUA, Canada și 10 state europene. În prezent, cuprinde 30 de state membre din Europa și America de Nord. Cel mai recent membru NATO este Republica Macedoniei de Nord, ca urmare a aderării la Alianță în data de 27 martie 2020. În mai 2022, două țări nordice, Finlanda și Suedia, și-au depus candidaturile pentru aderarea la NATO, renunțând astfel la politica de nealinieri, în urma invaziei ruse în Ucraina.

Alianța este o asociere de state libere, unite prin hotărârea lor de a-și proteja securitatea, prin garanții reciproce și relații stabile cu alte țări. Scopul esențial al NATO este de a asigura libertatea și securitatea tuturor membrilor săi prin mijloace politice și militare, în conformitate cu Tratatul Atlanticului de Nord și cu principiile Cartei Națiunilor Unite. Cele trei sarcini fundamentale ale Alianței definite în Conceptul Strategic al NATO (2010) și în continuare actuale sunt: apărarea colectivă, gestionarea crizelor și securitatea prin cooperare. Articolul 4 din Tratatul Atlanticului de Nord permite aliaților să se consulte și să coopereze în domenii care țin de securitate și apărare, în timp ce articolul 5 consacră sarcina fundamentală a NATO, și anume apărarea colectivă, astfel: „...un atac armat împotriva unui aliat din Europa sau America de Nord, este considerat un atac împotriva tuturor”.

Implementarea Agendei FPS la nivelul NATO se realizează prin Planurile de acțiuni ale NATO pentru implementarea Rezoluției 1325 a Consiliului de Securitate al ONU. Scopul acestor Planului este de a integra Rezoluția 1325 în activitatea zilnică a NATO și a statelor membre, atât în sistemul civil, cât și în cel militar. Sunt definite pe larg atât obligațiile organizației, cât și cele ale țărilor membre și ale celor partenere referitor la implementarea rezoluțiilor. Planurile de acțiuni ale NATO vizează integrarea perspectivei de gen, atât intern, în rândul forțelor NATO, cât și extern, în cadrul operațiilor și misiunilor desfășurate sub

⁷⁵ Ghid cu privire la Recomandarea generală nr. 30 a Comitetului CEDAW și rezoluțiile ONU privind femeile, pacea și securitatea, <https://egalitadedegen.md/mdocs-posts/ghid-cu-privire-la-recomandarea-generală-nr-30-a-comitetului-cedaw-si-rezoluțiile-onu-privind-femeile-pacea-si-securitatea/> UN Women, 2015, New-York, p. 18.

egida acestei alianțe. Documentul subliniază importanța integrării perspectivei de gen ca instrument, care trebuie folosit la toate nivelurile operaționale, planificare, conducere și evaluare, pentru obținerea unei eficacități operaționale ridicate și a unei conștientizări reale a situației.

În anul 2010, NATO a aprobat **Planul de acțiuni pentru integrarea RCSONU 1325 în operațiunile și misiunile conduse de NATO** (NATO Action Plan on Mainstreaming UNSCR 1325 into NATO-led operations and missions). În acest plan au fost incluse acțiuni clare care urmează să fie întreprinse de comandanții operațiunilor conduse de NATO în Afganistan (ISAF) și în Kosovo (KFOR). Pentru a înregistra progrese la nivel operațional și tactic, NATO a creat funcția de consilier pe probleme de gen în cadrul Comandamentului Aliat pentru Operații (ACO) și în cadrul Comandamentului Aliat pentru Transformare (ACT), precum și în cadrul sediului NATO al ISAF, Comandamentului comun al ISAF (IJC) și sediului KFOR⁷⁶.

Pentru concretizarea și focusarea unor acțiuni emergente și conforme cu Agenda FPS a fost adoptată **Directiva Bi-SC 40-1 - Integrarea RCSONU 1.325 și a perspectivei de gen în structura de comandă NATO, inclusiv măsurile de protecție din timpul conflictelor armate**⁷⁷. Adoptată la 8 august 2012 la Summitul NATO de la Chicago, Directiva Bi-SC 40-1 are menirea să consolideze rezoluțiile adoptate de Consiliul de Securitate al ONU și să integreze perspectiva de gen în organizațiile și forțele militare ale NATO și ale țărilor membre NATO. Realizarea obiectivelor propuse sunt asigurate de Oficiul Consilierului de Gen (IMS Office of the Gender Advisor) și Comitetul NATO privind Perspectiva de Gen (NATO Committee on Gender Perspectives). NATO a numit un reprezentant special privind femeile, pacea și securitatea, care va consolida și promova implementarea Rezoluției 1325 a CS ONU și va sensibiliza opinia publică în privința politicilor și activităților NATO din acest domeniu. Reprezentantul special va asigura coordonarea și cooperarea adecvată cu ONU și cu alte organizații relevante.

Adoptarea Directivei Bi-SC 40-1 privind includerea Rezoluției 1325 a CS ONU și a perspectivei de gen în structurile de comandament NATO, inclusiv a măsurilor privind protecția în timpul conflictelor armate este în consonanță cu cei patru piloni de implementare a Rezoluției 1325. În Directiva Bi-SC 40-1 se regăsesc următoarele concepte-cheie⁷⁸:

- rolul femeii în misiuni și în operații trebuie să crească la toate nivelurile;
- pe timpul planificării operaționale trebuie să fie luate în considerare nevoile specifice ale femeilor, cum ar fi cele de cazare, medicale sau de aprovizionare;

⁷⁶ Albu Natalia, Modulul II: Politici și direcții de promovare a perspective de gen în domeniul păcii și securității, Chișinău 2017, p.40, <https://moldova.unwomen.org/ro/biblioteca-digitala/publicatii/2017/08/manual-wps>

⁷⁷ Bi-SC DIRECTIVE 40-1 INTEGRATING UNSCR 1325 AND GENDER PERSPECTIVES IN THE NATO COMMAND STRUCTURE INCLUDING MEASURES FOR PROTECTION DURING ARMED CONFLICT, https://www.nato.int/nato_static/assets/pdf/pdf_2009_09/20090924_Bi-SC_DIRECTIVE_40-1.pdf

⁷⁸ Albu Natalia, Idem <https://moldova.unwomen.org/ro/biblioteca-digitala/publicatii/2017/08/manual-wps>

- în timpul pregătirii și desfășurării acțiunilor militare trebuie să se asigure materiale de instruire în unități, cum ar fi: instrucțiuni, ghiduri, manuale, proceduri de operare etc., pentru tot personalul. Acestea trebuie să se refere la: (1) nevoile femeilor, drepturile lor și protecția acestora; (2) importanța implicării femeilor în misiuni și operații; (3) includerea în planurile de instruire naționale și de predislocare a elementelor de atragere a atenției asupra aspectelor culturale, care să garanteze înțelegerea adecvată a contextului de acest gen în regiunile de desfășurare a operațiilor;
- reprezentarea femeilor în cadrul comandamentelor de gestionare a crizelor și în noua structură de comandă NATO trebuie să crească;
- standardele NATO de comportament, precum și măsurile de respectare a dreptului internațional în domeniul drepturilor femeilor și copiilor, și cu precădere a civililor, pe timpul conflictelor armate, trebuie incluse în programele de pregătire predislocare a personalului.

Planurile de acțiuni NATO privind implementarea versiunii revizuite a Rezoluției 1325 a Consiliului de Securitate al ONU și a rezoluțiilor conexe sunt în permanent adaptate la situațiile reale și cadrul curent de activitate al organizației, precum și la modificările standardelor internaționale privind Agenda FPS.

2.2.3 Egalitatea de gen, politicile și acțiunile de pace și securitate ale Uniunii Europene

Deși există încă inegalități, în ultimele decenii, UE a făcut progrese mari în direcția asigurării egalității dintre femei și bărbați. UE este lider mondial în domeniul egalității de gen: 14 din cele 20 de țări din întreaga lume cu cele mai bune rezultate în ceea ce privește egalitatea de gen sunt state membre ale UE. Datorită legislației și jurisprudenței solide privind egalitatea de tratament, eforturilor de integrare a perspectivei de gen în diferite domenii de politică și actelor legislative menite să abordeze inegalități specifice, UE a înregistrat, în ultimele decenii, progrese semnificative în ceea ce privește egalitatea de gen⁷⁹.

Cu toate acestea, niciun stat membru nu a atins încă o egalitate de gen deplină, iar progresele sunt lente. În clasamentul privind indicele egalității de gen al UE pentru 2019⁸⁰, statele membre au obținut, în medie, 67,4 din 100 de puncte, rezultat care s-a îmbunătățit cu doar 5,4 puncte față de cel din 2005.

⁷⁹ Strategia UE privind egalitatea de gen pentru perioada 2020-2025, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/RO/TXT/?uri=CELEX%3A52020DC0152>

⁸⁰ A se vedea site-ul Institutului European pentru Egalitatea de Șanse între Femei și Bărbați (EIGE): <https://eige.europa.eu/gender-equality-index/2019>

Care sunt instituțiile din cadrul UE, responsabile de drepturile femeilor și egalitatea de gen?

Comisia Europeană și Președinția în exercițiu a UE – Grupul la Nivel Înalt privind Abordarea Integratoare de Gen. Reuniunile sunt prezidate de Comisia Europeană și se desfășoară în colaborare cu Președinția în exercițiu a UE. Creat în 2001, Grupul la Nivel Înalt este compus din reprezentanți la nivel înalt responsabili cu problematica egalității de gen la nivel național, desemnați de fiecare stat membru. Se reunește de 2 ori pe an la începutul fiecărei Președinții UE și stabilește liniile directoare ale politicii pe egalitate de gen ale UE, corelate cu prioritățile Președinției UE;

Comisia Europeană – Comitetul Consultativ pentru Egalitatea de Șanse pentru Femei și Bărbați. Constituit ca un grup de lucru în subordinea Comisiei Europene, în baza Deciziei Comisiei nr. 95/420/EC din 19 iulie 1995 de amendare a Deciziei nr. 82/43/EEC privind constituirea Comitetului consultativ pentru egalitatea de șanse între femei și bărbați, Comitetul sprijină Comisia Europeană în proiectarea și realizarea acțiunilor UE destinate promovării egalității de șanse între femei și bărbați. Comitetul promovează schimburi permanente de experiențe, politici și practici relevante între statele membre și nu numai;

Comisia Parlamentului European pentru drepturile femeii și egalitatea de gen (Comisia FEMM) – organ de lucru al Parlamentului European pe dimensiunea egalității de gen;

Institutul European pentru Egalitatea de Gen (EIGE) – Rețea Tematică Dezvoltarea Competențelor în Egalitatea de Gen, înființat potrivit Regulamentului (CE) nr.1922/2006 al Parlamentului European și Consiliului din decembrie 2006.

Forumul de experți este organismul consultativ al Institutului, principala sa funcție este de a furniza cunoștințe de specialitate în domeniul egalității de gen, fiind format din membri din organisme competente specializate în probleme de egalitate de gen, din cadrul fiecărui stat membru al Uniunii Europene. De asemenea, în cadrul Forumului participă membri desemnați de Parlamentul European, precum și de Comisia Europeană și reprezentând părțile interesate la nivel european. Statele membre și Comisia vizează realizarea unei reprezentări echilibrate între bărbați și femei în Forumul Experților. Membrii sunt desemnați pentru o perioadă de trei ani.

În calitate de organism autonom, EIGE funcționează pe baza politicilor și inițiativelor Uniunii Europene. Parlamentul European și Consiliul Uniunii Europene definesc obiectivele și sarcinile Institutului. În regulamentul său de înființare i-au atribuit rolul central de a aborda provocările și de a promova egalitatea între femei și bărbați în întreaga Uniune Europeană.

EIGE contribuie la promovarea egalității de gen în Europa prin furnizarea de expertiză la nivel înalt pentru Comisia Europeană, Parlamentul European, precum și statelor membre și țărilor din procesul de extindere.

Agenda privind FPS se concentrează pe legăturile dintre inegalitatea de gen și conflict, modul în care acestea se consolidează reciproc și subliniază necesitatea de a înțelege inegalitatea de gen ca o cauză fundamentală și un motor al conflictului și al fragilității. Inegalitățile, împreună cu excluderea femeilor de la putere, oportunități, servicii și securitate creează un teren fertil pentru conflicte și violență de gen, mai ales atunci când acestea sunt legate de capacitatea sau legitimitatea slabă a statului. Acțiunile preventive ar trebui să adopte o abordare bazată pe riscuri, nevoi și drepturi. Femeile sunt adesea victime în aceste situații, dar nu întotdeauna; acestea joacă roluri multiple și diverse în calitate de combatanți, promotori ai păcii, mediatori, politicieni, femei de afaceri și activiști. Numărul femeilor implicate în procesele de pace rămâne redus, în pofida angajamentelor globale, regionale și naționale⁸¹ și numeroase acorduri de pace nici măcar nu includ prevederi de gen care să răspundă în mod adecvat nevoilor femeilor. Creșterea participării femeilor la toate aspectele legate de pace și securitate reprezintă o prioritate pentru UE.

Principalul document de politici pe dimensiunea asigurării egalității de gen în Uniunea Europeană este **Strategia UE privind egalitatea de gen pentru perioada 2020-2025**, care se aliniază angajamentului *Comisiei von der Leyen* de a realiza o Uniune a egalității. Ea conține obiective de politică și acțiuni care ar putea duce la progrese mari. Până în 2025, Europa s-ar putea apropia mult de dezideratul de a deveni un continent în care femeile sunt egale cu bărbații. Ideea este ca toți europenii – femei sau bărbați, fete sau băieți – să se bucure de libertatea de a-și urma propria cale, să aibă șanse egale de a prospera, să poată fi membri egali în societate și să poată deveni lideri dacă o merită.

Obiectivele-cheie ale strategiei sunt: încetarea violenței împotriva femeilor; combaterea stereotipurilor de gen; eliminarea disparităților de gen de pe piața forței de muncă; asigurarea unei participări egale a femeilor și a bărbaților în diferite sectoare ale economiei; eliminarea diferenței de remunerare între femei și bărbați și a disparităților de gen în ceea ce privește pensiile; eliminarea discrepanțelor de gen în ceea ce privește asumarea responsabilităților familiale și atingerea echilibrului de gen în procesul decizional și în politică.

Strategia urmează o abordare dublă: integrarea perspectivei de gen în toate celelalte politici, combinată cu acțiuni specifice. Intersecționalitatea este principiul orizontal pentru punerea sa în aplicare. Deși strategia se concentrează pe acțiunile de pe teritoriul UE, ea este coerentă și cu politica externă a UE privind egalitatea de gen și emanciparea femeilor⁸².

Uniunea Europeană promovează pacea și securitatea în interiorul și dincolo de frontierele sale. Aceasta este consacrată în *Tratatul privind Uniunea Euro-*

⁸¹ Notă: Există câteva bune practici care pot fi dezvoltate, precum participarea femeilor la consolidarea păcii în legătură cu conflictul din Siria, atât prin intermediul societății civile, cât și prin intermediul procesului politic condus de ONU. Ca rezultat în mare parte al presiunii din partea UE, Comitetul constituțional intra-sirian înființat de ONU este format în proporție de 30 % din femei.

⁸² https://ec.europa.eu/info/policies/justice-and-fundamental-rights/gender-equality/gender-equality-strategy_ro

peană⁸³ și reflectată în *Strategia globală pentru politica externă și de securitate a Uniunii Europene*⁸⁴.

În decembrie 2018, Consiliul UE a adoptat *Concluziile Consiliului privind FPS*⁸⁵ și *Planul de acțiuni privind FPS 2019-2024*⁸⁶, conform cărora se identifică obiective clare și criterii de îndeplinire, în următoarele domenii prioritare esențiale: (i) prevenție; (ii) protecție; (iii) sprijin și recuperare, precum și cele trei principii generale și transversale ale (iv) participării; (v) integrarea perspectivei de gen și (vi) puterea exemplului.

Abordarea strategică a UE în domeniul FPS reafirmă implementarea holistică a Agendei FPS și Strategiei ONU privind egalitatea de gen, pacea și securitatea. Această abordare strategică a UE cu privire la domeniul FPS oferă o bază solidă pentru realizarea egalității de șanse și de tratament dintre femei și bărbați - valoare fundamentală a UE - prin angajarea, responsabilizarea, protecția și sprijinul femeilor și fetelor pentru realizarea păcii și securității. De asemenea, se subliniază importanța femeii în leadership în contextul politicilor și programelor referitoare la susținerea păcii și securității. Abordarea organizațională pornește de la identificarea anumitor roluri sociale îndeplinite de femei și bărbați, diferențiate în fiecare dintre comunitățile din care fac parte, aspect de care trebuie să se țină seama în configurarea relației conflict-restabilirea păcii. Strategia UE este armonizată și cu prevederile dreptului internațional umanitar, cu accent pe respectarea interdicției exercitării oricărei forme de violență sexuală în contextul intervențiilor de asistență umanitară, precum și pe dezvoltarea de programe care să răspundă nevoilor victimelor în aceste situații.

Direcția principal de acțiune constă în valorificarea sinergiilor dintre agenda privind FPS și celelalte priorități tematice ale UE, iar monitorizarea și raportarea privind FPS vor fi aliniate la GAP III⁸⁷ (*Planul de acțiuni al UE privind egalitatea de gen*), de asemenea, pentru a integra pe deplin cadrul de politică al UE privind FPS în cadrul general de politică al UE privind egalitatea de gen. În acest context acțiunile UE, conform documentelor de politici menționate urmează să contribuie la:

- susținerea și desfășurarea consolidării capacităților și a mentoratului în ceea ce privește conducerea femeilor, pentru femeile negociatoare și

⁸³ Tratatul privind Uniunea Europeană, https://eur-lex.europa.eu/resource.html?uri=cellar:2bf140bf-a3f8-4ab2-b506-fd71826e6da6.0001.02/DOC_1&format=PDF

⁸⁴ *Strategia globală pentru politica externă și de securitate a Uniunii Europene* https://eeas.europa.eu/archives/docs/top_stories/pdf/eugs_review_web.pdf

⁸⁵ Consiliul Uniunii Europene, *Concluziile Consiliului privind femeile, pace și securitatea*, <https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-15086-2018-INIT/ro/pdf>

⁸⁶ EU Action Plan on Women, Peace and Security 2019-2024, <https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-11031-2019-INIT/en/pdf>

⁸⁷ Comunicare comună către Parlamentul European și Consiliu. Plan de acțiune al UE pentru egalitatea de gen (GAP) III – o agendă ambițioasă pentru egalitatea de gen și emanciparea femeilor în acțiunile externe ale UE, https://ec.europa.eu/international-partnerships/system/files/join-2020-17-final_ro.pdf

mediatoare, pentru a îmbunătăți eficacitatea acestora și calitatea participării acestora la procesele de pace;

- activități care vizează atingerea unui procent de cel puțin 33 % de femei care participă la toate activitățile și proiectele UE legate de procesele de pace;
- stabilirea și instituționalizarea mecanismelor de consultare a femeilor activiste și a OSC de la nivel local cu privire la toate aspectele legate de conflicte, atât în statele membre, cât și în contextele legate de conflicte, în care există misiuni și operațiuni privind PSAC (*Politica de Securitate și Apărare Comună*);
- lansarea unei formări obligatorii privind integrarea perspectivelor de gen pentru întregul personal din sediul central, delegațiile UE, misiunile și operațiunile privind PSAC etc.;
- promovarea și susținerea politicilor/activităților incluzive în cadrul întregii *Agende privind FPS*, cu participare deplină și echitabilă, de asemenea, de către bărbați și băieți;
- promovarea consolidării statului de drept, a sistemului de justiție penală prin intermediul justiției tranziționale și reparatorii, precum și a reformei sectorului de securitate (RSS), pentru a pune capăt impunității autorilor infracțiunilor de violență sexuală și de gen;
- promovarea furnizării de asistență medicală, psiho-socială, juridică și în materie de siguranță pentru toate victimele/toți supraviețuitorii/supraviețuitoarele violenței sexuale și/sau de gen legate de conflicte⁸⁸.

În secolul 21, catastrofele și crizele provocate de om, inclusiv conflictele, au devenit mai complexe, mai prelungite și din ce în ce mai legate de provocările globale, precum schimbările climatice, degradarea mediului, strămutarea și, mai recent, pandemiile. Efectul pandemiei de COVID-19 a demonstrat că *Agenda privind FPS* are un rol central în ceea ce privește abordarea amenințărilor de violență crescute și includerea femeilor prin intermediul legăturii dintre securitate și egalitate de gen.

UE este pe primul loc la nivel mondial în ceea ce privește promovarea egalității de gen, aceasta reprezentând un obiectiv politic esențial al acțiunii externe și al politicii externe și de securitate comună ale UE, menit să accelereze progresul către obiectivele fixate la nivel mondial, inclusiv obiectivele de dezvoltare durabilă (ODD), care stau la baza *Agendei 2030*.

2.2.4 Convenții, recomandări și politici ale Consiliului Europei privind egalitatea de gen și rolul femeilor în asigurarea păcii și securității

Consiliul Europei este cea mai mare organizație în materie de drepturi ale omului de pe continent. Aceasta include 47 de state membre, dintre care 27 sunt state membre ale Uniunii Europene. Consiliul Europei susține libertatea de

⁸⁸ _Ibidem.

exprimare și libertatea mass-mediei, libertatea de întrunire, egalitatea și protecția minorităților. Consiliul Europei ajută statele membre să lupte împotriva corupției și a terorismului și întreprinde reformele judiciare necesare. Grupul său de experți constituționali, cunoscut drept Comisia de la Veneția, oferă consiliere juridică țărilor din întreaga lume.

De la aderarea Republicii Moldova la Consiliul Europei din data de 13 iulie 1995, Organizația a susținut Moldova în îndeplinirea obligațiilor sale statutare și a angajamentelor specifice pentru consolidarea democrației, a drepturilor omului și a statului de drept.

Egalitatea de gen este esențială pentru protecția drepturilor omului, funcționarea democrației, respectul pentru statul de drept și bunăstarea socială. Activitatea Consiliului Europei în domeniul drepturilor omului și a egalității de gen a dus la stabilirea unor standarde juridice cuprinzătoare și orientări de politică care vizează atingerea progresului și împuternicirii femeilor, precum și realizarea efectivă a egalității de gen în statele membre ale Consiliului Europei și nu numai.

Consiliul Europei (CE) promovează drepturile omului prin convenții internaționale, cum ar fi: *Convenția pentru Apărarea Drepturilor Omului și a Libertăților Fundamentale (STE Nr. 5, 1950)* și *Protocoloalele sale; Carta Socială Europeană (STE Nr. 35, 1961, revizuită în 1996, STE Nr. 163); Convenția Consiliului Europei privind Lupta împotriva Traficului de Ființe Umane (CETS Nr. 197, 2005); Convenția Consiliului Europei pentru Protecția Copiilor împotriva Exploatării Sexuale și a Abuzului Sexual (CETS Nr. 201, 2007)* și *Convenția Consiliului Europei privind prevenirea și combaterea violenței împotriva femeilor și a violenței domestice (CETS 210, 2011)*. CE monitorizează evoluția statelor membre în aceste domenii și emite recomandări prin organisme de monitorizare formate din experți independenți. În sfera justiției și a democrației, egalitatea de gen este considerată în prezent extrem de importantă pentru creșterea economică a țărilor. Obiectivul instrumentelor specifice ale Consiliului Europei este de a combate toate formele de discriminare a femeilor și de a promova rolul femeilor în societate⁸⁹.

Convenția Europeană pentru Drepturile Omului (1950) este principalul tratat al drepturilor omului din Europa. Acesta garantează drepturile civile și politice ale omului. Convenția și protocoalele sale adiționale apără drepturile și libertățile fundamentale a peste 830 milioane de oameni din cele 47 state membre. Grație Convenției, supravegheată de Curtea Europeană a Drepturilor Omului (CEDO) de la Strasbourg, Europa beneficiază de cel mai puternic sistem internațional de protecție a drepturilor omului din lume.

În Republica Moldova, Convenția Europeană pentru Drepturile Omului a intrat în vigoare la 12 septembrie 1997. Începând cu 1 noiembrie 1998, fiecare cetățenă și cetățean al Republicii Moldova, de pe ambele maluri ale râului Nistru, are acces la instituția europeană de justiție.

⁸⁹ A se vedea pagina web a CE la Chișinău [https://www.coe.int/ro/web/chisinau/council-of-europe#{%2215221773%22:\[1\]}](https://www.coe.int/ro/web/chisinau/council-of-europe#{%2215221773%22:[1]})

Carta Socială Europeană (1961) garantează beneficiul economic și social drepturi, în special în domeniile locuinței, sănătății, educației, angajării, juridice și sociale protecția și circulația persoanelor. Acestea trebuie implementate fără discriminare oricărui motiv, în special pe motiv de sex. *Carta socială europeană* a fost revizuită în 1996 și asigură egalitatea între femei și bărbați în educație, muncă și viața de familie și pentru măsuri pozitive de asigurare a șanselor egale și a dreptului la remunerație egală. *Comitetul European al Drepturilor Sociale* monitorizează conformitatea situațiilor naționale cu prevederile *Cartei*, printr-un sistem de raportare precum și printr-o procedură de reclamații colective⁹⁰.

Convenția Consiliului Europei privind Lupta împotriva Traficului de Ființe Umane (2005) are ca scop prevenirea și combaterea traficului de femei, bărbați și copii în scopul exploatarei sexuale, prin muncă sau de altă natură, precum și la protejarea victimelor și la urmărirea penală a traficanților. Convenția a instituit un mecanism independent de monitorizare, format din doi piloni, pentru a evalua modul în care prevederile sale sunt puse în practică de către statele părți: *Grupul independent de experți pentru acțiunea împotriva traficului de ființe umane (GRETA)* și *Comitetul părților*.

Convenția Consiliului Europei privind prevenirea și combaterea violenței împotriva femeilor și violența în familie (Convenția de la Istanbul, 2011) este cel mai amplu tratat internațional pentru combaterea violenței împotriva femeilor în toate formele ei. Prevenirea violenței, protejarea victimelor, urmărirea penală a autorilor și politicile integrate la nivel național sunt „pietrele de temelie”, ale Convenției. Măsurile cerute de *Convenția de la Istanbul* se bazează ferm pe premisa că numai egalitatea între femei și bărbați și o schimbare a dinamicii puterii și a atitudinilor pot preveni încălcările grave ale drepturilor omului. Prin urmare, violența împotriva femeilor nu poate fi eradicată fără a investi în politici și măsuri care vizează egalitatea între femei și bărbați.

Convenția este primul tratat internațional care conține o definiție a genului. În convenție, termenul de „gen” este definit drept „construcții sociale, care includ roluri, comportamente, activități și caracteristici pe care o anumită societate le consideră adecvate pentru femei și bărbați.” Scopul acestui termen nu este de a înlocui definiția biologică a cuvântului „sex”, și nici termenii „femeie” și „bărbat.” Scopul este de a accentua că inegalitățile, stereotipurile și – în consecință – violența nu își au originea în diferențele biologice, ci mai degrabă într-o construcție socială, adică în atitudinile și percepțiile despre cum femeile și bărbații sunt și trebuie să fie într-o societate.

Convenția definește în mod explicit violența față de femei ca o încălcare a drepturilor omului și ca o formă de discriminare împotriva femeilor, care este, de asemenea, unică în ceea ce privește domeniul de aplicare și modul de abordare, care are la

⁹⁰ Egalitatea de gen și drepturile femeilor. Standarde ale Consiliului Europei, <https://rm.coe.int/key-coe-standards/16809f22fb>

bază o înțelegere de gen a violenței împotriva femeilor și a violenței domestice. Convenția prevede prima definiție obligatorie din punct de vedere juridic a noțiunii de gen (articolul 3 litera (c)). Convenția de la Istanbul reprezintă totodată un instrument de promovare a unui nivel mai mare de egalitate între femei și bărbați. Aceasta include dispoziții specifice care vizează promovarea egalității de gen și a statutului femeilor în societate, la nivel de legi și în realitate. Se așteaptă ca aceste îndatoriri obligatorii din punct de vedere juridic (articolul 4 alineatul (2); articolul 6; articolul 12 alineatul (1), articolul 14) să dea un nou impuls exercitării egalității dintre femei și bărbați la nivel național și să dezvolte scopul general de nediscriminare împotriva femeilor, în conformitate cu Convenția ONU privind eliminarea tuturor formelor de discriminare împotriva femeilor (CEDAW)⁹¹.

Convenția de la Istanbul prevede un mecanism de monitorizare pe doi piloni pentru a-i evalua și îmbunătăți implementarea: Grupul independent de experți pentru acțiunea împotriva violenței împotriva femeilor și violența domestică (GREVIO) și Comitetul Părților⁹².

În Republica Moldova, Convenția Consiliului Europei pentru prevenirea și combaterea violenței împotriva femeilor și a violenței domestice, cunoscută sub numele de Convenția de la Istanbul, a intrat în vigoare la 1 mai 2022. Aceasta urmează după ratificarea de către Parlamentul Republicii Moldova la 14 octombrie 2021, Republica Moldova devenind al 35-lea stat membru care a ratificat convenția. „Angajamentul ferm al Republicii Moldova de a pune capăt violenței împotriva femeilor și de a promova toleranța zero față de discriminarea și violența în bază de gen, asumat prin ratificarea Convenției, este un pas major înainte în alinierea la standardele europene. Cu toate acestea, considerând eforturile semnificative întreprinse de către stat la nivel de cadru legal și de politici, este necesar să se urmărească în continuare alinierea la prevederile Convenției, atât în ceea ce privește cadrul legal, cât și măsurile practice, concrete pentru a oferi cel mai eficient, adecvat și prompt răspuns ale autorităților statului împreună cu societatea civilă și parteneri internaționali pentru prevenirea și combaterea unor astfel de cazuri”⁹³, a declarat William Massolin, șeful Oficiului Consiliului Europei la Chișinău, cu prilejul ratificării.

Convențiile Consiliului Europei sunt completate de un șir de *Recomandări ale Comitetului de Miniștri adresate Statelor membre ale Consiliului Europei: Recomandarea Rec(2002)5 privind protecția femeilor împotriva violenței, Recomandarea CM/Rec(2007)17 privind standardele și mecanismele de asigurare a egalității de gen, Recomandarea CM/Rec(2010)10 privind rolul femeilor și al*

⁹¹ Gender Equality Glossary (2016), Council of Europe, p.7. <https://edoc.coe.int/en/gender-equality/6947-gender-equality-glossary.html>

⁹² Egalitatea de gen și drepturile femeilor. Standarde ale Consiliului Europei, <https://rm.coe.int/key-coe-standards/16809f22fb>

⁹³ <https://www.coe.int/ro/web/chisinau/-/the-istanbul-convention-enters-into-force-in-the-republic-of-moldova> (Accesat:12.07.2022)

bărbaților în prevenirea și soluționarea conflictelor și în construirea păcii și alte recomandări relevante.

Recomandarea CM/Rec(2010)10 privind rolul femeilor și al bărbaților în prevenirea și soluționarea conflictelor și în construirea păcii oferă orientări cu privire la modul de abordare a diferitelor roluri atribuite femeilor și bărbaților în:

- activitățile de prevenire, soluționare și consolidare a păcii a conflictelor;
- dezvoltarea de strategii și mecanisme în următoarele domenii: respectarea drepturilor omului și soluționarea nonviolentă a conflictelor; combaterea violenței de gen; participare echilibrată a femeilor și bărbaților în luarea deciziilor; împuternicirea femeilor.

Strategia pentru egalitatea de gen 2018-2023 a Consiliului Europei⁹⁴, prezintă principalul document de politici și acțiuni al Consiliului Europei pe dimensiunea egalității de gen. Noua Strategie, adoptată la 7 martie 2018, se bazează pe vastul acquis juridic și politic al Consiliului Europei în ceea ce privește egalitatea de gen, precum și realizările primei Strategii a Consiliului Europei privind egalitatea de gen 2014-2017. Le leagă atât de contextul economic actual, cât și de pârgăia politică din cadrul Consiliului Europei, inclusiv de prioritățile generale ale Organizației. Noua Strategie conturează obiectivele și prioritățile Consiliului Europei privind egalitatea de gen pentru anii 2018-2023, identificând metodele de lucru și principalii parteneri, precum și măsurile necesare pentru creșterea vizibilității rezultatelor⁹⁵.

Strategia pentru egalitatea de gen 2018-2023 prevede măsuri și acțiuni pe următoarele șase domenii strategice:

1. Prevenirea și combaterea stereotipurilor de gen și a sexismului;
2. Prevenirea și combaterea violenței împotriva femeilor și a violenței domestice;
3. Asigurarea accesului egal al femeilor la justiție;
4. Realizarea unei participări echilibrate a femeilor și bărbaților la luarea deciziilor politice și publice;
5. Protejarea drepturilor femeilor și ale fetelor migrante, refugiate și solici-tante de azil;
6. Realizarea integrării perspectivei de gen în toate politicile și măsurile (acțiunile).

Realizarea egalității de gen este esențială pentru îndeplinirea de către Consiliul Europei a unei misiuni paneuropene: apărarea drepturilor omului, susținerea democrației și promovarea statului de drept. Activitatea de pionierat a Consiliului Europei în domeniul drepturilor omului și egalității de gen a dus la crearea unui cadru legal și politic solid. Egalitatea de gen reprezintă una dintre prioritățile Organizației, care rămâne pe deplin angajată să abordeze atât provo-

⁹⁴ Council of Europe. Gender Equality Strategy 2018-2023, <https://rm.coe.int/prems-093618-gbr-gender-equality-strategy-2023-web-a5/16808b47e1>

⁹⁵ A se vedea pagina web a CE, <https://www.coe.int/en/web/genderequality/gender-equality-strategy>

cările actuale, cât și cele emergente și să înlăture barierele în vederea realizării depline și cuprinzătoare a egalității de gen⁹⁶.

2.2.5 Instrumente și mecanisme OSCE privind genul, pacea și securitatea

Organizația pentru Securitate și Cooperare în Europa (OSCE) este o organizație internațională pentru securitate, care se concentrează asupra prevenirii conflictelor, administrării crizelor și reconstrucției post-conflictuale. Din OSCE fac parte 57 de țări, acoperind spațiul emisferei nordice „de la Vancouver la Vladivostok”. Organele de decizie ale acesteia sunt Summitul, Consiliul Ministerial și Consiliul Permanent, care este forul regulat de luare a deciziilor și se întrunește săptămânal. Organizația este condusă de un Președinte sau o Președintă în exercițiu pentru un mandat de un an, prin rotație, de regulă ministrul/ministra de externe din țara care exercită Președinția.

Structurile executive ale OSCE sunt reprezentate de Secretara generală/Secretarul general, asistat de Secretariatul cu sediul la Viena și trei birouri importante: Biroul OSCE pentru Instituții Democratice și Drepturile Omului (ODIHR), Înaltul Comisariat al OSCE pentru Minoritățile Naționale și Reprezentantul OSCE pentru Libertatea Presei.

Biroul OSCE pentru Instituții Democratice și Drepturile Omului (ODIHR) este unul dintre principalele organisme regionale pentru drepturile omului din lume. Cu sediul în Varșovia, Polonia, ODIHR este activ în toată Europa, Caucaz, Asia Centrală și America de Nord. Oficiul promovează alegeri democratice, respectul pentru drepturile omului, toleranța și nediscriminarea și statul de drept.

Egalitatea de gen în regiunea OSCE se îmbunătățește, dar persistă inegalități semnificative. ODIHR lucrează pentru a consolida instituțiile pentru egalitatea de gen, pentru a identifica legile și politicile discriminatorii și pentru a crește participarea femeilor în politică și procesele electorale. Prin instruirea privind egalitatea de gen pentru parlamentari, societatea civilă și personalul din sectorul de securitate și prin încurajarea recrutării și promovării femeilor în structurile de securitate, ODIHR sprijină instituții, politici și programe eficiente care reflectă nevoile și interesele atât ale bărbaților, cât și ale femeilor.

Un rol important în procesul de promovare și asigurare a egalității de gen îl are și Reprezentantul special/Reprezentanta specială pe problemele de gen al Președintelui/Președintei în exercițiu al OSCE. Trebuie menționat, că pe perioada președinției Suediei la OSCE (2021) și a Poloniei (2022), această poziție este ocupată de o cetățeancă a Republicii Moldova.

Statele participante la OSCE au convenit că rolul sectorului de securitate nu este doar acela de a apăra interesele statului, ci și de a-și proteja cetățenii/cetățenele și de a aborda amenințările la adresa securității umane. Susținerea

⁹⁶ Council of Europe. Gender Equality Strategy 2018-2023, p.7, <https://rm.coe.int/prems-093618-gbr-gender-equality-strategy-2023-web-a5/16808b47e1>

drepturilor omului și a libertăților fundamentale, pe care se bazează societățile democratice, face ca instituțiile sectorului de securitate să fie mai eficiente, receptive, responsabile și transparente.

OSCE recunoaște, că egalitatea în drepturi pentru femei și bărbați și protecția tuturor drepturilor omului sunt esențiale pentru pacea și securitatea durabilă. Un sector de securitate care este divers și echilibrat din punct de vedere a genului poate răspunde mai bine și mai eficient nevoilor și necesităților comunității pe care o deserveste.

Planul de acțiuni al OSCE pentru promovarea egalității de gen (MC.DEC / 14/04) (2004)⁹⁷. Planul de acțiuni al OSCE prevede că „[e] drepturile egale ale femeilor și bărbaților, precum și protecția drepturilor omului sunt esențiale pentru pacea, democrația durabilă, dezvoltarea economică și, prin urmare, securitatea și stabilitatea în regiunea OSCE” (Preambul). Statele membre ale OSCE, secretariatul, instituții și misiuni participante trebuie să se asigure că o perspectivă de gen este integrată în activitățile OSCE, programe și proiecte, concentrându-se în special pe abilitarea femeilor și participarea femeilor cât și bărbaților în viața publică, politică și economică, și dezvoltarea unor atitudini favorabile pentru a asigura egalitatea între femei și bărbați (alin. 32).

ODIHR promovează acest demers prin ***Setul de Instrumente privind Genul și Securitatea⁹⁸ și alte materiale de instruire în domeniul drepturilor omului, precum și asistarea academiilor naționale de apărare și de poliție în integrarea standardelor privind drepturile omului și egalitatea de gen în programele lor. Oficiul analizează, de asemenea, legislația, reglementările și codurile de conduită noi sau existente, care guvernează activitățile sectorului de securitate, pentru a se asigura că o perspectivă a drepturilor omului și a genului este încorporată în activitatea lor⁹⁹.***

Sectorul de securitate trebuie să reflecte diversitatea comunității pe care o servește și o protejează. Standardele juridice internaționale și naționale indică faptul că bărbații și femeile ar trebui să aibă acces egal la angajare în cadrul poliției, forțelor armate și altor organizații similare (jandarmerie, polițiști de frontieră etc.) și nu ar trebui să sufere discriminare pe niciun motiv. În plus, este important să ne asigurăm că bărbații și femeile nou recrutați de toate mediile rămân în aceste instituții și că un număr semnificativ dintre aceștia sunt capabili să atingă cele mai înalte poziții.

ODIHR pune accent pe aceste standarde prin ***Instrumentele de Reformă a Sectorului de Gen și Securitate¹⁰⁰ și prin Notele de Orientare privind Genul în***

⁹⁷ Ministerial Council Decision No. 14/04 - 2004 OSCE Action Plan for the Promotion of Gender Equality, <https://www.osce.org/mc/23295>

⁹⁸ Gender Security Toolkit, <https://www.osce.org/odihr/440831>

⁹⁹ A se vedea pagina web a ODIHR, <https://www.osce.org/odihr/human-rights-gender-and-the-security-sector>

¹⁰⁰ Gender and Security Sector Reform Toolkit, <https://www.osce.org/odihr/70294>

*Supravegherea Sectorului de Securitate*¹⁰¹, iar sesiunile de formare subliniază importanța recrutării, recalificării și promovării femeilor în toate instituțiile din sectorul de securitate. Oficiul analizează, de asemenea, planurile naționale de acțiune pentru implementarea *Rezoluției 1325 a Consiliului de Securitate al ONU privind femeile, pacea și securitatea*, ca bază pentru un echilibru sporit de gen în sectorul de securitate și încurajează dezvoltarea unor astfel de planuri în toate statele participante OSCE¹⁰².

Setul de Instrumente privind Genul și Securitatea oferă politici bazate pe practici și orientări programatice pentru guverne, organizații internaționale și regionale și instituții de securitate și justiție pentru a integra perspectiva de gen și a promova egalitatea de gen în politica, programarea și reformele de securitate și justiție. *Setul de instrumente* este compus din nouă instrumente și o serie de note de politică în domeniu și urmărește realizarea următoarelor indicatori¹⁰³:

- creșterea gradului de conștientizare cu privire la legăturile dintre gen și securitate, standardele aferente și bunele practici la nivel național și internațional;
- creșterea abilităților funcționarilor de stat, ale membrilor organelor de supraveghere și ale altor actori pentru a integra genul în elaborarea politicilor în ceea ce privește poliția, justiția, apărarea, managementul securității frontierelor, supravegherea parlamentară, privarea de libertate și informații;
- revigorarea dialogurilor cu mai multe părți interesate, pentru a integra perspectiva de gen în elaborarea politicilor de securitate.

Instrumentele de Reformă ale Sectorului de Gen și Securitate reprezintă cele mai bune practici și recomandări pentru consolidarea perspectivei de gen în sectorul de securitate. În conformitate cu obiectivul său de integrare a perspectivei de gen în activitatea actorilor și instituțiilor care cuprind sectorul de securitate și structurile sale de sprijin, ODIHR - împreună cu Centrul de la Geneva pentru Controlul Democratic al Forțelor Armate (DCAF) și Organizația Internațională a Națiunilor Unite Institutul de Cercetare și Formare pentru Avansarea Femeilor (UN-INSTRAW) - a dezvoltat acest set de instrumente ca răspuns inițial la nevoia de informare și analiză privind genul și reforma sectorului de securitate (SSR).

Setul de instrumente prezintă cele mai bune practici și recomandări pentru consolidarea perspectivei de gen în sectorul de securitate. Se adresează unui grup larg de instituții din sectorul securității, inclusiv forțele armate, poliția și parlamentele naționale, precum și furnizarea de informații despre gen în contextul elaborării poli-

¹⁰¹ Guidance Notes on Gender in Security Sector Oversight, <https://www.osce.org/odihr/118331>

¹⁰² A se vedea pagina web a ODIHR, <https://www.osce.org/odihr/human-rights-gender-and-the-security-sector>

¹⁰³ Gender Security Toolkit, <https://www.osce.org/odihr/440831>

ticilor de securitate națională, reformei justiției și gestionării frontierelor¹⁰⁴.

ODIHR lucrează cu toți membrii sectorului de securitate din statele participante OSCE, precum și cu partenerii locali și internaționali și cu organizațiile neguvernamentale, pentru a îmbunătăți conformitatea cu aceste standarde. Pentru a asigura un impact maxim, ODIHR colaborează cu operațiunile de teren ale OSCE, Departamentul pentru amenințări transnaționale și Secția de gen a Secretariatului OSCE.

2.2.6 UN Women – Entitatea ONU pentru egalitatea de gen și abilitarea femeilor

Timp de mulți ani, ONU s-a confruntat cu dificultăți serioase în promovarea egalității de gen la nivel internațional, inclusiv finanțare insuficientă și lipsa unei entități recunoscute care ar dirija eforturile ONU în acest domeniu. În ie 2010 Adunarea Generală a Organizației Națiunilor Unite a înființat UN Women, Entitatea Națiunilor Unite pentru Egalitatea de Gen și Abilitarea Femeilor pentru a se ocupa de această sarcină. Astfel, statele membre ale ONU au făcut un pas istoric către intensificarea progresului în realizarea obiectivelor ONU în domeniul egalității de gen și al abilitării femeilor. Înființarea UN Women a făcut parte din agenda de reformă a ONU, reunind resurse și mandate pentru obținerea unui impact mai mare. UN Women integrează și continuă activitatea importantă desfășurată în cadrul a patru componente anterior distincte ale sistemului ONU, axate exclusiv pe egalitatea de gen și pe abilitarea femeilor:

- Divizia pentru promovarea femeii (DAW)
- Institutul Internațional de cercetare și formare pentru promovarea profesională a femeilor (INSTRAW)
- Biroul consilierului special al secretarului general pe probleme de egalitate de gen și promovare a femeilor (OSAGI)
- Fondul ONU de Dezvoltare pentru Femei (UNIFEM)¹⁰⁵.

Situația este și mai complicată cu referire la asigurarea păcii și securității în lume și implicarea femeilor în cadrul acestui proces. Angajamentul femeilor în asigurarea păcii și securității este esențial pentru construirea păcii durabile, dar progresul spre egalitatea de gen în acest domeniu rămâne a fi foarte lent.

Creșterea angajamentului femeilor pentru o pace durabilă necesită o abordare integrată care simultan abordează prevenirea, soluționarea și recuperarea conflictelor, consolidând în același timp responsabilitatea națională și asigurând protecția femeilor față de toate formele de încălcări ale drepturilor omului, inclusiv violență sexuală și de gen. Programele UN Women privind femeile, pacea și securitatea sunt ghidate de o serie de angajamente față de drepturile femei-

¹⁰⁴ Gender and Security Sector Reform Toolkit, <https://www.osce.org/odihr/70294>

¹⁰⁵ <https://moldova.unwomen.org/ro/despre-noi/despre-un-women>

lor, care sunt cuprinde în Agenda FPS. În contextul implementării acestor angajamente, UN Women lucrează în următoarele domenii pentru a realiza schimbările transformatoare:

1. **Medierea și prevenirea conflictelor.** UN Women urmărește să sporească participarea semnificativă a femeilor la negocierile de pace formale și informale prin creșterea gradului de conștientizare a mediatorilor și a părților la conflict cu privire la importanța strategică pe termen lung a incluziunii femeilor. Entitatea lucrează, de asemenea, pentru a pune la dispoziție expertiza de gen în timpul negocierilor, precum și pentru a consolida capacitățile și influența femeilor de a se implica în aceste procese. De exemplu, UN Women a sprijinit *Women's Situation Rooms*, care monitorizează și previne violența legată de alegeri. În Uganda, *Women's Situation Rooms* a facilitat medierea condusă de femei între partidele politice după alegerile din 2016. În Burundi, UN Women și *Biroul de Sprijin pentru Consolidarea Păcii* au sprijinit o nouă rețea la nivel național de femei mediatore. În colaborare cu autoritățile provinciale și locale sau cu actori comunitari cheie, 516 femei mediatore au abordat peste cinci mii de conflicte locale în 2015. Un număr mare dintre acestea au fost legate de criza și conflictul politic actual;

2. **Consolidarea păcii și redresarea economică.** UN Women promovează participarea femeilor în consolidarea păcii și planificarea redresării, abilitarea economică a femeilor în cadrul eforturilor de redresare și înființarea de instituții post-conflict sensibile la gen. Printr-un parteneriat cu Comisia de consolidare a păcii și secretariatul acestuia, Biroul de sprijin pentru consolidarea păcii (PBSO), UN Women lucrează pentru a se asigura că problemele de gen sunt abordate în toate eforturile de consolidare a păcii ale ONU și că 15% din fonduri sunt destinate redresării post-conflict și sunt alocate proiectelor ale căror obiectiv principal este creșterea egalității de gen. În numeroase țări, UN Women sprijină reforma sectorului de securitate care ține cont de gen în procesul demobilizării și reintegrării foștilor combatanți. În plus, UN Women promovează eforturile de creștere a numărului de femei în instituțiile de guvernare post-conflict; o strategie care sa dovedit eficientă în creșterea cheltuielilor sociale și care contribuie la stabilitatea pe termen lung;

3. **Menținerea păcii.** Participarea femeilor la menținerea păcii a fost recunoscută ca o componentă critică a succesului misiunilor ONU de asigurare a păcii – ceea ce duce la o mai mare credibilitate a forțelor, eforturi de protecție mai eficiente, raportare mai mare a crimelor bazate pe gen și mai puține incidente de exploatare sexuală și abuz în cadrul forțelor de menținere a păcii. Cu toate acestea, în medie, doar 3% dintre militarii de menținere a păcii ONU sunt femei. Pentru a stimula țările care contribuie cu trupe să desfășoare un număr mai mare de femei de menținere a păcii, UN Women organizează cursuri de formare pentru ofițeri militari de sex feminin – oferind oportunități de formare

suplimentară și oportunități de avansare profesională. UN Women sprijină, de asemenea, Departamentul Operațiunilor de Menținere a Păcii (DPKO) în formarea forțelor militare de menținere a păcii, în prevenirea și răspunsul la violența sexuală legată de conflict în zonele lor de desfășurare, în colaborarea cu organizațiile de femei ale societății civile la fața locului și pilotarea unor metodologii de monitorizare și evaluare a cheltuielilor obiectivelor pentru asigurarea egalității de gen și protecția femeilor;

4. **Încetarea impunității.** UN Women lucrează pentru a proteja drepturile omului și securitatea femeilor și fetelor prin promovarea accesului la justiție, construirea statului de drept și susținând responsabilitatea pentru violența sexuală și de gen legată de conflict. Din septembrie 2013, UN Women a instituit poziția de Responsabil/-ă în gen și statul de drept, care împreună cu Punctul focal global (GFP) pentru domeniile poliție, justiție și corecție în statul de drept asigură integrarea corespunzătoare a perspectivei de gen în sprijinul programatic de țară oferit de GFP. Programul „Justiție tranzițională sensibilă la gen” al UN Women sprijină implicarea femeilor în procesele de justiție holistică post-conflict la nivel internațional, de exemplu, în Kosovo, Columbia și Filipine. În plus, printr-o listă gestionată împreună cu Răspunsul Rapid la Justiție, UN Women a trimis consilieri de gen și anchetatori privind violența sexuală în toate comisiile de anchetă ale ONU înființate începând cu 2009, misiuni de constatare a faptelor, investigații ale Curții Penale Internaționale și procese naționale de atragere la răspundere. Această listă – singura de acest fel – a fost recunoscută de Consiliul de Securitate și de Consiliul pentru Drepturile Omului și doar în ultimii doi ani a contribuit la primilor responsabili (vinovați) pentru infracțiunile de violență sexuală la nivel național, la nivel regional și internațional;

5. **Combaterea extremismului violent.** Încălcarea deliberată a drepturilor femeilor de către grupurile extremiste evidențiază prezența inegalității de gen în comportamentele violente și extremiste și este direct legată de conflictele violente. Eforturile UN Women promovează o abordare sensibilă la gen pentru prevenirea și combaterea extremismului violent, care include activități pentru: extinderea și aprofundarea unei baze de date bazate pe date cu privire la factorii care provoacă violența extremistă și impactul acesteia asupra femeilor și fetelor; asigurarea că cadrelelor de combatere a terorismului integrează genul și acțiunile lor sunt bazate pe experiențele femeilor; creșterea accesului la justiție și la servicii esențiale pentru victimele violenței sexuale și de gen în contextul terorismului și al extremismului violent; și sporirea participării și conducerii femeilor în eforturile de prevenire și combatere a terorismului. La nivel global, UN Women este un membru activ al Grupului de lucru pentru implementarea luptei împotriva terorismului, asigurând co-președinția noul grup de lucru care asigură că genul este luat în considerare în toate eforturile sistemului ONU de prevenire și combatere a extremismului violent;

6. **Planuri naționale de acțiune.** UN Women lucrează pentru a crea un mediu favorabil pentru implementarea angajamentelor naționale în raport cu Agenda FPS. Entitatea asigură expertiză tehnică, cu un accent special pe asigurarea faptului că planurile de acțiune au ținte concrete, resurse pentru implementare și măsuri de monitorizare.

7. **Coordonarea și raportarea ONU.** UN Women este responsabilă pentru raportul anual al Secretarului General privind femeile, pacea și securitatea. Totodată, organizația prezidează și Comitetul permanent interinstituțional pentru femei, pace și securitate, care reunește toate entitățile relevante ale ONU cu participarea societății civile în calitate de observatori;

8. **Consiliul de Securitate al ONU și UN Women.** UN Women deține secretariatul Grupului Informal de Experți (IEG) pentru Femei, Pace și Securitate al Consiliului de Securitate. IEG a fost înființat ca răspuns la rezoluția 2242 (2015), pentru a sprijini Consiliul în implementarea angajamentelor sale față de agenda FPS. Directorul executiv al UN Women informează în mod regulat Consiliul de Securitate despre realizarea agendei FPS și colaborarea cu ceilalți actori internaționali în această direcție;

9. **Finanțare.** În februarie 2016, ONU a lansat Instrumentul global de accelerare pentru femei, pace și securitate și acțiune umanitară (GAI). GAI este un mecanism de finanțare comună care urmărește să revigoreze acțiunea și să stimuleze o creștere semnificativă a finanțării participării femeilor, leadership și împuternicirii femeilor în răspunsul umanitar și în eforturile de asigurare a păcii și securității. UN Women asigură secretariatul pentru GAI, care este administrat prin intermediul Biroului Fondului fiduciar al ONU¹⁰⁶.

Documentul strategic de referință al UN Women este *Planul Strategic Global pentru anii 2018-2021*¹⁰⁷, care urmează a fi prelungit și adaptat la noile provocări globale în raport cu egalitatea de gen și locul și rolul femeilor în contexte de pace și securitate. Acest Plan Strategic articulează direcția strategică, obiectivele UN Women, acțiunile de sprijinire a eforturilor de realizare a egalității de gen și de împuternicire a tuturor femeilor și fetelor, inclusiv exercitarea deplină de către femei a drepturilor lor umane. Acesta prezintă modul în care UN Women își va valorifica funcțiile de sprijin normativ, coordonarea sistemului ONU și activitățile operaționale, conform mandatului, într-un mod integrat și focusat pe rezultat¹⁰⁸.

La nivel global UN Women își îndreaptă eforturile pentru ca viziunea expusă în *Obiectivele de Dezvoltare Durabilă* să devină realitate pentru femei și fete, și

¹⁰⁶ UN Women, Peace and Security in brief, <https://www2.unwomen.org/-/media/headquarters/attachments/sections/library/publications/2013/12/un%20women%20briefthematicpsuswebrev3%20pdf.ashx?v=2&d=20141013T121455>

¹⁰⁷ A se vedea pagina web a UN Women, Strategic Plan 2018-2021, <https://www.unwomen.org/en/executive-board/documents/strategic-plan-2018-2021>

¹⁰⁸ UN Women Strategic Plan 2018-2021, p.7 <https://www.unwomen.org/sites/default/files/Headquarters/Attachments/Sections/Executive%20Board/2017/Second%20regular%20session%202017/UNW-2017-6-Strategic%20Plan-EN-REV%2001.pdf>

susține o participare egală a femeilor în toate aspectele vieții, concentrându-se pe cinci domenii prioritare:

- intensificarea rolului de lideră și a participării femeilor;
- eliminarea violenței față de femei;
- implicarea femeilor în toate aspectele de asigurare a păcii și securității;
- sporirea abilității economice a femeilor;
- promovarea egalității de gen ca un element central în planificarea și bugetarea la nivel național¹⁰⁹.

Programul UN Women Moldova pentru anii 2018–2022 la Planul strategic global al UN Women pentru anii 2018–2021, CPDD al ONU pentru Moldova pentru anii 2018–2022, Strategia pentru asigurarea egalității între femei și bărbați în Republica Moldova pe anii 2017–2021, Strategia națională de prevenire și combatere a violenței față de femei și a violenței în familie pentru anii 2018–2023 și proiectul Planului național de acțiune privind punerea în aplicare a Rezoluției nr. 1325 a Consiliului de Securitate al ONU? De asemenea, el se bazează pe ultimele recomandări ale organismelor internaționale pentru monitorizarea respectării convențiilor privind drepturilor omului: CEDAW (Observațiile finale din 2013), recomandările EPU (2016), Comitetul ONU pentru Drepturile Omului (în baza Pactului internațional cu privire la drepturile civile și politice (Recomandările din 2016), Comitetul pentru Drepturile Persoanelor cu Dezabilități (Observațiile finale din 2017).

Pe baza acestora, UN Women Moldova se va concentra pe trei domenii principale de impact¹¹⁰:

- Femeile conduc, participă și beneficiază în mod egal în cadrul sistemelor de guvernare;
- Femeile se bucură de venituri stabile, de un loc de muncă decent și de independență economică;
- Toate femeile și fetele trăiesc fără orice formă de violență.

¹⁰⁹ Vezi pagina web a UN Women Moldova, <https://moldova.unwomen.org/ro/despre-noi/despre-un-women>

¹¹⁰ UN Women Moldova, Nota Strategică pentru anii 2018-2022 <https://moldova.unwomen.org/sites/default/files/Field%20Office%20Moldova/Attachments/Publications/2018/RO-SN%20Summary%202018-2022.pdf>

Indicatorii de monitorizare a implementării Agendei FPS

Indicatorii și monitorizarea sunt semnale/indicatoare ale schimbării în procesul de implementare. Cu toate acestea, monitorizarea *Agendei pentru femei, pace și securitate* continuă să fie dificilă și problematică. În ultimii ani, au fost dezvoltate noi instrumente de monitorizare, inclusiv crearea unui set de indicatori privind femeile, pacea și securitatea (cunoscuți ca indicatori globali), monitorizarea planurilor naționale de acțiune și monitorizarea independentă a societății civile.

Indicatorii globali sunt o listă de douăzeci și șase de indicatori cantitativi și calitativi, organizați în 4 piloni: *prevenire, participare, protecție și ajutor și recuperare*, care urmăresc și monitorizează punerea în aplicare a *Rezoluției 1325 a Consiliului de securitate*.

Acești indicatori au fost elaborați în urma apelului la acțiunile derivate din Rezoluția 1889 (2009) a Consiliului de Securitate. A fost o descoperire în ceea ce privește responsabilitatea și monitorizarea eficientă. Indicatorii oferă o bază pentru eforturile de accelerare a implementării și au fost deja parțial populate cu date în rapoartele anuale de către Secretarul general către Consiliul de securitate.

Lista celor 26 de indicatori prezentați Consiliului de securitate se regăsește la pagina 15-21 din Raportul secretarului general (S / 2010/498)¹¹².

¹¹¹ Raport de evaluare a Programului național de implementare a Rezoluției 1325 a Consiliului de Securitate al ONU privind Femeile, Pacea și Securitatea pentru anii 2018-2021 și a Planului de acțiuni cu privire la punerea în aplicare a acestuia, p.53 https://gov.md/sites/default/files/un_women_1325raport.pdf

¹¹² <http://www.peacewomen.org/sites/default/files/WPS%20S%202010%20498.pdf>

Teme abordate de Recomandarea generală nr. 30 și Rezoluțiile Consiliului de Securitate ONU privind femeile, pacea și securitatea

	CEDAW Recomandarea generală nr. 30	Consiliul de Securitate al ONU Rezoluțiile privind femeile, pacea și securitatea
Prevenirea conflicte- lor	<p>Alin. 29 - 38: Se bazează pe cerințele Convenției ca Statele să pună accent pe prevenirea conflictelor și asigurarea dreptului femeilor de a participa la acțiuni preventive, procese de diplomație și mediere</p> <p>Recomandări:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Consolidarea și susținerea eforturilor în/ formale de prevenire ale femeilor; • Asigurarea participării femeilor la eforturi de prevenire multi-nivel; • Crearea unor sisteme de alertă timpurie care să includă măsuri și indicatori de prevenire pe bază de gen; • Abordarea impactului de gen al comerțului internațional cu arme și ratificarea Tratatului privind comerțul cu arme (2013). 	<p>Rolul femeilor în prevenirea conflictelor este abordat în toate Rezoluțiile FPS, astfel:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Statele membre sporesc participarea femeilor la luarea deciziei în prevenirea conflictelor la diverse niveluri (RCSONU 1325 PO 1, RCSONU 2122 PO 7); • Secretarul General și Trimișii Speciali invită femeile să participe la discuțiile privind prevenirea conflictelor (RCSONU 1820 PO 12); • Secretarul General, Trimișii Speciali și Reprezentanții Speciali raportează privind progresele înregistrate în invitarea femeilor la discuțiile privind prevenirea conflictelor (RCSONU 2122 PO 2(c)).

¹¹³ Ghid cu privire la Recomandarea generală nr. 30 a Comitetului CEDAW și Rezoluțiile Consiliului de Securitate ONU privind Femeile, Pacea și Securitatea, UN Women, New York, 2015, <https://egalitatedegen.md/mdocs-posts/ghid-cu-privire-la-recomandarea-general-a-nr-30-a-comitetului-cedaw-si-rezolutiile-onu-privind-femeile-pacea-si-securitatea/>

	CEDAW Recomandarea generală nr. 30	Consiliul de Securitate al ONU Rezoluțiile privind femeile, pacea și securitatea
Violența bazată pe gen	<p>Alin. 34 - 38: Se bazează pe prevederile Convenției privind interzicerea violenței împotriva femeilor și fetelor ca formă de discriminare și încălcare a drepturilor femeilor (Art. 1, 2, 3, 5(a) din CEDAW).</p> <p>Recomandări:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Interzicerea și prevenirea tuturor formelor de încălcare a drepturilor pe bază de gen de către Stat și actori nestatali; • Asigurarea accesului la justiție, inclusiv prin proceduri de anchetă sensibile la aspectele de gen, adoptarea de politici și protocoale pentru sectorul de securitate și forțele de menținere a păcii, consolidarea capacităților sistemului judiciar; • Colectarea de date standardizate privind diversele forme de violență din mai multe zone, care afectează diverse categorii de femei; • Prestarea de servicii multisectoriale bazate pe sesizare. 	<p>Violența împotriva femeilor și fetelor este abordată în toate rezoluțiile. Prevederile specifice includ:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Părțile combatante într-un conflict armat iau măsuri pentru a proteja femeile și fetele de violența bazată pe gen, în special viol și alte forme de abuz sexual, precum și de alte forme de violență în situații de conflict armat (RCSONU 1325 PO 10); • Părțile combatante într-un conflict armat interzic violența sexuală ca tactică de luptă, protejând civilii de această formă de violență; • Secretarul General al ONU, împreună cu alte agenții ONU, asigură instruirea întregului personal umanitar și de menținere a păcii cu scopul de a preveni violența sexuală și a reacționa la aceasta; • Statele care contribuie cu forțe armate și de poliție iau măsuri vizând violența sexuală; • Agențiile ONU asigură protecție și prestarea serviciilor pentru cazuri de violență sexuală în timpul conflictului și după conflict; • Statele, agențiile ONU, instituțiile financiare creează și consolidează instituții judiciare, medicale și ale societății civile pentru a aborda violența sexuală (RCSONU 1820, 1888, 1960, 2106).

CEDAW Recomandarea generală nr. 30		Consiliul de Securitate al ONU Rezoluțiile privind femeile, pacea și securitatea
Trafic ilicit (in- clusiv ex- ploatare sexuală și abuz sexual)	<p>Alin. 39 - 41: Se bazează pe cerința Convenției ca Statele să depună toate eforturile pentru a stopa traficul ilicit defemei și fete, aceste prevederi devenind relevante în mod specific situațiilor de conflict (Art. 6).</p> <p>Recomandări:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Prevenirea, urmărirea penală și pedepsirea traficului ilicit, protejarea femeilor, inclusiv a celor strămutate; • Adoptarea unor politici de toleranță zero pentru fapte de trafic ilicit și 	<p>Rezoluțiile FPS nu se referă în mod specific la trafic ilicit, dar abordează ESAS:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Implementarea și consolidarea măsurilor pentru o politică de toleranță zero față de fapte ESAS comise de personalul ONU, inclusiv furnizarea de instruire pe această temă (RCSO-NU 1960 PO 16, RCSONU 2106 PO 15); • Statele membre iau măsuri de prevenire și asigură responsabilitatea, inclusiv urmărirea penală a resortisanților implicați în fapte ESAS (RCSONU 1820 PO 7, RCSONU 1888 PO 21, RCSONU 1960 PO 16, RCSONU 2106 PO 15).
	<p>ESAS comise de diverși actori (forțate menținere a păcii, instituții de securitate și alții);</p> <ul style="list-style-type: none"> • Adoptarea unor politici de migrație sensibile la aspectele de gen, acorduri regionale privind drepturile femeilor și fetelor. 	

	CEDAW Recomandarea generală nr. 30	Consiliul de Securitate al ONU Rezoluțiile privind femeile, pacea și securitatea
Participare	<p>Alin. 42 - 47: Se bazează pe obligația Statelor Părți la Convenție de a asigura reprezentarea egală a femeilor și bărbaților în viața publică și politică și la nivel internațional (Articolele 7 și 8)</p> <p>Recomandări:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Asigurarea faptului că decretele emise nu interzic participarea femeilor la prevenirea, gestionarea și rezolvarea conflictelor (alin. 29-33 abordează mai pe larg participarea la prevenirea conflictelor); • Asigurarea includerii organizațiilor de femei ale societății civile în toate inițiativele de pace; • Instruire în domeniul conducerii pentru femei cu privire la rolul lor în procesele politice post-conflict; • Statele terțe oferă femeilor funcții importante în procesele de mediere și negociere. 	<p>Participarea este abordată în rezoluții prin prisma mai multor aspecte. În special,</p> <ul style="list-style-type: none"> • Statele, Secretarul General al ONU și șefii organizațiilor regionale asigură și îmbunătățesc reprezentarea și implicarea femeilor și susțin inițiativele femeilor în prevenirea, gestionarea și rezolvarea conflictelor, inclusiv mediere (RCSONU 1325 PO 1, 2, 8 (b); RCSONU 1820 PO 12; RCSONU 1888 PO 16, 17; RCSONU 1889 PO 1, 15; RCSONU 2106 PO 5); • Statele, SG ONU, Trimișii Speciali acordă mai multă atenție conducerii de către femei și participării acestora la acțiunile de soluționare a conflictelor și instaurarea păcii (RCSONU 2122 PO 1, 7).

CEDAW Recomandarea generală nr. 30		Consiliul de Securitate al ONU Rezoluțiile privind femeile, pacea și securitatea
Accesul la educație, locuri de muncă și sănătate pentru femeile din mediul rural	<p>Alin. 48 - 52: Se bazează pe prevederile Convenției privind eliminarea discriminării în educație, sănătate, ocuparea forței de muncă și a obstacolelor majore cu care se confruntă femeile din mediul rural (Art. 10, 11, 12, 14).</p> <p>Recomandări:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Elaborarea unor programe specifice pentru a asigura accesul la educație al fetelor la diverse niveluri în situații post-conflict; • Asigurarea faptului să strategiile deredresare economică promovează egalitatea de gen și abordează rolul femeilor în sectoarele formale și informale; 	<p>Rezoluțiile abordează necesitatea accesului femeilor la servicii de sănătate și nu numai, precum și la oportunități economice.</p> <p>Prevederile includ:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Statele, agențiile ONU și instituțiile financiare dezvoltă și consolidează prestarea serviciilor medicale nediscriminatorii pentru a aborda violența sexuală (RCSONU 1820 PO13; RCSONU 1888 PO 13) și violența (RCSONU 2106 PO 19, 20; RCSONU 2122 PO 11); • Statele, SG ONU, organizațiile internaționale și regionale consolidează participarea femeilor la luarea deciziei în procesele de redresare; elaborează strategii care răspund necesităților socio-economice, cum ar fi activitățile generatoare de venit (RCSONU 1889 PO1, 10, 15).
	<ul style="list-style-type: none"> • Asigurarea serviciilor de sănătate sexuală și a reproducerii, prestarea serviciilor de prevenire, tratare și asistență a cazurilor HIV. 	
Strămutări, refugiați și solicitanți de azil	<p>Alin. 53 - 57: Se bazează pe aplicabilitatea Convenției la toate etapele ciclului de strămutare, inclusiv strămutare forțată, refugiați, solicitare de azil și apatridie (Art. 1, 2, 3, 15).</p>	<p>Rezoluțiile abordează situația femeilor și fetelor strămutate din cauza unui conflict, după cum urmează:</p>

	CEDAW Recomandarea generală nr. 30	Consiliul de Securitate al ONU Rezoluțiile privind femeile, pacea și securitatea
	<p>Recomandări:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Luarea unor măsuri de prevenire pentru protecția împotriva strămutării forțate și violenței împotriva femeilor și fetelor; • Abordarea formelor multiple și simultane de discriminare și investigația acestora, abordarea riscurilor și nevoilor caracteristice femeilor și fetelor strămutate; • Promovarea participării și includerii femeilor în toate procesele decizionale legate de ajutor umanitar și gestionarea strămutării. 	<ul style="list-style-type: none"> • Toți actorii implicați în negocierile de pace asigură integrarea perspectivei degen în toate inițiativele de repatriere, relocare și reintegrare; asigură protecția civililor din tabere; necesitățile femeilor vor fi luate în considerare la proiectarea ajutorului umanitar (RCSONU 1325 PO 8(a), 12; RCSONU 1889 PO 12; • Secretarul General și agențiile ONU elaborează mecanisme de protecție a femeilor și fetelor împotriva violenței în taberele administrate de ONU pentru refugiați și persoane strămutate în interiorul țării (RCSONU 1820 PO 10).
Reforma sectorului desecuritate (RSS); dezarmarea, demobilizarea și reintegrarea (DDR)	<p>Alin. 66-69: Se bazează pe garanțiile Convenției de nediscriminare a femeilor și fetelor.</p> <p>Recomandări:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Elaborarea programelor DDR în cadrul RSS și asigurarea faptului că întreaga RSS este sensibilă la gen și vârstă; • Asigurarea accesului egal al femeilor și bărbaților la programele DDR și abordării specifice a necesităților femeilor și fetelor. 	<p>Rezoluțiile FPS solicită ca necesitățile diferite ale femeilor și bărbaților să fie luate în considerare în DDR și programarea RSS, astfel:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Planificarea DDR să fie sensibilă la aspectele de gen (RCSONU 1325 PO 13); • Asigurarea accesului deplin al femeilor și fetelor la programele DDR și abordarea necesităților acestora asociate cu grupările armate în programele respective (CSONU 1889 PO 13); • Politică de toleranță zero în RSS și verificare, mai multe femei în instituțiile de securitate (RCSONU 2106 PO 16 (b)).

	CEDAW Recomandarea generală nr. 30	Consiliul de Securitate al ONU Rezoluțiile privind femeile, pacea și securitatea
Reforma constituționa- lă și electorală	<p>Alin. 70 - 73: Se bazează pe prevederile Convenției potrivit cărora constituțiile naționale trebuie să includă principiul egalității (Art. 1-5 (a), 15).</p> <p>Recomandări:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Asigurarea participării egale a femeilor și bărbaților la procesele de elaborare a constituției și a faptului că, potrivit Convenției, legislația prevede drepturile femeilor; • Asigurarea reprezentării egale afemeilor și bărbaților la alegeri, inclusiv prin măsuri temporare speciale; • Adoptarea unei politici de toleranță zero față de agresarea și intimidarea femeilor care participă la viața publică. 	<p>Rezoluțiile FPS promovează egalitatea femeilor și fetelor și drepturile lor cu privire la procesele constituționale și electorale, solicitând în mod specific:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Atenție față de perspectiva de gen și protecția drepturilor femeilor în constituție și în sistemul electoral (RCSONU 1325, PO 8 (c)); • Participarea deplină și siguranța femeilor în toate fazele proceselor electorale (RCSONU 2122 PO 8).
Accesul la jus- țiție	<p>Alin. 38 (a, b, c, f), 74 - 81: Se bazează pe prevederile Convenției privind egalitatea femeilor și bărbaților în fațalegii și necesitatea de a aborda toate încălcările drepturilor femeilor, inclusiv discriminarea structurală subiacentă bazată pe gen, în toate aspectele responsabilității post-conflict și reformelor statului de drept (Art. 1, 2, 3, 4, 5 (a), 15).</p>	<p>Toate rezoluțiile se bazează pe dreptul internațional umanitar în promovarea accesului la justiție. Unele conțin prevederi specifice în această privință, inclusiv:</p>

	CEDAW Recomandarea generală nr. 30	Consiliul de Securitate al ONU Rezoluțiile privind femeile, pacea și securitatea
	<p>Recomandări:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Interzicerea amnistiei pentru încălcarea drepturilor pe bază de gen; • Asigurarea faptului că mecanismele judiciare și nejudiciare ale justiției tranziționale promovează drepturile femeilor sunt influențate prin participarea femeilor la toate aspectele de elaborare și implementare și abordează încălcarea drepturilor pe bază de gen; • Asigurarea disponibilității procedurilor și serviciilor de investigație sensibile la aspectele de gen în sectoarele de securitate și justiție, pentru a reacționa la violența împotriva femeilor și fetelor și a combate impunitatea pentru astfel de fapte; • Existența unor mijloace de apărare adaptate la drepturile și necesitățile femeilor, combaterea stigmatizării și discriminării, asigurarea asistenței juridice și măsurilor care promovează accesul la justiție. 	<ul style="list-style-type: none"> • Statele (și în unele cazuri toate părțile într-un conflict) îndeplinesc obligația de a stopa impunitatea și a pedepsi violența sexuală și alte forme de violență ca elemente de genocid, crime de război și crime împotriva umanității; asigură faptul că toate victimele violenței sexuale beneficiază de protecție egală în condițiile legii și acces egal la justiție; exclud din amnistie violența sexuală și alte forme de violență împotriva femeilor (RCSONU 1325 PO 11; RCSONU 1820 PO 4; RCSONU 2122 PO 1, 12, 13, 14); • Statele efectuează reforma juridică și judiciară pentru a asigura accesul la justiție și măsuri de reparare pentru violența sexuală (RCSONU 1888 PO 6); • Statele, ONU și societatea civilă susțin autoritățile naționale la consolidarea capacităților sistemelor judiciare și de aplicare a legii; SG ONU numește o echipă de experți să acorde asistență în acest sens (RCSONU 1888 PO 8, 9); • Statele susțin agențiile ONU în furnizarea de expertiză privind violența sexuală comisiilor de anchetă (RCSONU 2106 PO 9).

Următoarele două teme sunt abordate de RG30 dar nu în mod explicit de Rezoluțiile FPS		
Cetățenie și apatridie	<p>Alin. 58-61: Se bazează pe cerința Convenției privind dreptul egal al femeilor și bărbaților de a dobândi, a-și schimba sau a-și păstra cetățenia (Art. 1-3, 9).</p> <p>Recomandări:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Asigurarea de măsuri pentru a preveni aplicarea apatridiei la toate femeile și fetele; • Protecție disponibilă femeilor și fetelor apatride înaintea, în timpul sau în urma unui conflict; • Garantarea accesului la documente și înlocuirea, pentru toate femeile și fetele, a documentelor emise în numele lor. 	
Căsătoria și relațiile de familie	<p>Alin. 62-65: Se bazează pe cerințele Convenției privind eliminarea discriminării împotriva femeilor în toate chestiunile legate de căsătorie și viața de familie (Art. 15-16).</p> <p>Recomandări:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Prevenirea și pedepsirea căsătoriilor forțate, sarcinilor forțate, avorturilor sau sterilizărilor la femei și fete, în situații de conflict; • Adoptarea unei legislații care elimină discriminarea în ceea ce privește drepturile femeilor la proprietate și moștenire. 	

Referințe bibliografice

1. Comunicare comună către Parlamentul European și Consiliu. Plan de acțiune al UE pentru egalitatea de gen (GAP) III – o agendă ambițioasă pentru egalitatea de gen și emanciparea femeilor în acțiunile externe ale UE, https://ec.europa.eu/international-partnerships/system/files/join-2020-17-final_ro.pdf;
1. Carta Organizației Națiunilor Unite, http://www.anr.gov.ro/docs/legislatie/internationala/Carta_Organizatiei_Natiunilor_Unite_ONU.pdf;
2. Declarația Universală a Drepturilor Omului, https://www.ohchr.org/en/udhr/documents/udhr_translations/rum.pdf;
3. Convenția pentru Drepturile politice ale Femeii din 1955 (ONU) <http://www.hotararicedo.ro/files/files/CONVENTIA%20ASUPRA%20DREPTURILOR%20POLITICE%20ALE%20FEMEII.pdf>
2. Convenția cu privire la eliminarea tuturor formelor de discriminare împotriva femeilor din 1979, CEDAW (ONU), <https://anes.gov.ro/wp-content/uploads/2018/07/Conventia-asupra-eliminarii-tuturor-formelor-de-discriminare-fata-de-femei-cedaw.pdf>
4. Gender Equality Glossary (2016), Council of Europe <https://edoc.coe.int/en/gender-equality/6947-gender-equality-glossary.html>
3. Beijing+15-Platforma de acțiune a ONU în domeniul egalității de gen <https://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2010:348E:0011:0014:RO:PDF>
4. Hotărârea Guvernului RM nr.288 din 15.03.2005 **cu privire la aprobarea Obiectivelor de Dezvoltare ale Mileniului în Republica Moldova pînă în 2015 și a Primului Raport Național “Obiectivele de Dezvoltare ale Mileniului în Republica Moldova”**, https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=72601&lang=ro
5. ONU, „Egalitatea de gen și abilitarea femeilor”, Dezvoltarea durabilă a ONU, disponibil la adresa <https://www.un.org/sustainabledevelopment/gender-equality/> (accesat pe 02 februarie 2022); OSAGI al ONU (2002), ” Integrarea dimensiunii de gen: Prezentare generală, New York: ONU, p.1.;
5. Vezi <https://www.md.undp.org/content/moldova/en/home/sustainable-development-goals/goal-5-gender-equality.html>;
6. <https://www.un.org/en/about-us/un-system> ;
7. <https://www.un.org/en/our-work/maintain-international-peace-and-security>;
8. <https://www.un.org/en/our-work/maintain-international-peace-and-security>;
9. <https://www.un.org/en/our-work/maintain-international-peace-and-security>;
10. Vieru Vadim, Raport legislative, Chișinău 2016, p.7, https://egalitatedegen.md/wp-content/uploads/mdocs/raportlegislativ_final_vieru_unw-reformatted.pdf;
11. Resolution 1.325 (2000) <http://unscr.com/en/resolutions/doc/1325>;
12. Bodrug-Lungu Valentina, Drăgulean Alexandru, Țarălungă Elena, Valorificarea dimensiunii de gen în domeniul apărării naționale, Ghid pentru formatori și formatoare, Chișinău 2021, p. 52;
13. Ibidem, p. 52;
14. Ibidem, p. 52;

15. Bodrug-Lungu Valentina, Drăgulean Alexandru, Țărălungă Elena, Valorificarea dimensiunii de gen în domeniul apărării naționale, Ghid pentru formatori și formatoare, Chișinău 2021, p. 53;
16. Ibidem, p. 53;
17. Bodrug-Lungu Valentina, Drăgulean Alexandru, Țărălungă Elena, Valorificarea dimensiunii de gen în domeniul apărării naționale, Ghid pentru formatori și formatoare, Chișinău 2021, p. 54;
18. Bodrug-Lungu Valentina, Drăgulean Alexandru, Țărălungă Elena, Valorificarea dimensiunii de gen în domeniul apărării naționale, Ghid pentru formatori și formatoare, Chișinău 2021, p. 54;
19. Bodrug-Lungu Valentina, Drăgulean Alexandru, Țărălungă Elena, Valorificarea dimensiunii de gen în domeniul apărării naționale, Ghid pentru formatori și formatoare, Chișinău 2021, p. 54
20. Ibidem, p.55;
21. General recommendation No. 30 on women in conflict prevention, conflict and post-conflict situations, <https://digitallibrary.un.org/record/764506> ;
22. General recommendation No. 30 on women in conflict prevention, conflict and post-conflict situations, <https://digitallibrary.un.org/record/764506> ;
23. Ghid cu privire la Recomandarea generală nr. 30 a Comitetului CEDAW și rezoluțiile ONU privind femeile , pacea și securitatea, <https://egalitatedegen.md/mdocs-posts/ghid-cu-privire-la-recomandarea-general-a-nr-30-a-comitetului-cedaw-si-rezolutiile-onu-privind-femeile-pacea-si-securitatea/> UN Women, 2015, New-York, p. 8;
24. Ghid cu privire la Recomandarea generală nr. 30 a Comitetului CEDAW și rezoluțiile ONU privind femeile , pacea și securitatea, <https://egalitatedegen.md/mdocs-posts/ghid-cu-privire-la-recomandarea-general-a-nr-30-a-comitetului-cedaw-si-rezolutiile-onu-privind-femeile-pacea-si-securitatea/> UN Women, 2015, New-York, p. 10;
25. Ghid cu privire la Recomandarea generală nr. 30 a Comitetului CEDAW și rezoluțiile ONU privind femeile , pacea și securitatea, <https://egalitatedegen.md/mdocs-posts/ghid-cu-privire-la-recomandarea-general-a-nr-30-a-comitetului-cedaw-si-rezolutiile-onu-privind-femeile-pacea-si-securitatea/> UN Women, 2015, New-York, p. 11;
26. Ibidem, p. 16;
27. Ghid cu privire la Recomandarea generală nr. 30 a Comitetului CEDAW și rezoluțiile ONU privind femeile , pacea și securitatea, <https://egalitatedegen.md/mdocs-posts/ghid-cu-privire-la-recomandarea-general-a-nr-30-a-comitetului-cedaw-si-rezolutiile-onu-privind-femeile-pacea-si-securitatea/> UN Women, 2015, New-York, p. 18;
28. Albu Natalia, Modulul II: Politici și direcții de promovare a perspective de gen în domeniul păcii și securității, Chișinău 2017, p.40, <https://moldova.unwomen.org/ro/biblioteca-digitala/publicatii/2017/08/manual-wps>;
29. 77 Bi.SC DIRECTIVE 40-1 INTEGRATING UNSCR 1325 AND GENDER PERSPECTIVES IN THE NATO COMMAND STRUCTURE INCLUDING MEASURES FOR PROTEC-

- TION DURING ARMED CONFLICT, https://www.nato.int/nato_static/assets/pdf/pdf_2009_09/20090924_Bi-SC_DIRECTIVE_40-1.pdf ;
30. Albu Natalia, Modulul II: Politici și direcții de promovare a perspective de gen în domeniul păcii și securității, Chișinău 2017, p.40, <https://moldova.unwomen.org/ro/biblioteca-digitala/publicatii/2017/08/manual-wps>;
 31. Strategia UE privind egalitatea de gen pentru perioada 2020-2025, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/RO/TXT/?uri=CELEX%3A52020DC0152> ;
 32. A se vedea site-ul Institutului European pentru Egalitatea de Șanse între Femei și Bărbați (EIGE): <https://eige.europa.eu/gender-equality-index/2019>;
 33. Notă: Există câteva bune practici care pot fi dezvoltate, precum participarea femeilor la consolidarea păcii în legătură cu conflictul din Siria, atât prin intermediul societății civile, cât și prin intermediul procesului politic condus de ONU. Ca rezultat în mare parte al presiunii din partea UE, Comitetul constituțional intra-sirian înființat de ONU este format în proporție de 30 % din femei;
 34. https://ec.europa.eu/info/policies/justice-and-fundamental-rights/gender-equality/gender-equality-strategy_ro;
 35. Tratatul privind Uniunea Europeană, https://eur-lex.europa.eu/resource.html?uri=cellar:2bf140bf-a3f8-4ab2-b506-fd71826e6da6.0001.02/DOC_1&format=PDF;
 36. Strategia globală pentru politica externă și de securitate a Uniunii Europene https://eeas.europa.eu/archives/docs/top_stories/pdf/eugs_review_web.pdf;
 37. Consiliul Uniunii Europene, Concluziile Consiliului privind femeile, pace și securitatea, <https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-15086-2018-INIT/ro/pdf>;
 38. EU Action Plan on Women, Peace and Security 2019-2024, <https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-11031-2019-INIT/en/pdf>;
 39. Comunicare comună către Parlamentul European și Consiliu. Plan de acțiune al UE pentru egalitatea de gen (GAP) III – o agendă ambițioasă pentru egalitatea de gen și emanciparea femeilor în acțiunile externe ale UE, https://ec.europa.eu/international-partnerships/system/files/join-2020-17-final_ro.pdf;
 40. Comunicare comună către Parlamentul European și Consiliu. Plan de acțiune al UE pentru egalitatea de gen (GAP) III – o agendă ambițioasă pentru egalitatea de gen și emanciparea femeilor în acțiunile externe ale UE, https://ec.europa.eu/international-partnerships/system/files/join-2020-17-final_ro.pdf;
 41. A se vedea pagina web a CE la Chișinău [https://www.coe.int/ro/web/chisinau/council-of-europe#{%2215221773%22:\[1\]}](https://www.coe.int/ro/web/chisinau/council-of-europe#{%2215221773%22:[1]});
 42. Egalitatea de gen și drepturile femeilor. Standarde ale Consiliului Europei, <https://rm.coe.int/key-coe-standards/16809f22fb>;
 43. Gender Equality Glossary (2016), Council of Europe, p.7 <https://edoc.coe.int/en/gender-equality/6947-gender-equality-glossary.html>;
 44. Egalitatea de gen și drepturile femeilor. Standarde ale Consiliului Europei, <https://rm.coe.int/key-coe-standards/16809f22fb>;
 45. Council of Europe. Gender Equality Strategy 2018-2023, <https://rm.coe.int/prems-093618-gbr-gender-equality-strategy-2023-web-a5/16808b47e1>;

46. A se vedea pagina web a CE, <https://www.coe.int/en/web/genderequality/gender-equality-strategy>
47. Council of Europe. Gender Equality Strategy 2018-2023, p.7, <https://rm.coe.int/prems-093618-gbr-gender-equality-strategy-2023-web-a5/16808b47e1>;
48. Ministerial Council Decision No. 14/04 - 2004 OSCE Action Plan for the Promotion of Gender Equality, <https://www.osce.org/mc/23295>;
49. Gender Security Toolkit, <https://www.osce.org/odihr/440831> ;
50. A se vedea pagina web a ODIHR, <https://www.osce.org/odihr/human-rights-gender-and-the-security-sector> ;
51. Gender and Security Sector Reform Toolkit, <https://www.osce.org/odihr/70294>;
52. GuidanceNotes on Gender in Security Sector Oversight, <https://www.osce.org/odihr/118331> ;
53. A se vedea pagina web a ODIHR, <https://www.osce.org/odihr/human-rights-gender-and-the-security-sector>;
54. Gender Security Toolkit, <https://www.osce.org/odihr/440831> ;
55. Gender and Security Sector Reform Toolkit, <https://www.osce.org/odihr/70294>;
56. <https://moldova.unwomen.org/ro/despre-noi/despre-un-women>;
57. UN Women, Peace and Security in brief, <https://www2.unwomen.org/-/media/headquarters/attachments/sections/library/publications/2013/12/un%20women%20briefthematicpsuswebrev3%20pdf.ashx?v=2&d=20141013T121455>;
58. A se vedea pagina web a UN Women, Strategic Plan 2018-2021, <https://www.unwomen.org/en/executive-board/documents/strategic-plan-2018-2021>;
59. UN Women Strategic Plan 2018-2021, p.7, <https://www.unwomen.org/sites/default/files/Headquarters/Attachments/Sections/Executive%20Board/2017/Second%20regular%20session%202017/UNW-2017-6-Strategic%20Plan-EN-REV%2001.pdf> ;
60. Vezi pagina web a UN Women Moldova, <https://moldova.unwomen.org/ro/despre-noi/despre-un-women> ;
61. UN Women Moldova, Nota Strategică pentru anii 2018-2022, <https://moldova.unwomen.org/sites/default/files/Field%20Office%20Moldova/Attachments/Publications/2018/RO-SN%20Summary%202018-2022.pdf>;
62. Raport de evaluare a Programului național de implementare a Rezoluției 1325 a Consiliului de Securitate al ONU privind Femeile, Pacea și Securitatea pentru anii 2018-2021 și Planului de acțiuni cu privire la punerea în aplicare a acestuia, p.53, https://gov.md/sites/default/files/un_women_1325raport.p;
63. <http://www.peacewomen.org/sites/default/files/WPS%20S%202010%20498.pdf>;
64. Ghid cu privire la Recomandarea generală nr. 30 a Comitetului CEDAW și Rezoluțiile Consiliului de Securitate ONU privind Femeile, Pacea și Securitatea, UN Women, New York, 2015, <https://egalitatedegen.md/mdocs-posts/ghid-cu-privire-la-recomandarea-general-a-nr-30-a-comitetului-cedaw-si-rezolutiile-onu-privind-femeile-pacea-si-securitatea/>

TEMA 3. FEMEILE, CONFLICTELE MILITARE, CRIZELE UMANITARE, PACEA ȘI SECURITATEA

Subiecte de conținut:

- 3.1. Situația femeilor în condițiile conflictelor armate și a crizelor umanitare**
- 3.2. Dimensiunea de gen în dreptul internațional și penal**
- 3.3. Promovarea „perspectivei de gen” în acordurile de pace**
- 3.4. Finanțarea Agendei „Femeile, pacea și securitatea”**
- 3.5. Integrarea „perspectivei de gen” în sectorul de securitate și justiție**

Anexe

Referințe bibliografice

3.1. Situația femeilor în condițiile conflictelor armate și a crizelor umanitare

Obiective de învățare:

- Să definească domeniile afectate și situațiile care pot apărea urmare a conflictelor militare și a crizelor umanitare;
- Să determine impactul conflictelor militare asupra societăților și asupra indivizilor;
- Să analizeze formele de violență împotriva fetelor și femeilor în timpul conflictelor militare;
- Să cunoască schimările de roluri (roluri de gen), care au loc în societățile afectate de conflicte militare;
- Să stabilească raporturile dintre vulnerabilități, responsabilități și oportunități, care pot apărea în societățile afectate;
- Să explice rolul organizațiilor umanitare internaționale în ajutorarea populației și a femeilor, în particular, în timpul și după, conflictele militare (Comitetul Internațional al Crucii Roșii).

Conflictele armate afectează diferit femeile și bărbații. Deși femeile nu sunt vulnerabile în mod inerent, ele se confruntă frecvent cu un pericol sporit în aceste situații de violență, inclusiv cu un risc crescut al violenței sexuale. Preocupările de securitate, distrugerea infrastructurii și separarea de bărbați, de rude, pot afecta drastic condiția socio-economică și siguranța personală a femeilor. În plus, femeile nu aparțin unui grup omogen. În funcție de cultură și

contextul social al țării lor, identitățile lor religioase și alți factori legați de circumstanțe personale, precum vârsta, nivelul de educație și starea civilă, femeile vor avea nevoi diferite și vulnerabilități diferite. În funcție de acestea, femeile vor fi capabile să implementeze diferite mecanisme de adaptare și să afișeze diferite niveluri de reziliență¹¹⁴.

Înțelegerea și luarea în considerare a acestor caracteristici și nuanțe specifice în mod corespunzător și încorporarea acestora în programarea și proiectarea activităților umanitare, sunt pași esențiali atunci când se lucrează la răspunsul în raport cu nevoile și necesitățile femeilor în condiții de conflict militar și, implicit, criză umanitară.

3.1.1 Care sunt domeniile afectate și situațiile care pot apărea urmare a conflictelor militare și, implicit, a crizelor umanitare?

Orice persoană are dreptul să trăiască fără a fi supusă pericolelor de „curățare etnică”, strămutări forțate, răpire, detenție arbitrară, dispariții forțate, trafic, sclavie (inclusiv sclavie sexuală), persecuție, hărțuire și discriminare. Civili, majoritatea cărora sunt femei, copii și persoane în vârstă sunt vizate în mod deliberat în conflictele moderne. Populația civilă trebuie protejată împotriva pericolelor care decurg din desfășurarea ostilităților și a actelor care urmăresc să răspândească teroarea. Lărgirea domeniului de aplicare a violenței care caracterizează conflictul contemporan prezintă pericole acute pentru civili: cu cât este mai dificil de a face diferențierea dintre combatanți și civili, cu atât civilii devin mai vulnerabili. Orice lucru care estompează distincția dintre civili și combatanți pune civilii în pericol.

Femeile reprezintă majoritatea refugiaților și a persoanelor strămutate intern. Este important să înțelegem amenințările cu care se confruntă femeile în contextul fiecărui conflict specific, ținând cont de caracterul conflictului, părțile și actorii, scopurile conflictului și țintele sau victimele primare¹¹⁵. În acest context distingem următoarele domenii și situații care reprezintă siguranța și mijloacele de supraveghere ale populației civile care sunt amenințate în timpul conflictelor militare și care, în același timp reprezintă domenii, situații și cazuri de încălcare a drepturilor femeilor:

- cazare, hrană și apă;
- tratamentul și siguranța persoanei;
- sănătatea și îngrijirile medicale;
- igiena și sanitația;

¹¹⁴ Women & War, Report Colloquim ICRC-EUISS, 30 september 2014, p.1, http://icrc_report_women_and_war.pdf

¹¹⁵ Charlotte Lindsey-Curtet, Florence Tercier Holst-Roness, Letitia Anderson, Addressing the Needs of Women Affected by Armed Conflict, An ICRC Guidance Document, 2004, p. 16. https://www.icrc.org/en/doc/assets/files/other/icrc_002_0840_women_guidance.pdf

- integritatea familiei;
- educația și accesul la muncă;
- practicile culturale și religioase;
- documentele ce țin de identitatea persoanei și dovezile de proprietate;
- siguranța și garanțiile juridice.

3.1.2 Care este impactul conflictelor militare asupra societăților, în general și a indivizilor, în particular?

Orice conflict armat este în stare să declanșeze o criză umanitară, care re-ieșind din aria de răspândire, mijloacele și tehnicile militare folosite se poate transforma într-o catastrofă regională sau, chiar globală.

La nivel general, la nivel de societăți cuprinse de conflicte, impactul acestora constă în:

- Absența statului de drept;
- Numărul crescut al încălcărilor drepturilor omului;
- Tulburări sociale, migrație, strămutare;
- Modificări ale responsabilităților sociale și individuale;
- Schimbarea formei și conținutului proceselor decizionale;
- Șomajul, deficitul și perturbarea serviciilor sociale;

La nivel individual, fără a face deosebire dintre populația civilă și cea înrolată în formațiunile militare, conflictul poate crea următoarele situații sociale:

- Traume psihologice și stress;
- Vătămare corporală;
- Mutilare – tăierea membrelor superioare, urechilor, buzelor etc.;
- Accidente/deces;
- Distrugerea și perturbarea rețelelor tradiționale de comunicare și a rețelilor de socializare;
- Schimbări în structurile și compoziția familială;
- Mobilizarea forțată a persoanelor pentru a participa în conflict;
- Perturbarea vieții de zi cu zi și a regimului de lucru;
- Lipsa alimentelor, apei și a combustibilului;
- Strămutarea tuturor persoanelor, inclusiv a refugiaților și refugiatelor;
- Pierderea protecției;
- Violența sexuală;
- Schimbarea rolurilor de gen ș.a.

3.1.3 Formele de violență împotriva fetelor și femeilor în timpul conflictelor armate

Toate formele de violență împotriva femeilor și a fetelor cresc în timpul conflictului. Femeile sunt expuse, în mod special:

- riscului de trafic de ființe umane de criminalitatea organizată;
- hărțuirii, exploatării și discriminării;
- arestării arbitrare, detenției sau expulzării;
- violenței sexuale.

În contexte de conflict, și în special în taberele de refugiați și persoane strămutate intern, femeile și fetele suferă de condiții sanitare inadecvate și lipsa serviciilor de sănătate reproductivă și maternă. Mai mult de jumătate din decesele materne din lume au loc în statele afectate de conflicte, iar cele mai expuse zece țări, cu o rată mare a mortalității materne, sunt toate, fie țări afectate de conflict sau post-conflictuale. În aceste contexte, accesul la educație este de asemenea afectat, deoarece în zonele afectate de conflict, rata netă de înrolare a fetelor în învățământul primar este cu 17 puncte sub rata globală.

În situații de insecuritate alimentară, fetele sunt hrănite ultimele și suferă primele de foame. Prioritizarea femeilor în distribuirea produselor alimentare este puternic corelată cu o mai mare diversitate alimentară și, în unele cazuri, o prevalență cu 37% mai mică a foametei.

Femeile în contexte de conflict sunt adesea expuse riscului violenței pe drumul spre și de la punctele de alimentare și de distribuție a apei. Includerea femeilor în comitetele de gestionare a resurselor de apă și a infrastructurii poate micșora cu 44% cazurile în care femeile și fetele trebuie să meargă mai mult de 60 de minute de fiecare dată pentru a avea acces la apă potabilă. Studiul global a constatat că marea majoritate a femeilor și fetelor aleg să nu raporteze violența din cauza rușinii sau stigmatizării atașate, și chiar mai mult, din cauza lipsei de servicii ușor accesibile, mijloace de raportare în condiții de siguranță și căi de a primi ajutor¹¹⁶.

3.1.4 Rolurile de gen și rolurile femeilor în cadrul conflictelor armate

Conflictele armate și ca consecință, crizele umanitare, schimbă condițiile, pentru toți oamenii cuprinși în aria lor de acțiune. Femeile, în special, pot fi făcute mai vulnerabile la abuz și violență sexuală. În același timp, condițiile și circumstanțele de desfășurare a conflictelor armate transformă femeile și rolul lor în cadrul acestor catastrofe umanitare. Femeile pot deveni nu doar victime a conflictului armat, ci și actori în cadrul conflictului armat: participanți, martori, dar de asemenea, combatanți sau activiști pentru pace.

Pentru a oferi o apreciere adecvată a situației femeilor în cadrul conflictelor armate și, implicit, a crizelor umanitare trebuie să pornim de la determinarea rolului femeilor în cadrul acestora. Concluziile unui Studiu (Women Facing

¹¹⁶ Prevenirea conflictului, transformarea justiției, asigurarea păcii. Studiul Global cu privire la 1325. Fișa: Regiunea Europa și Asia Centrală, https://egalitatedegen.md/wp-content/uploads/mdocs/gsfactsheeteuropecentralasia_engrom-1.pdf

War)¹¹⁷ arată, că experiența femeilor în cadrul unui conflict armat are mai multe fațete: înseamnă separare, pierderea rudelor, insecuritate fizică și economică, un risc crescut de violență sexuală, răni, detenție, privare și chiar moarte. În toate conflictele, femeile suferă în moduri specifice femeilor. Cu toate acestea, ele nu ar trebui să fie privite ca un grup omogen; diferite femei vor avea diferite nevoi, vulnerabilități și mecanisme de adaptare. Femeile aflate în conflicte armate nu sunt, neapărat, pasive și nu, neapărat, „victime”. În întreaga lume, femeile devin membri ale forțelor armate regulate, ale grupurilor armate sau ale serviciilor de sprijin ale acestora. În plus, femeile au roluri de politicieni, lideri ai ONG-urilor și activi militanți pentru pace.

Rolul femeilor în cadrul conflictelor militare este determinat de rolurile de gen în cadrul societăților din aria conflictului, adică activitățile, sarcinile și responsabilitățile atribuite bărbaților și femeilor în conformitate cu construcția socială a genului într-un anumit context social. Rolurile genurilor, dinamica și relațiile de putere determină modul în care femeile și bărbații se raportează între ei, în special în timpul conflictului. Pentru a interacționa în mod responsabil în cadrul unei societăți afectate de un conflict armat, ar trebui efectuată o analiză a situației, care trebuie bazată pe răspunsurile la următoarele întrebări:

- Care sunt rolurile tradiționale a genurilor în cadrul societății?
- Cum s-au schimbat aceste roluri în timpul conflictului?
- Cine are acces la resurse și putere? Cine nu are?
- Ce actori sunt implicați în violența armată?
- Ce tip de violență este utilizat în acest conflict și împotriva cui?
- Care sunt sursele de venit pentru diferite grupuri din societate?
- Cine poate accesa serviciile publice, posturile de luare a deciziilor, serviciile de sănătate și educație, resursele economice?

3.1.5 Raportul dintre vulnerabilitate – responsabilitate – oportunitate în cadrul conflictelor armate

În timpul conflictelor armate, femeile trebuie, adesea, să-și asume povara suplimentară de a fi părinte singur, cu soții implicați în acțiunile militare, dispăruți, ascunși, în detenție sau în afara luptei. Aceasta înseamnă a asigura, de unul singur venitul și bunăstarea familiei, hotărând - singur – mai multe chestiuni ce țin de educația și viitorul copiilor. Dar o responsabilitate mai mare nu duce întotdeauna la o vulnerabilitate mai mare. Războiul, conflictul armat, alte crize sau catastrofe, care modifică condițiile de viață, pot aduce și crea și oportunități. Femeile au profitat de ocaziile de transformare - și chiar transformare prin conflict - pentru a se emancipa peste secole. În SUA și Marea Britanie, femeile au obținut drepturi de vot ca rezultat direct al acțiunilor și eforturilor lor în tim-

¹¹⁷ Charlotte Lindsey, Women Facing War, ICRC study of the impact of armed conflict on women, https://www.icrc.org/en/doc/assets/files/other/icrc_002_0798_women_facing_war.pdf

pul primului război mondial. Mai mulți ca atât, femeile au preluat afaceri și au reinventat structurile economice. Femeile schimbă, adesea, structurile sociale, economice, culturale și politice ale societăților din aria de cuprindere a conflictelor armate sau a crizelor umanitare.

Atunci când vorbim despre vulnerabilități, trebuie să luăm în considerare și oportunitățile. De secole, în fiecare catastrofă majoră, primul îndemn ar fi: salvați mai întâi femeile și copiii. Dar sunt femeile cu adevărat mai slabe, decât bărbații? Sunt mai vulnerabile? Sunt mai puțin rezistente? Cu siguranță nu. Femeile nu sunt mai slabe și, implicit, mai vulnerabile din acest aspect, decât bărbații. Și când afirmăm acest lucru, trebuie să luăm în considerare, că de-a lungul secolelor, au devenit mai vulnerabile sau mai slabe, în primul rând datorită condițiilor care le sunt impuse și nu din cauza sexului lor.

Raportul dintre *vulnerabilitate*, *responsabilitate* și *oportunitate* trebuie examinat și în contextul activităților desfășurate de organizațiile internaționale umanitare, care în corespundere cu Dreptul Internațional, încearcă să garanteze protecția vieții și demnității victimelor conflictelor armate pentru a putea oferi o șansă în plus „responsabilității”, și „oportunității”, în fața „vulnerabilităților”.

3.1.6 Comitetul internațional al Crucii Roșii și rolul instituției în gestionarea situațiilor de conflict și a crizelor umanitare

Comitetul Internațional al Crucii Roșii, care își are sediul la Geneva, este o instituție umanitară independentă care a pus bazele Mișcării de Cruce Roșie, în anul 1863. În 2000, Comitetul era prezent permanent în 61 de țări și desfășura operațiuni în 80 de țări. Avea, în întreaga lume, mai mult de 10 000 de angajați.

Misiunea oficială a CICR, ca organizație imparțială, neutră și independentă este de a garanta protecția vieții și demnității victimelor conflictelor armate naționale și internaționale. Conform Acordului de la Sevilla din 1997, este „Agenția de conducere” a Mișcării¹¹⁸ în conflicte. Cele mai importante sarcini ale Comitetului sunt:

- monitorizarea conformității părților dintr-un conflict cu Convențiile de la Geneva;
- acordarea de asistență medicală celor răniți pe câmpul de luptă;
- supervizarea tratării prizonierilor de război;
- acordarea ajutorului în căutarea persoanelor dispărute în conflictele armate;
- protejarea populației civile;

¹¹⁸ Nota autorului: Mișcarea Internațională de Cruce Roșie și Semilună Roșie cuprinde activitatea - Comitetului Internațional al Crucii Roșii; Federației Internaționale a Societăților de Cruce Roșie și Semilună Roșie; Societățile Naționale de Cruce Roșie, Semilună Roșie și Cristal Roșu, recunoscute de Comitetul Internațional al Crucii Roșii și au drept sarcini: pregătirea către dezastre; reacția la dezastre; sănătatea și acordarea primului ajutor; promovarea valorilor umanitare.

- arbitrarea părților dintr-un conflict armat.

CICR acționează pentru a ajuta victimele războiului și ale violenței interne, încercând să asigure punerea în practică a normelor umanitare care restrâng violența armată. El conduce și coordonează activitățile internaționale de asistență desfășurate de către Mișcare în situații de conflict. Totodată, el depune eforturi pentru prevenirea suferinței, prin promovarea și consolidarea dreptului umanitar și a principiilor umanitare universale.

Dreptul internațional umanitar, numit și Dreptul războiului, reprezintă o importantă ramură în activitatea Crucii Roșii, de fapt, Crucea Roșie ca instituție a fost creată cu scopul de a realiza dreptul internațional umanitar¹¹⁹.

Comitetul Internațional al Crucii Roșii a formulat șapte reguli care sintetizează esența dreptului internațional umanitar. Ele nu au autoritatea unui instrument juridic internațional și în nici un caz nu sunt destinate să înlocuiască tratatele aflate în vigoare:

- **Persoanele care nu iau sau nu mai iau parte la ostilități** au dreptul de a le fi respectate viața și integritatea fizică și psihică. Asemenea persoane trebuie, în orice împrejurări, să fie protejate și tratate cu umanitate, fără nici o distincție defavorabilă, oricare ar fi aceasta;
- **Este interzisă uciderea sau rănirea unui adversar/unei adversare care se predă** sau care nu mai poate lua parte la luptă;
- **Bolnavii și răniții trebuie să fie adunați și îngrijiți** de către acea parte la conflict care îi are în puterea sa. Personalul medical, clădirele, transporturile și echipamentele medicale trebuie să fie cruțate. Crucea roșie pe fond alb este semnul care protejează asemenea bunuri ori persoane și ele trebuie să fie respectate;
- **Combatanții capturați și civilii** care se găsesc sub autoritatea părții adverse au **dreptul de a le fi respectate** viața, demnitatea, drepturile personale și convingerile politice, religioase sau de altă natură. Ei/ele trebuie să fie protejați împotriva actelor de violență sau de răzbunare. Ei/ele au dreptul de a schimba vești cu familiile lor și de a primi ajutor;
- **Orice persoană trebuie să se bucure de garanțiile judiciare fundamentale** și nimeni nu poate fi tras la răspundere pentru un act ce nu l-a comis. Nimeni nu poate fi supus torturii fizice sau psihice, pedepselor sau altor tratamente corporale degradante;
- Nici una din părțile conflictului sau membrii forțelor lor armate **nu au drept nelimitat de a alege mijloacele și metodele de război**. Este interzisă folosirea armelor sau a metodelor de război care pot cauza pierderi inutile sau suferință excesivă;
- Părțile la conflict trebuie să facă în permanență **distincție între populația civilă și combatanți**, astfel încât să cruțe populația civilă și proprietatea civilă.

¹¹⁹ Vezi pagina web a Societății de Cruce Roșie din Moldova, <http://redcross.md/>

Nici populația civilă, în ansamblul său, și nici civilii luați separat, nu pot fi atacați. Atacurile trebuie să fie îndreptate doar împotriva obiectivelor militare.

Statutul Mișcării Internaționale de Cruce Roșie și Semilună Roșie recunoaște rolul, pe care aceasta, împreună cu guvernele statelor sale, îl are în asigurarea respectării Dreptului internațional umanitar și protecției emblemei crucii roșii și semilunii roșii. Acest fapt este confirmat și prin Legea Republicii Moldova Nr.673-XIV din 12.11.99 „Cu privire la folosirea și protecția emblemei Crucii Roșii” și Legea Republicii Moldova privind Societatea de Cruce Roșie din Moldova Nr.139-XV din 10.05.2001¹²⁰.

În concluzie, abordarea situației femeilor în condițiile conflictelor militare și a crizelor umanitare, trebuie să cuprindă trei aspect importante¹²¹: atestarea și analiza adecvată a situațiilor dificile și periculoase pentru integritatea personală; evaluarea și aprecierea necesităților; respectarea drepturilor omului, prin prisma Declarației Universale a Drepturilor Omului, Dreptului Internațional Umanitar și a altor reglementări internaționale și naționale, care pot fi aplicate. Asume această abordare sistemică permite identificarea cauzelor, impactului și a măsurilor necesare pentru salvarea vieților omenești, atragerea la răspundere a celor care se fac vinovați de crime de război și, în consecință, ameliorarea condițiilor de viață și crearea oportunităților de revenire la pace în comunitățile cuprinse de conflictele militare.

3.2. Dimensiunea de gen în Dreptul internațional și Dreptul internațional penal

Obiective de învățare:

- Să cunoască dimensiunile Dreptului internațional, drept cadrul legislativ de bază, care reglementează relațiile dintre state, persoane și entități din diferite state;
- Să caracterizeze categoriile de bază ale Dreptului internațional, dreptul internațional public și dreptul internațional privat;
- Să cunoască dimensiunile măsurilor de protecție a femeilor în cadrul Dreptului Internațional Umanitar (Geneva și Haga);
- Să explice condițiile și situațiile de aplicare ale Dreptului Internațional Penal (Statutul de la Roma);
- Să definească cele patru tipuri de infracțiuni, care sunt abordate de către Curtea Penală Internațională: genocid, infracțiuni împotriva umanității, crime de război și crime de agresiune;

¹²⁰ Vezi pagina web a Societății de Cruce Rășie din Moldova, <http://redcross.md/ro/ce-facem/dreptul-international-umanitar->

¹²¹ Charlotte Lindsey-Curtet, Florence Tercier Holst-Roness, Letitia Anderson, Addressing the Needs of Women Affected by Armed Conflict, An ICRC Guidance Document, 2004, https://www.icrc.org/en/doc/assets/files/other/icrc_002_0840_women_guidance.pdf

- Să analizeze rezultatele Studiului Global privind RCSONU 1325 cu privire la conținutul și caracterul justiției transformative.

În conformitate cu Carta Națiunilor (ONU) Unite, Consiliul de Securitate este investit cu responsabilitatea de a menține pacea și securitatea internațională. În octombrie 2000, la apelul societății civile, Consiliul de Securitate a recunoscut că, pentru a îndeplini această obligație, acesta trebuie să recunoască și să abordeze impactul conflictelor asupra femeilor și a participării acestora la soluționarea conflictelor, procesul de menținere și consolidare a păcii. Această recunoaștere a stat la baza creării Rezoluției 1325 a Consiliului de Securitate (RCS 1325), altor Rezoluții și Convenții ale ONU, precum și a Standardelor internaționale și regionale în domeniul asigurării egalității de gen în sectorul de pace și securitate, dezvoltate și aplicate de Consiliul Europei, Uniunea Europeană, OSCE și NATO. Aceste standarde creează agenda în domeniul respectării drepturilor femeilor în sectorul de pace și securitate (FPS), prin crearea unui cadru de politică internațională.

În ultimii ani, au existat mai multe eforturi la nivel global pentru a avansa implementarea, inclusiv prin dezvoltarea unui set de 26 indicatori globali proxy pentru monitorizarea RCS 1325 (enumerați în RCS 1889 și incluși în raportul S/2010/498)¹²². A fost creat un nou mecanism de monitorizare a acțiunilor de violență sexuală legate de conflicte (RCS 1960). Au existat, de asemenea, evoluții legate de participarea femeilor în acțiuni de pacificare și consolidare a păcii prin adoptarea unui plan de acțiuni format din 7 puncte. Printre altele, acesta stabilește un nou prag de finanțare de 15% pentru proiecte specifice în domeniul abilitării a preocupărilor femeilor în eforturile de reconstrucție post-conflict. ONU a elaborat, de asemenea, un cadru strategic pe o durată de 10 ani, pentru a ghida punerea în aplicare a RCS 1325 a ONU. Acesta conține obiective prestabilite pentru perioada 2014 - 2020 (inclus în S/2010/498)¹²³.

Statele membre ale ONU, toate sunt obligate să respecte rezoluțiile Consiliului de Securitate. Acest principiu este consacrat în Carta ONU, care prevede că, „[a] Membrii Națiunilor Unite sunt de acord să accepte și să execute hotărârile Consiliului de Securitate, în conformitate cu prezenta Cartă” (articolul 25)¹²⁴. Consiliul de Securitate este cel mai puternic organ în cadrul ONU și posedă mecanisme care pot fi utilizate pentru a pune în aplicare rezoluțiile sale, cum ar fi sancțiunile, forța militară și promovarea misiunilor de menținere a păcii și misiunilor de observatori.

¹²² <https://www.securitycouncilreport.org/un-documents/document/WPS-S-2010-498.php>

¹²³ Vieru Vadim, Raport legislativ, Chișinău 2016, p.16, https://egalitatedegen.md/wp-content/uploads/mdocs/raportlegislativ_final_vieru_unw-reformatted.pdf

¹²⁴ Carta Organizației Națiunilor Unite, <https://www.un.org/en/about-us/un-charter>

3.2.1 Aspecte din Dreptul internațional

Deși punerea în aplicare a rezoluțiilor specifice ale Consiliului de Securitate, a altor Standarde internaționale și regionale este lentă, din cauza lipsei unui mecanism de responsabilizare, totuși a fost recunoscut că acestea sunt legate de dreptul internațional, poartă un caracter obligatoriu și cer respectarea obligațiilor prestabilite. Rezoluțiile CS, Convenția privind eliminarea tuturor formelor de discriminare împotriva femeilor (CEDAW), Convențiile de la Geneva, Convenția cu privire la drepturile copilului, Convenția privind statutul refugiaților și Statutul de la Roma al Curții Penale Internaționale, care recunoaște în mod specific violența sexuală drept crimă de război și crimă împotriva umanității - toate acestea sunt tratate care obligă statele semnatare în conformitate cu dreptul internațional.

Dreptul internațional reprezintă cadrul legislativ care reglementează relațiile dintre state, persoane de naționalități diferite sau entități din state diferite. Textele definitorii pentru Dreptul internațional sunt tratatele, convențiile și acordurile. Rezoluțiile Consiliului de Securitate al ONU fac și ele parte din Dreptul Internațional și au nu doar putere morală și politică, realizată prin impunerea în responsabilitatea tuturor statelor member a obligației de a raporta cu privire la modul în care îndeplinesc cerințele rezoluției. Acestea acționează în mod similar tratatelor și convențiilor internaționale, care au putere juridică directă în legătură cu aplicarea acestora de către statele care le-au ratificat. Rezoluția 1325 combină ambele situații, în contextul în care aceasta solicită statelor membre de a adera la tratatele internaționale în domeniul protecției drepturilor femeilor și nu numai (dreptul umanitar etc.).

Dreptul internațional poate fi împărțit în două categorii: *dreptul internațional public* și *dreptul internațional privat*. Atunci când se folosește expresia drept internațional se face, de obicei, referire la dreptul internațional public.

Dreptul internațional contemporan stabilește în sarcina statelor numeroase obligații cu privire la respectarea drepturilor și libertăților fundamentale ale omului. Conform Convenției de la Viena cu privire la Dreptul Tratatelor, încheiată la Viena la 23 mai 1969¹²⁵, prin expresiile “ratificare”, “acceptare”, “aprobare” și “aderare” se înțelege, după caz, actul internațional astfel denumit prin care un stat stabilește, pe plan internațional, consimțământul său de a fi legat printr-un tratat.

Dreptul internațional reprezintă un instrument puternic pentru promovarea egalității de gen. Acest lucru este în special important, în contextul asigurării drepturilor femeilor în sectorul de pace și securitate. Rezoluția 1325 solicită în mod specific ca toți actorii să respecte dreptul internațional în domeniul drepturilor omului și dreptul umanitar în ceea ce privește femeile. Cu ajutorul ca-

¹²⁵ Convenția de la Viena cu privire la Dreptul Tratatelor <https://www.parlament.md/LinkClick.aspx?fileticket=4mKw8lxR66Y%3D>

drului creat de Rezoluția 1325 și normele internaționale incluse în ea, se oferă instrumente puternice, din punct de vedere practic, necesare pentru a promova agenda egalității de gen în contextul păcii și securității.

Protecția femeilor în cadrul Dreptului internațional umanitar

Dreptul internațional umanitar (DIU) este o parte a dreptului internațional public și cuprinde reguli care, în timpul conflictelor armate, sunt destinate să protejeze persoanele care nu iau sau nu mai iau parte la ostilități și să limiteze mijloacele și metodele de război folosite. Dreptul internațional umanitar este aplicabil în situații de război și conflictele armate, atât internaționale, cât și interne și are 2 ramuri separate:

Geneva și Haga

- *Dreptul de la Geneva*, sau dreptul umanitar propriu-zis, care este destinat să protejeze personalul militar care nu ia sau nu mai ia parte la luptă și persoanele care nu sunt implicate în mod activ în ostilități, mai ales civilii. Acesta cuprinde 4 Convenții de la Geneva din 1949, Protocoalele Adiționale I și II din 1977, la care Republica Moldova a aderat la 2 martie 1993 și al III-lea Protocol Adițional din 2005.
- *Dreptul de la Haga*, sau Dreptul războiului, care stabilește drepturile și obligațiile beligeranților în desfășurarea operațiunilor militare și impune limite pentru mijloacele de rănire a inamicului.

Principiile și regulile esențiale ale dreptului umanitar

Acestea se bazează pe:

- Distincția dintre combatanți/combatante și necombatanți/necombatanți și dintre bunurile civile și obiectivele militare;
- Umanitatea și necesitatea militară, nevoia de a păstra echilibrul dintre imperativele umanității, pe de o parte, și necesitățile militare și de securitate pe de altă parte;
- Prevenirea suferinței inutile. Dreptul părților la conflict de a alege metodele și mijloacele de război nu este nelimitat, iar beligeranții nu au voie să provoace suferință și distrugere depășind proporția impusă de scopul războiului, care constă în slăbirea sau distrugerea potențialului militar al inamicului;
- Proportionalitatea urmărește realizarea unui echilibru între două interese divergente, unul impus de considerentele necesității militare și celălalt de cerințele umanității, conform cărora drepturile și interdicțiile nu sunt niciodată absolute.

Unele aspecte ale Dreptului internațional penal

Apariția Dreptului internațional penal, ca o ramură distinctă în cadrul Dreptului internațional, a fost, inițial, determinată de necesitatea sancționării cri-

minalilor de război, ulterior evoluând spre incriminarea altor fapte cuprinse în categoria infracțiunilor internaționale.

Dreptul internațional penal reprezintă ansamblul de norme cu forță juridică obligatorie, stabilite și acceptate de către state, prin care se definesc principiile și modalitățile răspunderii penale și reprimarea infracțiunilor internaționale săvârșite cu încălcarea dreptului internațional contemporan¹²⁶.

Identificarea violenței sexuale, în calitate de crimă de război în timpul conflictelor armate a început cu activitatea instanțelor internaționale stabilite în cursul anilor 1990, având în vedere faptul că în atenția comunității internaționale a ajuns utilizarea pe scară largă a violenței sexuale.

Organizația Națiunilor Unite înființează tribunale internaționale în scopul urmăririi penale a criminalilor de război. Țările de Jos sunt țara gazdă a unora dintre aceste tribunale. Tribunalul Internațional pentru fosta Iugoslavie (TPII) de la Haga și Tribunalul Penal Internațional pentru Rwanda (TPIR) de la Arusha, Tanzania au fost create de către Consiliul de Securitate al ONU în 1993 și 1994. Acesta a fost creat pentru a aborda crimele oribile care au avut loc în timpul conflictelor din aceste țări. ONU a creat, de asemenea, o instanță specială împreună cu guvernul din Sierra Leone, pentru pedepsirea crimele comise în timpul războiului civil din Sierra Leone.

Activitatea tribunalelor internaționale a avut un rol esențial în dezvoltarea dreptului penal internațional în legătură cu pedepsirea acțiunilor de violență sexuală comise în timpul conflictelor. Cu toate că sistemul este încă în curs de dezvoltare, dreptul penal internațional a devenit una dintre cele mai importante instrumente pentru a rezolva problema impunității pentru infracțiunile de violență sexuală comise în timpul conflictelor.

*Statutul Curții Penale Internaționale (2002)*¹²⁷. Experiența acestor instanțe speciale a creat premise pentru ca comunitatea internațională să înceapă procesul de creare a unei instanțe independente permanente pentru a pedepsi persoanele vinovate pentru cele mai grave crime comise împotriva umanității. La 17 iulie 1998, prin elaborarea Statutului de la Roma al Curții Penale Internaționale a fost creată Curtea Penală Internațională (CPI). CPI are sediul la Haga, și nu face parte din sistemul ONU, cu toate că Consiliul de Securitate poate sesiza cazuri la CPI și poate solicita inițierea unor investigații.

Statutul de la Roma este primul tratat internațional care a identificat crimele împotriva femeilor ca fiind crime împotriva umanității, crime de război și, în unele cazuri, genocid. Statutul recunoaște violul, sclavia sexuală, prostituția forțată, sarcinile forțate, sterilizările forțate, persecuțiile bazate pe gen, traficul de persoane, în special a femeilor și a copiilor, precum și violența sexuală ca fiind crime aflate sub jurisdicția sa. Statutul de la Roma a intrat în vigoare la 1

¹²⁶ Cloșca Ionel, Dicționar de drept Internațional Public.

¹²⁷ Statutul din 17 iulie 1998, DE LA ROMA AL CURTII PENALE INTERNATIONALE, <https://www.legal-tools.org/doc/759f54/pdf/>

iulie 2002. Acesta definește cele patru tipuri de infracțiuni care urmează să fie abordate de către Curte¹²⁸, care sunt:

- *Genocid*. Prin crimă de genocid se înțelege oricare dintre faptele menționate mai jos, săvârșită cu intenția de a distruge, în întregime sau în parte, un grup național, etnic, rasial sau religios, și anume: a) uciderea de membri ai grupului; b) vătămarea gravă a integrității fizice sau mintale privind membri ai grupului; c) supunerea cu intenție a grupului unor condiții de existență care să antreneze distrugerea sa fizică totală sau parțială; d) măsuri vizând împiedicarea nașterilor în sânul grupului; e) transferarea forțată de copii aparținând unui grup în alt grup.

Infracțiuni împotriva umanității reprezintă una dintre faptele menționate mai jos, când aceasta este comisă în cadrul unui atac generalizat sau sistematic lansat împotriva unei populații civile și în cunoștință de acest atac: a) omorul; b) exterminarea; c) supunerea la sclavie; d) deportarea sau transferarea forțată de populație; e) înțemnițarea sau altă formă de privare gravă de libertate fizică, cu violarea dispozițiilor fundamentale ale dreptului internațional; f) tortura; g) violul, sclavajul sexual, prostituția forțată, graviditatea forțată, sterilizarea forțată sau orice altă formă de violență sexuală de o gravitate comparabilă; h) persecutarea oricărui grup sau a oricărei colectivități identificabile din motive de ordin politic, rasial, național, etnic, cultural, religios sau sexual, în sensul paragrafului 3, ori în funcție de alte criterii universal recunoscute ca inadmisibile în dreptul internațional, în corelare cu orice act prevăzut în prezentul paragraf sau orice crimă de competența Curții; i) disparițiile forțate de persoane; j) crima de apartheid; k) alte fapte inumane cu caracter analog cauzând cu intenție suferințe mari sau vătămări grave ale integrității fizice ori ale sănătății fizice sau mintale.

- *Crime de război*. Curtea are competență în ceea ce privește crimele de război, îndeosebi când aceste crime se înscriu într-un plan sau o politică ori când ele fac parte dintr-o serie de crime analoage comise pe scară largă.

În scopurile statutului, prin crime de război se înțelege infracțiunile grave la convențiile de la Geneva din 12 august 1949, și anume oricare dintre faptele infracționale, se referă la persoane sau bunuri protejate de dispozițiile convențiilor de la Geneva: (i) omuciderea intenționată; (ii) tortura și tratamentele inumane, inclusiv experiențele biologice; (iii) fapta de a cauza cu intenție suferințe mari sau de a vătăma grav integritatea fizică ori sănătatea; (iv) distrugerea și însușirea de bunuri, nejustificate de necesități militare și executate pe scară largă într-un mod ilicit și arbitrar; (v) fapta de a constrânge un prizonier de război sau o persoană protejată să servească în forțele unei puteri inamice; (vi) fapta de a priva cu intenție un prizonier de război sau oricare altă persoană protejată de

¹²⁸ Statutul din 17 iulie 1998, DE LA ROMA AL CURTII PENALE INTERNATIONALE, art.7, <https://www.legal-tools.org/doc/759f54/pdf/>

dreptul său de a fi judecată regulamentar și imparțial; (vii) deportarea sau transferul ilegal ori detenția ilegală; (viii) luarea de ostatici; celelalte violări grave ale legilor și cutumelor aplicabile conflictelor armate internaționale în cadrul stabilit al dreptului internațional, și anume una dintre faptele ce urmează: (i) fapta de a lansa intenționat atacuri împotriva populației civile în general sau împotriva civililor care nu participă direct la ostilități; (ii) fapta de a lansa intenționat atacuri împotriva bunurilor cu caracter civil, adică a celor care nu sunt obiective militare; (iii) fapta de a lansa intenționat atacuri împotriva personalului, instalațiilor, materialului, unităților sau vehiculelor folosite în cadrul unei misiuni de ajutor umanitar sau de menținere a păcii conform Cartei Națiunilor Unite, cu condiția ca acestea să aibă dreptul la protecția pe care dreptul internațional al conflictelor armate o garantează civililor și bunurilor cu caracter civil; (iv) fapta de a lansa intenționat un atac știind că el va cauza în mod incidental pierderi de vieți omenești în rândul populației civile, răniți ale persoanelor civile, pagube bunurilor cu caracter civil sau daune extinse, de durată și grave, mediului înconjurător care ar fi vădit excesive în raport cu ansamblul avantajului militar concret și direct așteptat; (v) fapta de a ataca sau bombarda, prin orice mijloace, orașe, sate, locuințe sau construcții care nu sunt apărute și care nu sunt obiective militare etc. Acestea se referă, în special, la crimele comise în timpul conflictului care încalcă legile războiului, care pot include tortura sau tratamentul inuman și degradant, violul, sclavia sexuală, prostituția forțată, sarcina forțată, sterilizarea forțată sau orice altă formă de violență sexuală și recrutarea de copii sub 15 ani în forțele armate sau în situații conflict.

- *Crime de agresiune*¹²⁹. În art. 5 al Statutului este prevăzut faptul că jurisdicția Curții se va extinde asupra crimelor de agresiune, crimelor împotriva umanității, crimelor de război și asupra crimelor de genocid. Deoarece statele nu au reușit să ajungă la un acord asupra definiției crimei de agresiune și asupra rolului pe care Consiliul de Securitate îl va avea, Curtea Penală Internațională (CPI) nu a putut să își exercite jurisdicția asupra crimei de agresiune din momentul intrării în vigoare a Statutului. Astfel în parag. 2 al art. 5 a fost prevăzut: "Curtea își va exercita competența în ceea ce privește crima de agresiune când va fi adoptată o dispoziție conform art. 121 și 123, care va defini această crimă și va fixa condițiile exercitării competenței Curții în ceea ce o privește. Această dispoziție va trebui să fie compatibilă cu dispozițiile pertinente ale Cartei Națiunilor Unite privind planificarea, pregătirea, inițierea sau executarea utilizării forței de către un stat împotriva unui alt stat fără justificare legitimă apărare sau fără ca să fie autorizată de către Consiliul de Securitate al ONU.

Statutul cuprinde, de asemenea, dispoziții privind protecția procedurală a victimelor și a martorilor, pentru asigurarea drepturilor și protecția femeilor care au calitatea de părți în fața Curții Penale Internaționale. CPI are jurisdicție

¹²⁹ Statutul din 17 iulie 1998, DE LA ROMA AL CURTII PENALE INTERNATIONALE, art.5, <https://www.legal-tools.org/doc/759f54/pdf/>

asupra statelor care au semnat și ratificat Statutul de la Roma, care în martie 2019 erau 124 la număr. În plus, statele care nu sunt părți la Statutul de la Roma pot accepta autoritatea CPI în ceea ce privește situațiile specifice și pot face o declarație în acest sens. Curtea are, de asemenea, autoritate asupra indivizilor care sunt cetățeni a unui stat care nu are calitatea de parte la Statut, în cazul în care aceștia comit infracțiuni ce intră în competența Curții.

CPI în lumina principiului subsidiarității, are calitatea de ultimă instanță. Este responsabilitatea statelor de a investiga și urmări persoane care au comis crime în conformitate cu Statutul de la Roma. Curtea va acționa numai în cazul în care țara în care infracțiunea a fost comisă nu ia măsuri împotriva autorilor învinuiți sau acționează prea lent. Acțiuni poate fi inițiate prin deschiderea unei anchete de către procurorul CPI sau la sesizarea din partea Consiliului de Securitate al ONU. Curtea se bazează pe forțele naționale de poliție pentru arestarea persoanelor acuzate.

Statutul de la Roma este un important instrument de advocacy. Acesta evidențiază faptul că violența sexuală este utilizată pe scară largă ca armă de război și constituie crimă de război, care trebuie să fie pedepsită. Statele trebuie să fie trase la răspundere în cazul în care nu-și execută obligațiile sale în conformitate cu statutul. Chiar dacă o țară nu este parte la Statut, avocații pot face presiuni pentru ca statul să adopte reglementări naționale care pot reglementa obligații și drepturi similare cu prevederile Statutului Curții Penale Internaționale. Cu toate că CPI a fost esențială pentru dezvoltarea dreptului penal internațional cu referire la drepturile femeilor, procedurile sunt lente și acestea sunt menite să criminalii de război doar la cel mai înalt nivel.

Studiul Global, realizat în anul 2016¹³⁰, care reprezintă un efort de a identifica lacunele și provocările, tendințele emergente și prioritățile de acțiune pentru punerea în aplicare a Rezoluției 1325 (2000), stabilește la aria tematică *Spre o eră a justiției transformative* că:

- *Justiția trebuie să fie de natură transformativă*, abordând nu numai încălcarea singulară cu care se confruntă femeile, dar și inegalitățile fundamentale care fac femeile și fetele vulnerabile în perioadele de conflict și care formează consecințele încălcărilor drepturilor omului cu care acestea se confruntă;
- *Accentul asupra impunității și agresorilor*, demonstrat de pași pozitivi făcuți de Curtea Penală Internațională, instanțele naționale pentru crime de război, precum și utilizarea tot mai mare a comisiilor de anchetă, trebuie să fie însoțit de un accent egal pe reparații, servicii și despăgubiri pentru victime;
- *Deși investițiile în sistemele de justiție informale* au crescut, asigurându-se ca acestea să ofere protecție egală a drepturilor femeilor și fetelor,

¹³⁰ Prevenirea conflictului, transformarea justiției, asigurarea păcii. Studiul Global cu privire la 1325. Fișa: Regiunea Europa și Asia Centrală, https://egalitatedegen.md/wp-content/uploads/mdocs/gsfactsheeteuropecentralasia_engrom-1.pdf

acest domeniu încă rămâne cel mai puțin dotat cu resurse și servicii¹³¹.

Aceste constatări sunt argumentate prin analizele și expertizele efectuate la nivel global, care atestă următoarele situații¹³²:

- Acuzări pentru crime bazate pe de gen au fost aduse în șase din cele nouă situații în curs de investigare de către CPI. Cu toate acestea, în cele trei sentințe emise de Curte până în prezent, nu au existat condamnări pentru crime pe bază de gen;
- Dintre cele 122 de state părți la Statutul de la Roma din 2014, 95 au introdus o legislație internă ulterioară, care abordează violența împotriva femeilor;
- Anchetele din zonele afectate de conflict dezvăluie faptul că femeile tind să fie mai puțin informate și raportează niveluri mai scăzute de acces la mecanismele formale și tradiționale de justiție decât bărbații;
- Aproximativ 80% din plângeri sau litigii sunt soluționate de către sistemele de justiție paralele, indicând faptul că majoritatea femeilor din țările în curs de dezvoltare au acces la justiție într-un mediu juridic general. Totuși, mecanismele justiției de tranziție au adesea un domeniu de aplicare prea îngust și nu reușesc să abordeze în mod adecvat inegalitățile structurale și vulnerabilitățile care afectează în mod disproporționat femeile. De exemplu, mecanismele justiției de tranziție adesea ignoră experiențele femeilor ca victime secundare sau indirecte ale încălcărilor drepturilor omului, precum și încălcări ale drepturilor economice, sociale și culturale cu care se confruntă în mod predominant femeile;
- Dovezile sugerează că creșterea numărului de judecătore și funcționare din prima linie a sectorului justiției poate crea un mediu mai favorabil pentru femei în cadrul procedurilor judiciare, cu impact pozitiv asupra rezultatelor cazurilor de violență sexuală;
- Despăgubirile pot fi un mecanism eficient al justiției de tranziție în societățile post-conflictuale, însă ele rămân mecanismul cel mai puțin implementat și finanțat de justiție post-conflictuală. Tribunalul pentru crime de război din Bosnia a emis o hotărâre de referință în iunie 2015, care a acordat prima despăgubire pentru victima unui viol pe timp de război. Prea puține programe de despăgubiri vizează o gamă completă de încălcări împotriva femeilor în timpul conflictelor.

Sistemul Dreptului internațional la general și sistemul Dreptului internațional, în particular, va fi pus la grea încercare și va trece printr-o perioadă de

¹³¹ Prevenirea conflictului, transformarea justiției, asigurarea păcii. Studiul Global cu privire la 1325. Fișa: Regiunea Europa și Asia Centrală, https://egalitatedegen.md/wp-content/uploads/mdocs/gsfactsheeteuropecentralasia_engrom-1.pdf

¹³² Prevenirea conflictului, transformarea justiției, asigurarea păcii. Studiul Global cu privire la 1325. Fișa: Regiunea Europa și Asia Centrală, https://egalitatedegen.md/wp-content/uploads/mdocs/gsfactsheeteuropecentralasia_engrom-1.pdf

„testare” și „demonstrare de sustenabilitate”, urmare a conflictului militar din Ucraina în urma invaziei Federației Ruse. Milioane de refugiați, majoritatea femei și copii, încălcarea flagrantă a Dreptului internațional prin agresarea și uciderea populației civile de către armata rusă, vor solicita acțiuni urgente și susținute a sistemului internațional penal de justiție, în vederea excluderii impunității și condamnării celor care se fac vinovați de încălcarea principiilor și prevederilor Dreptului internațional.

Statutul de la Roma al Curții Penale Internaționale a fost ratificat de Republica Moldova prin *Legea nr. 212 din 9 septembrie 2010*¹³³. Conform art. 17 din Statutul Curții Penale Internaționale, *jurisdicția Curții este una complementară față de cea a instanțelor naționale ale statelor ce au ratificat Statutul. În consecință, urmare a ratificării Statutului de către Republica Moldova, este necesară alinierea legislației penale naționale la standardele acestuia, în scopul facilitării exercitării propriei competențe și asigurării unei compatibilități depline între prevederile Statutului de la Roma și cele ale Codului penal al Republicii Moldova.*

Necesitatea modificării legii penale și anume, în partea ce reglementează infracțiunile de război, infracțiunea de genocid, derivă și din alte obligații internaționale pe care Republica Moldova și le-a asumat o dată cu ratificarea Convențiilor, altor tratate internaționale care interzic aplicarea unor metode sau mijloace inumane în timpul conflictelor militare.

3.3. Promovarea „perspectivei de gen” în acordurile de pace

Obiective de învățare:

- Să determine dimensiunile „perspectivei de gen” în procesele de negociere și semnare a păcii;
- Să cunoască Rezoluțiile Consiliului de Securitate al ONU, care stabilesc integrarea „perspectivei de gen” în procesele de pace;
- Să explice prevederile *Planului de acțiune în șapte puncte ale Secretarului General privind consolidarea păcii sensibilă la gen*;
- Să definească și să prezinte argumentele, concluziile și recomandările includerii „perspectivei de gen” în cadrul proceselor de reinstaurare a păcii;
- Să determine acțiunile de bază în vederea includerii femeilor în negocierile pentru pace și integrarea „perspectivei de gen” în acordurile de pace.

Examinarea locului și rolului femeilor în societate se bazează pe acceptarea ideii, că femeile nu sunt un grup omogen. Cu toate că o mare parte din agenda FPS se concentrează asupra femeilor în calitatea lor de victime — cel mai frecvent, ca victime ale violenței sexuale — rezoluția 1325, alături de rezoluțiile

¹³³ Legea nr. 212 din 09.09.2012 cu privire la ratificarea Statutului de la Roma al Curții Penale Internaționale, https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=3469&lang=ro

CS 1889 și 2122, ne amintesc, că femeile pot și sunt actori puternici în cadrul societăților contemporane. Pe baza capacității lor de reziliență, femeile pot fi, de asemenea, actori importanți în situații de conflict și postconflict pentru familiile și comunitățile lor. Femeile joacă, adesea, roluri cheie în reconstruirea comunităților și facilitarea reconcilierii politice și sociale. Acesta este motivul pentru care rolul femeii în procesele de consolidare a păcii și reconstrucție este important pentru comunitatea internațională.

Deși femeile reprezintă, adesea, o forță puternică pentru pace, femeile participă și în grupuri armate și, chiar, grupări teroriste. Recunoașterea diversității experiențelor, posibilităților și abilităților femeilor și a perspectivelor legate de acestea, în societățile aflate în conflict și post-conflict, reprezintă calea cea mai potrivită de implicare a femeilor în cadrul proceselor societale pentru realizarea intereselor publice generale, legate, în primul rând, de securitatea și bunăstarea umană.

Ce înseamnă o „perspectivă de gen” în procesele de negociere și semnare a păcii?

O perspectivă de gen necesită:

- consultarea femeilor cu privire la contextul și planurile de negociere a păcii, structura și modalitățile de negociere;
- includerea femeilor în forurile și formatele de negociere a păcii;
- abordarea explicită a nevoilor și cerințelor femeilor în textul oricărui acord de pace și în cadrul proceselor ulterioare de implementare;
- o evaluare consultativă a implicațiilor pentru femei și bărbați a prevederilor din proiectul acordului de pace, inclusiv prevederi legislative, politici sau programe în orice domeniu și la toate nivelurile. Această evaluare ar trebui să vizeze preocupările femeilor, precum și ale bărbaților, astfel încât bărbații și femeile să beneficieze în mod egal de implementarea prevederilor acordului de pace.

Pe măsură ce ONU a devenit tot mai implicată în reconstruirea societăților după conflictele militare, inclusiv, prin adoptarea principiilor, instrumentelor și practicilor comune bazate pe experiențele și lecțiile învățate, a devenit foarte clar, că în societățile post-conflict, cu puțină prezență a statului de drept și o mare disponibilitate de arme, violența împotriva femeilor în toate formele sale crește și devine o problemă majoră pentru întreaga comunitate. Necesitatea desfășurării unor forțe de poliție eficiente – naționale sau internaționale – instruite în combaterea violenței împotriva femeilor, devine urgentă. Din păcate, în multe contexte, această acțiune vine prea târziu, după ce multe femei au suferit, iar instaurarea păcii durabile a fost periclitată.

ONU, după aprobarea Consiliului de Securitate, trimite forțe pentru menținerea păcii în regiunile unde un conflict armat a încetat de curând, sau a fost

suspendat, pentru a încerca impunerea unor acorduri de pace și pentru a descuraja combatanții de la a relua ostilitățile. Deoarece ONU nu are propria forță militară, aceasta este asigurată prin voluntariat de către statele membre. Soldații sunt uneori porecliți „Căștile albastre” din cauza echipamentului specific.

Rezoluțiile Consiliului de Securitate al ONU și integrarea „perspectivei de gen” în acordurile de pace

Rezoluțiile Consiliului de Securitate reprezintă rezultatul direct al experiențelor și lecțiilor învățate, în primul rând, și constituie un cadru favorabil pentru planificarea acțiunilor de reconstrucție a societăților post-conflict, cu implicarea plenară în cadrul acestor procese, a femeilor.

RCS 1325(2000)¹³⁴ a recunoscut că războiul afectează femeile într-un mod diferit și a reafirmat necesitatea de a spori rolul pe care îl au femeile în procesele decizionale care vizează prevenirea și soluționarea conflictelor și invită toți actorii implicați, atunci când negociază și pun în aplicare acordurile de pace, să adopte o perspectivă de gen, având în vedere:

(a) Nevoile speciale ale femeilor și fetelor în timpul repatrierii și reinstalării și pentru reabilitare, reintegrare și reconstrucție post-conflict;

(b) Măsuri care sprijină inițiativele locale de pace ale femeilor de soluționare a conflictelor și care implică femeile în toate mecanismele de implementare a acordurilor de pace;

(c) Măsuri care asigură protecția și respectarea drepturilor omului ale femeilor și fetelor, în special în ceea ce privește constituția, sistemul electoral, poliția și sistemul judiciar;

În același context, *RCS 1820 (2008)¹³⁵ subliniază* rolul important pe care Comisia de consolidare a păcii¹³⁶ îl poate juca prin includerea în sfaturile și recomandările sale pentru strategiile de consolidare a păcii post-conflict, acolo unde este cazul, modalități de abordare a violenței sexuale comise în timpul și după conflictul armat și în asigurarea consultării și a unei reprezentări eficace a societății civile a femeilor în configurațiile sale specifice fiecărei țări, ca parte a abordării sale mai ample a problemelor de gen;

RCS 1889 (2009)¹³⁷ se concentrează pe consolidarea păcii post-conflict și, în special, solicită dezvoltarea unor indicatori care să măsoare implementarea RCS 1325 atât în cadrul sistemului ONU, cât și de către statele membre.

RCS 2122 (2013)¹³⁸ creează, prin prevederile sale, măsuri mai puternice pentru a include femeile în procesele de pace și solicită reuniuni periodice de infor-

¹³⁴ Rezoluția 1325 a Consiliului de Securitate, <http://peacewomen.org/SCR-1325>

¹³⁵ Rezoluția 1820 (2008) a Consiliului de Securitate, <http://peacewomen.org/SCR-1820>

¹³⁶ Nota autorului - Comisia Națiunilor Unite pentru consolidarea păcii (PBC) este un organism consultativ interguvernamental al Națiunilor Unite, atât al Adunării Generale, cât și al Consiliului de Securitate, care sprijină eforturile de pace în țările afectate de conflict.

¹³⁷ Rezoluția 1889 (2009) a Consiliului de Securitate, <http://peacewomen.org/SCR-1889>

¹³⁸ Rezoluția 2122 (2013) a Consiliului de Securitate, <http://peacewomen.org/SCR-2122>

mare și rapoarte privind problemele femeilor, păcii și securității de către diferite organizații și membri ai Națiunilor Unite.

În anul 2010, Secretarul General al ONU, ca răspuns la a cererea parvenită din partea Consiliului de Securitate, a prezentat *Raportul*¹³⁹ despre „Participarea femeilor la consolidarea păcii”. Raportul afirma, că femeile sunt „parteneri esențiali în susținerea a trei piloni ai păcii durabile: redresare economică, coeziune socială și legitimitate politică” și a stabilit un plan ambițios pentru a sprijini, a consolida și valorifica participarea femeilor la consolidarea păcii.

Planul de acțiune în șapte puncte al Secretarului General privind Consolidarea păcii sensibilă la gen obligă ONU să progrese în mai multe domenii tematice și programatice. Prima acțiune importantă din *Plan* se referă la *Rezolvarea conflictelor* și prevede o abordare sistematică, de către entitățile ONU, a acțiunilor de restabilire a păcii cu implicarea nemijlocită a femeilor, realizând, în acest sens, expertize de gen a acordurilor de pace¹⁴⁰.

Pentru a marca cea de-a cincisprezecea aniversare de la adoptarea rezoluției 1325 (2000), Consiliul de Securitate a adoptat rezoluția 2122 (2013), prin care se solicită Secretarului General să efectueze un Raport cu privire la punerea în aplicare a rezoluției 1325 și să identifice lacunele și provocările, precum și tendințele emergente și prioritățile de acțiune.

Astfel, la 15 ani de la adoptarea RCS 1325 și 20 ani de la cea de-a IV-a Conferință mondială privind femeile de la Beijing, în anul 2015 a fost prezentat *Raportul Secretarului General al ONU cu privire la Studiul Global privind implementarea RCS 1325 „Prevenirea conflictului, transformarea justiției, asigurarea păcii”*¹⁴¹. Studiul global privind implementarea rezoluției 1325 este o parte importantă a agendei globale de schimbare a Națiunilor Unite pentru a putea ajuta mai bine persoanele vulnerabile. Studiul oferă noi informații și dovezi, idei și bune practici care pot contribui la generarea de noi angajamente în asigurarea egalității de gen și creșterea rolului femeii în procesele de prevenire a conflictelor, instaurare a păcii durabile și securitate.

*Studiul Global cu privire la implementarea Rezoluției 1325 a Consiliului de Securitate a ONU*¹⁴² scoate în evidență mai multe probleme legate de situația femeilor în țările post-conflict cum ar fi: lipsa oportunităților economice necesare supraviețuirii, confruntarea zilnică cu acte de violență, excluderea din procesele

¹³⁹ “Report of the Secretary-General: Women’s Participation in Peacebuilding,” UN Doc. A/65/354-S/2010/466 (United Nations General Assembly, United Nations Security Council, September 7, 2010), para. 7.

¹⁴⁰ Report of the Secretary-General: Women’s Participation in Peacebuilding,” UN Doc. A/65/354-S/2010/466 (United Nations General Assembly, United Nations Security Council, September 7, 2010), https://www.un.org/peacebuilding/sites/www.un.org.peacebuilding/files/documents/seven_point_action_plan.pdf

¹⁴¹ A Global Study on the Implementation of UNSCR 1325 „Preventing conflict, Transforming justice, Securing the peace”, [https://www.peacewomen.org/sites/default/files/UNW-GLOBAL-STUDY-1325-2015%20\(1\).pdf](https://www.peacewomen.org/sites/default/files/UNW-GLOBAL-STUDY-1325-2015%20(1).pdf)

¹⁴² Studiul Global cu privire la implementarea Rezoluției 1325 a Consiliului de Securitate a ONU [https://www.peacewomen.org/sites/default/files/UNW-GLOBAL-STUDY-1325-2015%20\(1\).pdf](https://www.peacewomen.org/sites/default/files/UNW-GLOBAL-STUDY-1325-2015%20(1).pdf)

de restaurare economică și socială și din procesele de instaurare, menținere și consolidare a păcii.

La 27 aprilie 2016, Adunarea Generală și Consiliul de Securitate au adoptat două rezoluții privind eforturile de consolidare a păcii (A/RES/70/262 și respectiv S/RES/2282 (2016), încheind revizuirea începută în anul 2015 a arhitecturii instituționale și funcționale a ONU privind măsurile și acțiunile de consolidare a păcii.

Aceste rezoluții sunt cele mai cuprinzătoare și de anvergură rezoluții cu privire la această problemă. Această abordare inovatoare conturează o nouă agendă și o abordare ambițioasă pentru consolidarea păcii¹⁴³.

Argumente, concluzii și recomandări în favoarea includerii „perspectivei de gen” în cadrul proceselor de reinstaurare a păcii

Începând cu anii 1990, aplicarea instrumentelor de negociere a păcii au devenit o modalitate predominantă de încheiere a conflictelor violente atât în interiorul statelor, cât și între acestea. Între anii 1990 și 2015, 1.168 acorduri de pace au fost negociate acorduri în aproximativ 102 conflicte, la diferite nivele și etape de desfășurare a conflictelor¹⁴⁴.

Înainte de rezoluția 1325, 31 octombrie 2000, au fost încheiate 664 acorduri de pace, dintre care 73 (sau 11 la sută) au inclus referințe și prevederi privind femeile.

După adoptarea RCS 1325 și până la 1 ianuarie 2015, au fost încheiate 504 acorduri de pace, dintre care 138 (ori 27 la sută) au inclus referințe și prevederi privind femeile¹⁴⁵.

Datele furnizează dovezi ale unei legături între adoptarea rezoluțiilor Consiliului de Securitate al ONU privind femeile, pacea și securitatea și creșterea referințelor și prevederilor cu referire la femei în acordurile de pace. În unele cazuri, legătura poate fi din cauza insistenței actorilor internaționali pe clauze privind femeile în acordurile de pace. În alte cazuri, aceasta se datorează rezoluțiilor Consiliului de Securitate, care au formulat prevederile și referințele într-o formă mai indirectă, cu trimitere la activismul local al femeilor, precum și creșterea gradului de conștientizare a femeilor, că acordurile de pace sunt „despre ele” și că există standarde internaționale care susțin cererile de includere a lor în negocierile pentru pace și includerea nevoilor și necesităților specifice în cadrul acordurilor de pace.

În același timp, datele prezentate demonstrează că, pe lângă adoptarea unor principii și practici universale (rezoluții, convenții, rapoarte, studii ș.a.), este nevoie de a înțelege realitățile locale și de a localiza programele de sprijin

¹⁴³ A se vedea <https://unsdg.un.org/resources/what-does-sustaining-peace-mean>

¹⁴⁴ Christine Bell, Text and Context: Evaluating Peace Agreements for their „Gender Perspective”, p.5, https://wps.unwomen.org/pdf/research/Bell_EN.pdf

¹⁴⁵ Idem”, p.15. Ошибка! Недопустимый объект гиперссылки.

și acțiune, fie că vorbim de programele naționale sau internaționale. Sfârșitul războiului duce, adesea, la creșterea numărului de femei care s-au pomenit a fi rămase capi de familie, cu toate consecințele și necesitățile ce rezidă din astfel de situații, pentru supravețuire și depășirea lor fiind nevoie de sprijin și abilități suplimentare.

Pentru a putea interveni și a răspunde acestor nevoi reale, trebuie să existe o cartografiere detaliată a realităților actuale ale localității, în consultarea directă cu femeile și anume: ce cred că trebuie făcut și ce și-ar dori, natura pieței, natura competențelor disponibile și tipul de planuri care urmează să fie dezvoltate de către guvern sau de către organizațiile internaționale. Doar după un astfel de exercițiu de cartografiere pot fi dezvoltate programe adecvate pentru femei în situații post-conflict cu adevărat eficiente. Majoritatea guvernelor naționale și a instituțiilor internaționale nu fac, cu părere de rău, aceste exerciții de cartografiere. Drept rezultat, aceste politici și acțiuni universale, așa-numitele „unice pentru toate cazurile”, nu țintesc eficiența și nu produc rezultate, deoarece o mare parte de fonduri sunt irosite.

Un număr tot mai mare de dovezi arată că participarea femeilor contribuie în mod clar la încheierea discuțiilor și implementarea și durabilitatea acordurilor de pace. Participarea femeilor crește cu 20% probabilitatea încheierii unui acord de pace cu durata de cel puțin doi ani, și cu 35% probabilitatea încheierii unui acord de pace cu durata de 15 ani. Analiza de 40 de procese de pace din întreaga lume de la încheierea Războiului Rece arată că în cazurile în care femeile au fost în măsură să exercite o influență puternică asupra procesului de negociere, a existat o șansă mult mai mare de a încheia un acord decât atunci când grupurile de femei au exercitat o influență slabă sau deloc. În cazurile de influență puternică a femeilor, aproape întotdeauna s-a ajuns la un acord¹⁴⁶.

S-a înregistrat o creștere substanțială a limbajului sensibil în privința genului în acordurile de pace și a numărului femeilor, grupurilor de femei și expertelor în egalitatea de gen care servesc ca actori cheie. Cu toate acestea, în multe contexte participarea oficială a femeilor este împiedicată de obstacole semnificative.

Implicarea femeilor în procesele de pace are un efect pozitiv în a face presiuni pentru începerea, reluarea sau finalizarea negocierilor, în special în cazurile în care discuțiile stagnează sau eșuează. Mai mult decât atât, există o probabilitate mai mare ca un acord să fie pus în aplicare atunci când femeile exercită o influență puternică asupra proceselor de negociere (Anexa 1).

Anume din aceste considerente, pentru a asigura implementarea în continuare a rezoluțiilor ONU pe dimensiunea agendei FPS, cu focusarea concretă pe includerea femeilor în negocierile pentru pace și integrarea „perspectivei de

¹⁴⁶ Prevenirea conflictului, transformarea justiției, asigurarea păcii. Studiul Global cu privire la 1325. Fișa: Regiunea Europa și Asia Centrală, https://egalitadedegen.md/wp-content/uploads/mdocs/gsfactsheeteuropacentralasia_engrom-1.pdf

gen” în acordurile de pace, sunt necesare următoarele acțiuni de bază¹⁴⁷:

- Asigurarea, de către toți actorii, mediatorii, grupurile de prieteni și părțile implicate în conflict, a participării egale și semnificative a femeilor la discuții și eliminarea barierelor în calea participării;
- Includerea femeilor la etapele incipiente a proceselor de pace, unde rolul lor ar putea fi determinant cu privire la activarea sau dezactivarea unor elemente și etape importante a proceselor de pace;
- Medierea între organizațiile de femei și liderii/liderele politici/-e naționali/-e dominanți/-te, inclusiv liderii/liderele partidelor beligerante, pentru a încuraja includerea femeilor în delegațiile lor. De asemenea, statele membre ale ONU, organizațiile internațional implicate, trebuie să ofere părților negociatoare diverse stimulente pentru a face acest lucru, inclusiv formare, sprijin logistic și locuri suplimentare în delegații;
- Includerea femeilor în cadrul mecanismelor de monitorizare și evaluare a implementării acordurilor de pace;
- Elaborarea și finanțarea unei strategii de suport pe termen lung pentru consolidarea capacității rețelelor femeilor de a se angaja într-un dialog politic, pentru a consolida conștientizarea de gen a mediatorilor/-oarelor, facilitatorilor/- oarelor și a partidelor de conflict, a aborda aspectele practice care pot limita implicarea femeilor, și a proteja femeile activiste de la potențiala reacție negativă.

Lumea contemporană este într-o continuă schimbare. Se schimbă natura și conținutul conflictelor. Înțelegerea noastră despre ce înseamnă „pace” și „securitate” evoluează, după cum se transformă și percepțiile despre „dreptate”. În acest context, drepturile fundamentale ale omului trebuie să reprezinte în continuare soluția de bază pentru toate situațiile de conflict, iar respectarea drepturilor femeilor trebuie să constituie expresia unei șanse „în plus”, pe care omenirea o acordă păcii.

3.4. Finanțarea Agendei „Femeile, pacea și securitatea”

Obiective de învățare:

- Să identifice tipurile generale de finanțare în cadrul mecanismului de finanțare a Agendei FPS;
- Să cunoască prevederile *Planului de acțiune în șapte puncte ale Secretarului General privind consolidarea păcii sensibilă la gen* în procesele ce țin de participarea femeilor în procesele de reconstrucție post-conflict;
- Să identifice prevederile-recomandabile ale Strategiilor de lichidare a decalajelor dintre angajamentele asumate și finanțarea lor;

¹⁴⁷ Prevenirea conflictului, transformarea justiției, asigurarea păcii. Studiul Global cu privire la 1325. Fișa: Regiunea Europa și Asia Centrală, https://egalitatedegen.md/wp-content/uploads/mdocs/gsfactsheeteuropecentralasia_engrom-1.pdf

- Să explice rolul ONU în asigurarea finanțării Agendei FPS.

În timpul și după conflictele violente, vulnerabilitatea femeilor crește semnificativ. Cu toate acestea, statutul și situația post-conflict ale femeilor nu primește atenția cuvenită și sprijinul material-financiar de care au nevoie femeile în astfel de cazuri. Femeile aflate în situații de conflict, dezastre și extremism violent au acces restricționat la activele și resursele de producere, cum ar fi pământul, subvenții agricole, finanțare și credite, piețe, servicii de creștere a capacității și rezilienței, tehnologie, mijloace, care au un impact profund asupra condițiilor de viață.

Mai mul ca atât, timpul și energiile consumate pentru realizarea responsabilităților mărite și suplimentare, în mare parte - muncă neremunerată, diminuează și mai mult din capacitatea femeilor de a profita de oportunitățile de angajare și de activitatea economică precum și de a lua parte în cadrul inițiativelor sociale, politice și de consolidare a păcii pe termen lung. Femeile afectate de conflicte se confruntă adesea cu mari dificultăți în obținerea accesului la serviciile publice, protecție socială, oportunități decente de angajare și sunt adesea discriminate în timpul proceselor de *dezarmare, demobilizare și reintegrare* (DDR). Femeile sunt adesea absente din organele de guvernare și din procesele decizionale în materie economică și reforme politice, redresare și reconstrucție în țările lor de origine.

Rezolvarea acestor situații depinde, în mare parte, de gradul de finanțare a angajamentelor internaționale ce țin de protecția, abilitarea și promovarea femeilor. UN Women, evidențiază subfinanțarea realizării angajamentelor în vederea punerii în aplicare a agendei FPS. Suplimentar, există o lipsă de date cu privire la dimensiunea acestui decalaj și cum exact angajamentele și promisiunile din conferințele donatorilor, acordurile de pace sau procesele de planificare post-conflict sunt respectate, atunci când vine vorba de alocarea și cheltuirea resurselor pe aceste probleme.

În cadrul mecanismelor de finanțare internațională deosebim câteva tipuri generale de finanțare:

- *Investițiile străine directe private* (ISD) de la corporațiile multinaționale sau transnaționale. Acestea reprezintă, de obicei, cumpărarea cotelor părți în cadrul companiilor rezidente din cadrul țărilor beneficiare. De exemplu, companiile americane se pot angaja în ISD cumpărând o participație de control într-o companie nigeriană. ISD a atins un vârf de aproximativ 3 trilioane de dolari la nivel global în 2007 și de atunci a scăzut din mai multe motive geopolitice și macroeconomice. ISD-ul global a crescut la 2,75 trilioane de dolari în 2016, a scăzut la 1 trilion de dolari în 2018 și a crescut cu 1,7 trilioane de dolari până la sfârșitul lui 2019¹⁴⁸.

¹⁴⁸ The World Bank, Foreign Direct Investment, Net inflows (BoP; Current US\$), <https://data.worldbank.org/indicator/bx.klt.dinv.cd.wd>

- *Al doilea tip principal este ceea ce se gândesc oamenii în mod normal atunci când aud termenul „ajutor extern”.* Acestea sunt instrumente oficiale de dezvoltare concepute și finanțate de organizații internaționale, agenții guvernamentale sau organizații nonprofit internaționale pentru a combate problemele asociate cu sărăcia, reconstrucțiile societăților post-conflict, finanțarea unor categorii defavorizate sau expuse riscurilor (cum ar fi femeile și fetele). Eforturile umanitare conduse de guverne sunt realizate aproape exclusiv de națiunile mai bogate, care sunt și membre ale Organizației pentru Cooperare și Dezvoltare Economică (OCDE). În fiecare an, țările OCDE cheltuiesc între 100 de miliarde de dolari și 150 de miliarde de dolari în cadrul „ajutorului extern”, în creștere în anul 2020 la un record de 161,2 miliarde de dolari ca răspuns la criza COVID-19 din țările în curs de dezvoltare¹⁴⁹.

Ajutorul bilateral este tipul dominant de „ajutor extern”. Ajutorul bilateral reprezintă sprijinul financiar (bani sau alte active) al unui stat către o țară beneficiară. Trebuie să menționăm, că în foarte multe cazuri ajutoarele bilaterale, pe lângă scopul oficial declarat de a contribui la creșterea economică, reconstrucția societăților afectate de conflicte și dezastre, reprezintă instrumente diplomatice, contracte economice avantajoase și afaceri profitabile;

Ajutorul multilateral este, precum *ajutorul bilateral*, parte a „ajutor extern”, cu excepția faptului că este oferit de mai multe guverne. În cadrul Ajutorului multilateral, un rol important îl au organizațiile internaționale, care î-și asumă misiunea de organizare, colectare, atribuire și controlul cheltuirii fondurilor. În acest context, această misiune este exercitată, în foarte multe cazuri de către structurile instituționale corespunzătoare ale ONU, cum ar fi Banca Mondială, Fondul Monetar Internațional ș.a.;

Asistența umanitară este o acțiune ținută și pe termen mai scurt a „ajutor extern”. Asistența umanitară are drept scop salvarea de vieți, reducerea suferinței, păstrarea și protecția demnității umane atât pe durata, cât și după declanșarea situațiilor de urgență. Deoarece tinde să fie mai apreciată, decât alte tipuri de ajutor, eforturile umanitare primesc mai multă finanțare privată decât majoritatea celorlalte tipuri de ajutor.

Secretarul General ONU, în 2010, afirma în Raportul¹⁵⁰ despre „*Participarea femeilor la consolidarea păcii*”, că femeile sunt „parteneri esențiali în susținerea a trei piloni ai păcii durabile: redresare economică, coeziune socială și legitimitate politică” și a stabilit un plan ambițios pentru a sprijini, a consolida și valorifica participarea femeilor la consolidarea păcii.

¹⁴⁹ Organization for Economic Co-operation and Development (Official Development Assistance - ODA), <https://www.oecd.org/dac/financing-sustainable-development/development-finance-standards/official-development-assistance.htm>

¹⁵⁰ “Report of the Secretary-General: Women’s Participation in Peacebuilding,” UN Doc. A/65/354-S/2010/466 (United Nations General Assembly, United Nations Security Council, September 7, 2010), para 7, <https://documents-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N10/508/20/PDF/N1050820.pdf?OpenElement>

Planul de acțiune în șapte puncte al Secretarului General privind Consolidarea păcii sensibilă la gen¹⁵¹ obligă ONU să progrese în mai multe domenii tematice și programatice, care țin de participarea femeilor în procesul de reconstrucție a societăților post-conflict. Planul stabilește pentru entitățile ONU, dar și pentru statele membre câteva angajamente de bază, care sunt în vigoare și sunt actuale și până în prezent:

1. *Planificarea post-conflict.* Sistemul ONU va instituționaliza participarea femeilor (și va aplica analiza de gen) la toate procesele de planificare post-conflict, astfel, încât nevoile specifice ale femeilor și fetelor, discriminarea de gen, să fie luate în considerație la fiecare etapă de planificare. Pentru realizarea acestui angajament, entitățile relevante ale ONU vor realiza o revizuire substanțială și cuprinzătoare a „aranjamentelor,, instituționale în vederea includerii perspectivei de gen în procesele de planificare post-conflict. Conferințele donatorilor în vederea reconstrucției societăților post-conflict, urmează să aprobe și să aplice un set de proceduri și standarde de finanțare, la elaborarea și aprobarea cărora trebuie să fie asigurate principiile egalității de gen;
2. *Finanțarea post-conflict.* ONU se obligă să crească fondurile de finanțare a egalității de gen și a proceselor de abilitare a femeilor și fetelor în societățile post-conflict, stabilind un obiectiv inițial de asigurare a acestuia de cel puțin 15% din fondurile gestionate de ONU în sprijinul global de consolidare a păcii, și să fie dedicate proiectelor ale căror obiectiv principal este de a răspunde nevoilor specifice ale femeilor, promovarea egalității de gen și/sau abilitarea femeilor.

În general, este extrem de dificil să „urmărim banii” atunci când ne referim la procesele de pace gender-inclusive. Dar, monitorizarea finanțării este imperativă cu respectarea obiectivelor privind egalitatea de gen și implementarea agen-
dei FPS. Angajamentele internaționale, care au susținut includerea perspectivei de gen în procesele de pace trebuie transpuse în investiții care să includă perspectiva de gen în reconstrucția post-conflict și recuperarea economică. Fără angajamente de finanțare, prevederile pe coordonata de gen vor rămâne mai degrabă intenții bune, decât acțiuni transformatoare.

Strategiile cheie pentru abordarea decalajului în angajamentele asumate și finanțarea lor trebuie să includă următoarele¹⁵²:

¹⁵¹ “Report of the Secretary-General: Women’s Participation in Peacebuilding,” UN Doc. A/65/354-S/2010/466 (United Nations General Assembly, United Nations Security Council, September 7, 2010), para 7, https://www.un.org/peacebuilding/sites/www.un.org.peacebuilding/files/documents/seven_point_action_plan.pdf

¹⁵² Un Women, Women , Peace and Security Section, Research Paper: Financing gender-inclusive peace: gaps and implementing the Women, Peace and Security Agenda, New York, june 2021, p. 7, <https://www.unwomen.org/sites/default/files/Headquarters/Attachments/Sections/Library/Publications/2021/Research-paper-Financing-gender-inclusive-peace-en.pdf>

- 1) Implementarea prevederilor acordului de pace gender-inclusiv ar trebui să fie monitorizată eficient în toate țările postconflict și să includă evaluarea și monitorizarea investițiilor sensibile la gen. Evaluarea și monitorizarea trebuie realizată în baza unor metodologii clare și simple de implementat.
- 2) Creșterea finanțării din partea donatorilor pentru implementarea agen-
dei FPS trebuie complementată corespunzător cu finanțările din partea
statelor post-conflict, pentru asigurarea implementării acordurilor de
pace. Proporția contribuțiilor donatorilor ar trebui să fie comensurabilă
în raport cu contribuțiile statelor vizate de reconstrucția post-conflict,
în conformitate cu principiile agendei FPS, pentru a asigura coerența și
durabilitatea.
- 3) O „amprentă de gen” constatată, evaluată și monitorizată este necesară
pentru toate finanțările pentru pace și reconstrucție, similare cu evalua-
rile criteriilor de finanțare a Fondurilor de consolidare a păcii a Comitetu-
lui pentru Asistență și Dezvoltare (CAD) a Organizației pentru Cooperare
și Dezvoltare Economică (OCDE), realizate pentru a identifica și raporta
dacă egalitatea de gen și abilitarea femeilor este un obiectiv principal și/
sau secundar al unui angajament de finanțare.
- 4) Ținta de 15% a ONU pentru donatorii internaționali, statele membre și
instituțiile ONU trebuie stabilite la nivelul finanțării proiectelor pentru
sprijinirea activităților în care responsabilizarea și abilitarea femeilor și
egalitatea de gen, reprezintă obiective principale și/sau semnificative.

Rolul ONU în asigurarea finanțării Agendei „Femeile, pacea și securitatea”

În 2018, a existat o cheltuială militară globală de 1,8 trilioane de dolari. În-
tre timp, egalitatea de gen și pacea rămân drastic subfinanțate: după cum a
constatat Studiul global din 2015 privind RCS ONU 1325 (Studiul global), există
o „diferență consistentă, izbitoare între angajamentele politice pentru egalita-
tea de gen și abilitarea femeilor și alocațiile financiare pentru realizarea ei” (p.
372). Membrii Consiliului de Securitate sunt obligați să pună în aplicare *Agenda
Femeile, Pace și Securitate* în calitate de state membre și au, de asemenea, alte
responsabilități speciale ca lideri la ONU pe probleme de pace și securitate. Cu
toate acestea, cei cinci membri permanenți ai Consiliului de Securitate (Statele
Unite ale Americii, Regatul Unit, Franța, Rusia, China) sunt, de asemenea, unii
dintre cei mai mari cheltuitori militari din lume¹⁵³.

Instrumentul principal, folosit de ONU pentru colectarea de fonduri și asigu-
rarea finanțării unor acțiuni și intervenții de maximă urgență, sunt *conferințele
donatorilor*, organizate de structurile ONU, în funcție de necesitatea, misiunea

¹⁵³ A se vedea pagina web a WILPF, <http://peacewomen.org/UN/WPS-obligations>

și scopul intervenției și care reprezintă un exercițiu de colectare a contribuțiilor voluntare a statelor, donatorilor privați, companiilor, organizațiilor nonguvernamentale și altor tipuri de donatori.

De exemplu¹⁵⁴, aproape 97 la sută din bugetul *Înaltului Comisariat pentru Refugiați al Națiunilor Unite (UNHCR)* provine din contribuții voluntare. UNHCR primește doar trei la sută din bugetul total de la Organizația Națiunilor Unite. Pe tot parcursul anului, UNHCR strânge fonduri pentru programele sale și pentru rezolvarea situațiilor de urgență imediat ce apar. În fiecare an, donatorii, inclusiv țările din Europa Centrală decid contribuțiile lor în cadrul unei conferințe internaționale. În funcție de nevoi, UNHCR solicită fonduri suplimentare menite să asigure protecția și asistența tuturor celor vulnerabili, atât în regiunea Europei Centrale, cât și în lume. În 2010, UNHCR a introdus primul buget global bazat pe nevoi, care reflectă evaluările complexe efectuate în toate țările în care operează. Din păcate, datorită crizelor majore din ultimii ani ce au creat vaste fluxuri de persoane dislocate și refugiați, a apărut o tot mai mare divergență între nevoi și finanțare (peste 40% începând cu 2015).

Este important ca Agenția ONU pentru Refugiați să primească donații generoase și flexibile care permit ca fondurile să fie îndreptate acolo unde este cea mai mare nevoie de ele. UNHCR acceptă, de asemenea, contribuțiile în bunuri și servicii, inclusiv corturi, medicamente, camioane și transport aerian.

Într-un mediu complex, cu priorități și necesități în continuă schimbare, activitatea UNHCR depinde de contribuțiile donatorilor pentru a putea asigura protecție, adăpost, apă potabilă, servicii medicale, educație și alte servicii esențiale milioane de refugiați și refugiate, solicitanți și solicitante de azil, apatrizi/apatride și persoane deplasate intern din lumea întreagă.

Pentru a aborda decalajele de finanțare și pentru a crea sinergii mai mari între diferitele surse de finanțare care să satisfacă nevoile femeilor, un grup compus din reprezentanți și reprezentate ai/ ale donatorilor și statelor membre afectate de conflicte, entitățile Națiunilor Unite și societatea civilă a fost înființată în iunie 2014 *Fondul Femeilor pentru Pace și Asistență Umanitară (Women's Peace & Humanitarian Fund (WPHF))* constituie un parteneriat global care își propune să revigoreze acțiunile și să stimuleze finanțarea pentru participarea, conducerea și abilitarea femeilor în situații de conflict și crize umanitare din întreaga lume. Fondul a fost conceput pentru a stimula o schimbare semnificativă în participarea și conducerea femeilor în zonele de conflict și post-conflict prin puterea de finanțare. Scopul principal este de a crea societăți pașnice unde există egalitate de gen și unde drepturile omului au aceeași valoare pentru toți. Pentru a atinge acest obiectiv, WPHF contribuie la:

- *Sprrijinirea* participării femeilor la procesele de luare a deciziilor și răspunsurile legate de prevenirea conflictelor;

¹⁵⁴ A se vedea pagina web a UNHCR România, <https://www.unhcr.org/ro/homepage/despre-noi>

- *Creșterea* angajamentului și rolului femeilor în acțiunile umanitare;
- *Îmbunătățirea* reprezentativității și rolului femeilor în negocierile de pace formale și informale;
- *Protejarea* drepturilor femeilor și fetelor;
- *Promovarea* implicării femeilor în redresarea economică a comunităților lor.

Înființarea WPHF a fost recomandată de Studiul global privind implementarea Rezoluției 1325 a CS ONU, crearea acestuia fiind salutăată de Secretarul general al ONU în Raportul său din 2015 către Consiliul de Securitate privind femeile și pacea și securitatea, precum și în rezoluția 2242 (2015) a Consiliului de Securitate.

În februarie 2016, ONU a lansat *Instrumentul global de accelerare pentru femei, pace și securitate și acțiune umanitară (GAI)*. GAI este un mecanism de finanțare comună, care urmărește să revigoreze acțiunea și să stimuleze o creștere semnificativă a finanțării participării femeilor, leadership și împuternicirii femeilor în răspunsul umanitar și în eforturile de asigurare a păcii și securității. UN Women asigură secretariatul pentru GAI, care este administrat prin intermediul Biroului Fondului fiduciar al ONU¹⁵⁵.

Statele membre ale ONU sunt responsabile pentru punerea în aplicare a *Agendei Femeile, Pacea și Securitatea* la nivel național. Planurile naționale de acțiune (PNA) și planurile regionale de acțiune (RAP) privind RCS ONU 1325 sunt un mecanism cheie pentru implementare. Deși studiul global din 2015 privind RCS ONU 1325 a afirmat, că PNA ar trebui să includă un buget alocat, majoritatea nu reușesc să facă acest lucru, ceea ce influențează negativ gradul de responsabilitate și impactul angajamentelor asumate.

Cu toate acestea, incapacitatea de a aloca resurse și fonduri suficiente a fost, probabil, cel mai serios și inexorabil obstacol pentru realizarea angajamentelor față de femei, pace și securitate în ultimii 15 de ani. Datele arată că asistența oficială de dezvoltare în domeniul egalității de gen în statele și economiile fragile se află pe o traiectorie ascendentă, cu toate că doar o mică parte din volumul total al asistenței pentru statele și economiile fragile abordează nevoile specifice ale femeilor. În pofida contribuției esențiale a organizațiilor femeilor la soluționarea conflictelor și consolidarea păcii, aceste organizații rămân insuficient finanțate, primesc inițial un sprijin pe termen scurt pe bază de proiecte și alocă o parte disproporționată din timpul lor asupra activităților legate de donatori, cum ar fi pregătirea propunerilor de finanțare și raportarea rezultatelor (Anexa nr. 2).

¹⁵⁵ UN Women, Peace and Security in brief, <https://www2.unwomen.org/-/media/headquarters/attachments/sections/library/publications/2013/12/un%20women%20briefthematicpsuswebrev3%20pdf.ashx?v=2&d=20141013T121455>

3.5. Integrarea „perspectivei de gen” în sectorul de securitate și justiție

Obiective de învățare:

- Să cunoască semnificația integrării „perspectivei de gen” în sectorul de securitate și justiție;
- Să înțeleagă semnificația asigurării unei bune guvernante a sectorului de securitate și justiție;
- Să delimiteze entitățile responsabile de gestionarea și supravegherea securității și justiției;
- Să explice semnificația și importanța Reformei sectorului de securitate și justiție;
- Să caracterizeze instrumentele internaționale și naționale relevante pentru egalitatea de gen în GSS și RSS.

În ultimul deceniu, s-a produs o creștere semnificativă a nivelului de conștientizare și atenție asupra problemelor de gen și rolului femeilor în sectorul securității și justiției. La nivel mondial, s-a îmbunătățit echilibrul de gen al multor instituții din sectorul justiției și securității în special în țările non-nordice¹⁵⁶.

Femeile au preluat funcții mai înalte, iar mecanismele de supraveghere externă și internă au fost consolidate pentru a combate discriminarea în bază de gen, hărțuirea, exploatarea și abuzul. Datorită acestor măsuri, instituțiile din sectorul securității au devenit mai incluzive și mai reprezentative, precum și mai capabile să își îndeplinească sarcina de promovare a egalității de gen, care le este atribuită. Cu toate acestea, după cum atestă o serie de studii analitice globale petrecute în întreaga lume, încă mai există provocări majore în obținerea egalității de gen și depășirea discriminării de gen, atât în sectorul securității și justiției, cât și în societatea mai largă. Măsurile de încurajare a accesului și participării implicării femeilor la serviciile de justiție și securitate rămân a fi adesea simbolice, nereușind să producă schimbări reale. Mai mult decât atât, în multe părți ale lumii, are loc reducerea spațiului politic menit să promoveze incluziunea, egalitatea și drepturile omului, din cauza atenției sporite la problemele de securitate, asociate cu necesitatea combaterii extremismului violent, și a rezistenței puternice la schimbările sociale progresive care vizează sprijinirea femeilor, apărarea drepturilor acestora și promovarea egalității de gen.

Dimensiunea de gen este un factor-cheie determinant al riscurilor de securitate cu care se confruntă femeile, bărbații și persoanele cu diferite identități de gen, precum și măsura în care aceștia/acestea pot accesa servicii de securitate și justiție.

¹⁵⁶ De exemplu, proiectul „Femei în serviciul public”. Procentajul de femei încadrate în funcții de serviciu public la nivel mondial, indicator al pozițiilor: numărul de femei polițiste la nivel național, <https://www.50x50movement.org/data/%20view/591df8e54b89251100145ec3> (Accesat: 22.03 2022).

Integrarea unei perspective de gen în asigurarea securității și justiției înseamnă¹⁵⁷:

- o înțelegere mai bună a diferitor nevoi de justiție și securitate ale diverselor grupuri;
- oferire a unor răspunsuri mai bune, mai nuanțate și mai eficiente la aceste nevoi;
- beneficiere de servicii de justiție și securitate mai diverse și mai reprezentative, în cadrul cărora oamenii sunt dispuși și capabili să înțeleagă și să satisfacă aceste nevoi.

*Rezoluția 1325 a Consiliului de Securitate al ONU (2000) afirmă rolul important al femeilor în prevenirea și soluționarea conflictelor, menținerea și consolidarea păcii, intervențiile umanitare și reconstrucția post-conflict, și îndeamnă statele să majoreze participarea femeilor în toate acțiunile de pace și securitate ale ONU, inclusiv procesul de luare a deciziilor referitoare la securitate. Întrucât rezoluția are la bază principiile fundamentale de egalitate și nediscriminare, aceasta consolidează standardele drepturilor omului prevăzute de instrumentele internaționale, incluzând în special *Convenția privind eliminarea tuturor formelor de discriminare față de femei (CEDAW)*. Sinergia dintre Rezoluția 1325 și CEDAW este subliniată de *Recomandarea Generală nr. 30 cu privire la subiectul „Femeile în prevenirea conflictelor, în situațiile de conflict și post-conflict”*, în care Comitetul CEDAW conectează implementarea rezoluției cu mecanismele de raportare ale CEDAW.*

În regiunea OSCE, Decizia Consiliului Ministerial nr. 14/05 cu privire la implicarea femeilor în prevenirea și gestionarea conflictelor și în reabilitarea post-conflict reiterează și consolidează Rezoluția 1325, evidențiind importanța participării integrale și egale a femeilor în toate etapele prevenirii și soluționării conflictelor și consolidării păcii.

Buna guvernanță a sectorului de securitate

În trecut, securitatea a fost definită într-un sens mai restrâns, în ceea ce privește securitatea externă și internă a statului. În prezent, conceptul este înțeles în sens mai larg, utilizând necesitățile oamenilor drept punct de pornire – o abordare consacrată în conceptul de „securitate umană”, adoptat în Rezoluția 66/290 a Adunării Generale a ONU din 2012. În mod similar, prestarea serviciilor juridice trebuie să fie bazată pe drepturile omului. Întrucât ambele abordări încep de la persoană, este esențial să se înțeleagă modul în care genul afectează necesitățile juridice și de securitate ale acesteia.

Termenul de *guvernare a sectorului de securitate* descrie influența oficială și neoficială a tuturor structurilor, instituțiilor și actorilor implicați în prestarea, gestionarea și supravegherea securității și justiției la nivelurile național și local.

¹⁵⁷ Henry Myrtilinen, Guvernanța sectorului de securitate, reforma sectorului de securitate și dimensiunea de gen, DCAF, OSCE/ODIHR, UN Women, 2019, https://www.dcaf.ch/sites/default/files/publications/documents/GSToolkit_Tool-1_Romanian.pdf

O bună GSS înseamnă aplicarea principiilor de bună guvernare în cadrul sectorului de securitate și justiție al unui stat. Pe scurt, aceasta înseamnă că instituțiile din sectorul de securitate și justiție (furnizorii) oferă servicii de securitate și justiție ca un bun public, prin politici și practici transparente și în cadrul unei guvernante democratice care respectă drepturile omului și statul de drept¹⁵⁸.

Gestionarea și supravegherea securității și justiției sunt realizate de organele de stat, inclusiv:

- autoritățile administrației publice, cum sunt ministerele apărării, de interne, de afaceri externe și finanțe; directorul executiv; consiliile de securitate națională cu rol consultativ.
- agențiile de stat de supraveghere (de ex. organele parlamentare, avocații poporului, comisiile naționale pentru drepturile omului și comitetele anti-tortură, organele de supraveghere din domeniul financiar);
- sistemul judiciar (în rolul lor de supraveghere a sectorului de securitate și justiție).

În plus, funcțiile de supraveghere sunt realizate și de organele nestatale, cum sunt:

- organizațiile societății civile, inclusiv cele care reprezintă grupurile ale căror necesități de securitate sunt deseori ignorate, cum ar fi femeile, refugiații/refugiatele, migranții/migrantele, persoanele cu dizabilități și membrii/membrele grupurilor minoritare;
- mediul academic și centrele analitice;
- mass-media.

Diferiți furnizori nestatali trebuie luați în considerare și eventual incluși în cadrul reformei sectorului de securitate (RSS). Ne referim la:

- companiile private de securitate;
- mecanismele obișnuite/tradiționale de justiție;
- furnizori de securitate axați pe comunitățile non-profit sau pe interese.

Reforma sectorului de securitate

În situația în care buna GSS reprezintă scopul, *Reforma sectorului de securitate* (RSS) sau transformarea sectorului de securitate constituie o modalitate de a-l realiza. Reformele vizează părți anumite ale sectorului de justiție și securitate (de exemplu, reforma poliției, reforma judiciară sau cea în materie penală), iar aceste procese deschid noi oportunități de intensificare a egalității de gen în aceste sectoare, precum și de intensificare a egalității de gen în sens larg.

RSS reprezintă procesul politic și tehnic de îmbunătățire a securității statale și umane prin eficientizarea și responsabilizarea furnizării, gestionării și supravegherii securității într-un cadru de control civil democratic, cu respectarea

¹⁵⁸ Henry Myrtilinen, Guvernanta sectorului de securitate, reforma sectorului de securitate și dimensiunea de gen, DCAF, OSCE/ODIHR, UN Women, 2019, p. 22. https://www.dcaf.ch/sites/default/files/publications/documents/GSToolkit_Tool-1_Romanian.pdf

supremației legii și a drepturilor omului. Scopul RSS este de a aplica principiile de bună guvernare în cadrul sectorului de securitate și justiție. RSS vizează toți actorii statali și nestatali implicați în furnizarea, gestionarea și supravegherea securității și subliniază legăturile între rolurile, responsabilitățile și acțiunile în procesul de îmbunătățire a responsabilității și guvernantei. De asemenea, RSS include aspecte ale furnizării, gestionării și supravegherii sistemului justiției. De fapt, atunci când ne gândim la GSS și RSS, trebuie să ținem cont de o interpretare în sens larg a „sectorului de securitate și justiție”.

RSS poate include o gamă largă de activități diferite care cuprind toate aspectele politice și tehnice ale securității, inclusiv inițiativele legislative; elaborarea politicilor, campaniile de sensibilizare și informare publică; și consolidarea capacităților de gestionare și administrative. Deși în procesele RSS sunt implicați mai mulți actori naționali și internaționali, pentru ca acestea să fie reușite și sustenabile, responsabilitatea finală trebuie să fie asumată de actorii de nivel național. În *Anexa 3* sunt puse în discuție unele dintre provocările în calea suportului internațional pentru RSS sensibilă la dimensiunea de gen.

Integrarea unei perspective de gen în RSS nu a fost întotdeauna un proces ușor. Deseori, accentul a fost pus pur și simplu pe majorarea numărului de femei în cadrul forțelor armate, poliției sau alte servicii în cadrul cărora se poartă uniformă. Sporirea participării femeilor este importantă, dar în sine insuficientă.

Cadrul legislativ național, regional și internațional privind egalitatea de gen, GSS și RSS

În majoritatea țărilor, drepturile femeilor la egalitate și/sau clauzele privind nediscriminarea sunt consfințite în constituție și în cadrul legal conex. Mai mult decât atât, în numeroase convenții globale, angajamente și norme se abordează egalitatea și nediscriminarea. În linii mari, aceste cadre legislative obligă instituțiile din sectorul de justiție și securitate să:

- fie angajatori corecți, echitabili și lipsiți de discriminare;
- fie corecte, echitabile și lipsite de discriminare în exercitarea atribuțiilor lor;
- intervină în situațiile de VBG și de discriminare în bază de gen.

În multe țări, au fost create inițiative menite să sporească egalitatea de gen în instituțiile din sectorul de securitate și justiție și să îmbunătățească prestarea serviciilor din perspectiva de gen, în corespundere cu Agenda FPS, fiind formalizate în cadrul Planurilor Naționale de Activitate (PNA).

Instrumente internaționale și naționale relevante pentru egalitatea de gen, SSG și RSS

O serie de obligații legale naționale, regionale și internaționale sunt relevante și/sau obligă statele să integreze perspectiva de gen în procesele GSS și RSS,

dar și în activitatea sectorului de securitate și justiție¹⁵⁹:

- *Rezoluțiile Consiliului de Securitate al ONU privind FPS, Rezoluțiile 1325 (2000), 1820 (2008), 1888 (2009), 1889 (2009), 1960 (2010), 2106 (2013), 2122 (2013), 2242 (2015), 2467 (2019) și 2493 (2019), și planurile de acțiune regionale și PNA, care deseori conțin îndrumări specifice pentru sectorul de securitate și justiție;*
- *Convenția privind eliminarea tuturor formelor de discriminare împotriva femeilor și Recomandările generale ale Comitetului CEDAW;*
- *Declarația de la Beijing și Platforma de Acțiune de la Beijing (1995), care a fost convenită de reprezentanții a 189 de guverne, care și-au asumat angajamente complexe în 12 domenii critice relevante pentru abilitarea femeilor;*
- *ODD-urile ONU: ODD 5 (realizarea egalității de gen) și ODD 16 (promovarea unor societăți pașnice și incluzive) au o importanță deosebită pentru sectorul de securitate și justiție, iar ODD-urile 1, 2, 3, 4, 6, 7, 8, 10, 11 și 13 la fel sunt relevante;*
- *Tratatele regionale, precum Protocolul de la Maputo al Uniunii Africane și Convenția de la Istanbul a Consiliului Europei privind prevenirea și combaterea violenței împotriva femeilor și a violenței în familie și cadrele instituționale regionale;*
- *Principiile de la Yogyakarta și Principiile de la Yogyakarta Plus 10 privind drepturile persoanelor cu orientări sexuale și identități și exprimări de gen diferite.*

Aceste cadre prevăd atât obligațiuni, cât și îndrumări pentru sectorul de securitate și justiție privind încorporarea măsurilor de promovare a egalității de gen în cadrul instituțiilor lor, iar la nivel mai general, în societate. Acestea variază de la obiective globale și generale (de ex., ODD-urile) până la îndrumări privind anumite probleme, precum prevenirea și combaterea VBG.

De o importanță deosebită în acest context este faptul că Comitetul CEDAW a emis o serie de *Recomandări generale privind violența împotriva femeilor* (nr. 19 și nr. 35) privind: lucrătoarele migrante (nr. 26), femeile în prevenirea conflictelor, în situațiile de conflict și postconflict (nr. 30) și accesul femeilor la justiție (nr. 33). Recomandarea generală nr. 30 subliniază importanța „promovării egalității de gen reale înainte, în timpul conflictelor și după acestea, precum și asigurarea faptului că experiențele diverse ale femeilor sunt integrate în totalitate în procesul de consolidare a păcii, de menținere a păcii și de redresare” (alin. 2).

Recomandarea generală nr. 30 recomandă statelor să:

- Implementeze reforme sensibile și receptive la dimensiunea de gen în sectorul de securitate, care să aibă drept rezultat crearea unor instituții

¹⁵⁹ Henry Myrtilinen, Guvernanța sectorului de securitate, reforma sectorului de securitate și dimensiunea de gen, DCAF, OSCE/ODIHR, UN Women, 2019, p. 27-28. https://www.dcaf.ch/sites/default/files/publications/documents/GSToolkit_Tool-1_Romanian.pdf

reprezentative în sectorul de securitate, care abordează experiențele și prioritățile de securitate diferite ale femeilor și care colaborează cu femeile și cu organizațiile de femei;

- Se asigure că reforma sectorului de securitate este supusă unei supravegheri incluzive și unor mecanisme de responsabilizare cu sancțiuni, inclusiv verificarea foștilor combatanți; să creeze protocoale și unități speciale pentru a investiga încălcările pe criterii de sex; și să consolideze expertiza de gen și rolul femeilor în supravegherea sectorului de securitate (alin. 69).

Promovarea egalității de gen și a incluziunii prin intermediul proceselor bune de GSS și RSS nu este un lucru „bine de implementat”, dar o obligație națională și internațională, înrădăcinată în drepturile omului. Dincolo de îndeplinirea obligațiilor legale, promovarea egalității de gen și integrarea perspectivei de gen în activitatea lor la fel aduce beneficii tangibile actorilor din sectorul justiției și securității, precum o înțelegere mai accentuată și complexă a necesităților de securitate ale populației, relații mai bune în comunitate, o prestare a serviciilor mai eficientă, personal mai divers și un mediu de lucru mai bun în cadrul instituției.

Anexe

Anexa 1.

Cazul Coaliția Femeilor din Irlanda de Nord, CFIN

Cu toate că avuse loc înainte de adoptarea *Rezoluției 1325 (2000)*, cazul negocierilor în Irlanda de Nord oferă un exemplu puternic al potențialului pentru grupurile de femei de a influența negocierile de pace. În timpul negocierilor pentru Acordul din Vinerea Mare (1998), primele zece partide politice reprezentate la masa de negocieri nu avuseră nici un reprezentant de gen feminin. Aceasta a motivat câteva femei angajate să formeze un partid politic al femeilor (Coaliția Femeilor din Irlanda de Nord, CFIN), care a câștigat în cele din urmă sprijin și i-a fost oferit un loc lângă celelalte partide la masa de negocieri. Cu toate că CFIN a fost depășită numeric de partidele dominate de bărbați, puterea lor de luare a deciziilor a fost consolidată, deoarece ele negociau la același nivel cu celelalte partide politice, și au putut insista asupra includerii multor aspecte, care ulterior au fost incluse în acordul final. CFIN insista asupra egalității, a drepturilor omului și incluziunii largi. Membrele CFIN au promovat un proces de cooperare incluziv, și au inclus participarea femeilor și drepturile femeilor printre prioritățile guvernului. De asemenea, CFIN s-a concentrat asupra măsurilor de prevenire a violenței, precum și asupra urmăririi penale a cazurilor cu privire la violența împotriva femeilor¹⁶⁰.

¹⁶⁰ Prevenirea conflictului, transformarea justiției, asigurarea păcii. Studiul Global cu privire la 1325. Fișa: Regiunea Europa și Asia Centrală, https://egalitatedegen.md/wp-content/uploads/mdocs/gsfactsheeteuropecentralasia_engrom-1.pdf

Resurse alocate pentru promovarea egalității de gen

Doar 2% din ajutoarele destinate intervențiilor de pace și de securitate din statele și economiile fragile în 2012- 2013 aveau egalitatea de gen ca obiectiv principal.

Între anii 2011 și 2014, mai puțin de 2% din totalul programelor umanitare din sistemul de monitorizare financiară OCHA (Oficiului Organizației Națiunilor Unite pentru coordonarea afacerilor umanitare) au avut ca scop explicit promovarea egalității de gen sau luarea măsurilor specifice pentru femei și fete.

Datele OCDE arată că în anii 2012-2013, doar 130 milioane de dolari din ajutor au mers la organizații și instituții de promovare a egalității femeilor - în comparație cu 31,8 miliarde dolari din totalul ajutoarelor pentru statele și economiile fragile în aceeași perioadă.

Referitor la entitățile ONU, doar 15 (24%) din cele 62 de entități care au raportat date către ONU-SWAP în 2015, dispun în prezent de sisteme de urmărire a resurselor pentru egalitatea de gen și abilitarea femeilor. Departamentele Secretariatului ONU, care constituie circa 40% din toate entitățile ONU, rămân în urmă, având foarte puține entități care își urmăresc resursele investite în promovarea egalității de gen. Ponderea alocărilor PNUD destinate egalității de gen ca obiectiv principal în țările aflate în situații de conflict și postconflict a rămas în mare parte constantă din 2011, fiind de 4,2% din volumul total al fondurilor în 2014¹⁶¹.

Anexa 3.***Sprijinirea RSS sensibilă la dimensiunea de gen în calitate de persoane din afară – misiuni de menținere a păcii și alte tipuri de misiuni din afara țării***

Misiunile de menținere a păcii și alte tipuri de misiuni implementate sub umbrela organizațiilor internaționale, regionale sau multilaterale, precum ONU, OSCE, Uniunea Africană și Uniunea Europeană, oferă uneori sprijin în cadrul proceselor RSS. Acest sprijin este adesea coordonat de o structură dedicată, cum ar fi o unitate RSS sau o unitate a statului de drept și/sau cu funcții specifice, precum consilieri RSS. Deoarece egalitatea de gen este un principiu al RSS, aceste unități și acești consilieri trebuie să se asigure că perspectiva de gen este integrată pe durata sprijinului RSS oferit țării gazdă. Colaborarea strânsă cu partenerii locali și coordonarea cu alte structuri în cadrul misiunii – unități gender civile, ale poliției și militare și/sau consultanți privind egalitatea de gen și punctele focale pe probleme de gen – sunt aspecte importante.

Procese RSS sprijinite de organizațiile multilaterale au tendința, în mare parte, să se axeze pe obiective de gen explicite, care adesea se dovedesc a fi

¹⁶¹ Ibidem.

dificil de realizat. Există multiple provocări și obstacole cum ar fi fluctuația mare a cadrelor din cadrul misiunii; lipsa cunoștințelor în domeniu și a memoriei instituționale; bariere de ordin instituțional, cultural și lingvistic între misiune și instituțiile locale, precum și în cadrul misiunii; caracterul prioritar scăzut al integrării dimensiunii de gen și lipsa autorității în rândul celor care trebuie să o implementeze; rezistența pasivă și/sau activă la egalitatea de gen.

În plus, misiunile de menținere a păcii întâmpină dificultăți în realizarea obiectivelor stabilite pentru a spori numărul femeilor în armată și a ofițerelor de poliție și de menținere a păcii. Multe dintre provocările cu care se confruntă femeile din cadrul forțelor de menținere a păcii încep încă de acasă, odată cu politicile și practicile ce împiedică selectarea acestora (Ghittoni et al., 2018). Conform unei analize din 2018 a operațiunilor de menținere a păcii ale ONU, doar 10,8% din Poliția ONU și 4% din personalul militar al ONU sunt femei (Candela, 2018). Misiunile de menținere a păcii/de stabilizare au fost la fel cauza numeroaselor cazuri de exploatare și abuz sexual (EAS) împotriva populației băștinașe. Chiar dacă există politici precum zero toleranță și structuri precum Biroul pentru Servicii de Supraveghere Internă, încă mai au loc cazuri de EAS. Acest lucru subminează sprijinul oferit acestor misiuni din partea societății gazdă și a țărilor care sprijină misiunile și poate la fel să aibă un impact negativ major asupra moralului în cadrul misiunii¹⁶².

¹⁶² M. Ghittoni, L. Lehouck and C. Watson (2018), „Inițiativa Elsie pentru femeile în operațiunile de menținere a păcii” Studiu de referință, Geneva: DCAF; K. Candela (2018), „Rolul femeilor ca pacificatori ONU: Raport privind starea de lucruri”, https://www.researchgate.net/publication/327848469_Elsie_Initiative_for_Women_in_Peace_Operations_Baseline_Study

Referințe bibliografice

1. Women & War, Report Colloquim ICRC-EUISS, 30 september 2014, p.1,
2. http://icrc_report_women_and_war.pdf
3. Charlotte Lindsey-Curtet, Florence Tercier Holst-Roness, Letitia Anderson, Adressing the Needs of Women Affected by Armed Conflict, An ICRC Guidance Document, 2004, p. 16. https://www.icrc.org/en/doc/assets/files/other/icrc_002_0840_women_guidance.pdf;
4. Prevenirea conflictului, transformarea justiției, asigurarea păcii. Studiul Global cu privire la 1325. Fișa: Regiunea Europa și Asia Centrală, https://egalitadedegen.md/wp-content/uploads/mdocs/gsfactsheeteuropacentralasia_engrom-1.pdf
5. Charolte Lindsey, Women Facing War, ICRC study of the impact of armed conflict on women, https://www.icrc.org/en/doc/assets/files/other/icrc_002_0798_women_facing_war.pdf
6. Nota autorului: Mișcarea Internațională de Cruce Roșie și Semilună Roșie cuprinde activitatea - Comitetului Internațional al Crucii Roșii; Federației Internaționale a Societăților de Cruce Roșie și Semilună Roșie; Societățile Naționale de Cruce Roșie, Semilună Roșie și Cristal Roșu, recunoscute de Comitetul Internațional al Crucii Roșii și au drept sarcini: pregătirea către dezastre; reacția la dezastre; sănătatea și acordarea primului ajutor; promovarea valorilor umanitare.
7. Vezi pagina web a Societății de Cruce Roșie din Moldova, <http://redcross.md/> ;
8. Vezi pagina web a Societății de Cruce Rășie din Moldova , <http://redcross.md/ro/ce-facem/dreptul-international-umanitar-> ;
9. Charlotte Lindsey-Curtet, Florence Tercier Holst-Roness, Letitia Anderson, Adressing the Needs of Women Affected by Armed Conflict, An ICRC Guidance Document, 2004, https://www.icrc.org/en/doc/assets/files/other/icrc_002_0840_women_guidance.pdf;
10. <https://www.securitycouncilreport.org/un-documents/document/WPS-S-2010-498.php> ;
11. Vieru Vadim, Raport legislative, Chișinău 2016, p.16, https://egalitadedegen.md/wp-content/uploads/mdocs/raportlegislativ_final_vieru_unw-reformatted.pdf;
12. Carta Organizației Națiunilor Unite, <https://www.un.org/en/about-us/un-charter>;
13. Convenția de la Viena cu privire la Dreptul Tratatelor <https://www.parlament.md/LinkClick.aspx?fileticket=4mKw8lxR66Y%3D>;
14. Cloșca Ionel, Dicționar de drept Internațional Public;
15. Statutul din 17 iulie 1998, DE LA ROMA AL CURTII PENALE INTERNATIONALE, <https://www.legal-tools.org/doc/759f54/pdf/> ;
16. Statutul din 17 iulie 1998, DE LA ROMA AL CURTII PENALE INTERNATIONALE, art.7, <https://www.legal-tools.org/doc/759f54/pdf/>;
17. Statutul din 17 iulie 1998, DE LA ROMA AL CURTII PENALE INTERNATIONALE, art.5, <https://www.legal-tools.org/doc/759f54/pdf/>;
18. Prevenirea conflictului, transformarea justiției, asigurarea păcii. Studiul Global cu privire la 1325. Fișa: Regiunea Europa și Asia Centrală, https://egalitadedegen.md/wp-content/uploads/mdocs/gsfactsheeteuropacentralasia_engrom-1.pdf;
19. Prevenirea conflictului, transformarea justiției, asigurarea păcii. Studiul Global

- cu privire la 1325. Fișa: Regiunea Europa și Asia Centrală, https://egalitatedegen.md/wp-content/uploads/mdocs/gsfactsheeteuropecentralasia_engrom-1.pdf;
20. Prevenirea conflictului, transformarea justiției, asigurarea păcii. Studiul Global cu privire la 1325. Fișa: Regiunea Europa și Asia Centrală, https://egalitatedegen.md/wp-content/uploads/mdocs/gsfactsheeteuropecentralasia_engrom-1.pdf;
 21. Legea nr. 212 din 09.09.2012 cu privire la ratificarea Statutului de la Roma al Curții Penale Internaționale, https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=3469&lang=ro
 22. Rezoluția 1325 a Consiliului de Securitate, <http://peacewomen.org/SCR-1325> ;
 23. Rezoluția 1820 (2008) a Consiliului de Securitate, <http://peacewomen.org/SCR-1820>;
 24. Nota autorului - Comisia Națiunilor Unite pentru consolidarea păcii (PBC) este un organism consultativ interguvernamental al Națiunilor Unite, atât al Adunării Generale, cât și al Consiliului de Securitate, care sprijină eforturile de pace în țările afectate de conflict;
 25. Rezoluția 1889 (2009) a Consiliului de Securitate, <http://peacewomen.org/SCR-1889>;
 26. Rezoluția 2122 (2013) a Consiliului de Securitate, <http://peacewomen.org/SCR-2122>;
 27. "Report of the Secretary-General: Women's Participation in Peacebuilding," UN Doc. A/65/354-S/2010/466 (United Nations General Assembly, United Nations Security Council, September 7, 2010), para. 7.;
 28. Report of the Secretary-General: Women's Participation in Peacebuilding," UN Doc. A/65/354-S/2010/466 (United Nations General Assembly, United Nations Security Council, September 7, 2010), https://www.un.org/peacebuilding/sites/www.un.org.peacebuilding/files/documents/seven_point_action_plan.pdf ;
 29. A Global Study on the Implementation of UNSCR 1325 „Preventing conflict, Transforming justice, Securing the peace”, [https://www.peacewomen.org/sites/default/files/UNW-GLOBAL-STUDY-1325-2015%20\(1\).pdf](https://www.peacewomen.org/sites/default/files/UNW-GLOBAL-STUDY-1325-2015%20(1).pdf) ;
 30. Studiul Global cu privire la implementarea Rezoluției 1325 a Consiliului de Securitate a ONU [https://www.peacewomen.org/sites/default/files/UNW-GLOBAL-STUDY-1325-2015%20\(1\).pdf](https://www.peacewomen.org/sites/default/files/UNW-GLOBAL-STUDY-1325-2015%20(1).pdf);
 31. A se vedea <https://unsdg.un.org/resources/what-does-sustaining-peace-mean>;
 32. Christine Bell, Text and Context: Evaluating Peace Agreements for their „Gender Perspective”, p.5, https://wps.unwomen.org/pdf/research/Bell_EN.pdf ;
 33. Christine Bell, Text and Context: Evaluating Peace Agreements for their „Gender Perspective”, p.15, https://wps.unwomen.org/pdf/research/Bell_EN.pdf;
 34. Prevenirea conflictului, transformarea justiției, asigurarea păcii. Studiul Global cu privire la 1325. Fișa: Regiunea Europa și Asia Centrală, https://egalitatedegen.md/wp-content/uploads/mdocs/gsfactsheeteuropecentralasia_engrom-1.pdf;
 35. Prevenirea conflictului, transformarea justiției, asigurarea păcii. Studiul Global cu privire la 1325. Fișa: Regiunea Europa și Asia Centrală, https://egalitatedegen.md/wp-content/uploads/mdocs/gsfactsheeteuropecentralasia_engrom-1.pdf;
 36. The World Bank, Foreign Direct Investment, Net inflows (BoP ; Current US\$), <https://data.worldbank.org/indicator/bx.klt.dinv.cd.wd> ;
 37. Organization for Economic Co-operation and Development (Official Development Assistance - ODA), <https://www.oecd.org/dac/financing-sustainable-development/development-finance-standards/official-development-assistance.htm>;

38. "Report of the Secretary-General: Women's Participation in Peacebuilding," UN Doc. A/65/354-S/2010/466 (United Nations General Assembly, United Nations Security Council, September 7, 2010), para 7, <https://documents-dds-un.org/doc/UNDOC/GEN/N10/508/20/PDF/N1050820.pdf?OpenElement>
39. "Report of the Secretary-General: Women's Participation in Peacebuilding," UN Doc. A/65/354-S/2010/466 (United Nations General Assembly, United Nations Security Council, September 7, 2010), para. 7., https://www.un.org/peacebuilding/sites/www.un.org.peacebuilding/files/documents/seven_point_action_plan.pdf
40. Un Women, Women , Peace and Security Section, Research Paper: Financing gender-inclusive peace: gaps and implementing the Women, Peace and Security Agenda, New York, June 2021, p. 7, <https://www.unwomen.org/sites/default/files/Headquarters/Attachments/Sections/Library/Publications/2021/Research-paper-Financing-gender-inclusive-peace-en.pdf1>;
41. A se vedea pagina web a WILPF, <http://peacewomen.org/UN/WPS-obligations> ;
42. A se vedea pagina web a UNHCR România, <https://www.unhcr.org/ro/homepage/despre-noi>;
43. UN Women, Peace and Security in brief, <https://www2.unwomen.org/-/media/headquarters/attachments/sections/library/publications/2013/12/un%20women%20briefthematicpsuswebrev3%20pdf.ashx?v=2&d=20141013T121455>;
44. De exemplu, proiectul „Femei în serviciul public”, Procentajul de femei încadrate în funcții de serviciu public la nivel mondial, indicator al pozițiilor: numărul de femei polițiste la nivel național, <https://www.50x50movement.org/data/%20view/591df8e54b89251100145ec3> (accesat în 22.03 2022);
45. Henry Myrttinen, Guvernanța sectorului de securitate, reforma sectorului de securitate și dimensiunea de gen, DCAF, OSCE/ODIHR, UN Women, 2019, https://www.dcaf.ch/sites/default/files/publications/documents/GSToolkit_Tool-1_Romanian.pdf;
46. Henry Myrttinen, Guvernanța sectorului de securitate, reforma sectorului de securitate și dimensiunea de gen, DCAF, OSCE/ODIHR, UN Women, 2019, p. 22, https://www.dcaf.ch/sites/default/files/publications/documents/GSToolkit_Tool-1_Romanian.pdf;
47. Henry Myrttinen, Guvernanța sectorului de securitate, reforma sectorului de securitate și dimensiunea de gen, DCAF, OSCE/ODIHR, UN Women, 2019, p. 27-28, https://www.dcaf.ch/sites/default/files/publications/documents/GSToolkit_Tool-1_Romanian.pdf;
48. Prevenirea conflictului, transformarea justiției, asigurarea păcii. Studiul Global cu privire la 1325. Fișa: Regiunea Europa și Asia Centrală, https://egalitatedegen.md/wp-content/uploads/mdocs/gsfactsheeteuropecentralasia_engrom-1.pdf;
49. Prevenirea conflictului, transformarea justiției, asigurarea păcii. Studiul Global cu privire la 1325. Fișa: Regiunea Europa și Asia Centrală, https://egalitatedegen.md/wp-content/uploads/mdocs/gsfactsheeteuropecentralasia_engrom-1.pdfpdf;
50. M. Ghittoni, L. Lehouck and C. Watson (2018), „Inițiativa Elsie pentru femeile în operațiunile de menținere a păcii” Studiu de referință, Geneva: DCAF; K. Candela (2018), „Rolul femeilor ca pacificatori ONU: Raport privind starea de lucruri”, https://www.researchgate.net/publication/327848469_Elsie_Initiative_for_Women_in_Peace_Operations_Baseline_Study;

TEMA 4. PROMOVAREA EGALITĂȚII DE GEN ȘI ABILITAREA FEMEILOR DIN REPUBLICA MOLDOVA PRIN FACILITAREA FEMEILOR ÎN CALITATE DE AGENȚI AI PĂCII ȘI SECURITĂȚII

Subiecte de conținut:

- 4.1. Implementarea Agendei „Femeile, pacea și securitatea” la nivel național**
- 4.2. Cadrul legal și instituțional de promovare și implementare a Agendei „Femeile, pacea și securitatea” în Republica Moldova**
- 4.3. Politici și practici naționale de facilitare a femeilor în calitate de agenți ai păcii și securității - Programul național de implementare a Rezoluției 1325 a Consiliului de Securitate a ONU privind femeile, pacea și securitatea pentru anii 2018-2021 și Planul de acțiuni cu privire la punerea în aplicare a acestuia**
- 4.4. Concluzii**

Anexe

Referințe bibliografice

4.1. Implementarea Agendei „Femeile, pacea și securitatea” la nivel național

Obiective de învățare:

- Să determine dimensiunea de responsabilitate la nivel internațional și național cu privire la implementarea Agendei FPS;
- Să explice Cadrul de Raportare și instrumentele de implementare și monitorizare a Rezoluțiilor FPS;
- Să cunoască semnificația unui *Plan Național de Acțiune pentru implementarea Agendei FPS*;
- Să înțeleagă potențialul transformator al Agendei FPS pe plan național.

Egalitatea între femei și bărbați și abilitarea femeilor reprezintă un drept fundamental, o direcție importantă de acțiune și o valoare pentru toate statele, fiind și o condiție necesară pentru îndeplinirea obiectivelor de dezvoltare, ocupare a forței de muncă și coeziune socială. Deși există încă o serie de inegalități între femei și bărbați, în ultimele decenii s-au făcut progrese semnificative pentru ca femeile și bărbații să beneficieze de șanse egale în toate domeniile de activitate. Acest lucru se datorează, în primul rând, racordării statelor la le-

gislația internațională privind tratamentul egal, care au suscitât implementarea măsurilor destinate integrării principiului egalității de șanse în toate politicile publice și a măsurilor specifice privind promovarea femeilor.

În același timp, nu putem neglija tendința internațională, din ultimii cinci ani, privind conștientizarea nu numai a costurilor personale pentru femei și fete în eșecul de a le proteja în contextul conflictului armat, ci și a costurilor colective extraordinare pentru comunitatea globală în atingerea obiectivelor de construire a păcii și reconstruire a societăților post-conflict.

Rezultatul acestei conștientizări a reprezentat adoptarea mai multor rezoluții ale CS al ONU privind *Femeile, Pacea și Securitatea*, planuri de acțiune naționale, discursuri impresionante și schimbări structurale, care au pregătit scena progresului real și au pus bazele Agendei FPS¹⁶³.

La baza formalizării Agendei FPS se află un proces lung și complicat, care, pe de o parte, a fost marcat de o luptă continuă a femeilor pentru drepturile lor, pe de altă parte, un proces de conștientizare a egalității de șanse pentru toți, indiferent de gen, rasă, religie, cultură etc.

Femeile au voce și putere pentru a fi adevărați agenți ai schimbării, iar *Agenda Femei, Pace și Securitate* are un mare potențial de transformare și reprezintă un instrument puternic pentru trecerea de la luarea deciziilor unilaterale și exclusive la un proces de luare a deciziilor în mod incluziv și democratic, de la inegalitatea de gen la justiția de gen și de la conflict și violență la pace durabilă și gender-incluzivă.

Agenda FPS este recunoscută la nivel internațional și cu toate provocările care, încă, mai există reprezintă un instrument eficient de prevenire eficientă a conflictelor, instaurarea păcii incluzive, asigurarea drepturilor și participării femeilor în reconstrucția și guvernarea societăților pe timp de pace.

Cine este responsabil de implementarea Agendei FPS la nivel internațional și la nivel național?

Actorii-cheie responsabili de implementarea Agendei FPS sunt entitățile Națiunilor Unite, Consiliul de Securitate al ONU, statele membre, organizațiile internaționale regionale și organizațiile societății civile.

La nivel internațional, ONU, entitățile sale, împreună cu Consiliul de Securitate, OSCE, OECD, UE, NATO și Consiliul Europei – reprezintă principalii responsabili de implementarea Agendei FPS (*Principalele entități responsabile de implementarea Rezoluției sunt UN Women și Departamentul de operațiuni de mentinere a păcii*¹⁶⁴).

¹⁶³ Albu N, Raport de evaluare al Programului național de implementare a Rezoluției 1325 a Consiliului de Securitate al ONU privind Femeile, Pacea și Securitatea pentru anii 2018-2021 și Planul de Acțiuni cu privire la punerea în aplicare a acestuia (UN Women Moldova, 2021), p. 8. https://gov.md/sites/default/files/un_women_1325raport.pdf

¹⁶⁴ Nota autorului.

La nivel național, statele membre ale ONU și ale organizațiilor internaționale menționate mai sus, împreună cu organizațiile societății civile naționale, dar și cele a căror activitate poartă un caracter transnațional, sunt implicate nemijlocit în procesul implementării Agendei FPS.

Adoptarea în unanimitate, de către statele-membre ale Consiliului de Securitate al ONU, a *Rezoluției 1325 privind Femeile, Pacea și Securitatea*, a devenit punctul de plecare pentru o schimbare istorică în agenda globală de securitate. Întrucât RCSONU 1325 a devenit de atunci un cadru de organizare pentru Agenda FPS, strategiile naționale și planurile de acțiune se concentrează, în mod special, pe implementarea și promovarea componentelor Rezoluției 1325. Astfel, schimbarea principală în agenda de securitate este că acum femeile sunt văzute ca actori și contribuabili activi la modelarea propriului viitor și al națiunilor lor prin participarea la activități de soluționare a conflictelor armate și de consolidare a păcii¹⁶⁵.

ONG-urile joacă un rol important în punerea în aplicare a Rezoluției 1325. ONG-urile au făcut lobby pentru guvernele lor naționale să elaboreze Planuri Naționale de Acțiune și multe PAN-uri au în componența organismelor de supraveghere reprezentanți ai ONG-urilor pentru a face guvernele responsabile de angajamentele lor.

ONG-urile de la nivel național, în special organizațiile de femei, folosesc, de asemenea, Rezoluția 1325 în țările afectate de conflicte pentru a face presiuni asupra guvernelor lor pentru a se conforma Rezoluției cu privire la problemele includerii femeilor în negocierile de conflict sau a responsabilizării și excluderea impunității a misiunilor de menținere a păcii pentru abuz și exploatare sexuală.

ONG-urile internaționale consacrate joacă un rol important în diseminarea informațiilor referitoare la Rezoluție către instituțiile naționale responsabile de implementare și contribuie la formarea actorilor locali pe dimensiunea implementării Agendei FPS.

Grupul de lucru al ONG-urilor pentru Femei, Pace și Securitate este o coaliție formată din optsprezece ONG-uri, care susțin în mod colectiv participarea egală și deplină a femeilor la toate eforturile de creare și menținere a păcii și securității internaționale. Format în 2000 pentru a solicita o rezoluție a Consiliului de Securitate cu privire la femei, pace și securitate, acest Grup a stat la baza adoptării Rezoluției 1325. Din componența inițială a Grupului făceau parte:

Liga internațională a femeilor pentru pace și libertate (WILPF);

Amnesty International (AI);

Alertă internațională (IN ABSENTA);

Comisia pentru femei pentru femei și copii refugiați (WCRWC);

Apelul de la Haga pentru pace (HAP).

¹⁶⁵ Valentina Bodrug-Lungu, Alexandru Drăgulean, Elena Țărălungă, Valorificarea dimensiunii de gen în sectorul apărării naționale. Ghid pentru formatori și formatoare, Chișinău, 2021 https://www.md.undp.org/content/moldova/ro/home/library/effective_governance/valorificarea-dimensiunii-de-gen-in-domeniul-aprii-naionale--gh.html

Grupul de lucru al ONG-urilor se concentrează acum pe punerea în aplicare a tuturor rezoluțiilor Consiliului de Securitate care abordează femeile, pacea și securitatea. Grupul este încă activ, producând lunar inițiative și direcții de acțiune privind problemele legate de femei, pace și securitate care ajung pe agenda Consiliului de Securitate ONU.

Peace Women este unul dintre membrii fondatori ai grupului de lucru al ONG, fiind un proiect sponsorizat de *Liga Internațională a Femeilor pentru Pace și Libertate* pentru a promova punerea în aplicare a Rezoluției 1325, prin dezvoltarea unui centru de resurse în domeniul de femei, pace și securitate¹⁶⁶.

Cadre de Raportare și Instrumente de implementare și monitorizare a Rezoluțiilor FPS

Rezoluțiile FPS au stabilit instrumente de raportare care pot fi utilizate, pentru a consolida reciproc implementarea agendei RG30 și a Rezoluțiilor FPS:

1. *Raportul Secretarului General al ONU privind femeile, pacea și securitatea* - Secretarul General al ONU prezintă Consiliului de Securitate un raport anual privind FPS. Raportul oferă o imagine de ansamblu a progreselor înregistrate în aplicarea Rezoluțiilor FPS, fiind prezentat și discutat în timpul dezbaterii privind FPS, organizată de Consiliul de Securitate în luna octombrie a fiecărui an. Statele sunt solicitate să ofere informații pentru aceste rapoarte și pot prezenta exemple de măsuri luate la nivel național pentru aplicarea RG30 și Rezoluțiilor FPS;
2. *Raportul Secretarului General privind violența sexuală în situații de conflict* - Mecanismele de monitorizare, analiză și raportare (MMAR) create în temeiul RCSONU 1960 (2010) monitorizează prevalența violenței sexuale la toate părțile combatante într-un conflict armat. Analiza monitorizării este inclusă în raportul FPS al Secretarului General vizând violența sexuală, care este prezentat anual și Consiliului de Securitate într-o dezbaterie deschisă privind violența sexuală. Această raportare consolidează aplicarea prevederilor referitoare la violența sexuală din Rezoluțiile FPS și RG30. În plus, potrivit RCSONU 1960 (2010), Consiliul de Securitate al ONU poate lua în considerare rapoartele privind violența sexuală în situații de conflict ca parte a regimului de sancțiuni aplicat Statelor. Sancțiunile pot acționa pentru prevenirea și descurajarea violenței sexuale, iar aceste măsuri sunt un mijloc care asigură fundamentarea prevederilor privind violența sexuală în ambele seturi de cadre¹⁶⁷.

¹⁶⁶ A se vedea https://wukro.icu/wiki/United_Nations_Security_Council_Resolution_1325#Implementation

¹⁶⁷ Ghid cu privire la Recomandarea generală nr. 30 a Comitetului CEDAW și Rezoluțiile Consiliului de Securitate ONU privind Femeile, Pacea și Securitatea, UN Women, New York, 2015 <https://egalitategen.md/mdocs-posts/ghid-cu-privire-la-recomandarea-general-a-nr-30-a-comitetului-cedaw-si-rezolutiile-onu-privind-femeile-pacea-si-securitatea/>

Prin rapoartele anuale ale Secretarului General privind FPS și prin declarațiile Președintelui Consiliului de Securitate au fost create două instrumente cheie de monitorizare și responsabilitate pentru FPS, care contribuie la implementarea și monitorizarea ambelor cadre:

1. *Planuri naționale de acțiuni pentru implementarea Rezoluțiilor FPS (PNA)*, care au fost adoptate ca mijloace pentru ca Statele să implementeze în mod practic sinergiile care există între Rezoluțiile FPS și RG30. Aplicarea RG30 și a Rezoluțiilor FPS poate fi consolidată prin includerea prevederilor privind egalitatea de esență din CEDAW și a recomandărilor specificate în RG30 în elaborarea, implementarea, monitorizarea și evaluarea PNA cu privire la FPS. Recomandările specifice din RG30 privind femeile, pacea și securitatea pot fi incluse și adaptate în contextul planificării naționale la nivel de stat.

Prin rapoartele sale către Consiliul de Securitate, Secretarul General a încurajat adoptarea PNA de către State, pentru a îmbunătăți aplicarea la nivel național a Rezoluțiilor FPS. RG30 recomandă Statelor să asigure că PNA corespund cu Convenția și sunt susținute prin bugete adecvate, iar Comitetul a adresat Statelor Părți recomandări privind implementarea PNA;

2. *Indicatorii globali privind Rezoluțiile FPS* includ un set de 26 "indicatori globali" conform RCSONU 1889 (2009) și permit raportarea comună de către State și agențiile ONU. Aceștia se pot utiliza pentru monitorizarea și consolidarea reciprocă a ambelor cadre, deoarece Statele raportează privind indicatorii globali atât prin intermediul raportului anual al Secretarului General al ONU, cât și prin intermediul raportării în cadrul CEDAW.

Promovarea abordării integratoare a egalității de gen la nivel mondial, regional și național, în decursul anilor de la semnarea Platformei de la Beijing, oferă un cadru complex privind metodologiile, tehnicile și instrumentele de implementare, precum și o serie de indicatori de analiză și progres, ce permit evaluarea situației actuale în domeniu. În acest context, prezintă interes evaluarea rapoartelor existente privind progresul înregistrat în promovarea egalității de gen, printre care subliniem:

- Rapoartele privind aplicarea Platformei de la Beijing;
- Rapoartele privind realizarea Obiectivelor de Dezvoltare a Mileniului;
- Rapoartele anuale privind decalajul de gen (Global Gender Gap Report);
- Rapoartele periodice privind egalitate de gen la nivelul Uniunii Europene.

Ce este un Plan Național de Acțiune pentru implementarea Agendei FPS?

La doi ani de la lansarea Rezoluției 1325, Consiliul de Securitate al ONU a început să încurajeze dezvoltarea *Planurilor Regionale de Acțiune (RAP)* și a *Planurilor Naționale de Acțiune (PAN)*, ca instrumente pe care statele membre le-ar putea folosi pentru a detalia pașii pe care îi vor face pentru a îndeplini obiectivele rezoluției.

Mai multe organizații regionale au adoptat *Planuri Regionale de Acțiune*, inclusiv, Uniunea Europeană, Organizația Tratatului Nord-Atlantic (NATO), Comunitatea economică a statelor din Africa de Vest (CEDEAO) și Forumul Insulelor Pacificului. RAP-urile coordonează prioritățile regionale privind femeile, pacea și securitatea și ajută la direcționarea și prioritizarea programării și finanțării organizațiilor regionale pe această dimensiune. NATO a folosit Rezoluția 1325 pentru a crește nivelul femeilor din armată și a influențat statele membre NATO să asigure o participare crescândă a femeilor în armată, urmare a implementării obiectivelor Rezoluției¹⁶⁸.

Planurile naționale de acțiune pentru implementarea RCSONU 1325 sunt documente strategice, la nivel național, care evidențiază abordarea și cursul de acțiune al unui guvern pentru naționalizarea și implementarea ȋntelilor de pe *Agenda „Femeile, Pacea și Securitatea”*. Aceste documente subliniază obiectivele și activitățile pe care țările le ȋntreprind, atȃt la nivel național, cȃt și internațional, pentru a asigura drepturile femeilor și fetelor ȋn situații de conflict; prevenirea conflictelor armate și a violenței, inclusiv ȋmpotriva femeilor și fetelor; și să asigure participarea semnificativă a femeilor ȋn cadrul proceselor de pace și securitate.

Necesitatea elaborării și aprobării unui *Program național de implementare a Rezoluției 1325* a fost argumentată de faptul cȃ un plan de acțiuni bine formulat reprezintȃ o platformă de coordonare inter-instituțională a eforturilor și de reducere a dublării, de consolidare a fluxurilor de finanțare pentru proiecte relevante ale guvernării, atribuind termene și responsabilități clare pentru aplicare.

Mai mult ca atȃt, menționăm potențialul transformator al *Agendei „Femeile, Pacea și Securitatea”*:

(a) de a influența etapele/ciclurile conflictelor (trecerea de la violență la negocieri);

(b) de a construi pacea – esențială pentru dialogurile locale;

(c) de a trece de la inegalitatea de gen la justiția de gen – esențială pentru politici publice mai eficiente și acorduri de pace mai echitabile.

98 de țări, membre ale ONU, au dezvoltat și aprobat PAN-uri la nivel național, primul PAN fiind aprobat ȋn anul 2005. Ȋn același timp, PAN-le a 35 de state prevȃd și finanțarea lor, ceea ce constituie 36% din numȃrul total al statelor, care au aprobat Planuri¹⁶⁹.

Pentru a responsabiliza implementatorii, PAN-urile ar trebui să conțină un cadru de monitorizare și evaluare, care să prezinte indicatori de progres specifici și să atribuie roluri și responsabilități clare pentru activitățile de monitorizare și raportare. De asemenea, puține PAN-uri au prevȃzut resurse efective alocate pentru dezvoltare sau punerea ȋn aplicare. Un sondaj realizat ȋn 2014 asupra PAN a arȃtat cȃ finanțarea s-a ȋndreptat cel mai frecvent cȃtre abordarea

¹⁶⁸ A se vedea https://wikicro.icu/wiki/United_Nations_Security_Council_Resolution_1325#Implementation

¹⁶⁹ A se vedea pagina web a WILPF, <http://1325naps.peacewomen.org/>

violenței sexuale și bazate pe gen și creșterea implicării femeilor în procesele de pace, în timp ce cel mai frecvent decalaj de finanțare a fost pe reforma sectorului de securitate și accesul la justiție¹⁷⁰.

4.2. Cadrul legal și instituțional de promovare și implementare a *Agendei „Femeile, pacea și securitatea”* în Republica Moldova

Obiective de învățare:

- Să cunoască cadrul legal general cu privire la egalitatea de gen din Republica Moldova;
- Să cunoască cadrul legal specific ce ține de Agenda FPS în Republica Moldova;
- Să explice sistemul instituțional de asigurare a implementării politicilor de gen și a Agendei FPS.

Cadrul legal general cu privire la egalitatea de gen

Cadrul normativ care formează baza politicilor în domeniul egalității de gen din Republica Moldova s-a elaborat pe măsura aderării la organisme și structurile internaționale și regionale și în conformitate cu documentele internaționale de referință, la care statul este parte: *Declarația Universală a Drepturilor Omului*, *CEDAW (1979, semnat în 1994)*, *Declarația de la Beijing (1995)*, *convențiile relevante ale Organizației Internaționale a Muncii*, *Declarația Milenară (2000)*, *convențiile relevante ale Organizației Internaționale a Muncii*, *Agenda de Dezvoltare Durabilă 2030 (2015)*, *Convenția Consiliului Europei cu privire la prevenirea și combaterea violenței față de femei și a violenței domestice (Convenția de la Istanbul)*¹⁷¹.

Republica Moldova și-a asumat angajamente naționale și internaționale de a promova abilitarea femeilor și egalitatea de gen, odată cu adoptarea Constituției (1994).

Constituția Republicii Moldova, adoptată la 27 iulie 1994, în calitate de act legislativ suprem, proclamă în art. 1 valoarea supremă a demnității umane, dar și a drepturilor și libertăților fundamentale ale omului. Pornind de la această premisă, atât Constituția, cât și restul legislației naționale trebuie să fie conforme principiilor de bază ale drepturilor omului, să garanteze respectarea acestora și să le reafirme în toate domeniile sociale.

¹⁷⁰ „Finanțarea pentru punerea în aplicare a planurilor naționale de acțiune privind Rezoluția 1325 a Consiliului de Securitate al ONU: critică pentru promovarea drepturilor omului, păcii și securității femeilor” (PDF). Cordaid și GNWP. Octombrie 2014 https://wikicro.icu/wiki/United_Nations_Security_Council_Resolution_1325#Implementation

¹⁷¹ Baurciul A, Egalitatea de gen. Curs pentru funcționari publici, Chișinău, 2020, p.21 <https://moldova.unwomen.org/sites/default/files/Field%20Office%20Moldova/Attachments/Publications/2020/UN%20Women%20Curs%20functionari%20publici.pdf>

Potrivit art. 16 alin. (2) din Constituție, „...toți cetățenii ...sunt egali în fața legii și a autorităților publice, fără deosebire de rasă, naționalitate, origine etnică, limbă, religie, sex, opinie, apartenență etnică, avere sau origine socială”.

Conceptual, Constituția promovează atât principiile egalității cât și cele ale nediscriminării. Din punct de vedere tehnic, textul Constituției operează cu termenul de *egalitate* și mai puțin cu termenul *discriminare*. Astfel, articolul 16, ca și restul normelor constituționale care, în esență transpun standardele internaționale, urmează a fi interpretat în baza tratatelor internaționale pe care Republica Moldova le-a ratificat.

În acest sens, articolul 4 al Constituției stabilește clar: (1) Dispozițiile constituționale privind drepturile și libertățile omului se interpretează și se aplică în concordanță cu Declarația Universală a Drepturilor Omului, cu pactele și cu celelalte tratate la care Republica Moldova este parte. (2) Dacă există neconcordanțe între pactele și tratatele privitoare la drepturile fundamentale ale omului la care Republica Moldova este parte și legile ei interne, prioritate au reglementările internaționale¹⁷².

Articolul 43 care reglementează dreptul la muncă și protecția muncii la alineatul 2 stabilește: „Salariații au dreptul la protecția muncii. Măsurile de protecție privesc securitatea și igiena muncii, regimul de muncă al femeilor și al tinerilor, instituirea unui salariu minim pe economie, repaosul săptămânal, concediul de odihnă plătit, prestarea muncii în condiții grele, precum și alte situații specifice”. Norma enunțată evidențiază femeile și tinerii fiind categorii ce necesită o protecție specială. Norma plasează femeile într-o categorie specială ce necesită măsuri de protecție suplimentare în raport cu restul muncitorilor. Această prevedere a articolului 43 este dezvoltată ulterior în alte acte normative speciale, spre exemplu Codul Muncii (articolul 61, litera (e)) interzice aplicarea perioadei de probă în cazul încheierii contractului individual de muncă cu femeile gravide¹⁷³.

Legea nr. 5/2006 cu privire la asigurarea egalității de șanse între femei și bărbați¹⁷⁴ ***reglementează asigurarea exercitării drepturilor egale de către femei și bărbați în sfera politică, economică, socială, culturală, în alte sfere ale vieții, drepturi garantate de Constituția Republicii Moldova, în vederea prevenirii și eliminării tuturor formelor de discriminare după criteriul de sex.***

Adoptarea acestei legi a constituit un pas important în vederea asigurării funcționării mecanismelor internaționale de protecție a egalității de gen și marchează începutul procesului de armonizare a legislației naționale la stan-

¹⁷² Constituția Republicii Moldova din 29.07.1994, aprobată de Parlamentul Republicii Moldova https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=128016&lang=ru#

¹⁷³ Vieru V. Raport legislativ - Analiza standardelor internaționale și cadrului legislativ național în domeniul egalității de gen în sectorul de securitate și apărare, p. 47 https://egalitatedegen.md/wp-content/uploads/mdocs/raportlegislativ_final_vieru_unw-reformatted.pdf

¹⁷⁴ Legea nr. 5/2006 cu privire la asigurarea egalității de șanse între femei și bărbați https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=107179&lang=ro

dardele internaționale și europene în domeniul drepturilor omului, fiind printre primele acte normative care conține reglementări specifice cu privire la asigurarea dreptului la egalitate și nediscriminare¹⁷⁵.

Legea definește principalele noțiuni în domeniul asigurării egalității de șanse; stabilește raporturile juridice în domeniul egalității între femei și bărbați; interzice discriminarea după criteriul de sex între femei și bărbați; reglementează cadrul instituțional de asigurare a egalității de șanse între femei și bărbați prin enumerarea autorităților abilitate cu atribuții în domeniul egalității între femei și bărbați.

Este important faptul că legea menționează necesitatea includerii principiilor sale în toate „politicile, strategiile și programele publice, actele normative și investițiile financiare”, adică asigurarea unei abordări integratoare a dimensiunii de gen. Cadru instituțional de asigurare a egalității de șanse între femei și bărbați include: Parlamentul, Guvernul, Comisia Guvernamentală pentru egalitatea între femei și bărbați, Ministerul Sănătății, Ministerul Muncii și Protecției Sociale, ministerele de resort și alte autorități administrative centrale (APC) și autoritățile publice locale (APL). Este important faptul că Legea descrie explicit competențele și atribuțiile acestora, ceea ce oferă o imagine comprehensivă despre mecanismul de implementare a legislației.

Legea nr. 45 din martie 2007¹⁷⁶ ***cu privire la prevenirea și combaterea violenței în familie***, care stabilește bazele juridice și organizatorice ale activității de prevenire și de combatere a violenței în familie, autoritățile și instituțiile abilitate cu funcții de prevenire și de combatere a violenței în familie, mecanismul de sesizare și soluționare a cazurilor de violență.

Legea specifică că realizarea egalității de gen între femei și bărbați constituie elementul-cheie în prevenirea violenței asupra femeilor și definește următoarele noțiuni de bază: violența în familie, violența fizică, violența sexuală, violența psihologică, violența spirituală, violența economică, violența împotriva femeilor, victim-adult și copil, agresor, prejudiciu moral și material ș.a.

Legea nr. 121/2012 cu privire la asigurarea egalității¹⁷⁷ ***reglementează prevenirea și combaterea discriminării, precum și asigurarea egalității tuturor persoanelor aflate pe teritoriul Republicii Moldova în sfera politică, economică, socială, culturală și alte sfere ale vieții, fără deosebire de rasă, culoare, naționalitate, origine etnică, limbă, religie sau convingeri, sex, vârstă, dizabi-***

¹⁷⁵ Vieru V. Raport legislativ - Analiza standardelor internaționale și cadrului legislativ național în domeniul egalității de gen în sectorul de securitate și apărare, p. 49

https://egalitadedegen.md/wp-content/uploads/mdocs/raportlegislativ_final_vieru_unw-reformatted.pdf

¹⁷⁶ Legea nr. 45 din 01.03.2007 cu privire la prevenirea și combaterea violenței în familie https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=110200&lang=ro

¹⁷⁷ Legea nr. 121 din 25.05.2012 cu privire la asigurarea egalității https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=106454&lang=ro

litate, opinie, apartenență politică sau orice alt criteriu similar¹⁷⁸.

Legea definește noțiuni principale cu privire la asigurarea egalității, printre care, cele mai relevante domeniului FPS: *discriminare, discriminare directă, discriminare indirectă, discriminare prin asociere, hărțuire, victimizare, instigare la discriminare, acomodare rezonabilă*.

Legea stabilește un cadru consolidat, care răspunde provocărilor actuale din societate, introduce elemente noi de protecție armonizate standardelor europene, indică unele remedii legale pentru cazurile de discriminare și stabilește un mecanism instituțional de combatere a discriminării și asigurare a egalității prin înființarea Consiliului pentru Prevenirea și Eliminarea Discriminării și Asigurarea Egalității (CPPEADE).

Legea nr. 71/2016 pentru modificarea și completarea unor acte legislative¹⁷⁹. Prin acest act normativ au fost modificate și completate 15 acte legislative, inclusiv Codul Electoral, Legea cu privire la Guvern și Codul Muncii al Republicii Moldova, și specifică următoarele modificări-cheie:

- Introducerea a 14 zile calendaristice de concediu de paternitate plătit;
- Stabilirea, pentru prima dată, a cotei de gen de 40% pe listele electorale și în formarea Cabinetului de Miniștri
- Interzicerea limbajului sexist, dar și a imaginilor sexiste în mass-medie și în publicitate;
- Stabilirea Grupului de coordonare a egalității de gen în administrația publică centrală;
- Extinderea responsabilităților autorităților publice locale cu privire la egalitatea de gen;
- Instituirea grupurilor coordonatoare în domeniul egalității de gen în cadrul subdiviziunilor cu competențe de elaborare, promovare și monitorizare a politicilor în sfera de activitate a autorităților publice centrale;
- Instituirea unităților gender în cadrul autorităților publice centrale și locale.

Legea nr. 198 (depusă cu titlul de inițiativă legislativă) **din 15 mai 2015**. Prin această inițiativă legislativă, au fost modificate 11 acte legislative în domeniul prevenirii și combaterii violenței împotriva femeilor, a fost exclus tratamentul diferențiat din legislația națională care discriminează femeile ce dețin funcții cu statut special și activează în *Poliția de Frontieră, Serviciul Protecției Civile și Situațiilor Excepționale, Departamentul Instituțiilor Penitenciare*.

Prin legi speciale, acestea anterior erau asigurate de stat. Anterior, la plecarea în concediu pentru îngrijirea copilului până la 3 ani, acestea primeau o in-

¹⁷⁸ Vieru V. Raport legislativ - Analiza standardelor internaționale și cadrului legislativ național în domeniul egalității de gen în sectorul de securitate și apărare, p. 52 https://egalitatedegen.md/wp-content/uploads/mdocs/raportlegislativ_final_vieru_unw-reformatted.pdf

¹⁷⁹ Legea nr. 71 din 14.04.2016 cu privire la modificarea și completarea unor acte legislative https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=92833&lang=ro

demnizație pentru creșterea copilului, în mărime de 440 lei, la fel ca și mamele neasigurate. Modificările propuse au impus o abordare nouă prin modificarea legilor speciale și au oferit posibilitatea și dreptul de a beneficia de garanțiile sociale în vederea obținerii indemnizației de maternitate, indemnizației pentru creșterea copilului până la împlinirea vârstei de 3 ani și copilului bolnav, conform dispozițiilor generale. Această normă s-a extins și asupra bărbaților, care vor beneficia la dorință, de dreptul de a îngriji de copii. Totodată această modificare odată intrată în vigoare, va sigura creșterea indemnizației până la valoarea medie a indemnizației care la 01 ianuarie 2016 constituia 1157 lei¹⁸⁰.

În afară de actele normative specifice în domeniul egalității de gen și nediscriminării, o serie de alte acte legislative Republicii Moldova conțin prevederi care direct sau indirect se referă la principiile nediscriminării și egalității. Aceste prevederi sunt reglementate atât în legislația codificată (Codul Penal, Procesual Penal, Civil, Procesual Civil, Contravențional, Codul Muncii, Codul Educației ș.a.) cât și în legile organice și ordinare ale Republicii Moldova.

Cadrul legal specific ce ține de Agenda „Femeile, pacea și securitatea”

Legea cu privire la pregătirea cetățenilor pentru apărarea Patriei, nr. 1245-XV din 18 iulie 2002¹⁸¹ stabilește, în conformitate cu art. 3, că „Femeile sunt luate în evidența militară numai în cazul trecerii lor în rezervă după îndeplinirea serviciului militar prin contract și excluse din evidența militară la atingerea vârstei-limită de aflare în rezervă sau în alte cazuri prevăzute de legislație”.

Legea stabilește că serviciul militar este o formă specială a serviciului public ce rezidă în îndeplinirea de către cetățeni a datoriei constituționale privind pregătirea pentru apărare și apărarea Patriei exclusiv în cadrul Forțelor Armate ale Republicii Moldova. În temeiul aceluiași articol, se stabilește că *femeile cu pregătire specială necesară pot îndeplini serviciul militar prin contract*.

Articolul stabilește obligativitatea serviciului militar pentru toți bărbații, cetățeni ai Republicii Moldova și enumeră formele serviciului militar.

Legea cu privire la statutul militarilor, nr. 162-XVI din 22.07.2005¹⁸² ***stabilește statutul juridic al militarilor și modul de îndeplinire a serviciului militar. Prevederile legii se extind asupra militarilor și membrilor familiilor lor, precum și asupra cetățenilor care au fost trecuți în rezervă (retragere).***

În conformitate cu art. 4 al Legii, „Statutul militarului se bazează pe următoarele principii: a) legalitate; b) egalitatea militarilor, indiferent de gradul și

¹⁸⁰ Vieru V. Raport legislativ - Analiza standardelor internaționale și cadrului legislativ național în domeniul egalității de gen în sectorul de securitate și apărare, p. 54 https://egalitadedegen.md/wp-content/uploads/mdocs/raportlegislativ_final_vieru_unw-reformatted.pdf

¹⁸¹ Legea nr. 1245 din 18.07.2002 cu privire la pregătirea cetățenilor pentru apărarea Patriei https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=121249&lang=ro

¹⁸² Legea cu privire la statutul militarilor, nr. 162-XVI din 22.07.2005 https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=95083&lang=ro

funcția militară, în fața legii și a autorităților publice; c) asigurarea protecției juridice și sociale a militarilor și a membrilor familiilor lor.”

În conformitate cu art. 7 al Legii, „...femeile încadrate în serviciul militar prin contract sînt egale în drepturi și obligații cu bărbații în condițiile Legii și a altor acte normative”. Același articol stabilește că militarii prin contract beneficiază de drepturi și înlesniri legate de întreținerea copiilor, maternitate sau alte circumstanțe prevăzute de legislația în vigoare, cu restricțiile prevăzute de prezenta lege.

Hotărîrea Guvernului pentru aprobarea regulamentului cu privire la modul de îndeplinire a serviciului militar în Forțele Armate nr. 941 din 17.08.2006¹⁸³. Regulamentul stabilește că Gradul militar primar al corpului de ofițeri se acordă: *femeilor cu pregătire specială necesară, absolvente cu diplomă de licență ale unei instituții de învățământ superior universitar, care corespund cerințelor de încadrare în structura militară.*

Reglementări cu privire la concedii: *femeilor care îndeplinesc serviciul militar prin contract, inclusiv soției militarului prin contract care se află la întreținerea acestuia, li se acordă un concediu de maternitate ce include concediul prenatal cu o durată de 70 de zile calendaristice (în cazul sarcinilor cu 2 și mai mulți feți – 112 zile calendaristice) și concediul postnatal cu o durată de 56 de zile calendaristice (în cazul nașterilor complicate sau nașterii a doi sau mai mulți copii – 70 de zile calendaristice), plătindu-li-se pentru această perioadă indemnizații în modul prevăzut de legislația în vigoare.*

Regulamentul Serviciului Interior al Forțelor Armate ale Republicii Moldova, aprobat prin Decretul Președintelui Republicii Moldova, nr. 2327- IV din 3 septembrie 2009¹⁸⁴. Obiectul de reglementare al Regulamentului stabilește că militarii trebuie să fie politicoși față de populația civilă, să manifeste o deosebită atenție față de persoanele în etate, *femei și copii*, să contribuie la apărarea onoarei și demnității cetățenilor, precum și să le acorde ajutor în caz de accidente, incendii sau calamități.

Reglementări cu privire la femei și fete se referă și la ținută. Conform Anexei nr. 9 la Regulamentul serviciului interior al Forțelor Armate ale Republicii Moldova cu privire la modul de desfășurare a chestionării militarilor, chestionarea se efectuează separat, pe categorii de militari: soldați, sergenți, subofițeri, ofițeri, *militari-femei*.

Anexa nr. 14 la Regulamentul serviciului interior al Forțelor Armate ale Republicii Moldova, cu privire la regulile de instalare a taberei unității (subunității) stabilește că *militarii-femei se instalează în corturi sau în încăperi separate.*

¹⁸³ Hotărîrea Guvernului pentru aprobarea regulamentului cu privire la modul de îndeplinire a serviciului militar în Forțele Armate nr. 941 din 17.08.2006 https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=125338&lang=ro#

¹⁸⁴ Regulamentul Serviciului Interior al Forțelor Armate ale Republicii Moldova, aprobat prin Decretul Președintelui Republicii Moldova, nr. 2327- IV din 3 septembrie 2009 https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=48543&lang=ro

Hotărârea Guvernului nr. 259 din 28.03.2018 cu privire la aprobarea Programului național de implementare a Rezoluției 1325 a Consiliului de Securitate a ONU privind femeile, pacea și securitatea pentru anii 2018-2021 și a Planului de acțiuni cu privire la punerea în aplicare a acestuia¹⁸⁵. Hotărârea reprezintă principala reglementare legislativă ce tine de implementarea Agenției FPS și constituie un răspuns clar apelului ONU de aprobare a Planurilor Naționale de Acțiune.

Prin Hotărârea Guvernului 259 se aprobă *Programul național de implementare a Rezoluției 1325 a Consiliului de Securitate al ONU privind Femeile, Pacea și Securitatea pentru anii 2018-2021 și Planul de acțiuni cu privire la punerea în aplicare a Programului național de implementare a Rezoluției 1325 a Consiliului de Securitate al ONU privind femeile, pacea și securitatea pentru anii 2018-2021*.

Se desemnează responsabili de generalizarea rezultatelor acțiunilor prevăzute în Planul nominalizat după cum urmează: Ministerul Apărării; Ministerul Sănătății, Muncii și Protecției Sociale (actualmente Ministerul Muncii și Protecției Sociale (2022) și Ministerul Afacerilor Interne.

Se instituie procedura de implementare, monitorizare și raportare, conform căreia controlul asupra executării prezentei hotărâri se pune în sarcina vice-prim-ministrului responsabil de realizarea politicilor de reintegrare a țării, prin intermediul Biroului politici de reintegrare al Cancelariei de Stat

Cadrul instituțional general de asigurarea a implementării politicilor de gen și a Agendei FPS

La nivel național, domeniul de asigurare a egalității între femei și bărbați a fost substanțial îmbunătățit în ultimii ani prin:

- fortificarea mecanismului instituțional prin instituirea Comisiei guvernamentale pentru egalitate între femei și bărbați;
- consolidarea capacităților Direcției politici de asigurare a egalității între femei și bărbați în cadrul Ministerului Muncii și Protecției Sociale, care elaborează și promovează politicile din domeniu și asigură lucrările de secretariat ale Comisiei guvernamentale pentru egalitate între femei și bărbați;
- crearea unităților gender din ministere și alte autorități administrative centrale, care monitorizează respectarea legislației în domeniu;
- instituirea grupurilor coordonatoare interministeriale, în domeniul de gen, cu statut de organ consultativ și coordonator, constituit din unități gender ale subdiviziunilor ce dețin competențe de elaborare, promovare și monitorizare a politicilor în domeniul de activitate al autorității publice centrale de specialitate.

¹⁸⁵ Hotărârea Guvernului nr. 259 din 28.03.2018 cu privire la aprobarea Programului național de implementare a Rezoluției 1325 a Consiliului de Securitate a ONU privind femeile, pacea și securitatea pentru anii 2018-2021 și a Planului de acțiuni cu privire la punerea în aplicare a acestuia https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=102219&lang=ro

Conform art. 15, al Legii nr. 5/2006 cu privire la asigurarea egalității de șanse între femei și bărbați sunt abilitate cu atribuții în domeniu următoarele instituții: *Parlamentul, Guvernul, Comisia guvernamentală pentru egalitate între femei și bărbați, Ministerul Muncii, Protecției Sociale și Familiei (organ specializat), ministerele și alte autorități administrative centrale (unitățile gender), autoritățile administrației publice locale (unitățile gender).*

În conformitate cu legea menționată mai sus și întru realizarea prevederilor Convenției ONU asupra eliminării tuturor formelor de discriminare față de femei, prin Hotărârea Guvernului RM №350 din 07.04.2006¹⁸⁶, a fost instituită *Comisia Guvernamentală pentru egalitate între femei și bărbați*. Prin Hotărârea Guvernului №895 din 07.08.2006¹⁸⁷ a fost aprobat Regulamentul Comisiei guvernamentale pentru egalitate între femei și bărbați care stabilește următoarele atribuții:

- participarea la elaborarea și realizarea politicii de promovare a egalității femeilor cu bărbații la toate nivelurile atât în sfera publică, cât și în cea privată;
- monitorizarea respectării principiului egalității între femei și bărbați, ținând cont de standardele relevante;
- contribuirea la modernizarea cadrului legislativ și instituțional în vederea asigurării egalității de șanse între femei și bărbați, inclusiv în familie;
- coordonarea activității structurilor statale în domeniu, contribuția la implementarea principiului șanselor egale pentru femei și bărbați în principalele domenii de activitate a autorităților publice centrale și locale;
- cooperare cu organisme internaționale și cu organizațiile neguvernamentale în vederea promovării principiului egalității femeilor și bărbaților;
- informarea opiniei publice despre evoluția situației privind respectarea principiului egalității genurilor.

Suplimentar, *Avocatul Poporului* asigură garantarea și respectarea egalității între femei și bărbați ca parte integrantă a drepturilor și libertăților constituționale ale omului, conform legislației, iar *Biroul Național de Statistică* colectează, prelucrează și generalizează informațiile statistice dezagregate pe sexe.

Legea nr. 121/2012 cu privire la asigurarea egalității stabilește un mecanism instituțional de combatere a discriminării și asigurare a egalității prin înființarea *Consiliului pentru Prevenirea și Eliminarea Discriminării și Asigurarea Egalității (CPPEADE)*.

CPPEADE este mandatat cu *asigurarea standardelor referitoare la egalitate și nediscriminare a normelor interne, prevenirea discriminării, inclusiv prin sensibilizarea populației, primirea și analizarea plângerilor în cazuri de discriminare și constatarea de contravenții acolo unde este cazul*.

¹⁸⁶ https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=86888&lang=ro

¹⁸⁷ https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=86890&lang=ro

În cazul constatării faptei de discriminare, CPPEDAE poate formula recomandări, care pot fi atacate în fața instanțelor în procedura contenciosului administrativ. În afară de recomandări, în cazul constatării contravenției cu elemente discriminatorii, Consiliul prezintă în instanța de judecată cauza pentru confirmarea contravenției, conform normelor Codului Contravențional. CPPEDAE nu poate aplica sancțiuni sau acorda daune victimelor discriminării.

Persoanele care se consideră victime ale discriminării pot depune direct cereri de chemare în judecată în fața instanțelor civile, cu respectarea regulilor de procedură civilă, în baza cărora pot obține constatarea faptei de discriminare și obține prejudicii. Sancțiunile contravenționale pot fi stabilite doar în cadrul procedurilor contravenționale, după constatarea contravenției de CPPEDAE¹⁸⁸.

Din perspectiva guvernamentală, Biroul politici de reintegrare ca parte integrată a Cancelariei de Stat este instituția responsabilă de coordonarea implementării comprehensive a ***Programului național de implementare a Rezoluției 1325 a Consiliului de Securitate a ONU privind femeile, pacea și securitatea pentru anii 2018-2021 și a Planului de acțiuni cu privire la punerea în aplicare a acestuia***.

În scopul asigurării unui proces incluziv și transparent de implementare a Programului și Planului de acțiuni, Biroul politici de reintegrare va crea un Grup al Partenerilor de Implementare. Instituțiile cu rol de coordonator vor invita organizații ale societății civile și parteneri de dezvoltare pentru a identifica cele mai eficiente metode de coordonare a efortului și programelor care au drept scop promovarea femeilor și egalității de gen în domeniul securității și apărării. Toate părțile interesate vor fi încurajate să identifice obiectivele din cadrul Planului național de acțiuni, precum și instituțiile publice cu care vor colabora în procesul de implementare¹⁸⁹.

4.3. Politici și practici naționale de facilitare a femeilor în calitate de agenți ai păcii și securității - Programul național de implementare a Rezoluției 1325 a Consiliului de Securitate a ONU privind femeile, pacea și securitatea pentru anii 2018-2021 și Planul de acțiuni cu privire la punerea în aplicare a acestuia

Obiective de învățare:

- Să identifice necesitatea politicilor și practicilor naționale de facilitare a femeilor în calitate de agenți ai păcii și securității;

¹⁸⁸ Vieru V. Raport legislativ - Analiza standardelor internaționale și cadrului legislativ național în domeniul egalității de gen în sectorul de securitate și apărare, p. 53 https://egalitadedegen.md/wp-content/uploads/mdocs/raportlegislativ_final_vieru_unw-reformatted.pdf

¹⁸⁹ PROGRAMUL NAȚIONAL de implementare a Rezoluției 1325 a Consiliului de Securitate al ONU privind femeile, pacea și securitatea pentru anii 2018-2021 https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=102219&lang=ro

- Să cunoască și să stabilească raportul dintre politicile publice de asigurare a egalității de gen și politicile sectorului de securitate și apărare prin prisma implementării Agendei FPS;
- Să interpreteze principalele documente de politici ce țin de drepturile femeilor și implementarea Agendei FPS.

În conformitate cu *Platforma de acțiune de la Beijing (1995)*, guvernele și alți actori trebuie „să promoveze o politică activă și vizibilă de integrare a perspectivei de gen în toate politicile și programele, astfel, încât, înainte de luarea deciziilor, se face o analiză a efectelor asupra femeilor și a bărbaților, respectiv”. Iar principalele politici publice și domeniile vizate în Platformă, ce trebuie revizuite prin prisma aspectelor de gen, sunt: drepturile omului, violența împotriva femeilor; educația; sănătatea; copiii și tinerii; puterea și procesul de luare a deciziilor; mecanismele instituționale; gestionarea resurselor naturale¹⁹⁰.

Trebuie să menționăm, de la bun început, că necesitatea elaborării, aprobării și implementării ***Politicilor naționale de facilitare a femeilor în calitate de agenți ai păcii și securității*** vine, în primul rând, din formalizarea a două concluzii importante reliefate în urma proceselor de analiză și evaluare a respectării egalității de gen, la modul general, și analiza procesului de participare a femeilor în sectorul de securitate și apărare: 1) *rata mică de reprezentare a femeilor în acest sector și 2) faptul că sectorul nu este suficient de incluziv*¹⁹¹.

În același timp și în aceeași logică de idei, reprezentarea și participarea femeilor în sectorul de securitate și apărare este influențată de mai multe bariere, printre care cele ce țin de *politicile sectorului de securitate și apărare, care sunt insensibile la dimensiunea egalității de gen și politicile limitate privind asigurarea participării egale în procesul de consolidare a păcii și în cadrul misiunilor de menținere a păcii*. Acestea și alte concluzii și bariere constituie baza de argumentare, care stabilește conținutul obiectivelor de politici publice în domeniul asigurării egalității de gen, inclusiv, în sectorul de securitate.

Politicile publice ce țin de asigurarea egalității de gen în Republica Moldova se află la baza elaborării și implementării *politicile sectorului de securitate și apărare, ori Agenda FPS reprezintă un mecanism complex internațional, regional și național de protecție a drepturilor femeilor, de prevenire a violenței asupra femeilor și fetelor, de implicare a femeilor în procesele de prevenire a conflictelor, de reglementare a conflictelor, precum și de reconstrucție postconflict*.

Strategia pentru asigurarea egalității între femei și bărbați în Republica Moldova pe anii 2017-2021, aprobată prin Hotărârea Guvernului nr. 259 din

¹⁹⁰ A se vedea paragrafele 79, 105, 123, 189, 202, 229, 252, 273 ale Platformei de Acțiune. Platform for Action, Fourth World Conference on Women, Beijing, 1995 <http://www.un.org/womenwatch/daw/beijing/platform/index.html>

¹⁹¹ PROGRAMUL NAȚIONAL de implementare a Rezoluției 1325 a Consiliului de Securitate al ONU privind femeile, pacea și securitatea pentru anii 2018-2021 https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=102219&lang=ro

28.04.2017 are drept scop cultivarea respectului față de rolul legii în realizarea protecției drepturilor omului, asigurării valorilor unui stat de drept, creșterii economice și durabilității societății în general. Egalitatea între femei și bărbați înseamnă drepturi, oportunități și responsabilități egale pentru fiecare femeie și bărbat în toate sferele vieții publice și private.

Strategia reprezintă expresia clară de implicare, promovare și susținere a egalității între femei și bărbați, demonstrând astfel și angajamentele asumate în plan internațional pentru promovarea și respectarea principiului democrației.

Strategia pentru asigurarea egalității între femei și bărbați în Republica Moldova pe anii 2017–2021 încadrează soluționarea problemelor identificate, precum și direcțiile prioritare pe 10 arii de intervenție:

1. Participarea femeilor la nivel de luare a deciziilor;
2. Piața muncii și disparitate salarială de gen;
3. Protecție socială și politici familiale;
4. Sănătate;
5. Educație;
6. Schimbări climatice;
7. Mecanismul instituțional;
8. Stereotipurile în societate și comunicarea nonviolentă;
9. Egalitatea de gen în sectorul de securitate și apărare;
10. Bugetarea sensibilă la dimensiunea de gen.

În abordarea ariei de intervenție 9 *Egalitatea de gen în sectorul de securitate și apărare*, Strategia identifică următoarele probleme¹⁹²:

- numărul scăzut de femei în funcții de conducere și de execuție în toate subdiviziunile instituțiilor din sectorul de securitate și apărare, inclusiv în serviciul activ;
- nomenclatorul funcțiilor restricționat și transparență redusă în procesul de ocupare a funcțiilor;
- lipsa politicilor de conciliere a vieții profesionale și a celei de familie în sectorul de securitate și apărare;
- lipsa studiilor de bază în domeniul științei militare, ceea ce diminuează participarea eficientă la instruirea femeilor și prezintă bariere în certificarea acestora pentru eligibilitate în misiuni;
- existența stereotipurilor privind rolul femeii în sectorul de securitate și apărare, acesta fiind în continuare perceput ca un domeniu masculinizat;
- netranspunerea în cadrul legislativ și de politici a Rezoluției 1325 a Consiliului de Securitate al ONU privind femeile, pacea și securitatea și a rezoluțiilor conexe.

În raport cu aria de intervenție 9 *Egalitatea de gen în sectorul de securitate*

¹⁹² Strategia pentru asigurarea egalității între femei și bărbați în Republica Moldova pe anii 2017-2021, aprobată prin Hotărârea Guvernului nr. 259 din 28.04.2017 https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=99875&lang=ro

și apărare și problemele identificate la acest capitol, *Strategia pentru asigurarea egalității între femei și bărbați în Republica Moldova pe anii 2017–2021* stabilește 2 obiective de bază:

- *Obiectiv specific 4.1:* Asigurarea accesului femeilor la funcții de conducere și execuție în domeniul de securitate și apărare;
- *Obiectiv specific 4.2:* Integrarea dimensiunii de gen în politicile sectoriale de securitate și apărare.

Rezultate scontate:

- măsuri afirmative realizate în instituțiile de învățământ din domeniile militare, securității și ordinii publice și altor sectoare de activitate pentru promovarea femeilor în carieră;
- percepția reprezentanților instituțiilor din sectorul de securitate și apărare privind egalitatea de gen schimbată/sensibilizată;
- majorarea numărului femeilor participante în operațiunile de menținere a păcii și umanitare;
- cadru normativ în domeniul de securitate și apărare revizuit și aprobat prin prisma dimensiunii de gen;
- tematici referitoare la egalitatea de gen introduse în curriculumul academic al instituțiilor de învățământ din domeniile militare, securității și ordinii publice;
- mecanism instituțional fortificat de asigurare a egalității de gen în domeniul de securitate și apărare;
- reprezentanți ai instituțiilor din domeniul de securitate și apărare informați cu privire dreptul femeilor și bărbaților la tratament egal în timpul îndeplinirii serviciului și asupra politicilor de conciliere a vieții de familie cu cea profesională;
- factorii politici și de decizie sensibilizați cu privire la necesitatea implementării Recomandării generale nr. 30 a Comitetului Convenției privind eliminarea tuturor formelor de discriminare față de femei și a Rezoluțiilor Consiliului de Securitate ONU privind femeile, pacea și securitatea;
- subiecte privind drepturile omului și egalitatea de gen în situații de conflict și post-conflict incluse în programul de instruire pentru operațiunile de menținere a păcii;
- tematici ce țin de egalitatea de gen incluse în programele de formare la nivel de instruire pentru operațiunile de menținere a păcii, misiuni umanitare și civile.

Indicatori de performanță:

- diferențe reduse de reprezentare a femeilor și bărbaților la funcții de conducere;
- dimensiunea egalității de gen integrată în politicile sectoriale de securitate și apărare.

Indicatori de progres:

- distribuția femeii/bărbați angajați în domeniul de securitate și apărare pe ranguri, în funcții de conducere și de execuție;
- ponderea femeilor instruite (militare, polițiste și cu statut special) în totalul femeilor revenite din concediul de îngrijire a copilului;
- ponderea participanților la activitățile de instruire în domeniul egalității de gen (cursuri, seminare, mese rotunde, conferințe etc.) din total, după poziții;
- ponderea femeii și bărbatului din numărul total de femei și bărbați încadrați în sistem, pregătite la nivel profesional pentru a fi selectate să participe în operațiunile de pacificare;
- distribuția pe sexe a persoanelor în misiunile de menținere a păcii, umanitare și civile, pe ranguri.

Pentru prima dată, la nivel de politici, Republica Moldova și-a asumat angajamentul implementării Rezoluției 1325 în cadrul *Planului Individual de Acțiuni al Parteneriatului Republica Moldova – NATO pentru anii 2014-2016*, unde și-a asumat responsabilitatea de a întreprinde acțiuni în vederea implementării Rezoluției 1325 a Consiliului de Securitate al ONU. *Planul Individual de Acțiuni al Parteneriatului Republica Moldova – NATO pentru anii 2017-2019*, aprobat prin Hotărârea Guvernului nr. 736 din 13 septembrie 2017, asigură continuitatea acestui angajament și stabilește acțiunea care se referă la Cooperarea în domeniul implementării *Rezoluției 1325 a Consiliului de Securitate ONU „Femeile, pacea și securitatea”*.

La data de 28 martie 2018, prin Hotărârea Guvernului nr. 259/2018, a fost aprobat Programul național de implementare a Rezoluției 1325 a Consiliului de Securitate al ONU privind Femeile, Pacea și Securitatea pentru anii 2018-2021 și Planul de acțiuni cu privire la punerea în aplicare a acestuia¹⁹³.

Elaborarea *Programului național de implementare a Rezoluției 1325* (în continuare – Program național) și a unui plan de acțiuni cu privire la punerea în aplicare a acestuia în Republica Moldova a fost bazată pe rezultatele autoevaluării interinstituționale pe dimensiunea de gen în sectorul de securitate și apărare națională în perioada anilor 2015-2016, realizată cu suportul UN Women în Moldova, OSCE și al Institutului pentru Securitate Incluzivă (ISI), Washington DC, SUA. La 6 octombrie 2016 a fost lansat proiectul Planului Național al Republicii Moldova de implementare a Rezoluției 1325 a Consiliului de Securitate ONU privind rolul femeilor în asigurarea păcii și securității, implementat de către Ministerul Apărării al Republicii Moldova în colaborare cu Institutul pentru Securitate Incluzivă și Centrul de Informare și Documentare privind NATO din Republica Moldova (CID NATO) prin

¹⁹³ Hotărârea Guvernului nr. 259 din 28.03.2018 cu privire la aprobarea Programului național de implementare a Rezoluției 1325 a Consiliului de Securitate al ONU privind femeile, pacea și securitatea pentru anii 2018-2021 și a Planului de acțiuni cu privire la punerea în aplicare a acestuia, https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=102219&lang=ro

intermediul Programului Știință pentru Pace și Securitate al NATO (SPS). Obiectivul principal al proiectului a fost să asiste Guvernul Republicii Moldova, precum și reprezentanții societății civile la crearea unei strategii naționale interinstituționale de implementare a Rezoluției 1325¹⁹⁴.

Rezultatele autoevaluării interinstituționale pe dimensiunea de gen în sectorul de securitate și apărare națională în perioada anilor 2015-2016, precum și o serie de dialoguri, mese rotunde și întâlniri, organizate cu scopul de a spori nivelul de informare și participare a reprezentanților autorităților publice și a societății civile cu referire la prevederile Rezoluției 1325, care au avut loc începând cu anul 2015, au creat un cadru oportun pentru inițierea elaborării unui Program național.

Prin acest pas important, Republica Moldova a demonstrat că procesul integrării femeilor în sectorul de securitate și apărare, în ansamblu, precum și în cadrul Ministerului Apărării și Armatei Naționale, în particular, este ireversibil și se dovedește a fi un succes. Acest proces nu este însă pe deplin complet și sunt necesare eforturi susținute de continuare a politicilor și acțiunilor pentru sprijinirea și asigurarea egalității de gen în sector.

Respectiv, în perioada imediată de după aprobarea Programului național și până în prezent, instituțiile sectorului de securitate și apărare din Republica Moldova au depus eforturi consolidate în vederea integrării perspectivei de gen, asigurării și promovării egalității și echității de gen, prevenirii și combaterii discriminării, hărțuirii sexuale, violenței în bază de gen și altor comportamente distructive, impulsiei transpunerii Agendei „Femeile, Pacea și Securitatea” la nivel național sub mai multe aspecte (inclusiv prin prisma participării în misiuni și operații internaționale de pacificare) (Anexa 2).

Este necesar de menționat că, procesul de elaborare, promovare și aprobare a *Programului național de implementare a Rezoluției 1325 a Consiliului de Securitate al ONU privind Femeile, Pacea și Securitatea pentru anii 2018-2021*, dar și aprobarea ulterioară a planurilor instituționale de acțiuni privind punerea în aplicare în cadrul autorităților/instituțiilor publice ale sectorului de securitate și apărare din Republica Moldova (MA, MAI, SIS, SPPS, CNA, ANP, SV), au constituit factori catalizatori ai procesului de creare a asociațiilor de femei din cadrul structurilor de forță (AFAN, ANFSAI și AFP), ceea ce constituie o premieră la nivel național și un exemplu elocvent de abilitare a femeilor din sectorul respectiv. De menționat că, promovarea femeilor, în diverse domenii, inclusiv în funcții de conducere (decizionale), reprezintă în întreaga lume o provocare și o dovadă a maturității democrației¹⁹⁵.

¹⁹⁴ PROGRAMUL NAȚIONAL de implementare a Rezoluției 1325 a Consiliului de Securitate al ONU privind femeile, pacea și securitatea pentru anii 2018-2021, https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=102219&lang=ro

¹⁹⁵ Valentina Bodrug-Lungu, Alexandru Drăgulean, Elena Țarălungă, Valorificarea dimensiunii de gen în sectorul apărării naționale, Ghid pentru formatori și formatore, Chișinău, 2021, p. 62 https://www.md.undp.org/content/moldova/ro/home/library/effective_governance/valorificarea-dimensiunii-de-gen-in-domeniul-aprrii-naionale--gh.html

În legătură cu aceasta, o analiză globală a celor 98 de PAN-uri aprobate de țările membre arată că doar în 70 de PAN-uri (72%) statele membre alocă un rol determinat societății civile în implementarea Planurilor Naționale de Acțiuni¹⁹⁶.

Astfel, conform **Programului național de implementare a Rezoluției 1325 a Consiliului de Securitate al ONU privind Femeile, Pacea și Securitatea pentru anii 2018-2021** se identifică 8 bariere care reduc din reprezentarea și influența femeilor în sectorul de securitate și apărare:

1. În cadrul sectorului (dar și în afara acestuia) persistă stereotipuri de gen despre participarea femeilor în sectorul de securitate și apărare;

2. Sectorul de securitate și apărare nu permite bărbaților și femeilor să îmbine viața profesională cu cea de familie;

3. Sectorul de securitate și apărare nu are capacitatea deplină de a preveni și combate discriminarea, hărțuirea sexuală și violența în bază de gen;

4. Sectorul de securitate și apărare nu dispune de un sistem incluziv și proactiv de management al resurselor umane;

5. Sectorul de securitate și apărare nu aplică acomodarea rezonabilă și măsurile pozitive pentru a permite o reprezentare mai largă a femeilor;

6. Sectorul de securitate și apărare nu este suficient de transparent și deschis față de participarea societății civile și a organizațiilor de femei;

7. Politicile din sectorul de securitate și apărare sunt insensibile la dimensiunea egalității de gen;

8. Politici limitate privind asigurarea participării egale în procesul de consolidare a păcii și în cadrul misiunilor de menținere a păcii.

Ca urmare a unei analize multidimensionale a barierelor care reduc din reprezentarea și influența femeilor în sectorul de securitate și apărare, se identifică mai multe soluții care vor spori promovarea femeilor și creșterea egalității de gen în sectorul de securitate. Aceste soluții au fost grupate conform celor 8 bariere identificate și sunt abordate prin prisma a 8 soluții/obiective în *Planul de acțiuni cu privire la punerea în aplicare a Programului național de implementare a Rezoluției 1325*¹⁹⁷:

1. *Reducerea stereotipurilor legate de rolul femeilor în sectorul de securitate și apărare;*

2. *Creșterea posibilităților pentru femeile și bărbații din sector de a îmbina viața profesională cu cea de familie;*

3. *Prevenirea și combaterea discriminării, hărțuirii sexuale și violenței în bază de gen din cadrul sectorului de securitate și apărare;*

4. *Dezvoltarea unui sistem incluziv și proactiv de management al resurselor umane;*

5. *Implementarea acomodării rezonabile și a măsurilor pozitive în cadrul sectorului de securitate și apărare;*

¹⁹⁶ A se vedea pagina web <http://1325naps.peacewomen.org/index.php/nap-overview/>

¹⁹⁷ PROGRAMUL NAȚIONAL de implementare a Rezoluției 1325 a Consiliului de Securitate al ONU privind femeile, pacea și securitatea pentru anii 2018-2021 https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=102219&lang=ro

6. Consolidarea transparenței și implicării societății civile în deciziile adoptate în cadrul sectorului de securitate și apărare;
7. Dezvoltarea capacităților instituționale pentru integrarea dimensiunii de gen în politicile de securitate și apărare;
8. Sporirea participării femeilor în procesul de consolidare a păcii și în cadrul misiunilor de menținere a păcii.

Instituțiile implementatoare ale Programului¹⁹⁸

<i>Instituțiile de securitate, apărare și ordine publică și subdiviziunile acestora (*)</i>	<i>Instituții din domeniul justiției</i>	<i>Instituții de coordonare a politicilor și cu funcție de negociere a conflictelor</i>
<ul style="list-style-type: none"> • Ministerul Apărării, *Academia Militară a Forțelor Armate „Alexandru cel Bun” • Armata Națională • Ministerul Afacerilor Interne, *Inspectoratul General al Poliției, *Inspectoratul General al Poliției de Frontieră *Departamentul Trupelor de carabinieri, *Inspectoratul General pentru Situații de Urgență, *Biroul Migrație și Azil *Academia „Ștefan cel Mare” *Colegiul Național al Poliției de Frontieră • Serviciul Vamal • Serviciul de Protecție și Pază de Stat • Serviciul de Informații și Securitate 	<ul style="list-style-type: none"> • Ministerul Justiției • Centrul Național Anticorupție 	<ul style="list-style-type: none"> • Cancelaria de Stat prin intermediul Biroului politici de reintegrare ca parte integrată • Ministerul Afacerilor Externe și Integrării Europene

Monitorizarea și evaluarea anuală se va realiza în baza rezultatelor anticipate descrise în Planul de acțiuni. Fiecare instituție vizată va elabora Raportul anual în baza planului în care va descrie modul în care rezultatele preconizate descrise în planul anual de acțiuni au fost realizate.

Succesul implementării unor politici publice depinde de mai mulți factori, unul din cei mai importanți fiind asigurarea finanțării. Conform unor estimări globale, 35 PAN-uri sau 36% din cele 98 aprobate au avut bugete predestinate¹⁹⁹. Conform Raportului de evaluare a *Programului național de implementare a Rezoluției 1325 a Consiliului de Securitate al ONU privind Femeile, Pacea și Securitatea pentru anii 2018-2021 și Planului de acțiuni cu privire la punerea*

¹⁹⁸ PROGRAMUL NAȚIONAL de implementare a Rezoluției 1325 a Consiliului de Securitate al ONU privind femeile, pacea și securitatea pentru anii 2018-2021 https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=102219&lang=ro

¹⁹⁹ A se vedea <http://1325naps.peacewomen.org/>

în aplicare a acestuia²⁰⁰, reprezentanții și reprezentantele instituțiilor din sectorul de securitate și apărare au confirmat că în procesul de implementare al Programului nu au fost alocate anumite resurse instituționale dincolo de cele prevăzute în Planul de acțiuni al Programului. Respectiv, în mare parte suportul financiar de implementare al Programului s-a datorat donatorilor/asistenței externe (cum ar fi UN Women în Moldova, Ambasada Suediei în Republica Moldova, Programul PNUD, Ambasada SUA în R. Moldova, Centrul Nordic).

Gradul mediu de realizare a obiectivelor Programului și Planului de acțiuni, finanțarea scăzută, lipsa unor abordări și practici operaționale sistemice, coordonarea și monitorizarea insuficientă a procesului de implementare – sunt doar câteva concluzii referitoare la felul și modul cum a fost realizat Programul național de implementare a Rezoluției 1325 a Consiliului de Securitate al ONU privind Femeile, Pacea și Securitatea pentru anii 2018-2021 și Planului de acțiuni cu privire la punerea în aplicare a acestuia.

4.4. Concluzii

Potrivit clasamentului *Indexului global al egalității de gen*, lansat de Forumul Economic Mondial (2015), Republica Moldova s-a plasat în topul primelor 30 de state (poziția 26) dintre 145 de state evaluate. În *Raportul Dezvoltării Umane*, elaborat de Programul Națiunilor Unite pentru Dezvoltare, după Indexul Inegalității de Gen, Republica Moldova s-a clasat pe locul 50 printre 155 de țări ale lumii. Cu toate acestea, femeile continuă să fie subreprezentate la nivelul forurilor politice înalte, în funcții de conducere din cadrul autorităților publice centrale și locale, deși dețin o educație superioară și calificări profesionale avansate²⁰¹.

Realizările Guvernului Republicii Moldova în vederea îmbunătățirii cadrului legal privind egalitatea de gen sunt reflectate în Raportul Beijing+25 în R. Moldova²⁰² și, printre altele, vizează:

- Introducerea a 14 zile calendaristice de concediu de paternitate plătit;
- Interzicerea limbajului sexist, dar și a imaginilor sexiste în mass-media și în publicitate;
- Consolidarea mecanismului instituțional la nivel central și local;
- Stabilirea Grupului de coordonare a egalității de gen în administrația publică centrală;

²⁰⁰ Raport de evaluare a Programului național de implementare a Rezoluției 1325 a Consiliului de Securitate al ONU privind Femeile, Pacea și Securitatea pentru anii 2018-2021 și Planului de acțiuni cu privire la punerea în aplicare a acestuia, p.44 https://gov.md/sites/default/files/un_women_1325raport.pdf

²⁰¹ Strategia pentru asigurarea egalității între femei și bărbați în Republica Moldova pe anii 2017-2021, aprobată prin Hotărârea Guvernului nr. 259 din 28.04.2017 https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=99875&lang=ro

²⁰² Raportul Beijing +25 https://msmps.gov.md/sites/default/files/raport_beijing25_draft_1.pdf

- Instituirea grupurilor coordonatoare în domeniul egalității de gen în cadrul subdiviziunilor cu competențe de elaborare, promovare și monitorizare a politicilor în sfera de activitate a autorităților publice centrale;
- Extinderea responsabilităților autorităților publice locale cu privire la egalitatea de gen;
- Introducerea unei cote de gen la 40% în procesele electorale și de luare a deciziilor;

Implementarea Agendei FPS în Republica Moldova înregistrează progrese, comparativ cu indicatorii anilor precedenți, conform indicilor globali ai egalității de gen și a indicatorilor FPS (Cf.: Anexa 1).

- *Provocările majore:* În pofida numeroaselor progrese înregistrate, egalitatea în viața de zi cu zi în Republica Moldova, încă nu este o realitate. Acest lucru este adevărat în special în cazul femeilor care se confruntă cu excludere sau discriminare multiplă, cum ar fi femeile cu dezabilități sau femeile rome;
- Femeile continuă să fie subreprezentate în pozițiile decizionale în viața politică și publică, au o rată scăzută de ocupare și se confruntă cu o segregare pe verticală și pe orizontală;
- Femeile efectuează cea mai mare parte a muncii neremunerate de îngrijire la domiciliu și înregistrează niveluri ridicate de violență pe bază de gen în viața de zi cu zi;
- Punerea în aplicare a cadrului legislativ și politic privind egalitatea de gen trenează și există un decalaj între respectarea formală și efectivă a drepturilor femeilor;
- Politicile care promovează egalitatea de gen nu sunt susținute de o finanțare adecvată, iar înțelegerea și angajamentul părților responsabile de implementarea lor sunt la un nivel insuficient;
- Prezența, într-o proporție destul de mare, a stereotipurilor și prejudecăților, în mod special, în sectorul de securitate și apărare;
- Perceperea greșită sau lipsa de conștientizare a relației dintre asigurarea egalității de gen și nivelul de bunăstare individuală a cetățenilor/cetățenelor și a statului;
- Inconsistența acțiunilor la nivel instituțional privind punerea în aplicare a politicilor în domeniul egalității de gen;
- Cunoștințe insuficiente în domeniul egalității de gen și lipsa în multe sectoare a educației de gen.

2019 WPS Index rank	Country	Inclusion				Justice		Security	
		Education	Financial inclusion	Cellphone use	Parliamentary representation	Legal discrimination	Son bias	Community safety	Organized violence
3	Denmark	●	●	●	●	●	●	●	●
6	Austria	●	●	●	●	●	●	●	●
12	Estonia	●	●	●	●	●	●	●	●
14	New Zealand	●	●	●	●	●	●	●	●
21	Latvia	●	●	●	●	●	●	●	●
26	Lithuania	●	●	●	●	●	●	●	●
34	Israel	●	●	●	●	●	●	●	●
37	North Macedonia	●	●	●	●	●	●	●	●
39	Bulgaria	●	●	●	●	●	●	●	●
41	Trinidad and Tobago	●	●	●	●	●	●	●	●
43	Kazakhstan	●	●	●	●	●	●	●	●
45	Costa Rica	●	●	●	●	●	●	●	●
46	Georgia	●	●	●	●	●	●	●	●
48	Argentina	●	●	●	●	●	●	●	●
51	Russian Federation	●	●	●	●	●	●	●	●
54	Bolivia	●	●	●	●	●	●	●	●
55	Chile	●	●	●	●	●	●	●	●
57	Albania	●	●	●	●	●	●	●	●
59	Uruguay	●	●	●	●	●	●	●	●
60	Mauritius	●	●	●	●	●	●	●	●
60	Turkmenistan	●	●	●	●	●	●	●	●
64	Moldova	●	●	●	●	●	●	●	●

NOTĂ: Conform Raportului 2017/2018 Republica Moldova a fost plasata pe locul 87 (index 0.671)²⁰³.

(●) – indică o îmbunătățire de cel puțin 5% față de indicatorul din 2017,

(●) – o deteriorare de 5% sau mai mare,

(●) – o modificare mai mică de 5% în ambele direcții.

²⁰³ <https://giwps.georgetown.edu/resource/wps-index-2019-20/>

**RAPORTUL DE REPREZENTARE A FEMEILOR ȘI BĂRBAȚILOR ÎN FIECARE
INSTITUȚIE DE SECURITATE PE POZIȚII DECIZIONALE**

Instituția/ subdiviziune a	Referință 2016	Situația 2019, 2020	Ținta 2021	NOTĂ
Obiectiv	Raportul de reprezentare a femeilor și bărbaților în fiecare instituție de securitate pe poziții decizionale			
Indicatorul	Creșterea gradului de reprezentare a femeilor în sectorul de securitate la funcții de decizii			
SIS (date generale în limita legislației)	Coeficientul de reprezentare a femeilor a fost de cca. 38 %	Coeficientul de reprezentare a femeilor: 2019 - cca 40 % , 2020 - 45 % .	Coeficientul de reprezentare menținut constant – 45 %.	Tendința de transpunere în practică a principiului de paritate <i>Gender</i>
ANP	Funcții de conducere: 7 femei; 13 bărbați.	Funcții de conducere: 9 femei; 11 bărbați.	10 femei; 10 bărbați.	A crescut semnificativ
CNA	Femei – 11 (18%) Bărbați – 46 Vacante - 2	Femei – 16 (23%) Bărbați – 52 Vacante - 0	Femei – 16 (23%) Bărbați – 52 Vacante - 0	Gradul de reprezentare a femeilor a crescut semnificativ.
SV	2,33%	2019-3,17 % 2020-3,4%	2021 3,60 %	Gradul de reprezentare a femeilor a crescut semnificativ.
IGC	Bărbați 700-84% Femei 126-15%	Bărbați - 796-85% Femei - 139-15%; Bărbați - 1004-86% Femei - 168-14%	Bărbați 700-84% Femei 126-15%	Gradul de reprezentare a femeilor este constant
IGP	Nu sunt date	Bărbați - 559 - 83,56 % Femei - 110-16,44 %	Femei - 112	-

Din numărul total al personalului Armatei Naționale (militari și civili), la situația din 1 ianuarie 2021, 2 % sunt femei în funcții superioare de conducere/decizionale. Din numărul total al persoanelor încadrate în serviciul militar prin contract în cadrul Armatei Naționale pe parcursul anului 2020, 20,2% sunt femei. Din numărul total al femeilor care îndeplinesc serviciul militar prin contract în cadrul Armatei Naționale, la situația din 1 ianuarie 2021, 55 % sunt în funcții de conducere. Din numărul total al militarilor Armatei Naționale care pe parcursul anului 2020 au participat în misiuni/operații internaționale, 2% sunt femei.

Din totalul angajaților Poliției pe listă, ponderea femeilor este de 19,79%. Totodată, ponderea acestora din totalul polițiștilor, inclusiv a celor care se află în concediul de 40 îngrijire al copilului este reprezentată de 22,16%. Numărul

²⁰⁴ Raport de evaluare a Programului național de implementare a Rezoluției 1325 a Consiliului de Securitate al ONU privind Femeile, Pacea și Securitatea pentru anii 2018-2021 și Planului de acțiuni cu privire la punerea în aplicare a acestuia, p.44, https://gov.md/sites/default/files/un_women_1325raport.pdf

femeilor care ocupă funcții de conducere în cadrul Poliției - 112. Potrivit indicatorului din Matricea de politici, la finele anului 2020, minim 15% din ofițeri sunt femei.

Din totalul efectivului BMA – 33,5% reprezintă femeile. Egalitatea gender se menține și la angajările noi de personal. Din totalul persoanelor nou angajate în 2020, ponderea femeilor constituie 39,1%. Din 23 de posturi de conducere din cadrul BMA - 14 sunt ocupate de către femei. Ponderea femeilor în structura personalului Serviciului Vamal este de 30%, din care cu funcții de conducere 11%.

Referințe bibliografice

Cadrul legal-normativ

Literatură de specialitate

Resurse online

Sitografie

1. Albu N, Raport de evaluare al Programului național de implementare a Rezoluției 1325 a Consiliului de Securitate al ONU privind Femeile, Pacea și Securitatea pentru anii 2018-2021 și Planul de Acțiuni cu privire la punerea în aplicare a acestuia (UN Women Moldova, 2021), p. 8,
2. https://gov.md/sites/default/files/un_women_1325raport.pdf;
3. Nota autorului;
4. Valentina Bodrug-Lungu, Alexandru Drăgulean, Elena Țărălungă, Valorificarea dimensiunii de gen în sectorul apărării naționale, Ghid pentru formatori și formatoare, Chișinău, 2021,
5. https://www.md.undp.org/content/moldova/ro/home/library/effective_governance/valorificarea-dimensiunii-de-gen-in-domeniul-aprrii-naionale--gh.html;
6. A se vedea https://wikicro.icu/wiki/United_Nations_Security_Council_Resoluti-on_1325#Implementation
7. Ghid cu privire la Recomandarea generală nr. 30 a Comitetului CEDAW și Rezoluțiile Consiliului de Securitate ONU privind Femeile, Pacea și Securitatea, UN Women, New York, 2015,
8. <https://egalitadedegen.md/mdocs-posts/ghid-cu-privire-la-recomandarea-general-a-nr-30-a-comitetului-cedaw-si-rezolutiile-onu-privind-femeile-pacea-si-securitatea/>;
9. A se vedea https://wikicro.icu/wiki/United_Nations_Security_Council_Resoluti-on_1325#Implementation
10. A se vedea pagina web a WILPF, <http://1325naps.peacewomen.org/>;
11. „Finanțarea pentru punerea în aplicare a planurilor naționale de acțiune privind Rezoluția 1325 a Consiliului de Securitate al ONU: critică pentru promovarea drepturilor omului, păcii și securității femeilor” (PDF). *Cordaid și GNWP. Octombrie 2014*,
12. https://wikicro.icu/wiki/United_Nations_Security_Council_Resoluti-on_1325#Implementation;
13. Baurciulu A, Egalitatea de gen, Curs pentru funcționari publici, Chișinău, 2020, p.21,
14. <https://moldova.unwomen.org/sites/default/files/Field%20Office%20Moldova/Attachments/Publications/2020/UN%20Women%20Curs%20functionari%20publici.pdf>;
15. Constituția Republicii Moldova din 29.07.1994, aprobată de Parlamentul Republicii Moldova, https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=128016&lang=ru#

16. Vieru V. Raport legislativ - Analiza standardelor internaționale și cadrului legislativ național în domeniul egalității de gen în sectorul de securitate și apărare, p. 47, https://egalitatedegen.md/wp-content/uploads/mdocs/raportlegislativ_final_vieru_unw-reformatted.pdf
17. *Legea nr. 5/2006 cu privire la asigurarea egalității de șanse între femei și bărbați* https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=107179&lang=ro
18. Vieru V. Raport legislativ - Analiza standardelor internaționale și cadrului legislativ național în domeniul egalității de gen în sectorul de securitate și apărare, p. 49,
19. https://egalitatedegen.md/wp-content/uploads/mdocs/raportlegislativ_final_vieru_unw-reformatted.pdf
20. Legea nr. 45 din 01.03.2007 cu privire la prevenirea și combaterea violenței în familie, https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=110200&lang=ro
21. *Legea nr. 121 din 25.05.2012 cu privire la asigurarea egalității,*
22. https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=106454&lang=ro
23. Vieru V. Raport legislativ - Analiza standardelor internaționale și cadrului legislativ național în domeniul egalității de gen în sectorul de securitate și apărare, p. 52,
24. Legea nr. 71 din 14.04.2016 cu privire la modificarea și completarea unor acte legislative, https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=92833&lang=ro
25. Vieru V. Raport legislativ - Analiza standardelor internaționale și cadrului legislativ național în domeniul egalității de gen în sectorul de securitate și apărare, p. 54,
26. Legea nr. 1245 din 18.07.2002 cu privire la pregătirea cetățenilor pentru apărarea Patriei, https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=121249&lang=ro
27. Legea cu privire la statutul militarilor, nr. 162-XVI din 22.07.2005, https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=95083&lang=ro
28. Hotărârea Guvernului pentru aprobarea regulamentului cu privire la modul de îndeplinire a serviciului militar în Forțele Armate nr. 941 din 17.08.2006,
29. https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=125338&lang=ro#
30. Regulamentul Serviciului Interior al Forțelor Armate ale Republicii Moldova, aprobat prin Decretul Președintelui Republicii Moldova, nr. 2327- IV din 3 septembrie 2009, https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=48543&lang=ro
31. Hotărârea Guvernului nr. 259 din 28.03.2018 cu privire la aprobarea Programului național de implementare a Rezoluției 1325 a Consiliului de Securitate a ONU privind femeile, pacea și securitatea pentru anii 2018-2021 și a Planului de acțiuni cu privire la punerea în aplicare a acestuia,
32. https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=102219&lang=ro
33. https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=86888&lang=ro
34. https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=86890&lang=ro
35. Vieru V. Raport legislativ - Analiza standardelor internaționale și cadrului legislativ național în domeniul egalității de gen în sectorul de securitate și apărare, p. 53,

36. PROGRAMUL NAȚIONAL de implementare a Rezoluției 1325 a Consiliului de Securitate al ONU privind femeile, pacea și securitatea pentru anii 2018-2021,
37. https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=102219&lang=ro
38. A se vedea paragrafele 79, 105, 123, 189, 202, 229, 252, 273 ale Platformei de Acțiune. Platform for Action, Fourth World Conference on Women, Beijing, 1995, <http://www.un.org/womenwatch/daw/beijing/platform/index.html>
39. PROGRAMUL NAȚIONAL de implementare a Rezoluției 1325 a Consiliului de Securitate al ONU privind femeile, pacea și securitatea pentru anii 2018-2021,
40. https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=102219&lang=ro
41. Strategia pentru asigurarea egalității între femei și bărbați în Republica Moldova pe anii 2017-2021, aprobată prin Hotărârea Guvernului nr. 259 din 28.04.2017, https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=99875&lang=ro
42. Hotărârea Guvernului nr. 259 din 28.03.2018 cu privire la aprobarea Programului național de implementare a Rezoluției 1325 a Consiliului de Securitate a ONU privind femeile, pacea și securitatea pentru anii 2018-2021 și a Planului de acțiuni cu privire la punerea în aplicare a acestuia,
43. https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=102219&lang=ro
44. PROGRAMUL NAȚIONAL de implementare a Rezoluției 1325 a Consiliului de Securitate al ONU privind femeile, pacea și securitatea pentru anii 2018-2021,
45. https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=102219&lang=ro
46. Valentina Bodrug-Lungu, Alexandru Drăgulean, Elena Țarălungă, Valorificarea dimensiunii de gen în sectorul apărării naționale, Ghid pentru formatori și formatoare, Chișinău, 2021, p. 62,
47. https://www.md.undp.org/content/moldova/ro/home/library/effective_governance/valorificarea-dimensiunii-de-gen-in-domeniul-aprrii-naionale--gh.html
48. A se vedea pagina web
49. <http://1325naps.peacewomen.org/index.php/nap-overview/>
50. PROGRAMUL NAȚIONAL de implementare a Rezoluției 1325 a Consiliului de Securitate al ONU privind femeile, pacea și securitatea pentru anii 2018-2021, https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=102219&lang=ro
51. PROGRAMUL NAȚIONAL de implementare a Rezoluției 1325 a Consiliului de Securitate al ONU privind femeile, pacea și securitatea pentru anii 2018-2021,
52. https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=102219&lang=ro
53. A se vedea <http://1325naps.peacewomen.org/>
54. Raport de evaluare a Programului național de implementare a Rezoluției 1325 a Consiliului de Securitate al ONU privind Femeile, Pacea și Securitatea pentru anii 2018-2021 și Planului de acțiuni cu privire la punerea în aplicare a acestuia, p.44, https://gov.md/sites/default/files/un_women_1325raport.pdf
55. Strategia pentru asigurarea egalității între femei și bărbați în Republica Moldova pe anii 2017-2021, aprobată prin Hotărârea Guvernului nr. 259 din 28.04.2017, https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=99875&lang=ro
56. Raportul Beijing +25, https://msmps.gov.md/sites/default/files/raport_beijing25_draft_1.pdf

57. <https://giwps.georgetown.edu/resource/wps-index-2019-20/>
58. Raport de evaluare a Programului național de implementare a Rezoluției 1325 a Consiliului de Securitate al ONU privind Femeile, Pacea și Securitatea pentru anii 2018-2021 și Planului de acțiuni cu privire la punerea în aplicare a acestuia, p.44, https://gov.md/sites/default/files/un_women_1325raport.pdf

